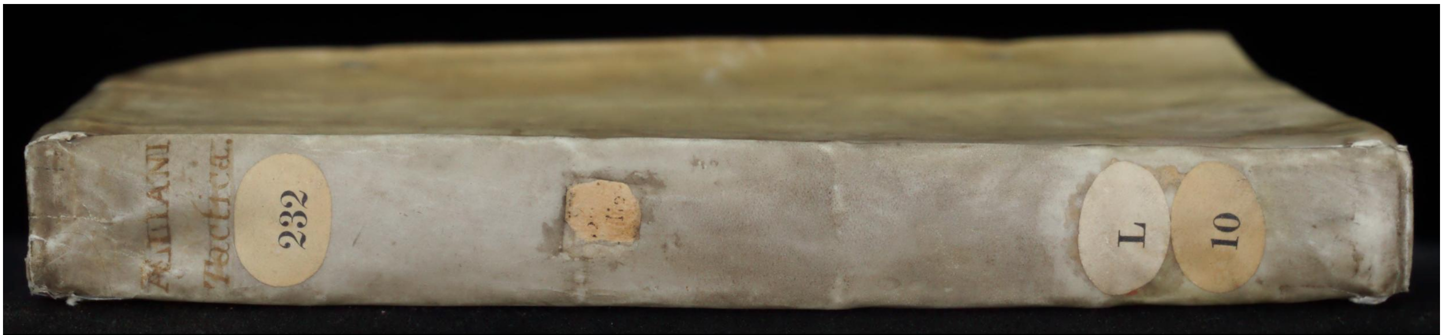
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10



Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10



Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10



Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10



Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

II. A. 16

B20

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

KW 232 L 10

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

A
220

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

CLAVDII AELIANI TACTICA,

SIVE

De inſtruendis aciebus;

GRÆCE ET LATINE.

Cum Notis & Animaduerſionibus

SIXTI ARCERII.

Accedunt PRAELIORVM ALIQVOT DESCRIPTIONES, & nonnulla alia; additis TABVLIS AENEIS.



LVGDVNI BATAVORVM,

Apud Ludouicum Elzeuirium.

ANNO cIↄ. Iↄ cXIII.

22766

KONINKL. BIBLIOTHEEK TE 'SHAGE.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

Amico Lectori.

AMice Lector, AEliani Tactica a Clariſsimo viro Sixto Arcerio in Latinum ſermonem conuerſa ac Notis illuſtrata, cum non pauci deſiderarent, neque quicquam præter auctoris præfationem deeſſet, quam ad conſtitutum Nundinarum tempus impetrare non potuimus, viſum eſt commodo ac vtilitati tuæ, imo & voto conſulendum. Damus ergo tibi ſcriptum hoc a multis expectatum, quo ἡ Τακτικὴ, *militiæ antiquæ pars præcipua, ita accurate a Romano homine, ſed* τῆς Ἑλληνικῆς εἰς τὸ ἄκρον εὐγλωττίας ἐληλακότι, *delineatur, vt deſiderari nihil debeat aut poſsit. Addidimus Tabulas nonnullas, quæ non tantum oblectarent oculos ac detinerent, ſed & informarent animum. Nam quemadmodum, vt ait Vmber ille noſter Philetas, oculi in amore ſunt duces, ita ſane in ſcientia ac intellectu. Nihil enim magis confert ad obſcura illuſtran-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

ſtranda, & quæ intricata ſub antiquitate iacent, quam ſpectare coram, quæ traduntur. vt primo omnium in oculos incurrant, quæ in animum ſunt tranſmittenda, ſed per oculos: qui in hac re animi ſunt quaſi ſatellites ac adminiſtri. Si quid hic requiris, quod exiguum eſt neque quicquam ſpectat ad auctorem, proximis id Nundinis habebis: hoc interea nunc habe, id autem eſt quicquid tibi opus eſt ad hunc auctorem.

DE

DE AELIANO,

Ex Philoſtrato De Vitis Sophiſtarum, lib. II.

AἸΛΙΑΝΟ'Σ δὲ, Ῥωμαῖος μὲν ἦν, ἠττίκιζε δὲ ὥσπερ οἱ ἐν τῇ μεσογείᾳ Ἀθηναῖοι. ἐπαίνου μοι δοκεῖ ἄξιος ὁ ἀνὴρ οὗτος· πρῶτον μὲν ἐπειδὴ καθαρὰν φωνὴν ἐξηπόνησε, πόλιν οἰκῶν ἑτέρᾳ φωνῇ χρωμένην. ἔπειθ' ὅτι προσρηθεὶς σοφιστὴς ὑπὸ τῶν χαριζομένων τὰ τοιαῦτα, οὐκ ἐπίστευσεν, οὐδὲ ἐκολάκευσε τὴν ἑαυτοῦ γνώμην, οὐδὲ ἐπήρθη ὑπὸ τοῦ ὀνόματος οὕτω μεγάλου ὄντος, ἀλλ' ἑαυτὸν εὖ διασκεψάμενος ὡς μελέτῃ οὐκ ἐπιτήδειον, τὸ συγγράφειν ἐπέθετο καὶ ἐθαυμάσθη ἐκ τούτου. ἡ μὲν ἐπίπαν ἰδέα τοῦ ἀνδρὸς, ἀφέλεια, προσβάλλουσά τι τῆς Νικοστράτου ὥρας· ἡ δὲ ἐνίοτε, πρὸς Δίωνα ὁρᾷ, καὶ τὸν ἐκείνου τόνον. ἐντυχὼν δέ ποτε αὐτῷ Φιλόστρατος ὁ Λήμνιος βιβλίον ἔτι πρόχειρον ἔχοντι, καὶ ἀναγιγνώσκοντι αὐτὸ σὺν ὀργῇ καὶ ἐπιτάσει τοῦ φθέγματος, ἤρετο αὐτὸν, ὅ, τι σπουδάζοι. καὶ ὃς, ἐκπεπόνηταί μοι, ἔφη, κατηγορία τοῦ Γύννιδος. καλῶ γὰρ οὕτω τὸν ἄρτι καθῃρημένον τύραννον, ἐπειδὴ ἀσελγείᾳ πάσῃ τὰ Ῥωμαίων ᾔσχυνε. καὶ ὁ Φιλόστρατος, ἐγώ σε,

ÆLIANVS licet genere Romanus eſſet, non minus ſcite tamen Attice, quam vel mediterranei Athenienſes locutus eſt. Et ſane laude dignus vir ille mihi videtur: primum, quod cum habitaret in vrbe, quæ ſermone prorſus diuerſo vtebatur, Græcanicæ linguæ puritatem ſit conſecutus: deinde quod oblato ſibi (ab iis qui huiuſmodi titulos conferre ſolent) Sophiſtæ nomine, nullam de ſe fiduciam aut adulationem ſui, aut ſuperbiam ex tanti nominis honore conceperit: quin potius cum ſuas ipſe vires expendiſſet, easque declamatoriæ palæſtræ impares iudicaſſet, ad ſcribendum animum appulit, & admirationem inde conſequutus eſt. Dictio eius omnino pura, ſimplex & inaffectata eſt, vt Nicoſtrati elegantiæ lepôrem quendam adhibeat. Eſt quando Dionem, eiuſque dicendi genus & tonũ imitatur. Hunc olim Lemnius Philoſtratus librum adhuc manibus tractantem, indignanterque & concitate lectitantem reperit. & cum inſtituti eius rationem quæreret, Gynnidis (hoc eſt effæminati hominis) accuſationem a ſe conſcriptam dixit. Sic autem vocare ſe tyrannum, qui paulo ante Romano imperio infamiæ labem laſciuia ſua inuſſiſſet. Cui Philoſtratus,

tus,

εἶπεν, ἐθαύμαζον ἄν, ζῶντος κατηγόρησας. εἶναι γὰρ δὴ τὸ μὲν ζῶντα τὸν τύραννον ἐπικόπτειν, ἀνδρός· τὸ δὲ ἐπεμβαίνειν κειμένῳ, παντός. ἔφασκε δὲ ἀνὴρ οὗτος μήδ᾽ ἀποδεδημηκέναι πῃ τῆς γῆς ὑπὲρ τὴν Ἰταλῶν χώραν, μηδὲ ἐμβῆναι ναυῒ, μηδὲ γνῶναι θάλατταν. ὅθεν καὶ λόγου πλείονος κατὰ τὴν Ῥώμην ἠξιοῦτο, ὡς τιμῶν τὰ ἤθη. Παυσανίου μὲν οὖν ἀκροατὴς ἐγένετο. ἐθαύμαζε δὲ τὸν Ἡρώδην ὡς ποικιλώτατον ῥητόρων. ἐβίω δὲ ὑπὲρ τὰ ἑξήκοντα ἔτη. καὶ ἐτελεύτα οὐκ ἐπὶ παισί. παιδοποιΐαν γὰρ παρῃτήσατο, τῷ μὴ γῆμαί ποτε. τοῦτο δὲ εἴτε εὔδαιμον, εἴτε ἄθλιον, οὐ τοῦ παρόντος καιροῦ φιλοσοφῆσαι.

tus; *Admirarer* (inquit) *ſi viuentem accuſaſſes: ſiquidem viuentem tyrannum perſtringere, viri opus cenſeo: functum vero fato laceſſere, cuiuſuis.* Prædicabat de ſe Ælianus nunquam ſe fines Italiæ egreſſum: nauem nunquam conſcendiſſe, neque nouiſſe mare. quare in magna erat auctoritate, veluti patrii moris ſtudioſe obſeruans. Docentem audiuit Pauſaniam. Herodem vero tanquam ſcitiſſimum, & vario ſermonis artificio præſtantiſſimum inter rhetores admiratus eſt. viuendo annum ſexageſimum exceſſit, & ſine liberis defunctus eſt, cum matrimonio neglecto, procreationem prolis ſpreuiſſet: quod quidem felicius an miſerius ſit, diſceptare nunc tempeſtiuum non eſt.

DE

DE ÆLIANO, *Ex Suidâ.*

A'Ιλιανὸς ἀπὸ Πραινέστου τῆς Ἰταλίας, ἀρχιερεὺς καὶ σοφιστὴς, ὁ χρηματίσας Κλαυδίῳ, ὃς ἐπεκλήθη Μελίγλωσσος ἢ Μελίφθογγος. καὶ ἐσοφίστευσεν ἐν Ῥώμῃ αὐτῇ ἐπὶ τῶν Ἀδριανοῦ χρόνων.

AE Lianus Præneſte in Italiâ natus, Pontifex & Sophiſta, prænomine Claudius, cognominatus verò Meligloſſus vel Meliphtongus (*ob ſuauiloquentiam*) poſt Adriani tempora Romæ Rhetoricam docuit.

Iſaacus Cauſabonus ad Polybium.

AE Lianus, homo eruditiſſimus, qui Traiani & Hadriani temporibus viuebat, præſtans eius doctrinæ auctor, quæ Tactice appellatur, & pars quaſi quædam Hiſtoriæ eſt; certè ita illi coniuncta, vt neque hæc ſine illa poſſit rectè intelligi; neque illa ſine hac doceri rite queat.

CLAV-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

CLAVDII
ÆLIANI
TACTICA:

SIVE

De Aciebus conſtituendis,

AD

Adriannm Imperatorem.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

ΚΛΑΥΔΙΟΥ
ΑΙΛΙΑΝΟΥ
ΤΑΚΤΙΚΑ.
ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ
πρὸς
ΑΔΡΙΑΝΟΝ
αὐτοκράτορα.

Τὴν παρὰ τοῖς Ἕλλησι τακτικὴν θεωρίαν ἀπὸ τῶν Ὁμήρου χρόνων τὴν ἀρχὴν λαβοῦσαν, αὐτοκράτορ καῖσαρ υἱὲ Θεοῦ Ἀδριανὲ Σεβαστέ, πολλοὶ τῶν πρὸ ἡμῶν συνέγραψαν οὐκ ἔχοντες ἣν ἡμεῖς ἐν τοῖς μαθήμασιν ἐπιστεύθημεν ἕξιν ἔχειν. ἐμαυτὸν δὲ πείθων ἐβουλήθην ταύτην συντάξαι τὴν θεωρίαν, ὅτι τοῖς ἡμετέροις οἱ μεθ' ἡμᾶς παρὰ τῶν ἀρχαιοτέρων προσέξουσι συγγράμμασι. τοῦ δὲ παρὰ Ῥωμαίοις τὸ μέρος τοῦτο δυνάμεως καὶ ἐμπειρίας οὐκ ἔχων γνῶσιν· δεῖ γὰρ ὁμολογεῖν ἀληθῆ· ὄκνῳ κατειχόμην περὶ συγγράφειν, καὶ παραδιδόναι τὸ μάθημα τοῦτο ὡς ἀπημαυρωμένον, καὶ πάλαι μηδὲν ἔτι χρήσιμον τῷ βίῳ, μετὰ τὴν ἐφευρεθεῖσαν ὑφ' ὑμῶν δι-

CLAVDII
ÆLIANI
TACTICA.
PRÆFATIO
AD
ADRIANVM
Imperatorem.

Scientiam Tacticam quæ ſumpto ab Homeri temporibus primordio apud Græcos in vſu fuit; multi, Diue Adriane Cæſar Auguſte, ante nos conſcripsêre, qui non eam habebant diſciplinarum cognitionem, quâ nos pollere res ipſa fidem fecit. Quare ſcientiæ huius præcepta componere atque in ordinem redigere volui, quod mihi perſuaderem, poſteros noſtra præ antiquiorum hac de re ſcriptis probaturos. Quia vero ignorabam (nam verum fatendum eſt) quanta fuiſſet hac in parte Romanorum & facultas, & peritia; torpore corripiebar conſcribendæ, ac tradendæ huius diſciplinæ, vt quæ poſt inuentam a vobis doctrinam iam obſoleta, atque olim non amplius vſum in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

communi vitâ habitura eſſet. At poſteaquam cum Deo patre tuo Nervâ ſuper eo contuli, ac Formijs transactis aliquot diebus apud Frontinum, e clariſsimis Conſularibus virum, quiq́; peritiæ bellicæ laudem aſportauit, collatis cum eo quoq́; ſermonibus comperi, non minore illum ſtudio teneri diſciplinæ Græcis vſitatæ: cœpi non amplius, quod de conſcribendis Tacticis conceperam, vilipendere: autumans haud tantum in eâ ſtudij, operæq́; poſitum iri a Frontino, ſiquidem videretur Romanorum inſtructione deterius quid, minusve continere. Itaque datâ aliquando a me ſcripto rudiore formâ, quæ tamen editioni nondum apta foret; tuâ, Imperator, fortitudine, ac peritiâ ſumma, queis omnes ſimul excellis, quotquot vnquam belli Duces exſtitêre, impulſus ſum hanc operam perficere non perpulchram modo, ſed quæ etiam apud eos, qui in hac ſcientiâ operam diligentem poſuêre, priſcorum Græcorum commentarios eleuare poterit. nam perſpicuitatis ratione affirmanter aio, eos, qui in hoc ſcriptum incident, maiorem ex huius inſtitutione profectum facturos, quam ex antiquiorum commentationibus, quod nimirum hîc ſingula ordine explicata ſint. Equidem tibi,

διδασκαλίαν. ἐπεὶ δὲ τῷ Θεῷ πατρί σου Νέρουᾳ συμβαλὼν παρὰ Φροντίνῳ τῶν ἐπισήμων ὑπατικῶν ἐν Φορμίαις ἡμέρας τινὰς διέτριψα, δόξαν ἐπενηνεγμένῳ περὶ τὴν ἐν τοῖς πολέμοις ἐμπειρίαν, συμβαλὼν τῷ ἀνδρὶ εὗρον οὐκ ἐλάττονα σπουδὴν ἔχοντα εἰς τὴν παρὰ τοῖς Ἕλλησι τεθεωρημένην μάθησιν, ἠρξάμην οὐκέτι περιφρονεῖν τῆς τῶν τακτικῶν συγγραφῆς, οὐκ ἂν σπουδάζεσθαι παρὰ Φροντίνῳ δοκῶν αὐτήν, εἴπερ τι χεῖρον ἐδόκει τῆς Ῥωμαϊκῆς διατάξεως περιέχειν αὐτήν. πεποιηκὼς οὖν πώποτε ζυγγράμματος διατύπωσιν, μήπω δὲ πρὸς ἔκδοσιν ἑτοίμην εἶναι, διὰ τὴν σὴν ἀνυπέρβλητον, Αὐτοκράτορ, ἀνδρείαν τε καὶ ἐμπειρίαν δι᾽ ὧν πάντας ἁπλῶς τοὺς ποτε γενομένους κατὰ πόλεμον στρατηγοὺς ὑπερβάλλεις, παρωρμήθην τελειῶν τὴν πραγματείαν καλὴν σφόδρα, καὶ τοῖς ἐσπουδακόσι περὶ ταύτην τὴν θεωρίαν παραγκωνίσασθαι δυναμένην τὰ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων συντάγματα. σαφηνείας γὰρ ἕνεκεν βεβαιούμενος λέγω, τοὺς ἐντευξομένους τῇ δὲ τῇ συγγραφῇ ἔνθεν μᾶλλον, ἢ παρὰ τῶν πρεσβυτέρων στοιχειωθήσεσθαι, διὰ τὸ κατὰ τάξιν ἕκαστα δεδηλῶσθαι. οὐκ ἐθάρσησα μέντοι πέμψαι σοι τὸ σύγγραμμα τηλικούτων πολέμων στρατηγῷ, μήπως εὐτελέστερα φανῇ τὰ

Imperator, tantorum bellorum Duci mittere hoc ſcriptum non ſum au-

δι

δι' ἡμᾶς ὑφηγούμενα. ἂν δὲ ταῖς ἐπινοίαις σου ταῦτα παραβάλης. ὡς Ἑλληνικὴν θεωρίαν, ἐν ᾗ καὶ τοῦ Μακεδόνος Ἀλεξάνδρου τὴν ἐν ταῖς παρατάξεσιν ἐπιβολὴν θεωρήσεις, ψυχαγωγίαν παρέξει σοι τὸ σύγγραμμα. διὰ μέντοι τὰς ἀσχολίας προέγραψα τὰ κεφάλαια τῶν ἀποδεικνυμένων, ἵνα πρὸ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ βιβλίου τὸ ἐπάγγελμα τοῦ συγγράμματος δι' ὀλίγων κατανοήσης, καὶ οὓς ἂν ἐπιζητήσεις ἀναγνωσθῆναι τόπους ῥαδίως εὑρίσκων τοὺς χρόνους μὴ τρίβῃς.

ſus, veritus ne forte tenuiora videantur, quæ a nobis traduntur. Quod ſi tamen hæc ita tecum repetes, vt cogites eſſe Græcanicam ſcientiam, ac vt elegantem, ita iucundam hiſtoriam, in quâ etiam Alexandri Macedonis ſtudium in acierum conſtructionibus contemplabere, recreationem nonnullam animo tuo præbebit hoc ſcriptum. Atqui propter negotia, quibus iugi occuparis, eorum quæ demonſtrantur, ſumma capita præſcripſi, vt prius quam lecturæ libri te applices, paucis quid promittat ſcriptum intelligas, & quæcunque loca legenda quæres, facile ea ſine magno temporis diſpendio inuenire poſſis.

FINIS PROOEMII.

CAPITVM,
Quæ in his AEliani Tacti-cis tractantur,
CONSPECTVS.

CAP. I. *De autoribus, qui Tacticos, & Strategicos libros conſcripsêre. De libro hoc, & quod horum diſciplina ſit omnium vtiliſſima.*

CAP. II. *Apparatuum belli integrorum diuiſio.*

CAP. III. *De ſingalarum Phalangum Conſtitutionibus, Præfecturis, Ordinibus, Numero conuenienti, Nominibus. & Tactica Definitione.*

CAP. IV. *Decuria quid ſit, & e quot conſtet viris.*

CAP. V. *De Decuriæ diſpoſitione.*

CAP. VI. *De Syllochiſmo, ſeu Decuriarum coniunctione.*

CAP. VII. *De Phalange, eiuſq; Longitudine, & Altitudine. Jugare quid, & Verſare. Quomodo diuidatur Phalanx in cornua per Altitudinem. & aliter per Longitudinem. De ordinatione Peditum grauis armaturæ, Velitum, atque Equitum.*

CAP. VIII. *De numero Peditum grauis armaturæ, Velitum atque Equitum ad agminum tranſformationes conuenienti:*

CAP. IX. *Nomina Decuriarum, quæ duplicatæ procedunt ſemper vel*

ΚΕΦ. α΄. Περὶ συγγραφέων τῶν τακτικὰ, καὶ στρατηγικὰ βιβλία συνταξαμένων. περὶ τῆς παρούσης βίβλου· καὶ ὅτι τὸ τούτων μάθημα πάντων χρησιμώτατον.

ΚΕΦ. β΄. Τῶν εἰς τοὺς πολέμους τελειῶν παρασκευῶν διαίρεσις.

ΚΕΦ. γ΄. Περὶ τῶν καθ' ἑκάστην φάλαγγα συστημάτων, ἡγεμονιῶν, τάξεων, ἀριθμοῦ ἐπιτηδείου, ὀνομάτων, καὶ τοῦ τῆς τακτικῆς ὁρισμοῦ.

ΚΕΦ. δ΄. Λόχος τί· καὶ ἐκ πόσων συνέστηκεν ἀνδρῶν.

ΚΕΦ. ε΄. Περὶ τῆς τοῦ λόχου διατάξεως.

ΚΕΦ. ϛ΄. Περὶ συλλοχισμοῦ.

ΚΕΦ. ζ΄. Περὶ φάλαγγος, καὶ τοῦ κατ' αὐτὴν μήκους τε καὶ βάθους. ζυγεῖν, καὶ στοιχεῖν τί. πῶς διαιρεῖται ἡ φάλαγξ εἰς κέρατα δι' ὅλου τοῦ βάθους, καὶ ἄλλως διὰ τοῦ μήκους. περὶ τῆς τῶν ὁπλιτῶν, καὶ ψιλῶν, καὶ ἱππέων τάξεως.

ΚΕΦ. η΄. Περὶ τοῦ τῶν τε ὁπλιτῶν, καὶ ψιλῶν, καὶ ἱππέων ἀριθμοῦ, τοῦ πρὸς τοὺς μετασχηματισμοὺς τῶν ταγμάτων ἐπιτηδείου.

ΚΕΦ. θ΄. Ονόματα λόχων, ὧν τὰ τάγματα ἀεὶ διπλωθέντα προχωροῦσι

(ἤγουν

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

(ἤγουν κατὰ λόχους δύο, τέτταρας, ὀκτὼ, ἑκκαίδεκα, καὶ οὕτως ἐφεξῆς) καὶ πόσοι καθ' ἕκαστα ταγμάτων ἄνδρες, καὶ λόχοι, καὶ ἡγεμόνων ὀνόματα.

ΚΕΦ. ι'. Περὶ τάξεως τῶν Φαλαγγαρχῶν, Μεραρχῶν, Τεραρχῶν, καὶ ἄλλων ἡγεμονιῶν κατὰ τὴν τῆς ἑκάστου ἀρετῆς διαφοράν.

ΚΕΦ. ια'. Περὶ διαστημάτων, ὧν ἀπ' ἀλλήλων ἀφεστᾶσιν οἱ ὁπλῖται, καὶ ἁπλῶς τεταγμένοι, καὶ πεπυκνωμένοι, καὶ συνησπικότες. πύκνωσις, καὶ συνασπισμός τι.

ΚΕΦ. ιβ'. Περὶ ὁπλίσεως τῆς φάλαγγος ἀσπίσι, καὶ δόρασι.

ΚΕΦ. ιγ'. Ποίους δεῖ εἶναι τοὺς λοχαγοὺς τοῦ πρώτου ζυγοῦ. εἶτα καὶ τοὺς ἐπιστάτας τοῦ δευτέρου, καὶ τρίτου, καὶ τῆς ἐφεξῆς.

ΚΕΦ. ιδ'. Περὶ Μακεδονικῆς φάλαγγος, καὶ τοῦ τῶν Σαρισσῶν μήκους.

ΚΕΦ. ιε'. Περὶ τῆς τῶν ψιλῶν συντάξεως.

ΚΕΦ. ιϛ'. Περὶ ὀνομάτων καὶ τάξεων τῶν ψιλῶν.

ΚΕΦ. ιζ'. Περὶ ἀκοντιστῶν, τοξοτῶν, καὶ πάντων ἀκροβολιζόντων, τῆς τε αὐτῶν χρείας.

ΚΕΦ. ιη'. Πῶς τοὺς ἱππεῖς συντακτέον, Ῥομβοειδῶς, Ἐμβολοειδῶς, ἢ ἐν σχήματι τετραγώνῳ.

ΚΕΦ. ιθ'. Διά τι αἱ τῶν ἱππέων τάξεις Ῥομβοειδεῖς παρειληφθήσαν. καὶ ὅπως αὐτὰς διαφόρως οἱ παλαιοὶ ἐσχημάτισαν, ὥστε τὰς μὲν στοιχεῖν ὁμοῦ, καὶ ζυγεῖν· τὰς δὲ, οὔτε στοιχεῖν, οὔτε ζυγεῖν· ἄλλας πάλιν στοιχεῖν μόνον, οὐ ζυγεῖν, καὶ ἄλλας ζυγεῖν μὲν, οὐ στοιχεῖν.

per binas, vel per quaternas, vel octo; vel ſedecim: atque ita deinceps. Quot in ſingulis agminibus ſint viri, quot Decuriæ, & quæ Ducum nomina.

CAP. X. De ordinatione Phalangarcharum, Merarcharum, Tetrarcharum, & aliarum Præfecturarum ſecundum virtutis cuiusque præſtantiam.

CAP. XI. De internallis, quibus inter ſe diſtant Pedites grauis armaturæ, tum alias ſimpliciter nimirum ordinati, tum condenſati, ac conſtipati: Quid ſit Denſatio, & Synaſpiſmus, ſeu Conſtipatio.

CAP. XII. De Phalangis armatura, quæ conſtat clypeis & haſtis.

CAP. XIII Quales oporteat eſſe Lochagos primi iugi: deinde Epiſtatas ſecundi, tertij, & reliquorum deinceps.

CAP. XIV. De Macedonicâ Phalange, & Sariſſarum longitudine.

CAP. XV. De Velitum coordinatione.

CAP. XVI. De nominibus, & ordinibus Velitum.

CAP. XVII. De Iaculationibus, Arquutibus, & omnibus, qui telis eminus vtuntur, deq; eorum vſu.

CAP. XVIII. Quomodo Equites in Rhombi-formam, Cunei, aut Quadratam conſtruendi.

CAP. XIX. Quare acies Equitum Rhombi formes in vſum admiſſæ. & quomodo veteres varijs formis eas inſtruxerint, ita vt aliæ & Verſarent ſimul, & Iugarent: aliæ neq; Verſarent, neque Iugarent: aliæ rurſus Verſarent tantum, non Iugarent quidem, non etiam Verſarent.

CAP. XX. *De ordinatione Turmarum, deq; earundem nominibus, atque Equitum, qui in ſingulis numero.*

CAP. XXI. *Quod ad formas Acierum, earumq; transformationes multum ſtudij, exercitationisq; requiratur.*

CAP. XXII. *De Curruum atq; Elephantorum Constructione, deque ſingulorum vſitatis olim appellationibus.*

CAP. XXIII. *De quibusdam nominibus ad Formarum motiones vtilibus cum in Armorum exercitijs, tum ipſis certaminibus.*

CAP. XXIV. *De Inclinatione, ac Immutatione, vtraq; vel in Haſtam, vel in Clypeum, ſiue ab hoſte, vel in hoſtem. De Conuerſione, Reuerſione, Periſpaſmo, & Ecperiſpaſmo.*

CAP. XXV. *Verſare quid, & Iugare. & quid In rectum reſtitui.*

CAP. XXVI. *De Euolutionibus, quod earum duo ſint genera: vnum per Verſus, per Iuga alterum. de earum differentiâ, quâ alia Macedonica, alia Laconica, alia Choræa dicitur.*

CAP. XXVII. *De modis, quibus Euolutiones fiunt.*

CAP. XXVIII. *De Duplicationibus, quod earum duo ſint genera, vel ſecundum Iuga, vel ſecundum Altitudinem. quomodo vtrumque genus duplicetur, vel Numero, vel Loco. & vt rurſum reſtituatur.*

CAP. XXIX. *De Phalange Transverſâ, Rectâ, & Obliquâ.*

CAP. XXX. *De Interiectione, Præpoſitione, Poſtpoſitione, Adpoſitione, Impoſitione, & Subiunctione.*

CAP. XXXI. *Quomodo Agmina ſint conuertenda, inflectenda, & circumflectenda, idq; in Haſtam, vel in Cly-*

ΚΕΦ. κ΄. Περὶ τῆς τῶν ἰλῶν τάξεως, καὶ ὀνομασιῶν, καὶ ἱππέων ἐν ἑκάσταις ἀριθμοῦ.

ΚΕΦ. κα΄. Ὅτι περὶ τὰ σχήματα τῶν τάξεων, καὶ τοὺς αὐτῶν μετασχηματισμοὺς πολλῆς σπουδῆς, καὶ γυμνασίας δεῖται.

ΚΕΦ. κβ΄. Περὶ τῆς τῶν ἁρμάτων τε, καὶ ἐλεφάντων συντάξεως, καὶ τῶν ἐν ἑκάστοις ὀνομασιῶν.

ΚΕΦ. κγ΄. Περὶ τινῶν ὀνομάτων, ὧν πρὸς τὰς τῶν σχημάτων κινήσεις ἔν τε ταῖς ἐξοπλισίαις, καὶ αὐτοῖς ἀγῶσιν, ἡ χρῆσις σύμφορος.

ΚΕΦ. κδ΄. Περὶ κλίσεως, καὶ μεταβολῆς, ἑκατέρας τῆς τε ἐπὶ δόρυ, καὶ τῆς ἐπ᾿ ἀσπίδα, ἢ ἀπὸ πολεμίων, καὶ ἐπὶ πολεμίους. περὶ Ἐπιστροφῆς, Ἀναστροφῆς, Περισπασμοῦ, καὶ Ἐκπερισπασμοῦ.

ΚΕΦ. κε΄. Στοιχεῖν τι, καὶ ζυγεῖν, καὶ ἐπ᾿ ὀρθὸν ἀποδοῦναι.

ΚΕΦ. κϛ΄. Περὶ Ἐξελιγμῶν, ὅτι δύο αὐτῶν γένη, τὸ μὲν κατὰ λόχους, τὸ δὲ κατὰ ζυγά. περὶ διαφορᾶς αὐτῶν, καθ᾿ ἣν ὁ μὲν Μακεδὼν, ὁ δὲ Λάκων, ὁ δὲ Χορεῖος.

ΚΕΦ. κζ΄. Περὶ τρόπων, καθ᾿ οὓς οἱ ἐξελιγμοὶ γίνονται.

ΚΕΦ. κη΄. Περὶ Διπλασιασμῶν, ὅτι δύο αὐτῶν γένη, ἤτοι κατὰ ζυγὰ, ἢ κατὰ βάθος. πῶς καθ᾿ ἑκάτερον τὸ γένος ἡ Φάλαγξ διπλασιάζεται, ἢ τῷ ἀριθμῷ, ἢ τῷ τόπῳ. καὶ πῶς πάλιν ἀποκαθίσταται.

ΚΕΦ. κθ΄. Περὶ Φάλαγγος πλαγίας, ὀρθίας, καὶ λοξῆς.

ΚΕΦ. λ΄. Περὶ Παρεμβολῆς, Προτάξεως, Ἐπιτάξεως, Προστάξεως, Εντάξεως, καὶ Ὑποτάξεως.

ΚΕΦ. λα΄. Πῶς τὰ συντάγματα δεῖ ἐπιστρέφειν, καὶ περισπᾶν, καὶ ἐκπερισπᾶν, καὶ ἕκαστον τούτων ἐπὶ δόρυ, ἢ ἐπ᾿ ἀσπίδα.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

ἀσπίδα· καὶ πῶς ἀποκαταστῆσαι εἰς τὴν προϋπαρχοῦσαν τάξιν.

ΚΕΦ. λβʹ. Πῶς δεῖ πυκνῶσαι τὴν Φάλαγγα ἐπὶ κέρας ἑκάτερόν τε, καὶ ἐπὶ τὸ μέσον· καὶ πῶς ἀποκαταστῆσαι εἰς τὴν ἐξ ἀρχῆς τάξιν.

ΚΕΦ. λγʹ. Περὶ τῆς τῶν εἰρημένων Μεταβολῶν, Ἐπιστροφῶν, Περισπασμῶν, Ἐκπερισπασμῶν· καὶ Ἀποκαταστάσεων χρείας· τῆς τε τῶν Ἐξελιγμῶν χρείας ὁμοῦ καὶ διαφορᾶς.

ΚΕΦ. λδʹ. Ὅτι δεῖ δυνάμεις τάς τε πεζικὰς, καὶ ἱππικὰς ἐθίζειν, τὰ μὲν φωνῇ, ἢ διὰ σάλπιγγος, τὰ δὲ διὰ σημείων ὁρατῶν.

ΚΕΦ. λεʹ. Περὶ πορειῶν τοῦ στρατοῦ· περὶ ὀρθίας ἐν αὐταῖς Ἐπαγωγῆς, καὶ Παραγωγῆς, ἢ ἐν δεξιᾷ, ἢ ἐν εὐωνύμῳ. καὶ ὅτι πρὸς ὀρθίαν Ἐπαγωγὴν ἀντιτάττεται ὁ Κοιλέμβολος, ὥσπερ, καὶ πρὸς τοῦτον ἡ Τριφαλαγγία.

ΚΕΦ. λϛʹ. Περὶ Παραγωγῆς δεξιᾶς τε, καὶ εὐωνύμου.

ΚΕΦ. λζʹ. Περὶ Ἀντιστόμου Φάλαγγος.

ΚΕΦ. ληʹ. Περὶ Ἀμφιστόμου φάλαγγος.

ΚΕΦ. λθʹ. Περὶ Ἀντιστόμου Διφαλαγγίας, καὶ ἀντιμαχομένης αὐτῇ ἱππικῆς ἴλης Ἐμβολοειδοῦς.

ΚΕΦ. μʹ. Περὶ Ἀμφιστόμου Διφαλαγγίας, καὶ Περιστόμου.

ΚΕΦ. μαʹ. Περὶ Ὁμοιοστόμου Φάλαγγος. καὶ ἀντιτεταγμένου αὐτῇ Πλινθίου· καὶ περὶ Ὁμοιοστόμου Διφαλαγγίας.

ΚΕΦ. μβʹ. Περὶ Ἑτεροστόμου Φάλαγγος.

ΚΕΦ. μγʹ. Περὶ ἱππικῆς Ῥομβοειδοῦς ἴλης, καὶ ἀντιτεταγμένης αὐτῇ

peum: & vt denuo in priorem ordinem reſtituenda.

CAP. XXXII *Quomodo denſare Phalangem oporteat. ad dextrum ſiniſtrumque cornu, vel in medio: & quomodo in priorem ordinem reſtituere.*

CAP. XXXIII. *De dictarum Immutationum, Conuerſionum Inflexionum, Circumflexionum, & Reſtitutionum vſu: deq; eodem Euolutionum ſimul, & Differentiâ.*

CAP. XXXIV. *Quod copias tam pedeſtres, quam Equeſtres tum voce, aut tubâ, tum ſignis viſibilibus adſuefacere oporteat.*

CAP. XXXV. *De modis, quibus in itineribus incedit Exercitus. de rectâ in ÿs Epagoge, & Paragoge, eâq; vel in Dextra, vel in Siniſtra. Quod rectæ Epagoge opponatur Cœlembolus, ſeu Cuneus cauus; & quod huic Triphalangia.*

CAP. XXXVI. *De Paragoge dextrâ, & ſiniſtrâ.*

CAP. XXXVII. *De Antiſtomo Phalange.*

CAP. XXXVIII. *De Amphiſtomo Phalange.*

CAP. XXXIX. *De Antiſtomo Diphalangia, & quæ aduerſa illi pugnat, Turma Equeſtri Cunei-formi.*

CAP. XL. *De Amphiſtomo Diphalangia, & Periſtomo.*

CAP. XLI. *De Homœoſtomo Phalange, & quæ illi opponitur, Plinthio. & de Homœoſtomo Diphalangia.*

CAP. XLII. *De Heteroſtomo Phalange.*

CAP. XLIII. *De Equeſtri Turmâ Rhombi-formi, & oppoſitâ ei Phalange*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

Luni-formi.

CAP. XLIV. *De Turmâ Equitum oblongâ, & quæ illi opponitur, Phalange Peditum Tranſuerſâ.*

CAP. XLV. *De alterâ Turmâ Rhombiformi, quæ verſat quidem, non etiam iugat: & de oppoſitâ ei Acie Pedeſtri, quæ Inflexa Antrorſum vocatur.*

CAP. XLVI. *De Pedeſtri Phalange, Inflexâ retrorſum, & quæ illi opponitur, Incuruâ, ſeu Gibbâ.*

CAP. XLVII. *De Turmâ Equitum formâ quidem Oblonga, ſed non Numero: & de Phalange, quæ ei opponitur, Embolo, ſeu Cuneo.*

CAP. XLVIII. *De Plæſio: & quæ ei opponitur, Acie Implexâ.*

CAP. XLIX. *De Hyperphalangiſi, Hyperceraſi, & Leptyſmo.*

CAP. L. *De modis, quibus Impedimenta ducuntur, quodq́; ij ſint quinq́;.*

CAP. LI. *De Præceptis Imperatorijs, quod & breuia ea eſſe oporteat, & non ambigua.*

CAP. LI *Quod ante omnia ſilentium imperari debeat: & vt ad id quod præcipietur, attenti ſint milites.*

CAP. LII. *Varia præcepta imperatoria quomodo enuntientur. Præſentis ſcripti Epilogus.*

Φάλαγγος Μηνοειδοῦς.

ΚΕΦ. μδ΄. Περὶ ἴλης ἱππέων ἑτερομήκους, καὶ ἀντικειμένης αὐτῇ πεζικῆς Φάλαγγος πλαγίας.

ΚΕΦ. μέ. Περὶ ἑτέρας ἴλης ἱππέων Ῥομβοειδοῦς, ἥτις στοιχεῖ μὲν, οὐ ζυγεῖ. καὶ ἀντικειμένης αὐτῇ πεζικῆς τάξεως, Ἐπικαμπίου ἐμπροσθίας.

ΚΕΦ. μϛ΄. Περὶ πεζικῆς Φάλαγγος, Ἐπικαμπίου, Ὀπισθίας, καὶ περὶ Κυρτῆς ἀντικειμένης αὐτῇ.

ΚΕΦ. μζ΄. Περὶ ἴλης ἱππέων τετραγώνου μὲν τῷ σχήματι, ἀλλ' οὐ τῷ ἀριθμῷ· καὶ ἀντικειμένης αὐτῇ Ἐμβόλου Φάλαγγος.

ΚΕΦ. μή. Περὶ Πλαισίου· καὶ ἀντιτεταγμένης αὐτῷ τάξεως πεπλεγμένης.

ΚΕΦ. μθ΄. Περὶ Ὑπερφαλαγγίσεως, Ὑπερκεράσεως, καὶ Λεπτυσμοῦ.

ΚΕΦ. ν΄. Περὶ τῆς τῶν σκευοφόρων ἀγωγῆς, καὶ ὅτι τρόποι αὐτῆς πέντε.

ΚΕΦ. νά. Περὶ παραγγελμάτων ἡγεμονικῶν, ὅτι δεῖ αὐτὰ σύντομά τε εἶναι, καὶ μὴ ἀμφίβολα.

ΚΕΦ. νβ΄. Ὅτι πρὸ πάντων παραγγελτέον σιωπὴν, καὶ κελευστέον, προσέχειν τῷ παραγγελλομένῳ.

ΚΕΦ. νγ΄. Παραγγέλματα ἡγεμονικὰ παντοῖα πῶς προφέρεται. καὶ τοῦ παρόντος συγγράμματος ἐπίλογος.

Finis capitum conſpectus.

ΚΕΦ. Α.

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ α'.

Περὶ συγγραφέων τῶν τακτικὰ, καὶ στρατηγικὰ βιβλία συνταξαμένων. περὶ τῆς παρούσης βίβλου· καὶ ὅτι τὸ τούτων μάθημα πάντων χρειωδέστατον.

Πρῶτος μὲν ὧν ἴσμεν, δοκεῖ τὴν Τακτικὴν θεωρίαν Ὅμηρος ἐπεγνωκέναι, θαυμάζειν δὲ τοὺς ἐπιστήμονας αὐτῆς, ὥσπερ Μνησθέα·

Τῷ δ' οὔτις μὲν ὅμοιος ἐπιχθόνιος γένετ' ἀνὴρ,
Κοσμῆσαι ἵππους τε, καὶ ἀνέρας ἀσπιδιώτας.

Καὶ περὶ τῆς καθ' Ὅμηρον Τακτικῆς ἐντύχομεν συγγραφεῦσι, Στρατοκλεῖ τε Ἑρμείᾳ, καὶ Φρόντωνι τῷ καθ' ἡμᾶς ὑπατικῷ ἀνδρί. ἐξειργάσαντο δὲ τὴν θεωρίαν Αἰνείας τε διὰ πλειόνων καὶ στρατηγικὰ βιβλία ἱκανῶς συνταξάμενος ὧν ἐπιτομὴν ὁ Θεσσαλὸς Κινέας ἐποίησε. Πύρρος τε ὁ Ἠπειρώτης τακτικὰ συνέγραψε, καὶ Ἀλέξανδρος ὁ τούτου υἱὸς, καὶ Κλέαρχος. ἔτι δὲ Παυσανίας, Εὐάγγελός τε, καὶ Πολύβιος ὁ Μεγαλαπολίτης, ἀνὴρ πολυμαθὴς, Σκιπίωνι συγγενόμενος, Εὐπόλεμός τε καὶ Ἰφικράτης. ὁ δὲ στωϊκὸς Ποσειδώνιος καὶ τέχνην Τακτικὴν ἔγραψεν. ἄλλοι τε πλείους οἱ μὲν εἰσαγωγὰς, ὡς Βίων, οἱ δὲ καὶ τοπικὰς πραγματείας ἐξέδωκαν οἷς πᾶσιν ἐγκυρήσας ἀπειρόκαλον ἡγοῦμαι πάντων μεμνῆσθαι. ἐπέγνων δὲ, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τοὺς συγγραφεῖς, ὡς εἰδόσι τὰ πράγματα

Caput I.

De autoribus, qui Tacticos, & Strategicos libros conſcripsêre. De libro hoc, & quod horum diſciplina ſit omnium utiliſſima.

Primus omnium, quod quidem ſcimus, cognitionem habuiſſe ſcientiæ Tacticæ videtur Homerus, eiusque peritos laudaſſe vt Mneſtheum:

Inter mortaleis erat illi nemo ſecundus,
Formaret qui acies melius Peditumque Equitumque.

Ac de Tacticâ Homeri tempore vſitatâ legi Scriptores, Stratoclem, Hermiam, ac Frontinum, virum noſtro tempore conſularem. In tradendâ autem hac ſcientiâ pluribus elaborauit cum Æneas, qui quoque quamplurimos Strategicos libros compoſuit, quos in compendium poſtea redegit Cineas Theſſalus: tum Pyrrhus Epirota, eiusque filius Alexander, ac Clearchus, qui etiam Tactica conſcripsêre: Pauſanias inſuper, & Euangelus, & Polybius Megalopolitanus, vir multifariæ eruditionis, & qui cum Scipione verſatus eſt: Eupolemusq;, ac Iphicrates. Poſidonius etiam Stoicus artem Tacticam ſcripſit. Quin & aliorum complurium quidam Iſagogas, vt Bion, quidam tractatus Topicos edidere. Sed vt omnes commemorem, quos videre, ac legere contigit, ineptum arbitror. Vt tamen verbo, quod res eſt, dicam, comperi plerosque iſtorum autorum conſcripſiſſe res illas non ad

rudiorum hominum captum, ſed eorum, qui eas iam callebat. Quod igitur, cum primum deſiderio cognoſcendæ huius rei teneremur, nobis accidit, nec, qui eam nos docerent, inuenientibus, nec tamen autumantibus ea, quæ ante nos edita erant, tradendæ huic diſciplinæ ſufficere, idem ne alijs quoque vſu veniat, pro virili conabimur. Quotieſcunq; verò in expoſitione præceptorũ ſermo mihi deficiet, ad exprimendas res deſcriptionem figurarum in ſubſidium aſſumam, vt ita viſum intellectui adiutorem adhibeam. & quidem ijs vti vocabulis annitar, quæ apud quemque veterum occurrunt; vt qui huic ſcripto, tanquam primis rudimentis, addicti erunt, tum in nominibus, tum in conſuetudine nominum, quæ ab ipſis vſurpantur, coëxercitati, ipſi quoque ijſdem vti nominibus adſueſcant, quæ apud Scriptores Tacticos in vſu ſunt: neu peregrinum, & inſolens quid ipſis videatur, cum in eorum ſcriptis verſabuntur. Arbitror autem eum, qui ſemel per has, quæ a nobis traduntur vias, introductus ſit, facili etiam negotio veterum ſcripta intellecturum. Porro autem Diſciplinam hanc omnium eſſe vtiliſſimam vel ex eo quis deprehendat, quod Plato lib. De legibus dicat: Cretenſium Legiſlatorem ſcripſiſſe Leges hominibus, tanquam ſemper ad bellum præparatis. Eſſe namque omnibus, ac ſingulis ciuitatibus naturâ bellum inter ſe mutuo occultum. Quomodo itaque Diſciplinam aliam æſtimabit aliquis potiorem?

τοῖς ἀνθρώποις συντεταγώτας. ὅπερ οὖν αὐτοὶ πρῶτοι ἐφιέμενοι τῆς γνώσεως τοῦ πράγματος ἐπάθομεν, μήτε τοὺς ὑφηγησομένους εὑρίσκοντες, μήτε ἀποχρώντως πρὸς παράδοσιν ἀποβάλλοντες τὰς τῶν πρὸ ἡμᾶς ἐκδόσεις ἔχειν, πειρασόμεθα καθ' ὅσον οἷόν τέ ἐστι, μὴ ἄλλοις τὸ αὐτὸ παθεῖν ποιῆσαι. ὁσάκις δ' ἂν μοι ὁ λόγος ἐξαινήσῃ ἐν τοῖς πῶς παραστῆσαι, τῇ τῶν θεωρημάτων, ἐπίκουρον παραλήψομαι ἐπὶ καταγραφῆς τὴν τῶν σχημάτων διατύπωσιν, τὴν ὄψιν τῇ νοήσει συλλήπτορα παραλαβών. αὐταῖς μέντοι πειράσομαι ταῖς τῶν ἀρχαίων χρῆσθαι ἑκάστου λέξεσιν, ἵνα καὶ τοῖς ὀνόμασιν, καὶ τῇ συνηθείᾳ τῶν πολλάκις παρ' αὐτοῖς λεγομένων ὀνόμασι συγγυμνασθέντες οἱ τῇ δὲ τῇ γραφῇ καθάπερ εἰσαγωγῇ προσέχοντες ἐν ἔθει γένωνται τοῖς εἰρημένοις ὀνόμασι παρὰ τοῖς τακτικὰ συντάξασι, καὶ μὴ ξενίζωνται, ὅταν τοῖς ἐκείνων ἐντυγχάνωσιν. οἴμαι δὲ τοὺς ἅπαξ εἰσαχθέντας τῶν ὑφ' ἡμῶν παραδιδομέναις ὁδοῖς εὐμαρῶς καὶ τὰ τῶν πρεσβυτέρων κατανοῆσαι. Ὅτι μέν τοι τὸ μάθημα τοῦτο πάντων ἐστὶ χρειωδέστατον, λάβοι τις ἂν ἐξ ὧν ὁ Πλάτων ἐν τοῖς νόμοις φησί. τὸν γὰρ Κρήτων νομοθέτην τοὺς νόμους τεθεῖσθαι ὥσπερ εἰς πόλεμον αἰεὶ τῶν ἀνθρώπων παρεσκευασμένων. εἶναι γὰρ φύσει πάσαις ταῖς πόλεσι πρὸς ἁπάσας πόλεμον ἀκήρυκτον. πῶς

οὖν ἄλλο τις ἡγήσεται προυργιαίτερον μάθημα, ἢ τὸ βιβλίον χρειωδέστερον τούτου;

ΚΕΦ. β'.

Τῶν εἰς τοὺς πολέμους τελείων παρασκευῶν διαίρεσις.

ΛΕκτέον δέ μοι πρῶτον περὶ τῶν εἰς τοὺς πολέμους τελείων παρασκευῶν. διτταὶ δ' εἰσὶ τούτων δυνάμεις. ἡ μὲν πεζική· ἡ δ', ναυτική. καὶ πεζικὴ μέν, ἡ τῶν ἐπὶ γῆς μαχομένων. ναυτικὴ δ', ἡ τῶν κατὰ θάλασσαν, ποταμοὺς ἐν ναυσὶ παραταττομένων. καὶ περὶ μὲν τῶν ἐν ναυμαχίαις συντάξεων ὕστερον ἐροῦμεν. τὰ δὲ πρὸς τὴν πεζικὴν στρατείαν συντείνοντα νῦν ἀφηγησόμεθα. τὸ ἐπὶ τοὺς πολεμίους τοίνυν ἀθροιζόμενον τὸ πλῆθος, τὸ μέν ἐστι μάχιμον. τὸ δὲ κατὰ τὰς τούτου χρείας συνερχόμενον, ἄμαχον. καὶ μάχιμον μὲν. τὸ παραταττόμενον ἐν τοῖς ἀγῶσι, καὶ δι' ὅπλων ἀμυνόμενον τοὺς πολεμίους. ἄμαχον δὲ, τὸ λοιπόν· οἷον, ἰατρῶν, ἀγοραίων, ὀτύλων, καὶ ἄλλων. ὅσοι διὰ τὰς ὑπηρεσίας ἐπακολουθοῦσι. τοῦ δὲ μαχίμου, τὸ μὲν ἐστὶ πεζικόν, τὸ δὲ ἐπ' ὀχημάτων. τὸ μὲν ἰδίως πεζόν, τὸ ἐπὶ γῆς βεβηκός. τοῦ δὲ ἐπὶ τῶν ὀχημάτων, τὸ μὲν ἐφ' ἵππων φέρεται, τὸ δὲ ἐπ' ἐλεφάντων· τοῦ δὲ ἐφ' ἵππων, τὸ μὲν ἐφ' ἁρμάτων, τὸ δὲ ἐπ' αὐτῶν ἵδρυται τῶν ἵππων. τῶν μὲν γένει τοσαῦται γίνονται διαφοραί. τοῖς δὲ εἴδεσιν, ἥτε πεζικὴ διακόσμη-

aut quem librum hoc vtiliorem, vel magis neceſſarium?

CAP. II.

Apparatuum belli integrorum diuiſio.

CÆterum primò dicendum mihi de integris belli apparatubus. Horum duplices ſunt copię: alię Terreſtres, Nauales aliæ. ac Terreſtres quidem eorum, qui terrâ præliantur: Nauales eorum, qui in mari, aut fluminibus claſſe concurrunt. Sed vt in Naualibus conflictubus inſtruatur Claſsis, aliàs dicemus, nunc relaturi, quæ ad pedeſtrem exercitum pertinent. Eorum igitur, qui ad bella colliguntur, pars ad pugnandum comparata eſt, pars non, eorum ſcilicet, qui ad vſus iſtorum conueniunt, Illa eſt, quæ ad prælium inſtruitur, hoſteſque armis a ſe repellit: Hęc multitudo cætera, vt, Medicorum, Mercantium, Famulorum, aliorumque quotquot exercitum miniſterij cauſâ ſequuntur. Eorum, qui pugnandi cauſâ veniunt, alij pedites ſunt, alij vehuntur. Qui propriè Pedites ſunt, ij terram pedibus premunt. Qui vehuntur, alij ab equis, alij ab elephantis feruntur. Qui ab equis feruntur, eorum quidam currubus inſident, quidam ipſis equis. Atque hæ Generales ſunt horum differentiæ. Particulatim cum peditatus, tum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

equitatus inſtructio multifaria eſt. Quæ vero in elephantis, ac currubus vſu venit, vtraque vniformis. Conſtructio igitur pedeſtris trifariam diuiditur. Eius enim quidam Hoplitæ, quidam Peltaſtæ, quidam ſunt Leues. Hoplitæ vtuntur armaturâ inter cunctos grauiſsimâ, more Macedonico, clypeis nimirum rotundis, ac haſtis prælongis. Leues contra omnium leuiſſimo vtuntur apparatu, vt qui neque loricas, neque tibialia, neque ſcuta, aut clypeos grauiores habent: ſed iaculis vtuntur, quæ vel eminus arcu emittunt, vel manu; aut lapides e funda euibrant, manuve eijciunt. Ad hoc genus etiam Argili armatura refertur. Peltaſtæ qui dicuntur, ipſi quoque Armaturam habent Macedonico apparatui ſimilem, arma tamen, quam illi leuiora, (his enim Pelta, Scutum leue eſt, atque exiguum) ac haſtas ad Sariſſarum longitudinem breuiores. Videtur autem horum armatura medium obtinere ordinem inter Leues, & eos, qui proprie Hoplitæ dicuntur, cum grauior ſit, quam eſt Leuium, Leuior vero, quam eſt Hoplitarum. Quamobrem plerique & hos cum velitibus collocant. Equeſtrium copiarum, quæ in Turmas inſtruuntur, quaſque a cornubus diſcriminauimus, pars Cataphracta eſt, pars non Cataphracta. Quæ Cataphracta dicitur, ea tum viros, tum equos loricis vndique circumtegit. Quę vero Cataphracta non eſt, eius equites quidam ſunt Doratophori, ſeu Haſtati, quidam Acro-

σις πολυμερής ἐστι, καὶ ἡ ἱππική. ἡ γὰρ τῶν ἐλεφάντων μονοειδής ἐστι, καὶ ἡ τῶν ἁρμάτων. ἡ μὲν οὖν πεζικὴ σύνταξις τριχῆ διῄρηται. ἡ μὲν γάρ ἐστιν ὁπλιτῶν, ἡ δὲ πελταστῶν, τρίτη δὲ ψιλῶν. καὶ ἡ μὲν τῶν ὁπλιτῶν, βαρυτάτῃ παρὰ πάντας τοὺς πεζοὺς κέχρηται καθοπλίσει κατὰ τὸν Μακεδονικὸν τρόπον, ἀσπίσι περιφερέσι καὶ δόρασι περιμηκεστέροις. τὸ δὲ τῶν ψιλῶν πάντων κουφοτάτῃ κέχρηται παρασκευῇ, μήτε θώρακας ἔχον, μήτε περικνημίδας, μήτε θυρεοὺς ἢ ἀσπίδας βαρείας, ἀλλὰ τοῖς ἑκηβόλοις χρώμενον τοξεύμασιν, ἀκοντίοις, ἢ λίθοις ἐκ σφενδόνης, ἢ ἐκ χειρός. εἰς τοῦτο δὲ τὸ γένος καὶ τὸ τοῦ Ἀργίλου ὅπλον καταττάτεται. καὶ αὐτὸ μὲν ἔχει τὸν ὁπλισμὸν ἐμφερῆ τῇ Μακεδονικῇ παρασκευῇ, κουφότερον δὲ ἐκείνης τὸν καθοπλισμόν. τούτοις γὰρ πέλτης μικρόν ἐστι, καὶ ἐλαφρὸν ὅπλον. καὶ τὰ δόρατα πολὺ τῶν σαρισσῶν μεγέθη λειπόμενα. δοκεῖ δὲ τούτων ἡ ὅπλισις μέσην ἔχειν τάξιν τῶν ψιλῶν, καὶ τῶν ἰδίως λεγομένων ὁπλιτῶν. βαρυτέρα μὲν οὖσα τῶν ψιλῶν, κουφοτέρα δὲ τῶν ὁπλιτῶν. διὸ καὶ οἱ πλεῖστοι τούτους μετὰ τῶν ψιλῶν συντάττουσι. τῆς δὲ ἱππικῆς δυνάμεως, ἣν ἐχωρίσαμεν ἀπὸ τῶν ἁρμάτων, ἐν ταῖς ἴλαις κατατασσομένης, ἡ μέν ἐστι κατάφρακτος; ἡ δέ, οὐ κατάφρακτος. κατάφρακτος μὲν, ἣ τοὺς ἵππους καὶ τοὺς ἄνδρας θώραξι πάντοθεν σκέπουσα. τῶν δὲ μὴ καταφράκτων, οἱ μέν, εἰσὶ δορατοφόροι, οἱ δὲ ἀκροβολισταί. δορατοφόροι μὲν

οὖν

οὖν εἰσιν, οἱ ἀπὸ τῶν ἵππων τοῖς πολεμίοις συμπλεκόμενοι, καὶ πλησίον δόρασι μαχόμενοι. τούτων δὲ, οἱ μὲν θυρεοὺς ἔχουσι, καὶ καλοῦνται θυρεαφόροι, οἱ δὲ χωρὶς θυρεῶν αὐτῶν μόνον δόρασι μάχονται, οἱ καὶ ἰδίως δορατοφόροι καλοῦνται, ὑπὸ ἐνίων δὲ ξυστοφόροι. ἀκροβολισταὶ δὲ τῶν ἱππέων λέγονται οἱ πόρρωθεν βάλλοντες. τούτων δὲ, οἱ μὲν δορατίοις χρῶνται, οἱ δὲ τόξοις. καὶ δορατίοις μὲν, οἱ καλούμενοι ταραντῖνοι. τῶν δὲ ταραντίνων δύο εἰσὶ διαφοραί· οἱ μὲν γὰρ δορατίοις πόρρωθεν βάλλοντες ἱππακοντισταὶ καλοῦνται, ἰδίως δὲ ταραντῖνοι λεγόμενοι. τινὲς δὲ τῶν ταραντίνων ἐλαφροῖς δορατίοις χρῶνται, ἅπαξ τε, ἢ δὶς προεξακοντίσαντες τὸ λοιπὸν συμπλέκονται τοῖς πολεμίοις ἐγγύθεν ἀπομαχόμενοι παραπλησίως τοῖς εἰρημένοις δορατοφόροις. οὗτοι δὲ καλοῦνται ἐλαφροί. ὥστε τῶν ταραντίνων, τοὺς μὲν ἰδίως καλεῖσθαι ταραντίνους, πόρρωθεν ἀκοντίζοντας, τοὺς δὲ ἐλαφροὺς λέγεσθαι, τοὺς πλησίον μαχομένους. οἱ δὲ τῶν ἱππέων τόξοις χρώμενοι, ἱπποτοξόται λέγονται, ὑπὸ ἐνίων δὲ Σκύθαι. Τοσαῦται μὲν οὖν εἰσὶ τῶν ἐν τοῖς στρατοπέδοις διαφοραὶ τοῦ μαχίμου ὄχλους, τὸν ἀριθμὸν ἐννέα. ὁπλιτῶν, πελταστῶν, ψιλῶν ἱππέων, δορατοφόρων ἱππέων, ἀκοντιστῶν ἱππέων, τοξοτῶν ἱππέων, καταφράκτων, ἁρμάτων, ἐλεφάντων.

boliſtæ. Doratophori ſunt iſti, qui ex equis cum hoſtibus manus conſerunt ac comminus haſtis pugnant. Horum autem alij Scuta habent, vocanturq; Scutati, alij haſtis ſolis ſine Scutis pugnant, qui etiam propriè Doratophori vocãtur, atq; a nonnullis Xeſtophori. Equites Acroboliſtæ dicuntur, qui eminus hoſtem petunt, atque horum alij miſſilibus vtuntur, alij arcubus. Miſſilibus vtuntur illi, qui propriè vocantur Tarentini. at Tarentinorum duplex eſt differentia. nam qui ex illis eminus ſpicula iaculantur, Hippacontiſtæ dicuntur, ac propriè Tarentini: quidam vero Tarentinorum leuibus miſſilibus vtuntur, ac primò ſemel iterumque eiaculati, confeſtim exinde cum hoſtibus congredientes cominus prælium ineunt. propemodum atque illi, quos Doratophoros ante diximus. atque hi vocantur Leues ita vt inter Tarentinos propriè Tarentini dicantur ij, qui eminus in hoſtem eiaculantur. Leues autem appellentur, qui cominus pugnant. Quos ante equites Arcubus vti diximus, ij nominantur Hippotoxotæ, & a quibusdam etiam Scythæ. Tot igitur ſunt differentiæ eorum, qui in exercitibus arma ad pugnandum geſtant, numero ſcilicet nouem, Hoplitarum, Peltaſtarum, Leuium, Equitũ Doratophororum, Equitum Sagittariorum, Equitum arcubus vtentium, Equitum Cataphractorum, Curruum, Elephantorum.

Cap. III.

De ſingularum Phalangum Conſtitutionibus, Præfecturis, Ordinibus, Numero conuenienti, Nominibus. & Tactica Definitione.

SEd cum vnaquæque prędictarum Phalangum, Conſtitutiones, Præfecturas, Ordines, Numerum conuenientem, ac Nomina complectatur, propter ea, quæ præcipiuntur cum in exercitatione quotidianâ, ac mutuâ, tum reapſe in ipſis prælijs, de ſingulis iſtis ſeorſim verba facere neceſſe eſt. Eius ergo eſt, qui Inſtruendę Aciei præeſt, ex aſſumptâ virorum inordinatâ multitudine idoneos eligere, eoſque quo decet quemque loco conſtituere. hoc eſt: in Decurias diſtribuere, eaſque coniungere, totiuſque Multitudinis numerum definire mediocrem, ac bello accommodum. Etenim inſtructum eſſe exercitum tum in itineribus, tum in Caſtris, inque ipſis adeo conflictibus vtiliſſimum eſt. Comperimus enim magnas copias ordinis expertes cæſas ſæpenumerò, ac conciſas a paucis, qui ordinem ſeruare ſimul didicerant. Porro Tacticam hanc definiere, Æneas quidem, *Quod ſit ſcientia bellicorum motuum*; Polybius vero ita: ſi quis ordinandam multitudinem aſſumems, eam cum iudicio indecurias diſponat, eaſque ſimul iuxta ſe mutuo collocet, ac militem iſtum edoceat ea, quæ ad vſum belli conducibilia ſunt.

ΚΕΦ. γ'.

Περὶ τῶν καθ' ἑκάστην φάλαγγα συστημάτων, ἡγεμονιῶν, τάξεων, ἀριθμοῦ ἐπιτηδείου, ὀνομάτων, καὶ τοῦ τῆς τακτικῆς ὁρισμοῦ.

Ἑκάστης δὲ τῆς εἰρημένης φάλαγγος συστήματα, καὶ ἡγεμονίας, καὶ τάξεις, καὶ ἀριθμὸν ἐπιτήδειον περιεχούσης, καὶ ὀνόματα, χάριν τῶν παραγγελλομένων εἴς τε τὴν καθημερινὴν γυμνασίαν, καὶ συνάσκησιν, καὶ ἐπὶ τῆς ἀληθείας ἐν αὐτοῖς τοῖς ἀγῶσιν, ἀναγκαῖον περὶ ἑκάστης εἰπεῖν. τὸ μὲν οὖν ἐν τῇ τακτικῇ πρωτοστατοῦντός ἐστι, παραλαβόντα πλῆθος ἀνδρῶν ἄτακτον, τοὺς ἐπιτηδείους ἐκλεξάμενον, καθ' ἣν ἕκαστον προσήκει χώραν συντάξαι, τουτέστι, καταλοχίσαι, καὶ συλλοχίσαι, ἀριθμόν τε τοῦ παντὸς πλήθους ὁρίσαι σύμμετρον, καὶ εὐχρήστως ἔχοντα πρὸς τὸν κατὰ τὸν πόλεμον. τὸ γὰρ συντετάχθαι τὸ στράτευμα ἔν τε πορείαις, καὶ στρατοπεδείαις, ἐν αὐταῖς τε ταῖς παρατάξεσιν, ὠφελιμώτατόν ἐστι. εὑρίσκομεν γὰρ πολλάκις μεγάλας δυνάμεις συντετριμμένας διὰ τὴν ἀταξίαν ὑπ' ὀλίγων συντεταγμένων. Ὅρον δὲ αὐτῆς ἔθεντο, Αἰνείας μὲν, ἐπιστήμην εἶναι πολεμικῶν κινήσεων. Πολύβιος δὲ, ἄν τις πλῆθος τακτικὸν παραλαβὼν τοῦτο συγκρίνῃ, καὶ καταλογίσας συλλοχίσῃ, παιδεύσῃ τε χρησίμως τὰ πρὸς τὸν πόλεμον.

ΚΕΦ. δʹ.

Λόχος τί· καὶ ἐκ πόσων συνέστηκεν ἀνδρῶν.

Τὸ μὲν οὖν καταλογίσαι ἐστὶ, τὸ ποιῆσαι λόχους. ὁ δὲ λόχος ἐστὶν, ἀριθμὸς ἀνδρῶν ἀπό τινος ἡγουμένου, καὶ τῶν μετ' αὐτοὺς ὄπισθεν ἑπομένων μέχρι τοῦ τελευταίου. τὸν δὲ ἀριθμὸν τοῦ λόχου, οἱ μὲν ὀκτὼ ἀνδρῶν ἐποίησαν, οἱ δέ, δώδεκα, οἱ δέ, δεκαέξ. ἔστω δὲ νῦν ἑκκαίδεκα ἀνδρῶν ὁ λόχος. Συμμέτρως γὰρ ἔχει πρός τε τὸ μῆκος τῆς φάλαγγος καὶ ἐάν τε διά τινας χρείας διπλασιάζηται τὸ βάθος, ὥστε ἐπὶ τριάκοντα δύο ἄνδρας γίνεσθαι, ἢ συναιρῆται, καὶ ἐπ' ὀκτὼ ἄνδρας βαθύνηται, οὐδὲν ἐμπόδιον γενήσεται τοῖς ὄπισθεν τασσομένοις ψιλοῖς. εἴτε γὰρ ἀκοντίζουσιν, ἢ σφεδόναις χρῶνται, ἢ τοξεύμασιν, εὐκόλως ὑπερωθήσουσι ταῖς βολαῖς τὸ τῆς φάλαγγος βάθος.

CAP. IV.

Decuria quid ſit, & e quot conſtet viris.

ESt igitur Decuriare, Decurias facere. Decuria autē eſt, numerus virorum ab aliquo præcedente, & ijs, qui illum ſubſequuntur. ad poſtremum vſque. Numerum Decuriæ alij fecere virorum octo, alij duodecim, alij ſedecim. Sed eſto nunc XVI virorum Decuria. iuſtam enim habet numerus iſte mediocritatem, & ad Phalangis longitudinem, & ſiue ob vſus aliquos duplicetur Altitudo, vt ea fiat virorum triginta duûm, ſiue contrahatur, ac in octo viros redigatur, nullum impedimentum dabitur pone collocatis Velitibus. Seu namque illi iaculentur, ſeu fundis, aut arcubus vtantur, facili labore iactus eorum Phalangis altitudinem ſuperabunt.

ΚΕΦ. εʹ.

Περὶ τῆς τοῦ λόχου διατάξεως.

Ὁ μὲν οὖν ἄριστος ἑκάστου λόχου, πρῶτος καὶ ἡγούμενός ἐστι, ὃς καὶ λοχαγὸς ἐπονομάζεται, καὶ ἡγεμὼν, καὶ πρωτοστάτης. ὁ δὲ τελευταῖος τοῦ λόχου, οὐραγὸς καλεῖται. ὁ λόχος δὲ ὅλος, καλεῖται στίχος. ὀνομάζεται δὲ καὶ δεκανία. ὑπὸ δέ τινων, ἐνωματία. τινὲς δὲ τὴν ἐνωμωτίαν, τέταρτον τοῦ λόχου μέ-

CAP. V.

De Decuriæ diſpoſitione.

OPtimus igitur cuiuſque decuriæ eſt primus, & qui præcedit. qui etiam Lochagus, ſeu Decurio & Dux, & Protoſtata cognominatur. Poſtremus autem Decuriæ, Vragus ſeu Tergidux appellatur. Tota vero Decuria, Verſus dicitur. qui quoque Decuria, atque a nonnullis Enomotia vocatur, Quidam tamen Enomotiam, quartam Decuriæ partem dixere, atque Du-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

cem Enomotiæ, Enomotarcham. Duas autem Enomotias, Dimœriam vocarunt, eiusque Ductorem, Dimœritam. Ita vt ſemidecuria, etiam Dimœria vocetur, ac Semi-decurio, Dimœrita. eſt autem is Decuriæ Epiſtata. Et qui poſt Lochagum conſtitutus eſt, vocatur Epiſtata. qui vero pone hunc, ſimiliter Protoſtata. quique hunc adhuc pone ſequitur, Epiſtata. Ita vt totus verſus e Protoſtatis, & Epiſtatis alternatim collocatis conſtitutus ſit. Neceſſe autem eſt, Lochagum virtute cæteros præcellere. ab hoc dein eos, qui Hemilochias ducunt, vt ſunt Tergiductores. Decuriam vero definiunt, quod ſit, verſus ex Epiſtatis ſub Lochago pro cuiusque virtute conſtitutus.

ρος ἀπεφήναντο, καὶ τὸν ἡγούμενον τῆς ἐνωμωτίας, ἐνωματάρχην. τὰς δὲ δύο ἐνωμωτίας, διμοιρίας ἐκάλεσαν, καὶ τὸν ἡγούμενον αὐτῆς, διμοιρίτην. ὥστε τὸ ἡμιλόχιον, καὶ διμοιρίαν καλεῖσθαι, καὶ τὸν ἡμιλοχίτην, διμοιρίτην. οὗτος δέ ἐστιν, ὁ τοῦ λόχου ἐπιστάτης. καὶ ὁ μὲν τοῦ λοχαγοῦ ὀπίσω τεταγμένος, καλεῖται ἐπιστάτης. ὁ δὲ τούτου κατόπιν, ὁμοίως πρωτοστάτης ὁ δ' ἐπὶ τούτου κατόπιν, ἐπιστάτης. ὥστε ὅλον τὸν στίχον ἐκ πρωτοστατῶν, καὶ ἐπιστατῶν συντετάχθαι παραλλὰξ τεταγμένων. δεῖ δὲ τὸν λοχαγὸν διαφέρειν τῶν ἄλλων. μετὰ δὲ τούτους ἤδη, τοὺς τῶν ἡμιλοχίων, ὥσπερ οὐραγούς. ὁρίζονται δὲ τὸν λόχον οὕτω· στίχον ἐξ ἐπιστατῶν κατ' ἀρετὴν ὑπὸ λοχαγῷ τεταγμένων.

Cap. VI.

De Syllochiſmo, ſeu Decuriarum coniunctione.

SYllochiſmus eſt, cum primæ Decuriæ ſecunda adiungitur: nimirum primi verſus Lochago, ſecundi verſus Lochagus: ac primum Lochagum ſequenti Epiſtatæ, ſecundæ Decuriæ Epiſtata. ac ſic deinceps. Paraſtata autem vocatur, quisquis iugat. vt, cum primæ Decuriæ Lochago ſecundę Decuriæ Lochagus a latere adſtat: ac ſimiliter primæ decuriæ Epiſtatæ etiam ſecundæ decuriæ Epiſtata. atq; ita deinceps. Quum igitur iuxta ſecundam decuriam tertia aut quarta, ac ſic porro reliquæ iunguntur, id Syllochiſmus vocatur.

ΚΕΦ. ϛ΄.

Περὶ συλλοχισμοῦ.

ΣΥλλοχισμὸς δέ ἐστιν, ὅταν τῷ πρώτῳ λόχῳ ἕτερος παρατεθῇ. τῷ μὲν τοῦ πρώτου στίχου λοχαγῷ, ὁ λοχαγὸς τοῦ δευτέρου στίχου· τῷ δὲ ὄπισθεν ἐπιστάτῃ τοῦ πρώτου λοχαγοῦ ὁ τοῦ δευτέρου λόχου ἐπιστάτης, καὶ κατὰ τὸ ἑξῆς. παραστάτης δὲ καλεῖται πᾶς ὁ ζυγῶν, οἷον τῷ τοῦ πρώτου λόχου λοχαγῷ, ὁ τοῦ δευτέρου λόχου λοχαγός. καὶ ὁμοίως τῷ τοῦ πρώτου λόχου ἐπιστάτῃ, καὶ τοῦ δευτέρου λόχου ἐπιστάτης, καὶ κατὰ τὸ ἑξῆς. ὅταν οὖν κατὰ τὸν δεύτερον λόχον τρίτος ταγῇ, ἢ τέταρτος, καὶ οὕτως κατὰ τὸ ἑξῆς οἱ λοιποὶ, τὸ τοιοῦτο συλλοχισμὸς καλεῖται.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

ΚΕΦ. ζ'. Περὶ φάλαγγος, καὶ τοῦ κατ' αὐτὴν μήκους τε καὶ βάθους. ζυγεῖν, καὶ στοιχεῖν τί. πῶς διαιρεῖται ἡ φάλαγξ εἰς κέρατα δι' ὅλου τοῦ βάθους, καὶ ἄλλως διὰ τοῦ μήκους. περὶ τῆς τῶν ὁπλιτῶν, καὶ ψιλῶν, καὶ ἱππέων τάξεως.

Τὸ δὲ ὅλον σύστημα τοῦ πλήθους τῶν λόχων, φάλαγξ καλεῖται. ἧς μῆκος μὲν, τὸ πρῶτον τῶν λοχαγῶν τάγμα· τοῦτο δὲ μέτωπον, καὶ πρόσωπον, καὶ παράταξις, καὶ ζυγὸν, καὶ στόμα, καὶ ἡγεμόνες, καὶ πρωτοστάται, καὶ πρωτολοχία καλεῖται. τὸ δὲ κατόπιν τοῦ μετώπου πᾶν μέρος τῆς φάλαγγος μέχρι τῶν οὐραγῶν, βάθος καλεῖται. λέγεται δὲ τὸ μὲν κατὰ μῆκος ἐπ' εὐθείας εἶναι τοῖς πρωτοστάταις, ἢ τοῖς ἐπιστάταις, ζυγεῖν. τὸ δὲ κατὰ βάθος ἐπ' εὐθείας εἶναι τοῖς οὐραγοῖς καὶ λοχαγοῖς, στοιχεῖν. Διαιρεῖται δὲ ἡ φάλαγξ οὕτως, εἰς μὲν ὁλοσχερῆ μέρη, δύο ἀπὸ τοῦ μετώπου διχοτομίας δι' ὅλου τοῦ βάθους. ὧν τὸ μὲν ἥμισυ, δεξιὸν καλεῖται κέρας καὶ κεφαλὴ, τὸ δὲ λοιπὸν, εὐώνυμον λέγεται κέρας, καὶ οὐρά. αὕτη δὲ ἡ διχοτομία τοῦ μήκους, ὀμφαλὸς προσαγορεύεται, καὶ στόμα καὶ ἄραρος. μετὰ δὲ τὴν τῶν ὁπλιτῶν φάλαγγα κατόπιν τάσσεται τὸ τῶν ψιλῶν τάγμα. τούτου δ' ἔτι κατόπιν τὸ τῶν ἱππέων. ὅταν μέντοι αἱ χρεῖαι ἀπαιτῶσιν ἐν ἑτέροις τόποις τάσσονται οἵ τε ψιλοὶ, καὶ οἱ ἱππεῖς, ὡς προελθόντες ἐροῦμεν. πόσον δὲ δεῖ τὸν ἀριθμὸν τῶν τε ὁπλιτῶν εἶναι, καὶ πόσον τῶν ἱππέων, δηλώσομεν. καὶ πῶς ἕκαστον δεῖ τετάχθαι. καὶ πρὸς ταῖς ἐπειγούσαις

Cap. VII. *De Phalange, eiuſq; Longitudine, & Altitudine. Iugare quid, & Verſare. Quomodo diuidatur Phalanx in cornua per Altitudinem, & aliter per Longitudinem. De ordinatione Peditum grauis armaturæ, Velitum, atque Equitum.*

Tota autem coagmentatio ex pluribus decurijs, Phalanx dicitur. Cuius longitudo primus Lochagorum ordo eſt. Hæc vero & Frons & Facies & Acies, & Iugum, & Os, & Duces, & Protoſtatæ, & Protolochia vocatur. Cætera autem poſt Frontem pars Phalangis tota vſque ad Tergiductores, Altitudo appellatur. Stare directè in longitudine Protoſtatas, aut Epiſtatas, id Iugare dicitur: Stare directè in Altitudine Tergiductores, & Lochagos, Verſare. Diuiditur porro Phalanx in duas partes ſummas facta biſſecatione a Fronte per totam altitudinem quarum dimidia pars altera, Cornu dextrum, & Caput vocatur, reliqua, Cornu ſiniſtrũ, & Cauda. Hæc autem Longitudinis biſſecatio, Vmbilicus, Os, & Firmitudo nuncupatur. Poſt Hoplitarum Phalangem pone Leuium acies conſtituitur, atque huic inde Equitum acies ſubſtituitur. quamquam etiam alijs in locis ſtatuantur & Velites, & Equites poſcente vſu, ſicut in progreſſu dicturi ſumus. Quantus vero debeat eſſe Hoplitarum numerus, & quantus Equitum, exponemus. vtque ſingulos ordinari oporteat. Tum explicabimus

etiam, quomodo ingruente neceſſitate ordines magnâ cum celeritate ſint transformandi. quibus vltra adiungemus Doctrinam, quæ in ſingulorum ordinum motionibus erit obſeruanda.

χρείας πῶς δεῖ μετὰ πολλοῦ τάχους τὰς τάξεις μετασχηματίζειν, δηλωθήσεται. καί τις ἡ διδαχὴ τῆς περὶ ἕκαστον τάγμα κινήσεως γενήσεται, παραστήσομεν.

Cap. VII.

De numero Peditum grauis armaturæ, Velitum, atque Equitum ad agminum transformationes conuenienti.

ΚΕΦ. η.

Περὶ τοῦ τῶν τε ὁπλιτῶν, καὶ ψιλῶν, καὶ ἱππέων ἀριθμοῦ, τοῦ πρὸς τοὺς μετασχηματισμοὺς τῶν ταγμάτων ἐπιτηδείου.

EQuidem numerum Exercitus definire, nec facile, nec certum eſt. nam qualis cuiuſque Tacticorum apparatus eſt, talem multitudinis numerum præſcribi oportet. Sciendum interim, tales eligendos eſſe numeros, qui ad ordinum transformationes ſint idonei, hoc eſt, ſiue Phalangis longitudinem duplicare, ſiue multiplicare velimus, aut eandem contrahere. hanc ob cauſam tales numeros excogitauere, qui ad vnitatem vſque æqualiter poſſent diuidi. Vnde pleriq; eorum, qui Tactica conſcripſere, Hoplitarum Phalangem ſedecim mille trecentorum octoginta quatuor fecere. huius autem ſubduplam Leuium; tum ſubduplam adhuc huius Equitum. nam XVI.M.CCC.LXXXIV. numerus in duo ad vnitatem vſq; bis ſecatus diuiditur. quare formæ atque exempli cauſa numerus talis decernitur. quoniam igitur Decuriam, XVI virorum propoſuimus, Decuriæ eſſe debebunt, M.XXIV.

ΟΡίζειν μὲν οὖν τὸν ἀριθμὸν τοῦ στρατεύματος ἀπίθανον. πρὸς γὰρ ἣν ἕκαστος ἔχει παρασκευὴν τῶν τακτικῶν, δεῖ ὑπογραμμὸν τιθέναι τοῦ πλήθους. ἤδη μέντοι δεῖ γινώσκειν, ὅτι τοιούτους ἀριθμοὺς ἐκλέγεσθαι δεῖ, οἵτινες ἐπιτηδείως ἕξουσι πρὸς τοὺς μετασχηματισμοὺς τῶν ταγμάτων. τουτέστι, ἐὰν τὸ μῆκος τῆς φάλαγγος διπλασιάσαι βουληθῶμεν, ἢ πολυπλασιάσαι, ἤτε μῆκος συνελεῖν. διὰ δὲ ταύτην τὴν αἰτίαν ἀριθμοὺς ἐπενόησαν μέχρι μονάδος εἰς ἥμισυ διαιρεῖσθαι δυναμένους. ὅθεν οἱ πλείους τῶν τακτικῶν συγγραψάντων, μυρίων ἑξακισχιλίων τριακοσίων ὀγδοηκοντατεσσάρων τὴν τῶν ὁπλιτῶν φάλαγγα ἐποίησαν. ταύτης δὲ ἡμίσειαν τὴν τῶν ψιλῶν. ἔτι δὲ ταύτης ἡμίσειαν τὴν τῶν ἱππέων. ὁ γὰρ τῶν ά ϛ π' δ' ἀριθμὸς μέχρι μονάδος δίχα διαιρεῖται. τύπου οὖν καὶ διαγραφῆς ἕνεκα ὁ τοιοῦτος ἀριθμὸς ἐγκείνεται. ὥστε ἐπεὶ τὸν λόχον δεκαὲξ ἀνδρῶν ὑπεθέμεθα, δεήσει χιλίους καὶ κδ' εἶναι λόχους.

ΚΕΦ. Θ'.

Ὀνόματα λόχων, ὧν τὰ τάγματα ἀεὶ διπλωθέντα προχωροῦσι (ἤγουν κατὰ λόχους δύο, τέτταρας, ὀκτὼ, ἑκκαίδεκα, καὶ οὕτως ἐφεξῆς) καὶ πόσοι καθ' ἕκαστα ταγμάτων ἄνδρες, καὶ λόχοι, καὶ ἡγεμόνων ὀνόματα.

Οὗτοι δὲ μεμερισμένοι εἰς τὰ τάγματα, ὧν ἑκάστῳ καὶ ὀνόματα κεῖται. οἱ μὲν γὰρ δύο λόχοι, διλοχία καλοῦνται ἀνδρῶν λβ'. καὶ ὁ τούτου τοῦ τάγματος ἡγούμενος, διλοχίτης λέγεται. οἱ δὲ τέσσαρες λόχοι, τετραρχία, καὶ ὁ τούτου τοῦ τάγματος ἡγούμενος, τετράρχης, ἀνδρῶν ἑξηκοντατεσσάρων ἔξαρχος. αἱ δὲ δύο τετραρχίαι, καλοῦνται τάξις, ἀνδρῶν ρκη', λόχων η', καὶ ὁ τούτων ἀφηγούμενος, καλεῖται ταξίαρχος. αἱ δὲ δύο τάξεις καλοῦνται, σύνταγμα, λόχων ις', ἀνδρῶν δὲ σνς', καὶ ὁ τούτων ἀφηγούμενος, συνταγματάρχης. ὑπ' ἐνίων δὲ τὸ σύνταγμα τῶν σνς' ἀνδρῶν, ξεναγία καλεῖται, καὶ ὁ τούτου τοῦ τάγματος ἀφηγούμενος, ξεναγός. καθ' ἕκαστον τῶν σνς'. ἀνδρῶν σύνταγμα ἔκταρχοι ἄνδρες ὑπάρχουσι πέντε· σημαιοφόρος, οὐραγὸς, σαλπιγτὴς, ὑπηρέτης, στρατοκῆρυξ. δοκεῖ δὲ τὸ σύνταγμα τετράγωνον σχῆμα ἔχειν, δεκαὲξ μήκους, ἐπὶ δεκαὲξ βάθος. τὰ δὲ δύο συντάγματά ἐστιν ἀνδρῶν φιβ', λόχων λβ', καὶ ὁ τούτων ἀφηγούμενος, πεντακοσιάρχης, αἱ δὲ δύο πεντακοσιαρχίαι καλοῦνται χιλιαρχία, ἀνδρῶν χιλίων

CAP. IX.

Nomina Decuriarum quæ duplicatæ procedunt ſemper, vel per binas, vel per quaternas, vel octo vel ſedecim: atque ita deinceps. Quot in ſingulis agminibus ſint viri, quot Decuriæ, & quæ Ducum nomina.

HÆ autem in ſuos ordines diſpertitæ ſunt, quorum ſingulis ſua etiam nomina poſita. Etenim duæ Decuriæ, Dilochia vocantur, virorum XXXII, quique huic ordini præeſt, Dilochita dicitur. Quatuor decuriæ, Tetrarchia dicuntur, quique hunc ordinem ducit, Tetrarcha, virorum LXIV. præfectus. Duæ Tetrarchiæ vocantur, Taxis, virorum CXXVIII, decuriarum VIII, horumq ductor Taxiarcha dicitur. Duæ Taxeis vocantur, Syntagma, Decuriarum XVI, viror. CCLVI, horumq; Dux, Syntagmatarcha. A quibusdam vero Syntagma, virorum CCVI. Xenagia, huiusque ordinis ductor, Xenagus nominatur. In virorum CCLVI ordinibus ſingulis viri extraordinarij ſunt quinque: Signifer, Tergidux, Tubicen, Miniſter, Præco. Euidenter autem Syntagma quadratam habet figuram, cum ſint XVI viri in longitudine iuxta atque in altitudine. Duo Syntagmata virorum ſunt D.XII, Decuriarum XXII, & qui hos ducit, Pentacoſiarcha dicitur. Duæ Pentacoſiarchiæ vocantur, Chiliarchia, virorum. M.XXIV, Decuriarum LXIV,

atque horum dux, Chiliarcha. Duæ Chiliarchiæ vocantut, Merarchia, virorum bis mille, XLVIII, Decuriarum CXXVIII, huiusque partis Dux dicitur, Merarcha. A quibusdam etiam hæc pars, Telos vocatur, & qui hanc ducit Teleiarcha. Duæ Teleiarchiæ vocantur, Phalangarchia, virorum, IV. MXVI, Decuriarum CCLVI, horumque ductor Phalangarcha. A nonnullis quoque hoc agmen, Strategia dicitur, ductorque, Strategus. Duæ Phalangarchiæ dicuntur Diphalangarchia, virorum VIII M.CXCII, Decuriarum.D.XII. a quibusdam etiam hoc agmen dicitur, Meros, nonnunquam etiam Cornu. Duæ Diphalangarchiæ, Tetraphalangarchia vocantur, Decuriarum M.XXIV, virorum XVI. M CCC LXXXIV. Ita vt in totâ phalange ſint Cornua duo, Phalangarchiæ IV, Merarchiæ VIII, Chiliarchiæ XVI, Pentacoſiarchiæ XXXII, Syntagmatarchiæ LXIV, Taxiarchiæ CXXVIII, Tetrarchię CCLVI, Dilochiæ D.XII, Decuriæ M.XXIV.

κδ΄, λόχων ξδ΄. αἱ δὲ δύο χιλιαρχίαι, μεραρχία καλεῖται, ἀνδρῶν β μ η΄, καὶ ὁ μέρους τούτου ἡγούμενος, καλεῖται μεράρχης. λόχων ρκη΄. τοῦτο δὲ τὸ μέρος ὑπ᾽ ἐνίων, τέλος καλεῖται, καὶ ὁ ἀφηγούμενος αὐτοῦ, τελειάρχης. αἱ δὲ δύο τελαρχίαι, φαλαγγαρχία καλεῖται, ἀνδρῶν δ ι ϛ΄, λόχων σνϛ΄, καὶ ὁ τούτου ἀφηγούμενος, φαλαγγάρχης. ὑπ᾽ ἐνίων δὲ καλεῖται τοῦτο τὸ τάγμα, στρατηγία, καὶ ὁ τούτου ἀφηγούμενος, στρατηγός. αἱ δὲ δύο φαλαγγαρχίαι, διφαλαγγαρχία, ἀνδρῶν σ μ ρ δ β΄, λόχων φιβ΄. ὑπ᾽ ἐνίων δὲ τὸ τάγμα τοῦτο καλεῖται, μέρος. ἐστὶ δὲ καὶ κέρας. αἱ δὲ δύο διφαλαγγαρχίαι, τετραφαλαγγαρχία, λόχων α κ δ΄, ἀνδρῶν α ς τ π δ΄. ὥστε γίνεσθαι ἐν ὅλῃ τῇ φάλαγγι κέρατα μὲν δύο, φαλαγγαρχίας δὲ δ΄, μεραρχίας η΄, χιλιάρχους ιϛ΄, πεντακοσιάρχους λβ΄, συνταγματάρχους, ξδ΄, ταξιάρχους δὲ ρκη΄, τετράρχας δὲ σνϛ΄, διλοχίτας δὲ φιβ΄, λόχους δὲ, ακδ΄.

ΚΕΦΑ-

ΚΕΦ. ι.

Περὶ τάξεως τῶν Φαλαγγαρχῶν, Μεραρχῶν, Τελεαρχῶν, καὶ τῶν ἄλλων ἡγημονιῶν κατὰ τὴν τῆς ἑκάστου ἀρετῆς διαφοράν.

Καὶ ὁ μὲν ἄριστος τῶν φαλαγγαρχῶν ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ κέρατος τέτακται. ὁ δὲ δευτερεύων, ἐπὶ τοῦ εὐωνύμου. ὁ δὲ κατ' ἀρετὴν τρίτος μετὰ τῆς δευτέρας εἰς ἀριστερὸν, εἰς πρὸς τὴν μέσην ἀποτομήν. ὁ δὲ τέταρτος μετὰ τῆς τρίτης εἰς δεξιὸν, καὶ αὐτῆς ὡς πρὸς τὴν μέσην ἀποτομήν. ὥστε τὴν πρώτην καὶ τετάρτην φαλαγγαρχίαν ἡγουμένους ἔχειν κατ' ἀρετὴν πρώτην δύναμιν ἔχοντας καὶ τετάρτην. τὴν δὲ δευτέραν καὶ τρίτην φαλαγγαρχίαν ἡγουμένους ἔχειν κατ' ἀρετὴν τάξιν ἔχοντας δευτέραν καὶ τρίτην. δείξομεν δὲ, ὅτι ἡ πρώτη, καὶ τετάρτη δύναμις ἴση ἐστὶ τῇ δευτέρᾳ καὶ τρίτῃ, ὥστε τοὺς ἡγεμόνας ἰσοδυναμεῖν. οἱ δὲ μεράρχαι καὶ αὐτοὶ τάσσονται οὕτως, ὥστε τὸν μὲν πρωτεύοντα τάσσεσθαι τῆς πρώτης φαλαγγαρχίας ἐπὶ τοῦ εὐωνύμου, τὸν δὲ δευτερεύοντα, ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ τῆς δευτέρας φαλαγγαρχίας, τὸν δὲ τρίτον ἐπὶ τοῦ εὐωνύμου τῆς τρίτης φάλαγγος. ὁ δὲ τέταρτος ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ τῆς τετάρτης φάλαγγος τάσσεται. ὁμοίως δὲ καθ' ἑκάστην τετραρχίαν οἱ λοχαγοὶ οὕτως τάσσονται, ὥστε τὸν τοῦ πρώτου λόχου λοχαγὸν κατ' ἀρετὴν διαφέρειν. τὸν δὲ τοῦ τετάρτου λόχου λοχαγὸν δευτερεύειν τῇ δυνάμει. οὕτω γὰρ ἰσοδυναμοῦσιν αἱ διλοχίαι κατ' ἀρετήν. ἢ

CAP. X.

De ordinatione Phalangarcharum, Merarcharum, Tetrarcharum & aliarum Præfecturarum ſecundùm virtutis cuiusque præſtantiam.

Atque optimus Phalangarcharum ad dextrum cornu collocatur, ſecundus ab hoc ad ſiniſtrum. qui virtute tertius eſt, cum ſecundo ad Læuum mediam verſus ſecturam. quartus cum primo ad dextrum, & ipſe quoque mediam verſus ſecturam ita vt prima,& quarta Phalangarchia Duces habeant, qui virtute præſtent, primasque & quartas vires habeant, Secunda autem,& tertia ductores habeant, qui virtute ſecundum, tertiumque ordinem teneant. Demonſtrabimus autem, primas quartasque copias ſecũdis ac tertijs æquales eſſe, ita vt Duces æquipolleant. Merarchæ & ipſi quoque ita ordinantur, vt nimirum qui præſtat in prima Phalangarchia collocetur ad Læuam: qui vero ab hoc ſecundus eſt, ad dextram ſecundæ Phalangarchiæ: qui tertius ab iſto, ad Læuam tertiæ Phalangis: & ab hoc quartus, ad dextram quartæ phalangis ſtatuatur. Eodem modo in ſingulis quoque Tetrarchijs Lochagi ita ordinantur, vt primæ Decuriæ Lochagus virtute præſtet, ac quartæ Decurię Lochagus viribus ſecundum locum teneat. Sic enim ſecundum virtutem Dilochiæ viribus pares ſunt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

nam prima Dilochia primum virtute, ac quartum habet: ſecunda vero ſecundum virtute, ac tertium. In Mathematicis autem diſciplinis demonſtratur: Cum in quatuor magnitudinibus proportiones ſunt, quod a primâ & quartâ prouenit, id eſſe æquale ei, quod a ſecundâ & tertiâ exſurgit. Quoniam vero in quoq; Syntagmate quatuor ſunt Tetrarchiæ, eadem proportione Syntagmata quoque inſtruemus, vt in vnoquoque Syntagmate primæ Tetrarchiæ Tetrarcha ad dextram collocetur, ac virtute primus ſit: quartæ Tetrarchiæ Tetrarcha a ſiniſtrâ ſit, ac virtute ſecundus: Tertiæ Tetrarchiæ Tetrarcha dextrum occupet locum, ac virtute tertius ſit: Secundæ Tetrarchiæ Tetrarcha Læuam teneat, ac virtute quartus ſit. Eandem proportionem ad iſtas habent etiam maiores præfecturæ.

γὰρ πρώτη διλοχία τὸν πρῶτον κατ' ἀρετὴν ἔχει καὶ τὸν τέταρτον. ἡ δὲ δευτέρα τὸν δεύτερον καὶ τρίτον κατ' ἀρετήν. δείκνυται δὲ ἐν τοῖς μαθήμασιν· ὅταν ὦσιν ἐν τέτρασι μεγέθεσιν ἀναλογίαι, τὸ ὑπὸ τοῦ πρώτου καὶ τετάρτου, ἴσον γινόμενον τῷ ὑπὸ δευτέρου καὶ τρίτου. Ἐπεὶ δὲ ἐν ἑκάστῳ συντάγματι τέσσαρες εἰσὶ τετραρχίαι, τῇ αὐτῇ ἀναλογίᾳ καὶ τὰ συντάγματα διακοσμήσομεν. ὥστε ἐν ἑκάστῳ συντάγματι τὸν τῆς πρώτης τετραρχίας τὸν τετράρχην ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ τετάχθαι, καὶ πρωτεύειν κατ' ἀρετήν. τὸν δὲ τῆς τετάρτης τετραρχίας τετράρχην, εὐώνυμον εἶναι, καὶ δευτερεύειν κατ' ἀρετήν. τὸν δὲ τῆς τρίτης τετραρχίας τετράρχην, δεξιὸν εἶναι, καὶ τρίτον κατ' ἀρετήν. τὸν δὲ δευτέραν τετραρχίαν, εὐώνυμον ἔχειν τὸν τετράρχην, καὶ τέταρτον κατ' ἀρετήν. τὴν δ' αὐτὴν ἀναλογίαν ἔχουσι καὶ αἱ μείζονες ἡγεμονίαι πρὸς αὐτάς.

CAP. XI.

De interuallis, quibus inter ſe diſtant Pedites grauis armaturæ, tum alias ſimpliciter nimirum ordinati, tum condenſati, ac conſtipati: Quid ſit Denſatio, & Synaſpiſmus, ſeu Conſtipatio.

NVnc vero etiam de interuallis, quibus inter ſe diſtant Hoplitæ tum in Longitudine, tum in Altitudine, explicabimus. Sunt autem eorum tres differentiæ. Etenim primum

ΚΕΦ. ιά.

Περὶ διαστημάτων, ὧν ἀπ' ἀλλήλων ἀφεστᾶσιν οἱ ὁπλῖται, καὶ ἁπλῶς τεταγμένοι, καὶ πεπυκνωμένοι, καὶ συνησπικότες. πύκνωσις, καὶ συνασπισμός τι.

ΝΥν δὲ καὶ περὶ τῶν διαστημάτων, ὧν ἀπ' ἀλλήλων ἀφεστᾶσιν οἱ ὁπλῖται, κατά τε μῆκος, καὶ κατὰ βάθος, δηλώσομεν. διαφοραὶ δέ εἰσι τρεῖς. πρῶτον μὲν γὰρ τάσσονται ἐν

ἀραιᾷ.

ἀραιοτέροις διαστήμασιν ἐνίων χάριν χρειῶν. τεταγμένος μὲν οὖν ὁ ἀνὴρ κατέχει πήχεις τέσσαρας. πεπυκνωμένος δὲ κατέχει πήχεις δύο. Συνησπικὼς δὲ κατέχει πῆχυν. Ἐστὶ δὲ πύκνωσις, ὅταν ἐκ τῶν ἀραιοτέρων διαστημάτων ἐλάσσονα τὰ διαστήματα ποιήσας πυκνώσῃ κατὰ παραστάτην καὶ ἐπιστάτην, τουτέστι κατὰ μῆκος, καὶ κατὰ βάθος, οὕτως μέντοι, ὥστε ἐπιδέχεσθαι μεταβολήν. Συνασπισμὸς δέ ἐστιν, ὅταν ἐκ τῆς προειρημένης πυκνώσεως ἔτι μᾶλλον ἡ φάλαγξ πυκνώσῃ κατὰ παραστάτην. ὥστε διὰ τὴν συνέχειαν τοῦ στρατοῦ μὴ χωρεῖν κλίσιν, μήτε ἐπὶ τὰ δεξιὰ, μήτε ἐπὶ τὰ εὐώνυμα. Γίνεται δὲ ἡ πύκνωσις, ὅταν ὁ στρατηγὸς βουληθῇ ἀπάγειν τὴν φάλαγγα ἐπὶ τοὺς ἐναντίους. ὁ δὲ συνασπισμὸς πρὸς τὸ, τῶν πολεμίων ἔφοδον πεφραγμένως ὑποστῆναι. ἐπεὶ οὖν εἰσὶ χίλιοι καὶ κδʹ οἱ κατὰ μέτωπον τεταγμένοι λοχαγοὶ, δῆλον, ὅτι τεταγμένοι μὲν καθέξουσιν πήχεις τετρακισχιλίους ἐνενήκοντα ἓξ τοῦ μήκους, τουτέστι, στάδια δέκα, καὶ πήχεις ἐνενήκοντα ἕξ. πεπυκνωκότες δὲ καθέξουσι σταδίους ε. καὶ πήχεις μή. Συνησπικότες δὲ καθέξουσι σταδίους δύο, καὶ ἥμισυ, πήχεις κδʹ.

rarioribus diſtantijs ob vſus aliquos ordinantur. Itaque (ſimpliciter) ordinatus vir cubitos quatuor complectitur: denſatus occupat cubitos duos: conſtipatus vnum continet cubitum. Eſt autem Denſatio, cum quis e rarioribus diſtantijs minora faciens ſpatia agmen contractius reddit, ſecundum Paraſtatam, atque Epiſtatam, hoc eſt, in Longitudine, atque Altitudine, ita tamen, vt immutationem adhuc admittat. Synaſpiſmus, ſeu Conſtipatio eſt, cum tota Phalanx adhuc magis prædictâ Denſatione ſecundum Paraſtatam atque Epiſtatam contrahitur, ita vt propter contiguitatem nec dextrorſum, nec ſiniſtrorſum inclinationem exercitus admittat. Fit vero Denſatio, cum in aduerſarios Duci phalangem inducere conſilium eſt: Conſtipatio autem, vt irruentis hoſtis impetus firmiter ſuſtineri poſſit. Quoniam igitur in fronte Phalangis M XXIV Lochagi conſtituti ſunt, manifeſtum eſt, quod ordinati ijdem continebunt cubitos IV M XCVI in Longitudine, hoc eſt, ſtadia decem, ac cubitos XCVI: Denſati tenebunt ſtadia V, ac cubitos XLVIII. Conſtipati occupabunt ſtadia duo & ſemis, ac cubitos XXVIII.

Cap. XII.

De Phalangis armatura, quæ conſtat clypeis & haſtis.

ARmatura phalangis conſtat clypëis & haſtis. Atenim Clypeus optimus, eſt æneus, Macedonicus, non admodum cauus, octo palmarum in diametro: Haſta vero, non breuior octo cubitis, longiſſima tanta, vt tractanti eam viro ad vſum facilis ſit.

ΚΕΦ. ιβ.

Περὶ ὁπλίσεως τῆς φάλαγγος ἀσπίσι, καὶ δόρασι.

Η δὲ ὅπλισίς ἐστι τῆς φάλαγγος ἀσπίσι, καὶ δόρασιν. ἀσπὶς μὲν οὖν ἐστιν ἀρίστη χαλκῆ, Μακεδονικὴ, οὐ λίαν κοίλη, ὀκταπάλαιστος. δόρυ δὲ μὴ ἔλαττον ὀκταπήχεος. τὸ δὲ μήκιστον, μετὰ τοῦ δύνασθαι ἄνδρα κρατοῦντα χρῆσθαι εὐμαρῶς.

Cap. XIII.

Quales oporteat eſſe Lochagos primi iugi: deinde Epiſtatas ſecundi, tertij, & reliquorum deinceps.

CÆterum oportet Lochagos, vtpote Decuriarum in Phalange duces, omnium eſſe optimos, ita vt & magnitudine, & robore corporis alios antecellant, & peritia militari præ alijs probati ſint. hoc enim iugum Phalangem integram continet, ſummumque vſum exhibet. Vt enim Enſis acie ſuâ vim præſtat, ex mole incumbentis ferri grauitatem, ac pondus accipiens: eodem modo exiſtimandum, aciem Phalangis eſſe Lochagorum ordinem, molem vero, & pondus, grauitatisque additamentam, pone ſubſequenter poſitam turbam. Habenda conſequenter & ſecundi Iugi cura. nam harum quoque virorum haſtæ ſimul cum præceden-

ΚΕΦ. ιγ.

Ποίους δεῖ εἶναι τοὺς λοχαγοὺς τοῦ πρώτου ζυγοῦ. εἶτα καὶ τοὺς ἐπιστάτας τοῦ δευτέρου, καὶ τρίτου, καὶ τῆς ἐφεξῆς.

ΔΕῖ δὲ τοὺς λοχαγοὺς, ὡς ἂν ἡγεμόνας τῶν ἐν τῇ φάλαγγι λόχων ἀρίστους εἶναι πάντων. ὥστε μεγέθει τε καὶ ῥώμῃ τῶν ἄλλων διαφέρειν, ἐμπειρίᾳ τε προκεκρίσθαι. τοῦτο γὰρ τὸ ζυγὸν συνέχει, τὴν φάλαγγα, καὶ τὴν μεγίστην χρείαν παρέχει. ὥσπερ γὰρ μάχαιρα τῷ ἑαυτῆς στόματι βάρος καὶ σήκωμα τὸν τοῦ ἐπικειμένου σιδήρου ὄγκον προσλαβοῦσα τὴν αὐτῆς δύναμιν παρέχεται· τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ φάλαγγος ὑποληπτέον στόμα μὲν εἶναι τὸ τῶν λοχαγῶν τάγμα, ὄγκον δὲ καὶ σήκωμα, καὶ βάρους πρόσθεσιν, τὸν κατὰ νώτους τασσόμενον ὄχλον. Φροντιστέον δὲ καὶ ἐκδεχομένων καὶ δευτέρου ζυγοῦ. συνεπεκτείνεται γὰρ τὸ δόρυ καὶ τούτων τῶν ἀνδρῶν, καὶ πλησίον συντεταγμένου

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

μένον παρεδεύει χρείαν ἐν πολλοῖς παρεχόμενον. καὶ πεσόντος ἢ τραυματισθέντος τοῦ λοχαγοῦ προσελθὼν εἰς τὸ πρόσθεν συνέχει τὴν τάξιν ἀρραγῆ. τὸ δὲ τρίτον ζυγὸν καὶ τὰ ἑξῆς ἐκ τοῦ πρὸς λόγον καθὸ τῇ δυνάμει ὑποβέβληκεν,

tium haſtis protenduntur, ac proximè illos conſtitutum hoc jugum adſiſtit in multis vſum præſtans atque occumbente, aut ſauciato Lochago hinc in eius locum ſuccedens aliquis ordinem integrum continet. Tertium etiam Iugum, & quæ illud ſequuntur, pro ratione virium, ac virtutis ſubijciuntur.

ΚΕΦ. ιδʹ.

Μακεδονικῆς φάλαγγος, καὶ τοῦ τῶν Σαρισσῶν μήκους.

Η δὲ Μακεδονικὴ φάλαγξ τοῖς πολεμίοις ἀνύποιστος ἐδόκει διὰ τὴν ἐν ταῖς τάξεσι κατασκευήν. ὁ γὰρ ἀνὴρ ἵσταται σὺν τοῖς ὅπλοις κατὰ τὰς ἐναγωνίους πυκνώσεις ἐν πήχεσι δύο. τὸ δὲ τῶν σαρισσῶν μέγεθός ἐστι κατὰ μὲν τὴν ἐξ ἀρχῆς ὑπόθεσιν ἑκκαίδεκα πηχῶν. κατὰ δὲ τὴν ἀλήθειαν δεκατεσσάρων· τούτων δὲ δύο πήχεις ἀφαιρεῖται τὸ μεταξὺ τοῖν χεροῖν διάστημα τῆς προσβολῆς. αἱ δὲ λοιπαὶ δεκαδύο πήχεις προπίπτουσι πρὸ τῶν σωμάτων. ἐκ τούτων οἱ ἐν τῷ δευτέρῳ ζυγῷ πήχεις δέκα. οἱ δὲ ἐν τῷ τρίτῳ ζυγῷ ὑπεραίρουσι τοὺς πρωτοστάτας πήχεις ή. οἱ δὲ ἐν τῷ δʹ, ἕξ. οἱ δὲ ἐν τῷ έ, πήχεις δʹ. οἱ δὲ ἐν τῷ ϛʹ, βʹ. καὶ πάντες οἱ κατόπιν οὐκ ἔχουσι τὰς σαρίσσας τῶν τοῦ πρώτου ζυγοῦ ὑπερεχούσας. διὸ καὶ καθ᾽ ἕκαστον τῶν ἐν τῷ πρώτῳ ζυγῷ τεταγμένων σαρίσσαι έ, ή, καὶ ϛʹ προβεβλημέναι, οἵαν εἰκὸς, ὄψιν πολεμίοις παρέχουσι, καὶ ἰσχὺν δὲ τοῦ ἀνδρὸς ἑ-

Cap. XIV.

De Macedonicâ Phalange, & Sariſſarum longitudine.

MAcedonica Phalanx hoſtibus intollerabilis videbatur propter conſtructionem quæ in ordinibus ſeruabatur. Vir enim cum armis ſuis, quoties imminente prælio denſatio fit, in ſpatio duorum cubitorum conſiſtit. Sariſſarum vero longitudo e veteri, & primario inſtituto ſedecim erat cubitorum, at ex rei veritate eſt quatuordecim. ab his autem in protenſione duos cubitos aufert intercapedo, quæ eſt inter vtramque manum, vt reliqui duodecim cubiti pro corporibus præmineant. Vnde qui in ſecundo Iugi Protoſtatis ſuccedunt ablatis cubitis IV Sariſſam habent prominentem ſupra armatos in Phalange primi Iugi cubitis X. qui in tertio ſunt Iugo ſupereminentem eam Protoſtatis habent cubitis VIII: qui in quarto, VI: qui in quinto, IV cubitis: qui in ſexto II: ac quotquit poſt hos ſunt, eorum nulli Sariſſas habent, quæ primum iugum ſuperent. Quamobrem cum ſingulis in primo iugo conſtitutis V,

vel etiam vi Sariſſæ protendantur, veriſimile eſt, id hoſtibus terribile videri, roburque viro vaut vi Sariſſis obſepto, auctisque viribus innixo addi. Et qui ordine poſt ſextum iugum poſiti ſunt, etiam ſi illi Sariſſis ſuis nihil efficiant, attamen pondere corporum ſuorum incumbentes phalangis vim adaugent, ac fugæ ſpem Protoſtatis adimunt. Nonnulli vero haſtas hoplitarum poſteriorum longiores priorum haſtis effecere, vt, qui aduſque tertium, quartumve iugum poſiti ſunt, eorum quoque cuſpides æqualiter cum prioribus in aduerſarios proferri poſſint. Porro Tergidux in quolibet Syntagmate extraordinarius, prudens ſit, atque peritus, quique toti agmini proſpiciat, vt inter ſe verſent, & iugent: quique milites vel metu, vel alia de cauſa ſe ſubducentes in ordinem redire compellat: qui etiam in Synaſpiſmis, poſtulante id vſu, cogat milites quam poſſunt arctiſſimè ſibi mutuo inniti. id enim eſt, quod agmini robur addit. vt nimirum non in Fronte ſolum, ſed in Tergo etiam agminis prædictas ob cauſas ſit qui præfecti vicem ſuſtineat.

ἢ καὶ ϛʹ, πεφραγμένου, ὅπερ ἐστὶ σκοπεῖν. καὶ οἱ μετὰ τὸ ϛʹ ζυγὸν, κἂν μὴ ταῖς σαρίσσαις ἐνεργῶσι, τῷ βάρει τῶν σωμάτων ἐπιβριθόντες ἰσχυροτέραν ποιοῦσι τὴν δύναμιν, καὶ τοῖς πρωτοστάταις ἀνέλπιστον φυγεῖν. ἔνιοι δὲ τὰ τῶν ὀπίσω τεταγμένων ὁπλιτῶν, δόρατα μακρότερα τῶν ἔμπροσθεν κατεσκεύασαν, ἵνα καὶ ὁ μέχρι τρίτου ζυγοῦ, ἢ τετάρτου τεταγμένοι τὰς αἰχμὰς ἐξ ἴσου τοῖς ἀντιπαρατεταγμένοις ἐπιφέρωσιν. ὁ δὲ καθ' ἕκαστον σύνταγμα ἔκτακτος οὐραγὸς ἔστω συνετὸς, ὅλου τοῦ συντάγματος προνοούμενος, ἵνα στοιχῶσι, καὶ ζυγῶσιν ἀλλήλοις, τούς τε ἀναδυομένους διὰ δειλίαν, ἢ δι' ἄλλην τινὰ αἰτίαν καλύων εἰς τάξιν καθιστάναι, ἔν τε τοῖς συνασπισμοῖς, ἐάν τις χρεία γένηται, ἀναγκάσῃ συνερείδειν τοὺς ἄνδρας ὅτι μάλιστα ἀλλήλοις. τοῦτο γάρ ἐστι, τὸ τὴν ἰσχὺν τῷ τάγματι παρεχόμενον, ἵνα μὴ μόνον ἐν τῷ μετώπῳ, ἀλλὰ καὶ ἐπ' οὐρᾶς τοῦ τάγματος κύριός τις ὑπάρχῃ τῶν προειρημένων ἕνεκεν αἰτιῶν.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

ΚΕΦ. ιέ.

Περὶ τῆς τῶν ψιλῶν συντάξεως.

Αὐτάρκως δὲ εἰρηκότες περὶ τοῦ καταλοχισμοῦ τῶν ἐν τῇ φάλαγγι ὁπλιτῶν, νῦν καὶ περὶ τῶν ψιλῶν δηλώσομεν. ταγήσονται δὲ ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ πρὸς τὰς τῶν πολεμίων παρασκευάς, ὅταν μὲν προτασσόμενοι, ὅταν δὲ ὀπίσω τῆς φάλαγγος, ὡς ἂν ἀπαιτῇ τὸ πρᾶγμα. νῦν δὲ συντετάχθωσαν οὕτως. λόχους μὲν καὶ ἐν τοῖς ψιλοῖς τάξομεν χιλίους κδ΄, τοὺς ἴσους τῶν ἐν τῇ φάλαγγι. ὥστε ὑπὸ τὸν πρῶτον τῶν ὁπλιτῶν τὸν πρῶτον λόχον τῶν ψιλῶν τετάχθαι, καὶ ὑπὸ τὸν δεύτερον, καὶ ὁμοίως κατὰ τὸ ἑξῆς. οὐ μέν τοι δέκα ἓξ ἀνδρῶν εἶναι δεῖ, ἀλλὰ τοὺς ἡμίσεας ἐξ ὀκτὼ ἀνδρῶν ὥστε τοὺς χιλίους κδ΄ λόχους ἀνδρῶν εἶναι, ή ρ ἐννενήκοντα δύο.

Cap. XV.

De Velitum coordinatione.

Cæterum cum ſatis ſuperque de Catalochiſmo Hoplitarum, qui in Phalange ſunt, dixerimus, nunc etiam de velitibus, vt illi ſint ordinandi, exponemus. Statuentur autem illi a belli Duce, pro vt hoſtilis acies inſtructa eſt, modò ante Phalangem, modò poſt, vt nimirum neceſſitas ipſa exigit. Nunc conſtruantur ita: Velitum quoque Decurias M XXIV ordinabimus, pares ſcilicet numero armatorum. vt ſub primâ hoplitarum decuriâ prima etiam Velitum decuria ordinetur, ſub ſecundâ ſecunda, ac ſic deinceps. Horum tamen decuriæ haud ſedecim virorum eſſe debent, ſed dimidium tantum, nempe octo ita vt .M. ac XXIV decuriæ conſtent .c virorum octo millibus CXII.

ΚΕΦ. ιϛ΄.

Περὶ ὀνομάτων καὶ τάξεων τῶν ψιλῶν.

Ὀνόματα δὲ αὐτῶν καὶ τάξεις εἰσὶν αἱ ὑποτεταγμέναι. οἱ τέσσαρες λόχοι τῶν ψιλῶν καλοῦνται, σύστασις, ἀνδρῶν λβ΄. αἱ δὲ δύο συστάσεις, πεντηκονταρχία, ἀνδρῶν ξδ΄. αἱ δὲ δύο πεντηκονταρχίαι ἑκατονταρχία ἀνδρῶν ρκή: καθ' ἑκάστην δὲ ἑκατονταρχίαν ἔκτακτοι ἄνδρες ἔσονται έ, Σημειοφόρος, Οὐραγὸς, Σαλπιγκτής,

Cap. XVI.

De nominibus, & ordinibus Velitum.

Nomina, ordineſque eorum ſunt, qui ſubijciuntur, & ſequuntur. Velitum quatuor Decuriæ vocantur, Syſtaſis, virorum XXXII: Duæ Syſtaſes, Pentecoſiarchia, virorum LXIV: Duæ Pentecoſiarchiæ, Hecatontarchia, virorum CXXVIII, In quâque autem Hecatontarchiâ extraordinarij viri erunt, Signifer, Tergidux, Tubicen, Famulus, Præco: Ὑπηρέτης, Στρατοκῆρυξ. αἱ δὲ δύο

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

Duę Hecatontarchiæ, virorum CCLVI, dicuntur, Pſilagia: Duæ Pſilagiæ, Xenagia, virorum D. XII: Duæ Xenagiæ, Syſtema, virorum M. XXIV: Duo Syſtemata, Epixenagia, virorum bis MXLVIII: Duæ Epixenagiæ, Stichus, virorum IV M XCVI: Duo Stichi, Epitagma, decurias continens M. XXIV, viros octo mille. Debent vero & his eſſe viri extraordinarij octo. quorum quatuor erunt Epixenagi, quatuor Syſtematarchæ.

ἑκατονταρχίαι εἰσὶ μὲν ἀνδρῶν σνϛ΄. καλεῖται δὲ, ψιλαγία. αἱ δὲ δύο ψιλαγίαι, ξεναγία, ἀνδρῶν φιβ΄. αἱ δὲ δύο ξεναγίαι, σύστρεμμα ἀνδρῶν ακδ΄. τὰ δὲ δύο συστρέμματα, ἐπιξεναγία, ἀνδρῶν βμη΄. αἱ δὲ δύο ἐπιξεναγίαι, στίφος, ἀνδρῶν δ΄ ἐνηνήκοντα δύο. τὰ δὲ δύο στίφη, ἐπίταγμα, λόχων μὲν ακδ΄, ἀνδρῶν δὲ ηρ, ἐνηνήκοντα δύο. δεῖ δὲ καὶ τούτοις ὑπάρχειν ἄνδρας ὀκτὼ ἐκτάκτους. ὧν οἱ μὲν τέσσαρες ἔσονται ἐπιξεναγοί, οἱ δὲ τέσσαρες συστρεμματάρχαι.

CAP. XVII.

De Iaculationibus, Arquutibus, & omnibus, qui telis eminus vtuntur, deq́ eorum vſu.

QVicumque iaculis, arcu, aut telis eminus vtitur, vtilis eſt, & ad inchoandum prælium; & ad prouocandum hoſtem; & ad arma confringenda, & ad vulnera infligenda, ſtragesque ex aliquo interuallo faciendas; & ad ordines diſturbandos; & ad equitem repellendum; & ad eos retrocedere cogendos, qui procurſantes ferire prius ſtudent, & ad ſuſpecta locorum exploranda; & ad inſidias ſtruendas: atque vt ſummatim dicam, hi & ante conflictum dimicantes, & ſimul cum cæteris depugnantes multam, magnamque in prælijs operam præſtant.

ΚΕΦ. ιζ.

Περὶ ἀκοντιστῶν, τοξοτῶν, καὶ πάντων ἀκροβολιζόντων, τῆς τε αὐτῶν χρείας.

Ὁ δὲ ἀκοντιστὴς, καὶ ὁ τοξότης, καὶ πᾶς ὁ ἀκροβολιστικοῖς χρώμενος πρὸς τὸ κατάρξασθαι, καὶ ἐκκαλέσασθαι, καὶ τὰ ὅπλα κατακόψαι, καὶ τραύματα, καὶ πτώματα ἐκ διαστήματος ποιῆσαι, καὶ τὰς τάξεις διαλῦσαι, καὶ ἵππων ἀποκρούσασθαι, καὶ τοὺς προκατειλημένους βάλλοντας ὑποχωρεῖν ἀναγκάσαι, καὶ τοὺς ὑπόπτους τῶν τόπων ἐρευνῆσαι, καὶ ἐνέδρας παρασκευάσαι. τὸ δὲ ὅλον εἰπεῖν, αὐτοὶ καὶ προαγωνιζόμενοι, καὶ συναγωνιζόμενοι πολλὰ, καὶ μεγάλα κατεργάζονται περὶ τὰς μάχας.

ΚΕΦ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

ΚΕΦ. ιη΄. / CAP. XVIII.

Πῶς τοὺς ἱππεῖς συντακτέον, Ῥομβοειδῶς, Ἐμβολοειδῶς ἢ ἐν σχήματι τετραγώνῳ.

Τὰς δὲ τῶν ἱππέων τάξεις ἤτοι τετραγώνους, ἢ ἑτερομήκεις, ἢ Ῥομβοειδεῖς, ἢ ἐμβολοειδεῖς οἱ πρὸ ἡμῶν συνέταξαν. οὐδεὶς δὲ ὡς ἔπος εἰπεῖν, σαφῶς ἡμῖν παρέδωκε τὸ βούλημα. διόπερ ἡμεῖς καὶ ἐπὶ καταγραφῆς τὰ σχήματα τάξομεν, ὅπως εὐσύνοπτα γένηται. τοῖς μὲν οὖν ῥομβοειδέσι δοκοῦσι Θεσσαλοὶ κεχρῆσθαι ἐν ἱππικῇ πολὺ δυνηθέντες, Ἰάσονος σφίσι πρώτου τὸ σχῆμα τοῦτο ἐπινοήσαντος, ὡς ἐπιτηδειότατον πρὸς πάσας τὰς χρείας, καὶ τάχιστα μὲν πρὸς ἑκάστην ἐπιφάνειαν στρέφεσθαι δυναμένων τῶν ἐν τῷ σχήματι τούτῳ τεταγμένων ἵππων, ἥκιστα δὲ κατὰ νώτου, καὶ πλαγίων ἁλίσκεσθαι. τούς τε γὰρ ἀρίστους τῶν ἱππέων ἐπὶ τῶν πλευρῶν τοῦ ῥόμβου τάσσεσθαι, καὶ κατὰ τὰς γωνίας τοὺς ἡγεμόνας ἐπὶ μὲν τῆς ἔμπροσθεν γωνίας τὸν ἰλάρχην ἐπὶ δὲ τῆς δεξιᾶς καὶ εὐωνύμου γωνίας τοὺς καλουμένους πλαγιοφύλακας, ἐπὶ δὲ τῆς λοιπῆς τὸν οὐραγόν. τοῖς δὲ ἐμβολοειδέσι Σκύθαι δοκοῦσι κεχρῆσθαι. καὶ Θρᾷκες, καὶ Μακεδόνες ἐχρήσαντο, Φιλίππου τοῦτο εἰσηγησαμένου. τὴν γὰρ χρείαν ἐνεργεστέραν. ταύτας ἔχειν μᾶλλον τῶν τετραγώνων ὑπέλαβον, διὰ τὸ κύκλῳ τοὺς ἡγεμόνας τετάχθαι, τὸ δὲ μέτωπον βραχύ τι γινόμενον, καὶ τὴν

Quomodo Equites in Rhombi-formam, Cunei, aut Quadratam conſtruendi.

Equitum acies vel Quadratas, vel oblongas, vel Rhombi-formes, vel Cunei-formes autores nobis ſuperiores conſtruxère. nemo tamen eorum, vt verbo dicam, quid vellet clarè nobis tradidit. Quare nos in deſcriptione etiam figuras adiungemus, vt facilè ex ipſo intuitu intelligi poſſint. Aciebus ad Rhombi-ſimilitudinem efformatis videntur vſi fuiſſe Theſſali, qui equitatu plurimum valuêre, a Iaſone primum ipſis formâ iſtâ excogitatâ, velut ad omnes vſus accommodiſſima, cum in eâ collocati equites in quemuis aſpectum celerrimè ſe vertere, ac minimè a tergo, aut lateribus capi poſſint. optimos namque equitum a lateribus collocari, duces autem in angulis, atque in priore quidem angulo Ilarcham, in dextro ac ſiniſtro angulo, qui Plagiophylaces, h.e. laterum cuſtodes dicuntur, in reliquo Tergiductorem. Cunei formis vſi videntur Scythæ, & Thraces. vſi ſunt etiam Macedones introducente eas Philippo. autumabat enim has vſum habere Quadratis efficaciorem, quod vndique Duces circumpoſiti ſint, cumque Frons breuis fiat, equitationem etiam huc illuc facilem vel per quodvis interuallum

reddere; adhæc & Reuerſionem, & Conuerſionem compendioſam, quod difficiles non habeant circumductiones, quemadmodum Quadratæ. Quadratis vſi ſunt tum Perſæ, tum Siculi, ac Græcorum plerique, perſuaſum habentes, eas & conſtructionem habere faciliorem, & coequitationem, vſumque adeo reliquis multo meliorem. faciliorem quippe conſtructionem obtinere, cum per verſus, & iuga ordinentur. cui accedit, quod in his ſolis omnes pręfecti ſimul in hoſtes confertim irruant. Sunt vero inter eas omnium optimæ, quæ numerum duplo maiorem habent in Longitudine, quam in Altitudine; vt, VIII in Longitudine: IV in Altitudine: vel X in Longitudine, V in Altitudine. atque hæ numero quidem ſunt oblongæ, attamen figura Quadratæ fiunt. Equi namque a capite ad caudam Longitudine ad eiuſdem latitudinem collata plures eſſe debeat, qui in iugis, quam qui in verſibus ordinantur. Quidam triplum fecêre Longitudinis numerum ad Altitudinem, hoc modo figuram Quadratam effecturos ſe rati. videtur enim tripla omnino eſſe Longitudo equi ad armorum Latitudinem vnde nouem in fronte conſtituentes, in Altitudine tres collocant. nec enim multitudo poſteriorum equitum eundem præſtat vſum, quem in Peditibus Altitudo pone innitentium. nihil enim conferunt ad vehementiam renixus, cum neque

διίππευσιν εὔχρηστον ποιεῖν διὰ τὸ τυχόντα διαστήματα, καὶ τὴν ἀναστροφὴν, καὶ ἐπιστροφὴν σύντομον. οὐ γὰρ ἔχειν δυσκόλους τὰς περιαγωγάς, ὥσπερ τετραγώνους. τοῖς μέντοι τετραγώνοις ἐχρήσαντο Πέρσαι τε καὶ Σικελοὶ, καὶ τῶν Ἑλλήνων οἱ πλεῖστοι, πεπεισμένοι καὶ τὴν σύνθεσιν ἔχειν εὐχερεστέραν, καὶ τὴν συνίππευσιν, καὶ τὴν χρείαν πολλῷ βελτίω. τήν τε γὰρ σύνταξιν εὐχερεστέραν κατά τε στίχον, καὶ κατὰ ζυγὸν τεταγμένων, καὶ μόνων τούτων πάντας τοὺς ἡγεμόνας ἀθρόως ἐμπίπτειν τοῖς πολεμίοις. κράτισται δέ εἰσιν, αἱ διπλάσιον τὸν ἀριθμὸν τὸν ἐν τῷ μήκει ἔχουσαι, ἤπερ ἐν τῷ βάθει. οἷον, ὀκτὼ μὲν τὸ μῆκος, τέσσαρας δὲ τὸ βάθος. ἢ δέκα μὲν τὸ μῆκος, πέντε δὲ τὸ βάθος. αὗται δὲ τῷ μὲν ἀριθμῷ εἰσιν ἑτερομήκεις, τῷ δὲ σχήματι γίνονται τετράγωνοι. τὸ γὰρ ἵππου ἀπὸ κεφαλῆς ἐπὶ οὐρὰν μῆκος πρὸς τὸ πλάτος συγκρινόμενον, τοὺς κατὰ ζυγοὺς τασσομένους τῶν κατὰ τοὺς στίχους πλείονας ἔχειν ὀφείλει. ἔνιοι δὲ τριπλάσιον ἐποίησαν τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐν τῷ μήκει τεταγμένων παρὰ τοὺς ἐν τῷ βάθει, οὕτως δοκοῦντες τετράγωνον ποιήσειν τὸ σχῆμα. δοκεῖ γὰρ τριπλάσιον ὡς ἐπίπαν εἶναι τὸ μῆκος τοῦ ἵππου τοῦ κατὰ τοὺς ὤμους πλάτους. ὅθεν ἐννέα ἐν τῷ μετώπῳ τάσσοντες τρεῖς ἐν τῷ βάθει ποιοῦσιν. οὐδὲ γὰρ τὸ πλῆθος τῶν ὄπισθεν ἱππέων τὴν αὐτὴν ὠφέλειαν παρέχει, ἣν ἐπὶ τῶν πεζῶν τὸ βάθος ὄπισθεν ἐπερείδοντες. οὐδὲν γὰρ συμβάλ-

λονται, πρὸς τὴν σφοδρότητα τῆς ἀντερείσεως. οὐδὲ γὰρ ἐπωθοῦσιν οὐδὲ συνέχουσι τοὺς πρὸ ἑαυτῶν, τοῦ σύμπαντος πλήθους ἕν τι βάρος ἀποτελοῦντος. ἐπιβάλλοντες δὲ τοὺς πρὸ ἑαυτῶν κακοποιήσουσιν ἑαυτοὺς μᾶλλον τῶν ἐναντίων ἐκταράξαντες τοὺς ἵππους. διόπερ ἀεὶ συμβαίνει, ὅταν ἴσος ἀριθμὸς τῶν ἱππέων ὁ τοῦ μήκους πρὸς τὸ βάθος τυγχάνῃ, τὸν μὲν ἀριθμὸν τετράγωνον γίνεσθαι, τὸ δὲ σχῆμα ἑτερόμηκες, τοῦ βάθους μείζονος ὄντος ἢ τοῦ μήκους. ὅταν δὲ τὸ σχῆμα τῆς ἴλης τετράγωνον ᾖ, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἱππέων γίνεται ἑτερόμηκες.

propellant, nec contineant anteriores, haud efficiente totâ multitudine vnum pondus. Quin ſi priores impellantur, conturbatis equis plus ſibi noxæ inferent, quam aduerſarijs. Quare ſemper, cum numerus equitum æqualis tam in Longitudine, quam Altitudine exiſtit, numerus quidem Quadratus, at Forma fit oblonga, at cum Turmæ forma Quadrata fuerit, equitum numerus fit altera parte longior.

λ λ λ λ λ λ λ λ
λ λ λ λ λ λ λ λ
λ λ λ λ λ λ λ λ
λ λ λ λ λ λ λ λ

λ λ λ λ λ λ λ λ λ λ
λ λ λ λ λ λ λ λ λ λ
λ λ λ λ λ λ λ λ λ λ

λ λ λ λ λ λ λ λ λ
λ λ λ λ λ λ λ λ λ
λ λ λ λ λ λ λ λ λ
λ λ λ λ λ λ λ λ λ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

CAP. XIX.

Quare acies Equitum Rhombiformes in vſum admiſſa. & quomodo veteres varijs formis eas inſtruxerint, ita vt alia & Verſarent ſimul, & Iugarent: alia neq; Verſarent, neque Iugarent: alia rurſus Verſarent tantum, non Iugarent quidem, non etiam Verſarent.

RHombiformis figura in vſum admiſſa videtur, quod maximè neceſſaria habita ſit. Cum enim Ilarcha primus collocetur, qui vtrimque conſtituuntur equites, non æqualiter debent cum Ilarchâ iugum facere, ſed ita ſuccedere, vt horum equina capita iuxta armum equi, cui inſidet Ilarcha, ſtatuantur; vtque diſtantias a ſe mutuo ſeruent equites, tam qui a dextris & ſiniſtris ſunt, quam qui viciſſim pone ſequuntur, ne contiguitas ordinem turbet: quod nonnulli equi, ijque naturâ ferociores, calcitrationibus frequenter offendãt: neve equus, oblongum cum ſit animal, in conuertendo calcitrans in equos ſibi proximos vulnera præliantibus infligat. Eorum porro, qui equitatum in Rhombi formam ordinarunt, nonnulli ita inſtruxere, vt equites & verſus, & iuga ſimul facerent: alij, vt verſus tantum, non etiam iuga: alij, vt iuga, non verſus facerent. Singulorum autem ordo ita ſe habet. Qui Rhombos verſare, & iugare ſimul voluere, maximum totius Turmæ iugum ex impare numero medium or-

ΚΕΦ. ιθ'.

Διά τι αἱ τῶν ἱππέων τάξεις Ῥομβοειδεῖς παρειλήφθησαν. καὶ ὅπως αὐτὰς διαφόρως οἱ παλαιοὶ ἐσχημάτισαν, ὥστε τὰς μὲν στοιχεῖν ὁμοῦ, καὶ ζυγεῖν· τὰς δὲ, οὔτε στοιχεῖν, οὔτε ζυγεῖν· ἄλλας πάλιν στοιχεῖν μόνον, οὐ ζυγεῖν, καὶ ἄλλας ζυγεῖν μὲν, οὐ στοιχεῖν.

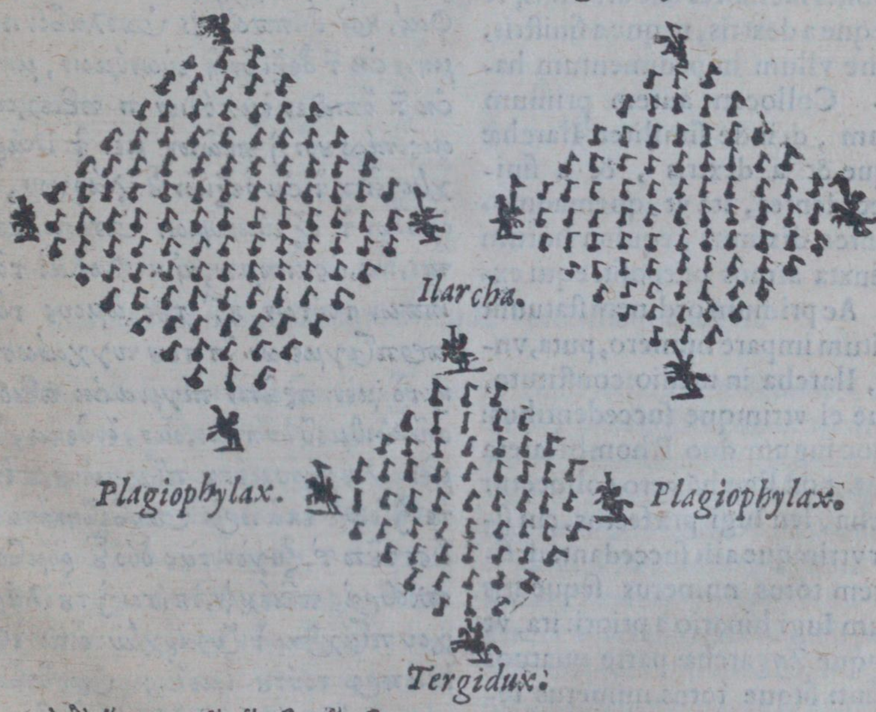
ΔΟκεῖ δὲ Ῥομβοειδὲς σχῆμα ἀναγκαιότατον παρειλῆφθαι. τοῦ γὰρ ἰλάρχου πρώτου τασσομένου οἱ ἐξ ἑκατέρου μέρους τασσόμενοι ἱππεῖς οὐκ ἐξ ἴσου τῷ ἰλάρχῳ ζυγεῖν ὀφείλουσιν, ἀλλὰ ὑποβεβηκέναι, ὥστε τὰς κεφαλὰς τῶν ἱππέων αὐτῶν κατὰ τοῦ ὤμου τοῦ ἵππου τοῦ ἰλάρχου τετάχθαι, διαστήματά τε ἀπ' ἀλλήλων τοὺς ἱππέας ἔχειν τούς τε ἐκ δεξιῶν, καὶ εὐωνύμων ὄντας, καὶ τοὺς ὀπίσω ἐν τοῖς μέρεσι τεταγμένους, ἵνα μὴ ἡ συνέχεια τάραχον ἐμποιῇ, λακτίσμασι τινῶν περιπιπτόντων πολλάκις τῶν ἱππέων καὶ τραχυτέρων τὰς φύσεις ὄντων. ἔν τε τῷ ἀναστρέφειν ἵνα μὴ παραμήκες ὂν τὸ ζῶον εἰς τοὺς πλησίον ἵππους ἐκλινάσσον τραῦμα τοῖς ἀγωνιζομένοις παρέχηται. τῶν μὲν ἐν τοῖς ῥομβοειδέσι σχήμασι τὴν ἵππον συνταξάντων, οἱ μὲν οὕτως ἔταξαν, ὥστε τοὺς ἱππέας, καὶ στοιχεῖν καὶ ζυγεῖν, οἱ δὲ στοιχεῖν μὲν, οὐκ ἔτι δὲ ζυγεῖν, οἱ δὲ ζυγεῖν μὲν, οὐ στοιχεῖν δέ. ἑκάστη δὲ τάξις οὕτως ἔχει· οἱ μὲν τοὺς ῥόμβους καὶ στοιχεῖν, καὶ ζυγεῖν βουληθέντες ἔταξαν τὸν μέγι-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

μέγιστον ἐν τῇ ἴλῃ ζυγὸν μέσον ἐξ ἀριθμοῦ περισσοῦ. οἷον ἕνδεκα τρίτου, ἢ δεκαπέντε, ἐφ' ἑκάτερα δὲ τούτου τοῦ ζυγοῦ ἔταξαν, ὃν μὲν ἔμπροσθεν, ὃν δὲ ὄπισθεν, ἕκαστον δ' αὐτῶν δυσὶ τοῦ προτέρου λειπόμενον. οἷον, εἰ ὁ μέγιστος ζυγὸς ἱππέων ᾖ δεκαπέντε, ἕκαστον τὸν ἐφ' ἑκάτερα αὐτοῦ δεκατρεῖς ἱππεῖς ἔχειν. τοὺς δὲ μετὰ τούτους ἐφ' ἑκάτερα ἕνδεκα. καὶ ἀεὶ δυσὶ λειπομένους, ἕως εἷς καταλειφθῇ, καὶ ἡ ὅλη ἴλη γίνηται ἱππέων ἑκατὸν δεκατριῶν.

dinauere, vt vndecim, tredecim, aut quindecim: ab vtraque vero huius iugi parte aliud poſuere anterius, aliud poſterius, binario vtrumque priori minus. Vt ſi, exempli cauſa, maximum Iugum ſit equitum xv, vtrumque ab eo alterum xiii habebit equites: quæ vero ab his vtrimq; ſequuntur iuga, xi: ac ſic deinceps ſemper binario minora erunt, donec vnus eques ſuperſit, ac totà equitum Turma fiat, cxiii.

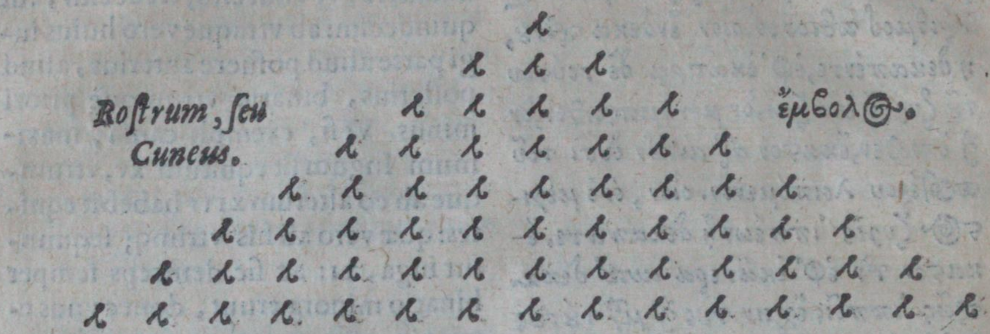
Rhombi verſantes & iugantes ſimul.



Τὸ δὲ ἥμισυ τοῦ ῥόμβου, ἔμβολος καλεῖται, εἰς τρίγωνον μετασχηματιζόμενον, ὥστε ἐνταυτῷ δεδήλωται καὶ τὸ ἐμβόλου σχῆμα.

Dimidium autem Rhombi, Roſtrum ſeu Cuneus vocatur, in triangulum efformatum; ita vt & Roſtri forma iam in Rhombo explicata ſit,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10



Alij Rhombum ita inſtruxere, vt in Rhombi formâ ordinati Equites neque verſarent, neque iugarent; hac in formâ & conuerſiones; & equitum tranſitiones faciliores eſſe arbitrati, vt quæ neque a dextris, neque a ſiniſtris, nec pone vllum impedimentum habeant. Collocant autem primum Ilarcham, deinde ſimiliter Ilarchæ vtrimque & a dextris, & a ſiniſtris ſuccedentes, ita vt, quemadmodum antea diximus, equina horum capita iuxta armos præpoſiti equi exiſtant. Ac primum ordinem ſtatuunt ex equitum impare numero, puta, vndecim, Ilarcha in medio conſtituto, quinque ei vtrimque ſuccedentibus: ita vt hoc iugum duo Rhombi latera cõtineat. poſt Ilarchã vero collocetur Zygarcha, ſeu Iugi præfectus, cui ſimiliter vtrimque alii ſuccedant. deficit autem totus numerus ſequentis nimirum Iugi binario a priori: ita, vt ab vtraque Zygarchæ parte quatuor poſiti ſint: ſitque totus numerus ſecundi ordinis, nouem. Atque hoc iugum duobus prioribus lateribus

Ἄλλοι δὲ οὕτως συνέταξαν, ὥστε τοὺς ἐν ῥόμβῳ κατατεταγμένους ἱππέας μήτε στοιχεῖν, μήτε ζυγεῖν. εὐχερεστέρας ἐν τούτῳ τῷ σχήματι τὰς ἐπιστροφάς, καὶ διιππεύσεις ὑπολαβόντες, μήτε ἐκ τῶν δεξιῶν, ἢ εὐωνύμων, μήτε ἐκ τοῦ ὄπισθεν ἐμπόδιόν τι περιεχούσας. τάσσουσι δὲ πρῶτον μὲν τὸν ἰλάρχην, εἶτα τοὺς ἐκ δεξιῶν τοῦ ἰλάρχου, καὶ ὁμοίως τοὺς ἐξ εὐωνύμων ὑποσταλκότας, ἵνα, ὡς εἴπομεν, αἱ κεφαλαὶ τῶν ἵππων τούτων κατὰ τοὺς ὤμους τῶν προτεταγμένων ἵππων τυγχάνωσι. καὶ τὸ μὲν πρῶτον τάγμα ἐκ περισσοῦ ἀριθμοῦ ἱππέων, οἷον, ἕνδεκα, τοῦ μὲν ἰλάρχου μέσου τεταγμένου, πέντε δὲ ἐφ' ἑκάτερα ὑποβεβηκότων. ὥστε τοῦτο τὸ ζυγὸν τὰς δύο τοῦ ῥόμβου πλευρὰς περιέχειν, ὀπίσω δὲ τοῦ ἰλάρχου τετάχθαι τὸν ζυγάρχην. εἶτα ἐφ' ἑκάτερα τούτου ὁμοίως ὑποβεβηκότας. ὅλον δὲ τοῦ ἑξῆς οἱονεὶ ζυγοῦ ἀριθμὸν δυάδι τοῦ προτέρου λείπειν. ὥστε ἐφ' ἑκάτερα τοῦ ζυγάρχου τέσσαρας τετάχθαι, καὶ τὸν ὅλον τοῦ δευτέρου τάγματος ἀριθμὸν ἐννέα εἶναι. καὶ τοῦτο

δὲ τὸ ζυγὸν ὁμοίως τοῖς πρώταις δυσὶ πλευραῖς τοῦ ῥόμβου παράλληλους δύο πλευρὰς ποιεῖ. τὸ δὲ τρίτον ἑπτά· καὶ οὕτω μέχρι ἑνὸς, καὶ γίνεται ἡ ἴλη αὕτη ἱππέων λϛ΄. τούτῳ δὲ τῷ σχήματι τῆς ἴλης κέχρηται Πολύβιος, ἀνδρῶν μέντοι ξδ΄, ἐν σχήματι τοῦ Λ στοιχείου.

Rhombi duo alia velut parallela facit. Tertium Iugum e ſeptem conſtat, ac ſic deinceps ad vnum vſque. Fitque hæc Turma equitum XXXVI. Vſus autem eſt hac Turmæ formâ Polybius, ſed virorum LXIV, in formam litteræ Græcorum, Λ.

Ἴλη ῥομβοειδὴς, ἥτις οὔτε στοιχεῖ, οὔτε ζυγεῖ.

λ
λ λ
λ λ λ
λ λ λ λ
λ λ λ λ λ
λ λ λ λ λ λ
λ λ λ λ λ
λ λ λ λ
λ λ λ
λ λ
λ

Turma Rhombiformis, quæ neque verſat, neque iugat.

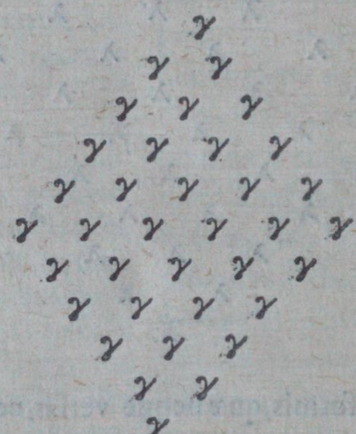
Ἄλλαι δέ εἰσιν, αἵπερ συνίστανται ἐκ στιχούντων μὲν, οὐκ ἔτι δὲ καὶ ζυγούντων, αἵτινες οὕτω συντάττονται. στίχον ἐποίησαν ἐξ ὅσων δήποτε ἱππέων, ὧν ὁ μὲν ἡγούμενος, ἰλάρχης ἐστὶν, ὁ δὲ ἔσχατος οὐραγὸς, ἐφ᾽ ἑκάτερα ἄλλους στίχους τάξας ἔκ τε τῶν δεξιῶν, καὶ εὐωνύμων μερῶν ἐν ἀριθμῷ λειπομένους, οὗ κατὰ μέσα τὰ διαστήματα ἀφέστηκεν ἐν τῷ πρώτῳ στίχῳ ἱππεὺς ἀπὸ ἱππέως, τοῦ ἐφ᾽ ἑκάτερα παραστῆσαι. κἂν ὦσιν οἷον ἐπὶ τῷ πρώτῳ στίχῳ δέκα ἵπποι, ἐν τῷ ἐφ᾽

Sunt etiam aliæ Rhombi formæ, quę ex verſantibus, non autem iugantibus conſtituuntur, eaq; ita inſtruuntur. Fecere verſus e quantocumque Equitum numero, quorum Dux & primus eſt Ilarcha, vltimus Tergidux. ej vtrimque alios verſus adiunxere & a dextris, & a ſiniſtris partibus vno minores priori. Quorum circa media interſtitia eques in primo verſu tantum ab equite diſtat, quantum is, qui vtrimque adſiſtit. Et ſi ſint, exempli cauſa, primo verſu equites decem,

in ijs, qui vtrimq; adiunguntur, noué æqualiter erunt: quique & his inde vtrimque accedunt, ſinguli octo: atque ita ſemper in reliquis verſibus ad vnum vſque. Sic enim eueniet, vt inter ſe verſent equites, non etiam iugent. Atque hoc ipſum facilem etiam vſum habet ad Inclinationes, quæ in vtrumque latus fiunt. Vocatur autem in dextram quæ fit, In haſtam inclinatio; in læuam quæ fit, In habenas.

ἑκάτερα ἀνὰ ἐννέα ἔσονται. εἰ δὲ ἐν τοῖς ἔτι ἐφ' ἑκάτερα ἀνὰ ὀκτὼ, καὶ οὕτω μέχρι ἑνὸς, ἀεὶ δὲ τῶν ἐν τοῖς ἐφεξῆς στίχοις. οὕτω γὰρ συμβήσεται στοιχεῖν μὲν ἀλλήλους τοὺς ἱππέας, μηκέτι δὲ ζυγεῖν εὔχρηστον, δὲ καὶ τοῦτο ἐστὶ πρὸς τὰς εἰς τὰ πλάγια γινομένας κλίσεις. καλεῖται δὲ ἡ μὲν εἰς τὰ δεξιὰ κλίσις, ἐπὶ δόρυ, ἡ δὲ εἰς τά εὐώνυμα, ἐφ' ἡνίαν.

Rhombus qui verſat, non iugat.



ἴλη ῥομβοειδὴς, ἡ στοιχεῖ μὲν, οὐ ζυγεῖ.

Quod ſi quidem Turma ex Iugantibus, non autem Verſantibus conſtruenda erit, ordinabimus eam hoc modo: Maximum totius Turmæ Iugum medium ex impare faciemus numero: reliqua vtrimque iuga iuxta media interſtitia efficiemus, quemadmodum in Verſantibus ordinauimus fietque Turma ex Iugantibus, non autem Verſantibus.

Ἐὰν δὲ ἡ ἴλη ἐκ ζυγούντων μὲν, μὴ στοιχούντων δὲ γένηται, τάξομεν αὐτὴν οὕτως. τὸ μέσον ὅλης τῆς ἴλης μέγιστον ζυγὸν περιττοῦ ἀριθμοῦ ποιήσομεν, τοὺς δὲ ἐφ' ἑκάτερα ζυγοὺς κατὰ τὰ μέσα διαστήματα ποιήσομεν, ὡς ἐπὶ στοιχούντων ἐτάξαμεν, καὶ γενήσεται ἡ ἴλη ἐκ ζυγούντων μὲν οὐκ ἔτι δὲ στοιχούντων.

Ἴλη ῥομβοειδὴς, ἡ ζυγεῖ μὲν, οὐ στοιχεῖ.

γ
γ γ
γ γ γ
γ γ γ γ
γ γ γ γ γ
γ γ γ γ γ γ
γ γ γ γ γ γ γ
γ γ γ γ γ γ γ γ
γ γ γ γ γ γ γ γ γ
γ γ γ γ γ γ γ γ
γ γ γ γ γ γ γ
γ γ γ γ γ γ
γ γ γ γ γ
γ γ γ γ
γ γ γ
γ γ
γ

Rhombum qui iugat, non verſat.

ΚΕΦ. κ΄.

Περὶ τῆς τῶν ἰλῶν τάξεως, καὶ ὀνομασιῶν, καὶ ἱππέων ἐν ἑκάσταις ἀριθμοῦ.

Τάσσονται δὲ αἱ ἴλαι, ὥσπερ τὰ ψιλὰ, ποτὲ μὲν πρὸς τῆς φάλαγγος, ποτὲ δὲ δεξιῶν καὶ εὐωνύμων, ποτὲ δὲ ὀπίσω τῶν ψιλῶν ἐλάχθησαν. καὶ ἡ μὲν πρώτη ἴλη τῶν ἱππέων ἔστω, ξδ΄, καὶ τὸ μὲν πρῶτον ζυγὸν, ἱππέων ιέ. τὸ δὲ ἑξῆς, ιγ΄. τὸ δὲ μετὰ ταῦτα ἕνδεκα, καὶ ἀεὶ τὰ ἑξῆς ζυγὰ δυσὶ τῷ ἀριθμῷ λειπόμενα μέχρι ἑνός. καὶ ἡ-

CAP. XX.

De ordinatione Turmarum, deq; earundem nominibus, atque Equitum, qui in ſingulis numero.

Statuuntur porro Equitum turmæ quemadmodum Velites, modò ante Phalangem, modò a dextris, & ſiniſtris. Sed nonnunquam etiam poſt velites conſtitutæ ſunt. Sit autem prima Turma equitum LXIV, eiuſque primum Iugum equitum XV, ſecundum XIII, quod ſequitur XI, quæque inde ſequuntur deinceps iuga, ſemper binario minora ſingula, donec ad

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

vnum deuentum ſit. Signum feret is, qui in ſecundo iugo Zygarchæ a læuâ adſtat. Erunt vero omnes ſimul Turmæ numero LXIV, Equites quatuor. M.XCVI. Cæterum duæ Turmæ vocantur, Epilarchia, Equitum CXXVIII: Duæ Epilarchiæ, Tarantiarchia, equitum CCLVI: Duæ Tarantinarchiæ, Hipparchia, Equitum D.XII: Duæ Hipparchiæ, Ephipparchia, equitum MXXIV: Duæ Ephipparchiæ, Telos, equitum bis. M. XLVIII: Duo Tele, epitagma, eqitum quatuor M. XCVI.

μειοφορήσει δὲ ὁ ἐν τῷ δευτέρῳ ζυγῷ παρεστηκὼς ἐκ τῶν εὐωνύμων τῷ ζυγάρχῃ. ἔσονται δὲ αἱ πᾶσαι ἶλαι ξδʹ, ἱππεῖς δὲ τετρακισχίλιοι ἐνενήκοντα ἕξ. Καλοῦνται δὲ αἱ δύο ἶλαι, ἐπιλαρχία, ἱππέων ρκηʹ. αἱ δὲ δύο ἐπιλαρχίαι, ταραντιναρχία, ἱππέων σνϛʹ. αἱ δὲ δύο ταραντιναρχίαι, ἱππαρχία. ἱππέων φιβʹ. αἱ δὲ δύο ἱππαρχίαι, ἐφιππαρχία, ἱππέων ακδʹ. αἱ δὲ δύο ἐφιππαρχίαι, τέλος, ἱππέων βμηʹ. τὰ δὲ δύο τέλη, ἐπίταγμα, ἱππέων τετρακισχιλίων ἐνενήκοντα ἕξ.

CAP. XXI.

Quod ad formas Acierum, earumq; transformationes multum ſtudij, exercitationisq; requiratur.

Sunt igitur iam explicata veterum circa Turmarum ordines inſtituta omnia, qua formâ ſinguli has inſtruxerint, ac quibus de cauſis alij alijs vſi ſint. Debet autem horum traditio non magis eſſe extemporanea, atque eſt negotiorum, in quibus de ſummâ rerum controuertitur. Verum vbi per quotidiana exercitia ſingulas formas quis probârit &, quæ ex illis facilior, vtiliorque ſit, cognôrit, tunc ſeriò in rebus ipſis vſum eius inire demum oportet. Stultum enim eſt, cum deprehendantur homines de rebus minurioribus ſtudioſe anquirere, ac plurimum ambigere, de his non prius exactiſſimum examen inſtituere, ac tum demum ad ipſa cer-

ΚΕΦ. καʹ.

Ὅτι περὶ τὰ σχήματα τῶν τάξεων, καὶ τοὺς αὐτῶν μετασχηματισμοὺς πολλῆς σπουδῆς, καὶ γυμνασίας δεῖται.

Αἱ μὲν οὖν ἐπιβολαὶ τῶν ἀρχαίων περὶ τὰς τάξεις τῶν ἰλῶν δεδηλωμέναι εἰσὶ πᾶσαι, καθ' ὁποίου σχηματισμοῦ ἕκαστοι ταύτας ἔταξαν, καὶ δι' ἃς αἰτίας ἄλλοι ἄλλαις ἐχρήσαντο. δεῖ δὲ ὡς ἐν πράγμασι περὶ τῶν ὅλων διαφέρουσιν οὐκ ἀπεσχεδιασμένην γίνεσθαι τὴν παράδοσιν, ἀλλ' ἐν τοῖς καθημερινοῖς γυμνασίοις ἕκαστον τῶν σχημάτων πολλάκις δοκιμάσαντα, καὶ τὸ εὐχερέστερον, καὶ τὸ ὠφελιμώτερον γνόντα, τότε καὶ ἐπὶ τῆς ἀληθείας χρήσασθαι. εὔηθες γὰρ μὲν τῶν ἐλαττόνων πραγμάτων, ἐπ' ἀκριβὲς τοὺς ἀνθρώπους εὑρίσκεσθαι διαπορουντας πολλὰ, καὶ ἐξετάζοντας, περὶ δὲ τούτων μὴ πρότερον τὴν ἐντελεστάτην βάσανον λαβόντας, τότε πρὸς

τοὺς

τοὺς ἀγῶνας πορεύεσθαι. ἔξεστι μέντοι καὶ μείζονας, καὶ ἐλάσσονας τὰς ἴλας ποιεῖν.

tamina ſe conferre. Eſt vero in cuiuſque arbitrio, Turmas & maiores & minores facere.

ΚΕΦ. κβ΄.

Περὶ τῆς τῶν ἁρμάτων τε, καὶ ἐλεφάντων συντάξεως, καὶ τῶν ἐν ἑκάστοις ὀνομασιῶν.

Περὶ δὲ τῆς τῶν ἁρμάτων συντάξεως, καὶ τῶν ἐλεφάντων εἰ καὶ τὴν χρῆσιν αὐτῶν σπανίζουσαν εὑρίσκομεν, ὅμως πρὸς τὸ τέλειον τῆς γραφῆς τὰς ὀνομασίας ὑποθησόμεθα, αἷς κατεχρήσαντο οἱ πρὸ ἡμῶν. ἐπὶ γὰρ τῆς ζευκτικῆς τὰ δύο ἅρματα, ζυγαρχίαν ἐκάλεσαν. τὰς δὲ δύο ζυγαρχίας, συζυγίαν. τὰς δὲ δύο συζυγίας, ἐπισυζυγίαν. τὰς δὲ δύο ἐπισυζυγίας, ἁρματαρχίαν. τὰς δὲ δύο ἁρματαρχίας, κέρας. τὰ δὲ δύο κέρατα, φάλαγγα. ἔξεστι δὲ πλείοσι φάλαγξιν ἁρμάτων χρῆσθαι ταῖς αὐταῖς ὀνομασίαις καθ' ἑκάστην φάλαγγα συγχρωμένοις. τοῖς δ' ἅρμασι, οἱ μὲν ψιλοῖς κατεχρήσαντο, οἱ δὲ δρεπανοφόρα κατεσκεύασαν. ἐπὶ δὲ τῶν ἐλεφάντων, ὁ μὲν ἑνὸς ἐλέφαντος ἄρχων, ζώαρχος καλεῖται· ὁ δὲ τῶν δύο, θήραρχος, καὶ τὸ σύστημα, θηραρχία. ὁ δὲ τῶν δ΄, ἐπιθηράρχης, καὶ τὸ σύστημα, ἐλεφανταρχία. ὁ δὲ τῶν η΄, ἰλάρχης, καὶ τὸ σύστημα, ἰλαρχία. ὁ δὲ τῶν ιϛ΄, ἐλεφαντάρχης, καὶ τὸ σύστημα ἐλεφανταρχία. ὁ δὲ λβ΄, κερατάρχης, καὶ τὸ σύστημα, κερatarχία. τὸ δὲ ἐκ τῶν ξδ΄ συνεστηκός, φάλαγγα ὀνομά-

CAP. XXII.

De Curruum atq; Elephantorum Conſtructione, deque ſingulorum vſitatis olim appellationibus.

DE Cururum, atq; Elphantorum conſtructione quáquam rarum eorum inueniamus vſum: tamen, vt ne quid huic ſcripto deſit, appellationes ſubiungemus, quibus autores ante nos in ijs vſi fuere. In coniuuctione curruum, quam ζευκτικὴν vocabant, duos currus, Zygarchiam appellabant: Duas Zygarchias, Syzygiam: Duas Syzygias, Epiſyzygiam: Duas Epiſyzygias, Harmatarchiã: Duas Harmatarchias, Ceras: duo Cerata, Phalangem. Licet autem pluribus curruum Phalangibus vti, atque eadem nomina in quaque Phalange cum iſtis vſurpare. Currubus vero alij Leuibus vſi, alij Falcatos confecere. In Elephãtorum ordinationibus, qui vni præeſt Elephanto, Zoarchus vocatur: qui duobus, Therarchus, ac Syſtema eorũ, Therarchia: qui IV, Epitherarcha, ac eorum Syſtema Epitherarchia: qui VIII, Ilarcha, ac eorum ſyſtema, Ilarchia: qui XVI, Elephantarcha, ac Syſtema eorum, Elephantarchia: qui XXXII, Ceratarcha, eorumque Syſtema, Ceratarchia: quæ vero e LXIV cõſtat Elephantis, eam, Elephantorum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

Phalangem nominamus. ac ſi quis cornuum præfecto nomen velit imponere, Phalangarcha dicatur.

Cap. XXIII.

De quibusdam nominibus ad Formarum motiones vtilibus cum in Armorum exercitijs, tum ipſis certaminibus.

Species igitur copiarum, quæ perfectum exercitum conſtituunt, ac nomina, quæ ſingulis eius agminibus impoſita ſunt, in hunc modum ſe habent. Quibus conſideratis vtile deinceps fuerit, de nominibus quibuſdam loqui, vt, cum Imperator aliquid fieri præceperit, aſſuefacti milites in armorum exercitiis tum vocabulis, tum formarum motionibus facilè imperata facere valeant. Eſt, quod dicitur, Inclinatio, atque ea vel in haſtam, vel in clypeum. Eſt etiam, quod Metabole dicitur, & Epiſtrophe, & Anaſtrophe, & Periſpaſmus, Iugare, & Verſare: & In rectum reddi: & Euoluere: & Duplicare: item Epagoge: & dextra Paragoge: & ſiniſtra Paragoge: & transuerſa Phalanx: & recta Phalanx: & obliqua Phalanx: & Entaxis: & Hypotaxis: & Epitaxis: & Proſtaxis. Quid autem ſingula iſtorum nominum deſignent, breuiter explicabimus. nec interim ignoro, apud omnes Tacticos præcepta non eſſe iiſdem nominibus expoſita.

ζομεν ἐλεφαντων. καὶ ἄν τις τὸν τῶν κεράτων ἡγούμενον βούληται προσονομάζειν φαλαγγάρχην.

ΚΕΦ. κγ'.

Περὶ τινῶν ὀνομάτων, ὧν πρὸς τὰς τῶν σχημάτων κινήσεις ἔν τε ταῖς ἐξοπλισίαις, καὶ αὐτοῖς ἀγῶσιν, ἡ χρῆσις σύμφορος.

ΤΑ μὲν οὖν εἴδη τῆς τελείας δυνάμεως, καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ἐν τούτοις συστημάτων τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον. ὧν τεθεωρημένων ἑξῆς περὶ τῶν ὀνομάτων χρήσιμον εἰπεῖν, ὅπως ὅταν ὁ στρατηγὸς παραγγείλῃ τι γενέσθαι συνεθισθέντες ἐν ταῖς ἐξοπλισίαις τοῖς τε ὀνόμασι, καὶ ταῖς τῶν σχημάτων κινήσεσι ῥᾳδίως τὰ προστασσόμενα ποιεῖν δύνωνται. λέγεται δὲ τὸ μὲν, Κλίσις. καὶ τῆς κλίσεως, ἡ μὲν ἐπὶ δόρυ ἡ δ' ἐπ' ἀσπίδα. λέγεται δέ τις καὶ Μεταβολὴ, καὶ Ἐπιστροφὴ, καὶ Ἀναστροφὴ, καὶ Περισπασμὸς, στοιχεῖν τε καὶ ζυγεῖν· καὶ ἐπ' ὀρθὸν ἀποδοῦναι· καὶ ἐξελίσσειν καὶ διπλασιάζειν· λέγεται δὲ ἐπαγωγή· καὶ δεξιὰ παραγωγή· καὶ εὐώνυμος παραγωγή· καὶ πλαγία φάλαγξ· καὶ ὀρθία φάλαγξ, ἢ λοξὴ φάλαγξ καὶ παρεμβολή· καὶ πρόταξις· καὶ ἔνταξις· καὶ ὑπόταξις καὶ ἐπίταξις· καὶ πρόσταξις. ἑκάστου δὲ ὀνόματος τὴν σημασίαν διὰ συντόμου δηλώσομεν. οὐκ ἀγνοῶ δὲ, ὅτι παρὰ πᾶσι τοῖς τακτικοῖς τὰ παραγγέλματα ταῖς αὐταῖς ὀνομασίαις δεδήλωται.

ΚΕΦ.

ΚΕΦ. κδʹ.

Περὶ κλίσεως, καὶ μεταβολῆς, ἑκατέρας τῆς τε ἐπὶ δόρυ, καὶ τῆς ἐπ' ἀσπίδα, ἢ ἀπὸ πολεμίων, καὶ ἐπὶ πολεμίους. περὶ Ἐπιστροφῆς, Ἀναστροφῆς, Περισπασμοῦ, καὶ Ἐκπερισπασμοῦ.

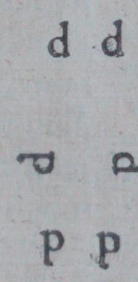
Κλίσις μὲν οὖν ἐστὶ, ἡ κατ' ἄνδρα κίνησις, ἢ ἐπὶ δόρυ ἐπιστρέψαντος τοῦ ὁπλίτου, τουτέστιν, ἐπὶ τὰ δεξιὰ μέρη, ἢ ἐπ' ἀσπίδα, τουτέστιν, ἐπὶ τὰ εὐώνυμα μέρη. ὅπερ γίνεται εὔχρηστον πρὸς τὰς ἐκ τῶν πλαγίων ἐπιφανείας τῶν πολεμίων ὑπερκεράσεως χάριν, ἢ ἀντιπορείας, καὶ ἑτέρων χρειῶν, αἳ καθ' ἕκαστον πρᾶγμα δηλωθήσονται. αἱ δὲ δύο ἐπὶ τὸ αὐτὸ γινόμεναι κλίσεις ἐπὶ τὴν κατὰ νώτου ἐπιφάνειαν τὴν ὄψιν τοῦ ὁπλίτου μετατιθέασι καὶ τὸ τοιοῦτο, καλεῖται μεταβολή. γίνεται δὲ καὶ αὕτη, ἣ μὲν ἐπὶ δόρυ, ἣ δὲ ἐπ' ἀσπίδα.

CAP. XXIV.

De Inclinatione, ac Immutatione, vtrâq; vel in Haſtam, vel in Clypeum, ſiue ab hoſte, vel in hoſtem. De Conuerſione, Reuerſione, Periſpaſmo, & Ecperiſpaſmo.

CLiſis igitur, ſeu Inclinatio, eſt motus, qui fit viritim, aut In haſtam ſe conuertente milite, hoc eſt, in dextras partes, aut In clypeum, h.e. in ſiniſtras. quod facilè, atque vtiliter fit, cum hoſtes ab alterutro latere apparent, vt vel altero cornu ſuperiores ſint, vel vt in itinere aduerſum ijs eatur, vel alios ob vſus, qui in ſingulis iſtarum rerum exponentur. Duæ quę fiunt eandem verſus partem inclinationes aſpectum armati in contrarium tranſponunt, h.e. a tergo atque illud Metabole ſeu Immutatio vocatur. Fitque & hæc vel In haſtam, vel In clypeum.

Prima ante inclinationem ſtatio militis.



In clypeum prima Inclinatio.

In haſtam prima inclinatio.

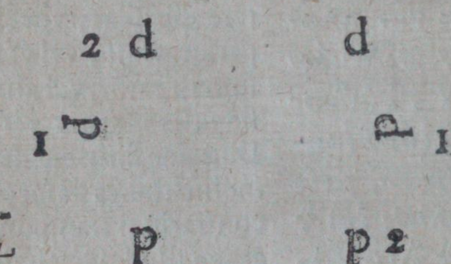
In clypeum ſecunda Inclinatio, quæ & Immutatio dicitur.

In haſtam ſecunda inclinatio, quæ etiam Immutatio dicitur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

Eſt enim Immutatio, Inuerſio, quæ fit viritim in auerſam partem. Quodque Immutatio eſt in ſingulis armatis, id in toto agmine Periſpaſmus. Sunt autem duæ Immutationum differentiæ, ab Hoſtibus vna, in Hoſtes altera. Definitur autem Immutatio, tranſlatio aſpectus prioris in aſpectum poſteriorem, vel ab hoc in contrarium. Ab Hoſtibus fit Immutatio, bis in Haſtam inclinantibus; in Hoſtes, bis in clypeum.

Μεταβολὴ γάρ ἐστιν, ἡ εἰς τὰ ὀπίσω κατ᾽ ἄνδρα στροφή. ὅπερ δέ ἐστι καθ᾽ ἕνα ὁπλίτην ἡ μεταβολὴ, ἐστὶ καὶ εἰς τὸ πᾶν σύνταγμα ὁ περισπασμός. δύο δέ εἰσι διαφοραὶ μεταβολῶν. ἡ μὲν, ἀπὸ τῶν πολεμίων, ἡ δὲ ἐπὶ τοὺς πολεμίους. ὅρος δέ ἐστι τῆς μεταβολῆς, μετάληψις τῆς προϋπαρχούσης ἐπιφανείας εἰς τὴν κατ᾽ οὐρὰν ἐπιφάνειαν, ἢ ἀπὸ ταύτης ἐπὶ τὴν ἐναντίαν. καὶ ἡ μὲν ἀπὸ τῶν πολεμίων μεταβολὴ, δὶς ἐπὶ δόρυ κλινάντων, γίνεται, ἡ δ᾽ ἐπὶ τοὺς πολεμίους, δὶς ἐπ᾽ ἀσπίδα.



Immutatio ab hoſte, bis in haſtam inclinantibus militibus.

Immutatio in hoſtem, bis in clypeum inclinantibus militibus.

Epiſtrophe, ſeu Conuerſio eſt, cum denſato agmine, quod viritim aut Inclinationem, aut Immutationem propter denſationem facere non poteſt, totum agmen coniunctim, tanquam nauigium, atque vnum corpus transpoſitum, manent tamen ordine integro, conuertitur. cumque in haſtam fit Conuerſio, præcipimus, extremum ad dextram Lochagum immotum ſtare inſtar ianuæ cardinem; reliquum vero totum agmen, tanquam ianuam, circa Lochagum iſtum circumductum Cõuerſionem facere. ſimiliter & in clypeum fit Conuerſio. Vel, Conuerſio eſt, cum denſato ag-

Ἐπιστροφὴ δ᾽ ἐστιν, ὅταν πεπυκνωμένου ὄντος τοῦ συντάγματος, καὶ μὴ δυναμένου κατ᾽ ἄνδρα ἢ κλίσιν, ἢ μεταβολὴν ποιήσασθαι διὰ τὴν πύκνωσιν, ἐπιστροφῇ ὅλον τὸ σύνταγμα ἡνωμένως, ὥσπερ πλοῖον, καὶ ἓν σῶμα μετακινούμενον, ἀδιαλύτου μενούσης τῆς τάξεως. καὶ ὅτι μὲν ἐπὶ δόρυ στρέφεται, παραγγέλλομεν τὸν τῆς δεξιᾶς ἄκρας λοχαγὸν ἱστάναι ἀμετακίνητον, οἷον στρόφιγγα θύρας, τὸ δὲ λοιπὸν ἅπαν σύνταγμα περιερχόμενον, ὥσπερ θύραν, τὸν τοιοῦτον λοχαγὸν ποιεῖσθαι τὴν ἐπιστροφήν. οὕτω δὲ καὶ ἐπ᾽ ἀσπίδα ἡ ἐπιστροφὴ γίνεται. ἀποστροφή ἐστιν, ὅταν πυκνώσαντες τὰ

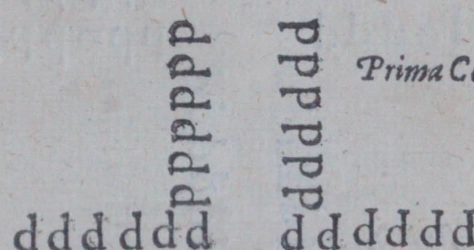
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

συντάγματα κατὰ παραστάτην καὶ ἐπιστάτην ὅλον τὸ σύνταγμα, ὡς ἑνὸς ἀνδρὸς σῶμα, ἢ ἐπὶ δόρυ, ἢ ἐπ' ἀσπίδα κλίνωμεν, ὡσὰν περὶ κέντρον τὸν πρῶτον λοχαγὸν ὅλου τοῦ τάγματος περιενεχθέντος, καὶ μεταβαλόντος τόπον μὲν τὸν ἔμπροσθεν ἐπιφάνειαν δὲ τὴν ἐκ δεξιῶν, διαμενόντων ἑκάστων τῶν ἐπιστατῶν καὶ παραστατῶν. ὅπερ πῶς γίνεται, δηλώσομεν.

Ἀναστροφὴ δέ ἐστιν, ἀποκατάστασις ἐπιστροφῆς εἰς ὃν προκατεῖχε τὸ σύνταγμα τόπον πεπυκνωμένον πρὸ τοῦ γενέσθαι ταύτην τὴν ἐπιστροφήν.

mine ſecundum Paraſtatas, atque Epiſtatas totum agmen, tanquam vnius viri corpus, aut in haſtam inclinamus, aut in Clypeum, circa primũ Lochagum, tanquam centrum, toto agmine circumducto, quod locum quidem priorem, ſed aſpectum a dextris accipiat, permanentibus ſingulis Paraſtatis, atque Epiſtatis quod quo pacto fiat, declarabimus infra.

Anaſtrophe, ſeu Reuerſio eſt, Conuerſionis reſtitutio in locum eundem, quem agmen denſatum tenebat, priuſquam hæc Conuerſio fieret.



Prima Conuerſio in haſtam.

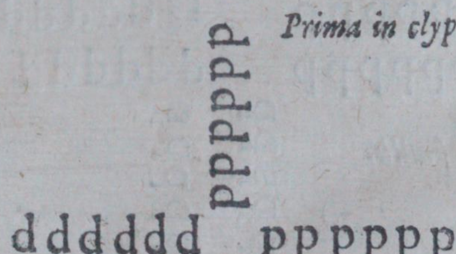
Prima ſtatio aciei

Secunda Conuerſio ſimiliter.

Περισπασμὸς δέ ἐστιν, ἐκ δυσὶν ἐπιστροφοῖν τοῦ τάγματος κίνησις, ὥστε μεταλαμβάνειν τὸν ὀπίσω τόπον.

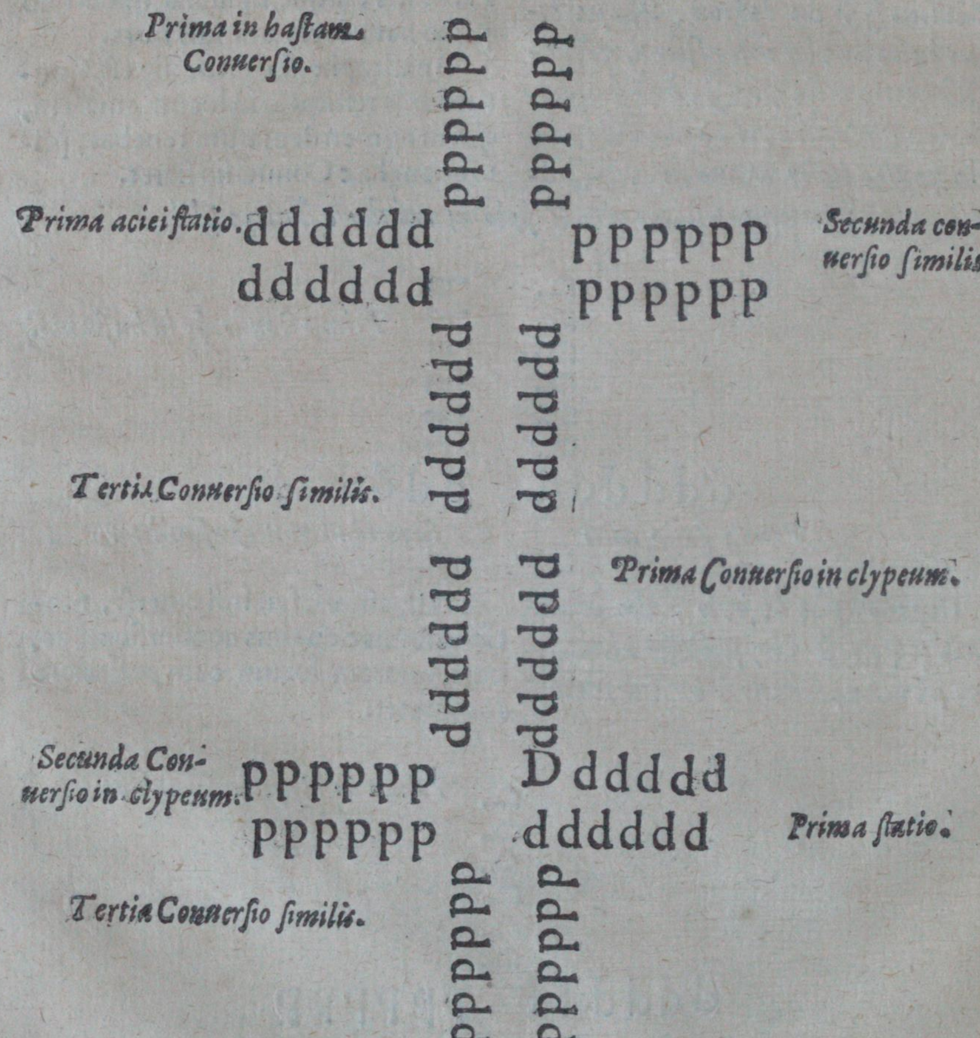
Periſpaſmus, ſeu Inflexio eſt, motio agminis e duabus conuerſionibus, ita vt priorem locum cum poſteriore commutet.

Prima in clypeum Conuerſio.



Ecperiſpaſmus, ſeu Circumflexio eſt, e tribus continuis agminis conuerſionibus motio, ita vt ſi in haſtam fiat, aſpectus translatus ſit in ſiniſtram, ſi in Clypeum, in dextram.

Ἐκπερισπασμὸς δέ ἐστιν, ἡ ἐκ τριῶν ἐπιστροφῶν τοῦ τάγματος κίνησις. ὥστε μεταλαμβάνειν, ἐὰν ἐπὶ δόρυ γένηται, τὴν ἐξ ἀριστερῶν ἐπιφάνειαν, ἐὰν δ᾽ ἐπ᾽ ἀσπίδα, τὴν ἐκ δεξιῶν.



KE ϕ.

ΚΕΦ. κε΄.

Στοιχεῖν τι, καὶ ζυγεῖν, καὶ ἐπ᾽ ὀρθὸν ἀποδοῦναι.

Στοιχεῖν δὲ λέγεται, ἕκαστον ἄνδρα ἐν τῷ ἑαυτοῦ λόχῳ, τὸ ἐπ᾽ εὐθείας εἶναι τῷ λοχαγῷ, καὶ τῷ οὐραγῷ, φυλάσσοντας τὰ ἴσα ἀπ᾽ ἀλλήλων διαστήματα. ζυγεῖν δὲ, τὸ ἐπ᾽ εὐθείας εἶναι κατὰ μῆκος τὸν ἐν λόχῳ, τῷ ζυγοῦντι αὐτῷ, οἱ λοχαγοὶ πάντες. τῷ δὲ τοῦ λοχαγοῦ ἐπιστάτῃ, οἱ τῶν ἄλλων λοχαγῶν ἐπιστάται καὶ κατὰ τὸ ἑξῆς οὕτως. ἐπ᾽ ὀρθὸν δὲ ἀποδοῦναι ἐστὶ, τὸ εἰς τὴν προκαθεστῶσαν ἀπ᾽ ἀρχῆς τοῦ ὁπλίτου ἐπιφάνειαν ἀποκαταστῆσαι τὴν ὄψιν. οἷον ἐάν τε ἐπὶ τοὺς πολεμίους τεταγμένος κελευσθῇ ἐπὶ δόρυ κλῖναι, εἶτα παραγγείλῃ εἰς ὀρθὸν ἀποκαταστῆσαι, δεήσει πάλιν ἐπὶ τοὺς πολεμίους τετράφθαι.

CAP. XXV.

Verſare quid, & Iugare. & quid In rectum reſtitui.

VErſare dicitur, cum ſinguli viri in ſuâ Decuriâ rectâ ſerie conſiſtunt, a Lochago, & Tergiduce æqualia inter ſe ſpatia ſeruantes. Iugare vero, cum recto ordine in Longitudine conſiſtunt ij, qui ſunt in Decurijs. Iugant ergo omnes Lochagi, ac primi Lochagi Epiſtatæ aliorum Lochagorum Epiſtatæ. ac ſic deinceps. In rectum reddere eſt, faciem armati in aſpectum reſtituere, quem primò tenuit. Vt, ſi armatus hoſtibus oppoſitus iubeatur, In haſtam inclinare: ac deinde præcipiatur, In rectum ſe reſtituere, debebit is rurſum in hoſtes ſe conuertere.

ΚΕΦ. κϛ΄.

Περὶ Ἐξελιγμῶν, ὅτι δύο αὐτῶν γένη, τὸ μὲν κατὰ λόχους, τὸ δὲ κατὰ ζυγά. περὶ διαφορᾶς αὐτῶν, καθ᾽ ἣν ὁ μὲν Μακεδὼν, ὁ δὲ Λάκων, ὁ δὲ Χορεῖος.

Ἐξελιγμῶν δέ ἐστι γένη δύο, τὸ μὲν κατὰ λόχους, τὸ δὲ κατὰ ζυγούς. εἴδη δὲ αὐτῶν ἑκάστου τρία. καλεῖται γὰρ, ὁ μὲν Μακεδὼν, ὁ δὲ Λάκων, ὁ δὲ Χορεῖος. ὁ δ᾽ αὐτὸς Περσικός. Μακεδὼν μὲν οὖν ἐστιν, ὁ μεταλαμβάνων

CAP. XXVI.

De Euolutionibus, quod earum duo ſint genera: vnum per Verſus, per Iuga alterum. de earum differentiâ, quâ alia Macedonica, alia Laconica, alia Chorea dicitur.

EVolutionum duo ſunt genera: vnum per verſus, per iuga alterum. Vtriusque tres ſunt ſpecies. Vocatur enim alia Macedonica, alia Laconica, alia Choréa, quæ etiam Perſica dicitur. Eſt autem Macedonica, quæ priorem Phalangis locum transfert,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

ac frontem in contrarium deducit aſpectum. Laconica eſt, quæ Phalangis poſteriorem locum accipit, ac aſpectum ſimiliter poſteriorem pro priore. Perſica, quæ & Cretica, & Chorea, hæc eundem Phalangis locum retinet, ſingulis particulatim armatis pro locis, quæ prius tenebant, alia occupantibus: vt, Lochago in Tergiductoris locum ſe transferente, ac pro aſpectu aduerſo auerſum faciente. Euolutiones per iuga fiunt, cum ad intermedias Phalangum ſectiones cornua quis velit ſtatuere. & vice verſâ ſecturæ proximos in locum cornuum, vt partes mediæ corroborentur ac ſimiliter dextræ ſiniſtris, ac ſiniſtræ dextris. Qui cauent, cum in propinquo ſunt hoſtes, euolutiones in maioribus partibus fieri, ij in ſingulis agminibus eas faciunt.

τῆς φάλαγγος τὸν ἔμπροσθεν τόπον, ἀντὶ δὲ τῆς κατὰ πρόσωπον ἐπιφανείας, τὴν ὄπισθεν. Λάκων δὲ, ὁ μεταλαμβάνων τῆς φάλαγγος τὸν ὀπίσω τόπον, ὁμοίως δὲ ἀντὶ τῆς ἔμπροσθεν ἐπιφανείας, τὴν ὄπισθεν. ὁ δὲ Περσικὸς, καὶ Κρητικὸς, καὶ χορεῖος οὗτος δὲ τὸν αὐτὸν τόπον ἐπέχει τῆς φάλαγγος τῶν κατὰ μέρος ὁπλιτῶν, ἀνθ' ὧν προκατεῖχον τούτων ἑτέρους μεταλαμβανόντων, τοῦ μὲν λοχαγοῦ τὸν τοῦ οὐραγοῦ, ἀντὶ δὲ τῆς κατὰ πρόσωπον ἐπιφανείας, τὴν ὄπισθεν. οἱ δὲ κατὰ ζυγοὺς ἐξελιγμοὶ γίνονται, ὅταν ἐπὶ τῶν ἀποτομῶν βούληταί τις τὰ κέρατα καθιστάνειν, τὰς δὲ ἀποτομὰς ἐπὶ τῶν κεράτων, χάριν τοῦ τὰ μέσα ἰσχυροποιεῖσθαι. καὶ ὁμοίως τὰ δεξιὰ τοῖς εὐωνύμοις, καὶ τὰ εὐώνυμα τοῖς δεξιοῖς. οἱ δὲ φυλασσόμενοι κατὰ μείζονα μέρη τοὺς ἐξελιγμοὺς ποιεῖσθαι ἐγγὺς ὄντων τῶν πολεμίων κατὰ τὰ συντάγματα.

CAP. XXVII.

De modis, quibus Euolutiones fiunt.

QVibus vero modis fieri Euolutiones oporteat, demonſtrabimus. Euolutio, quæ Macedonica dicitur, fit, cum Lochagus immutatur, reliqui vero omnes in Clypeum ſuccedendo eum cum Tergiductore ſequuntur, ac redeuntes in eundē, quem prius Phalanx tenuerat, locum, ſeruatis ordinibus ſubſiſtunt, donec Tergiductor ipſe reſtitutus ſit. quamobrem fugæ ſpeciem hoſtibus pone

ΚΕΦ. κζ'.

Περὶ τρόπων, καθ' οὓς οἱ ἐξελιγμοὶ γίνονται.

ΤΟὺς δὲ τρόπους τῶν ἐξελιγμῶν ὡς δεῖ γίνεσθαι, ἀποδείξομεν. Μακεδὼν λέγεται, ὅταν ὁ λοχαγὸς μεταβάλληται, οἱ δὲ λοιποὶ πάντες ἀντιπαρέλθωσιν αὐτῷ ἐπ' ἀσπίδα σὺν τῷ οὐραγῷ καὶ πρὸς ἓν εἶχεν ἔμπροσθεν ἡ φάλαγξ τόπον τὸ πρότερον ἀπελθόντες τῶσι συντεταγμένως εἰς τὴν τοῦ λοχαγοῦ αὐτοῦ ἀποκατάστασιν. διὸ καὶ τὴν φυγῆν φαντασίαν παραδείκνυσι τοῖς ὄπισθεν ἐπιφανεῖσι πολεμίοις. ὁ μὲν οὖν κατὰ στίχον ἐξελιγ-

ἐξελιγμὸς Μακεδὼν προσαγορευόμενος γίνεται, ὅταν ὁ λοχαγὸς μεταβάλληται, οἱ δὲ ὀπίσω ἐκ δόρατος παραπορευόμενοι ἐφεξῆς ἀλλήλων ἵστανται. ὁ δὲ Λάκων γίνεται, ὅταν ὁ οὐραγὸς μεταβάλληται, οἱ δὲ λοιποὶ πάντες καὶ αὐτοὶ μεταβαλλόμενοι, καὶ ἀντιπαρελθόντες μετὰ τοῦ λοχαγοῦ ταχθῶσιν εἰς ὃν πρότερον ἡ φάλαγξ τόπον ὄπισθεν εἶχεν. διὸ ἐπιδιώξεως φαντασίαν ἐμποιεῖ τοῖς ἐπιφανεῖσι πολεμίοις. Λάκων δὲ αὖ, ὅταν ὁ λοχαγὸς μεταβαλλόμενος ἐκ δόρατος ὅλον τὸν λόχον μεταλλάξῃ εἰς ἄλλον αὐτῷ ἴσον τόπον, οἱ δὲ λοιποὶ ἀκολουθοῦντες ἐφεξῆς αὐτῷ τάσσονται· ἢ, ὅταν μὲν ὁ οὐραγὸς μεταβάλληται, ὁ δὲ ὀπίσω αὐτοῦ τεταγμένος ἐκ δόρατος τοῦ οὐραγοῦ παραπορευόμενος προτάσσεται τοῦ οὐραγοῦ, καὶ οἱ λοιποὶ ὁμοίως ἀκολουθοῦντες ἄλλος πρὸ ἄλλου τάσσηται, ἕως ἂν ὁ λοχαγὸς πρωτοστατήσῃ. ὁ δὲ χορεῖος γίνεται, ὅταν ὁ λοχαγὸς μεταβαλλόμενος ἐκ δόρατος προάγῃ τοῦ λόχου, οἱ δὲ λοιποὶ ἐπακολουθῶσιν, ἕως ἂν ὁ λοχαγὸς σχῇ τὸν τοῦ οὐραγοῦ τόπον, ὁ δὲ οὐραγὸς τὸν τοῦ λοχαγοῦ. καὶ οὗτοι μὲν κατὰ λόχους γίνονται. τῷ αὐτῷ τρόπῳ καὶ οἱ κατὰ ζυγὰ γίνονται, ἐάν τε κατὰ τάγμα ἐξελίσσειν τις βούληται, ὥστε ὁποιονδηποτοῦν τάγμα, ἢ τὸν ἐν αὐτῇ τῇ βάσει τόπον κατέχον ἐξελίσσει, ἢ τὸν τοῦ ἐν δεξιᾷ τάγματος μεταλάβῃ τόπον, ἢ τὸν τοῦ ἐξ εὐωνύμων. οὐδὲν γὰρ τῶν προειρημένων διοίσει.

apparentibus oſtendit. Macedonica ergo per verſum euolutio fit, cum Lochagus immutatur, quiquę pone ſequuntur in haſtam conuerſi ſuccedentes ordini inter ſe gradum ſiſtunt. Laconica fit, cum Tergidux immutatur, ac reliqui etiam omnes immutati, ac ſuccedentes cum Lochago conſtituuntur eodem loco, quem prius Phalanx poſteriorem tenuit. Vnde hæc perſecutionis ſpeciem hoſtibus pone apparentibus exhibet. Vel rurſus, Laconica eſt, cum in haſtam immutatus Lochagus totam decuriam in alium ipſi æqualem locum transmutat, reliqui autem ſequentes ordine poſt eum ſtatuuntur. Vel, cum Tergidux immutatur, ac qui pone eum conſtitutus eſt Tergiduci ex haſta ſuccedendo præteriens ante Tergiducem conſtituitur: reliqui vero ſimiliter ſubſequentes, alius ante alium ſtatuitur, donec Lochagus primum locum occupet.

Choréa euolutio fit, cum immutatus Lochagus ab haſtâ decuriam præcedit, reliqui verò ſebſequuntur, donec Lochagus Tergiducis locum, Tergidux contra Lochagi locum habeat, atque hæ Euolutiones per Decurias fiunt. Eodem modo etiam per iuga Euolutiones fiunt, vel, ſi etiam agminatim euoluere quis velit, ita vt agmen qualecunque aut e loco, quem in primâ ſtatione tenuit, euoluat, aut in locum transeat agminis dextri, vel ſiniſtri. nihil enim a prædictis differet.

CAP. XXVIII.

De Duplicationibus, quod earum duo ſint genera, vel ſecundum Iuga, vel ſecundum Altitudinem. quomodo vtrumque genus duplicetur, vel Numero, vel Loco. & vt rurſum reſtituatur.

DVplicationum duo ſunt genera. aut enim in Longitudine, aut in Altitudine duplicatur. atque horum quodq; aut Numero fit, aut loco. Numero duplicatur Longitudo, ſi quæ antea erat M.XXIV decuriarum, eam bis M.XLVIII facere velimus, interiectis eodem Longitudinis loco ex Altitudine epiſtatis in armatorum interualla. Fit vero hoc, cum denſare Longitudinem voluerimus. Reſtituere cum placebit, euoluere eos iubebimus, qui poſt impoſiti ſunt Longitudini, in eadem loca, quæ prius tenebant. Sed nonnulli duplicationes huiusmodi improbant, & maxime cum in propinquo ſunt hoſtes, ac potius velites, atque equites ad vtrumque cornu extenſione factâ collocantes, ita duplicationis ſpeciem fieri præcipiunt, abſque duplicatione phalangis, quæ aliàs ita conſtrui ſolet. Duplicatur autem Longitudo Phalangis, cum vel ſuperare altero cornu hoſtes conſilium eſt, vel ab ijs altero cornu ſuperatum ſe iri exſpectatur. Altitudo duplicatur, cum primæ Decuriæ ſecunda imponitur, ita vt ſecundæ Decuriæ Lochagus poſt primæ Decuriæ Lochagum collocetur;

ΚΕΦ. κη΄.

Περὶ Διπλασιασμῶν, ὅτι δύο αὐτῶν γένη, ἤτοι κατὰ ζυγά, ἢ κατὰ βάθος. πῶς καθ᾽ ἑκάτερον τὸ γένος ἡ φάλαγξ διπλασιάζεται, ἢ τῷ ἀριθμῷ, ἢ τῷ τόπῳ. καὶ πῶς πάλιν ἀποκαθίσταται.

ΔΙπλασιασμῶν δέ ἐστι γένη δύο, ἤτοι κατὰ ζυγά, ἢ κατὰ βάθος. τούτων δὲ ἕκαστον, ἢ τῷ ἀριθμῷ διπλασιάζεται, ἢ τῷ τόπῳ. ἀριθμῷ μὲν γὰρ διπλασιάζεται τὸ μῆκος, ἐὰν τὸ χιλίων κδ΄ λόχων, βμή ποιῆσαι βουλόμεθα ἐν τῷ αὐτῷ τῷ τόπῳ τοῦ μήκους παρεμβάλλοντες εἰς τὰ μεταξὺ τῶν ὁπλιτῶν διαστήματα ἐκ τῶν ἐν τῷ βάθει ἐπιστατῶν. τοῦτο δὲ γίνεται, ὅταν πυκνῶσαι τὸ μῆκος βουληθῶμεν. ἀποκαταστῆσαι δὲ ὅταν βουληθῶμεν, παραγγελοῦμεν ἐξελίσσειν τοὺς μεταταγμένους εἰς οὓς προεῖχον τόπους. ἔνιοι δὲ τοὺς τοιούτους διπλασιασμοὺς ἀποδοκιμάζουσι, καὶ μάλιστα ἐγγὺς ὄντων τῶν πολεμίων. τοὺς δὲ ψιλοὺς ἐφ᾽ ἑκάτερα τῶν κεράτων ἐπεκτείνοντες, καὶ ὁμοίως τοὺς ἱππέας, τὴν ὄψιν τοῦ διπλασιασμοῦ οὕτως γίνεσθαι παραγγέλλουσι, χωρὶς διπλασιασμοῦ τῆς φάλαγγος οὕτω συντασσομένης. διπλασιάζεται δὲ τὸ μῆκος τῆς φάλαγγος, ὅταν ἤτοι ὑπερκεράσαι τοὺς πολεμίους βούλονται, ἢ αὐτοὶ ὑπερκερασθῆναι προσδοκῶσι. τὸ δὲ βάθος διπλασιάζεται, τοῦ δευτέρου λόχου τῷ πρώτῳ ἐπιτασσομένου, ὥστε τὸν τοῦ δευτέρου λόχου λοχαγὸν ὀπίσω τάσσεσθαι ἐν τῷ πρώτῳ λόχῳ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

λόχῳ λοχαγοῦ. τὸν δὲ ἐν τῷ δευτέρῳ δεύτερον τοῦ πρώτου λόχου τέταρτον ταχθῆναι. τὸν δὲ τοῦ δευτέρου γ΄ τοῦ πρώτου λόχου ϛ΄ ταχθῆναι. καὶ οὕτως κατὰ τὸ ἑξῆς, ὡς ἂν ὅλος ὁ δεύτερος λόχος κατὰ τὸν πρῶτον ταχθῇ. καὶ ὁμοίως ὁ τέταρτος λόχος εἰς τὸν τρίτον, καὶ πάντες οἱ ἄρτιοι λόχοι εἰς τοὺς περιττούς. καὶ οὗτος μὲν ὁ διπλασιασμὸς γίνεται, ἐὰν ἐξελιγμὸς γένηται, ἤτοι τῶν παρατεθέντων ἐξελιξάντων εἰς τὸν ὀπίσω τόπον ἀπὸ τοῦ ἔγγιστα τῷ οὐραγῷ παρατεθέντος, καὶ τῶν ἄλλων τῶν ὁμοίως παρατεθέντων ἐπακολουθούντων, ἢ καὶ διαμένοντος τοῦ ἐξ ἀρχῆς ἀριθμοῦ τοῦ στίχου, οἱ ἡμίσεις ἐξελίξαντες τὸν τοῦ βάθους τόπον διπλασιάζωσιν. ἀποκαταστῆσαι δὲ ὅταν βουληθῶμεν, εἰς τὰς προούσας τάξεις τοὺς ἐπεντεταγμένους ἀνακαλεσόμεθα εἰς τοὺς ἰδίους λόχους.

quique in ſecundâ Decuriâ ſecundus eſt, quartus in primâ Decuriâ ponatur: & qui ſecundæ tertius eſt, ſextus in primâ ſit decuriâ; atque ita deinceps, donec tota ſecunda decuria primæ ſit inſerta: ac ſimiliter quarta decuria tertiæ, atque omnes decuriæ tertiæ, atque omnes decuriæ pares imparibus. Fitque hæc Duplicatio, ſi per euolutionem aut iuxta poſiti euoluant in locum poſteriorem ab eo, qui proximè Tergiduci adſtat, atque alij, qui eodem modo adiuncti ſunt, conſequantur: aut manente verſus numero, qui ab initio erat, dimidia eius pars euoluens locum Altitudinis duplicet. Cum vero in ordines priores reſtituere volumus, iſtos poſt impoſitos ad proprias decurias reuocabimus.

ΚΕΦ. κθ΄.

Περὶ φάλαγγος πλαγίας, ὀρθίας, καὶ λοξῆς.

Πλαγία δέ ἐστι φάλαγξ, ἥτις ἔχει τὸ μῆκος τοῦ βάθους πολλαπλάσιον. ὀρθία δὲ, ὅταν ἐπὶ κέρας πορεύηται πολλαπλάσιον ἔχουσα τὸ βάθος τοῦ μήκους. καθόλου δὲ παραμήκες λέγεται πρᾶγμα, ὃ ἂν τὸ μῆκος ἔχῃ πλεῖον τοῦ βάθους. ὄρθιον δὲ, ὃ ἂν τοῦ μήκους τὸ βάθος. ὡσαύτως δὲ καὶ φάλαγξ. λοξὴ δὲ, ἡ τὸ μὲν κέρας, ὁπότερον αὐ-

Cap. XXIX.

De Phalange Transuerſâ, Rectâ, & Obliquâ.

TRanſuerſa Phalanx eſt, quæ Longitudinem Altitudine multo maiorem habet. Recta vero, cum rectà per cornu progreditur Altitudinem Longitudine multo maiorem obtinens. Dicitur autem in omnibus oblongum, quidquid Longitudinem Altitudine maiorem habet. Rectum, quidquid Altitudinem Longitudine. Eodem modo & Phalanx. At obliqua dicitur Phalanx, quæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

e cornubus alterutrum, quodcumque viſum fuerit hoſtibus proximè obijcit, in eoque certamen facit, alterum, quaſi ſubſidium aliquo interuallo detinet, euentum exſpectans.

προαιρῆται, πλησίον τῶν πολεμίων ἔχουσα, καὶ ἐν αὐτῷ τὸν ἀγῶνα ποιουμένη, τὸ δὲ ἕτερον ἐν ἀποστάσει δι᾽ ὑπομονῆς ἔχουσα.

Cap. XXX.

De Interiectione, Præpoſitione, Poſtpoſitione, Adpoſitione, Impoſitione, & Subiunctione.

PArembole ſeu Inſertio eſt, cum in præpoſitorum quorundam ſpatijs intermedijs e poſtpoſitis collocantur cum illis directè. Protaxis, ſeu Præpoſitio dicitur, quia velites armatorum Phalangem præcedunt, quemadmodum & Lochagus dicitur Proſtata, quod ante ſtet. Ita ſi ijs ijdem poſtponantur, id Epitaxis ſeu Poſtpoſitio vocatur. vt & Epiſtata, quod pone ſtet. Proſtaxis, ſeu Adpoſitio eſt, cum ab vtràque agminis parte, vel alterâ tantum, aliqua pars adiungitur eodem cum Phalange ſpectans. Talis acies, Adpoſitio vocatur. Entaxis, ſeu Impoſitio eſt, ſi quis velites cupiat in medijs Phalangis interuallis viritim collocare. Hypotaxis, ſeu Subiunctio eſt, ſi quis velites cornubus Phalangis ordinem habentibus incuruum ſubiungat, ita vt tota agminis forma triquetra ſit.

ΚΕΦ. λ΄.

Περὶ Παρεμβολῆς, Προτάξεως, Ἐπιτάξεως, Προστάξεως, Εντάξεως, καὶ Ὑποτάξεως.

ΠΑρεμβολὴ δέ ἐστιν, ὅταν προτεταγμένων τινῶν εἰς τὰ μεταξὺ διαστήματα ἐκ τῶν ἐπιτεταγμένων καθιστῶνται αὐτοῖς ἐπ᾽ εὐθείας. πρόταξις λέγεται, διὰ τὸ τοὺς ψιλοὺς προάγειν τῆς τῶν ὁπλιτῶν φάλαγγος. ὡς καὶ πρωτοστάτης, ὁ λοχαγὸς, τὸ δὲ ὄπισθεν αὐτοὺς εἶναι, ἐπίταξις λέγεται, ὡς ἐπίστασις, τὸ ὄπισθεν. πρόσταξις δέ ἐστιν, ὅταν ἐξ ἑκατέρων τῶν μερῶν τῆς τάξεως, ἢ ἐκ τοῦ ἑνὸς προσθετῇ τι μέρος πρὸς τὴν αὐτὴν τῇ φάλαγγι ἐπιφάνειαν. ἡ τοιαύτη προένταξις τῆς φάλαγγος, πρόσταξις καλεῖται. ἔνταξις δέ ἐστιν, ἐάν τις προαιρῆται τοὺς ψιλοὺς εἰς τὰ διαστήματα τῆς φάλαγγος τάσσειν ἄνδρα παρ᾽ ἄνδρα. ὑπόταξις δέ ἐστιν, ἐάν τις τοὺς ψιλοὺς ὑπὸ τὰ κέρατα τῆς φάλαγγος ὑποτάσσῃ, ἐπικαμπίου τάξιν ἔχοντα, ὥστε ὅλον τὸ σχῆμα τριπολοειδὲς εἶναι.

ΚΕΦΑ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

ΚΕΦ. λα΄.

Πῶς τὰ συντάγματα δεῖ ἐπιστρέφειν, καὶ περισπᾶν, καὶ ἐκπερισπᾶν, καὶ ἕκαστον τούτων ἐπὶ δόρυ, ἐπ᾽ ἀσπίδα· καὶ πῶς ἀποκαταστῆσαι εἰς τὴν προϋπάρχουσαν τάξιν.

Ἑπόμενον δ᾽ ἂν εἴη δηλῶσαι πῶς τὰ συντάγματα δεῖ ἐπιστρέφειν, καὶ πῶς ἀποκαθιστάναι εἰς τὴν προϋπάρχουσαν τάξιν. ἐπὶ δόρυ μὲν οὖν ὅταν ἐπιστρέφειν τὰ συντάγματα ἐθίζειν βουλώμεθα, παραγγέλλεται τὸν ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ λόχου ἡσυχίαν ἔχειν, ἕκαστον δὲ τὸν ἐν τοῖς λόχοις ἐπὶ δόρυ κλῖναι, προάγειν τε ἐπὶ τὸ δεξιόν, εἶτα εἰς ὀρθὸν ἀποδοῦναι, εἶτα προάγειν τὰ ὀπίσω ζυγά. καὶ ταύτης γινομένης τῆς πυκνώσεως, ἐπὶ δόρυ ἐπιστρέφειν. ὅταν δὲ τοῦτο γένηται, καὶ ἀποκαταστῆσαι πάλιν τὸ σύνταγμα δέον ἐπὶ τὴν ἐξ ἀρχῆς τάξιν, ταῦτα παραγγέλλεται· ἐπ᾽ ἀσπίδα μεταβάλλεσθαι, τουτέστιν, ἐπὶ τὸν ἐναντίον τόπον ἕκαστον νεύειν. εἶτα ἀναστρέφειν ὅλον τὸ σύνταγμα, τουτέστιν, ὥσπερ πυκνωθὲν ἐπεστράφη, καὶ εἰς τὰ δεξιὰ μέρη ἔνευσεν, οὕτως ὅλον μετατεθῆναι ἐπὶ τὸν τόπον, ἀφ᾽ οὗ τὴν ἐπιστροφὴν ἐποιήσατο. εἶτα οἱ λοχαγοὶ ἠρεμείτωσαν, οἱ δὲ λοιποὶ κατὰ ζυγὰ προαγέτωσαν, εἶτα μεταβαλλέσθωσαν, ὥστε νεύειν ἐφ᾽ ἃ ἐξ ἀρχῆς ἔνευον. εἶτα ἑκάστου συντάγματος ὁ ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ λόχου ἠρεμείτω· οὗτος γὰρ

CAP. XXXI.

Quomodo Agmina ſint conuertenda, inflectenda, & circumflectenda, idque in Haſtam, vel in Clypeum: & vt denuo in priorem ordinem reſtituenda.

Cæterum conſectarium deinceps fuerit, quomodo ordinatas acies conuertere, atque in priorem ordinem eaſdem reſtituere oporteat, explanare. Cum igitur agmina adſuefacere volumus, in haſtam ſe conuertere, præcipitur, vt, quæ ad dextram eſt, decuria quieſcat: ſinguli autem in reliquis decurijs in haſtam inclinent, ac ad dextram procedant: inde in rectum ſe reddant: tum vt poſteriora iuga procedant, factâque hac denſatione in haſtam conuertantur. Quod vbi factum fuerit, ac denuo agmen in priorem locum reſtituere oportuerit, hæc præcipiuntur: nimirum, vt in Clypeum immutentur; hoc eſt, nutu vergant ſinguli in locum contrarium: deinde totum agmen conuertatur; hoc eſt, quemadmodum denſatum fuit conuerſum, atque ad dextras inclinauit, ita totum transponatur in locum, vnde conuerſionem fecerat: tum, vt Lochagi quieſcant, ac reliqui per iuga procedant: inde immutentur, vt eò ſpectent, quò prius ſpectabant: deinde cuiuſque agminis decuria, quæ a dextra eſt, quieſcat (nam ea iam proprium ordinem tenet) reliqui vero omnes in Clypeum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

inclinent, ac procedant, conſiſtantque atque ita ordinem, quem ante habuit, quisque recepit. Si in clypeum velimus conuertere agmina, præcipimus, vt cuiusque agminis ſiniſtra decuria quieſcat, reliquarum ſinguli in clypeum inclinent, ac ad ſiniſtram procedant: deinde, in rectum ſe reddant: tum, vt iuga poſteriora procedant, ac in clypeum conuertantur. factumque eſt præceptum. Reſtituere eos ſi voluerimus, eadem faciemus, quæ ante, cum in haſtam conuerſos reſtituimus. Denuo enim ſinguli in haſtam immutentur: deinde agmen totum reuertatur: tum, Lochagi quieſcant; ac inde immutentur: reliqui vero per iuga procedant: tum quę eſt ad ſiniſtram, decuria quietem agat (nam illorum iam ſinguli in ordinem, quem prius tenebant, reſtituti ſunt): reliqui in haſtam inclinantes procedant, donec reſtituta ſint ordini priora interſtitia.

Si autem in haſtam inflectere velimus agmina, duas faciemus agminis eodem verſus conuerſiones. euenietque ita Lochagos ab aduerſo proſpectu in auerſum per agminum tranſitionem vergere. Hinc vero ſi reſtituere agmina velimus, in haſtam inflecti agmen præcipiemus, hoc eſt, alias duas conuerſiones agmini ad eaſdem partes dabimus. atque ita fiet, vt Lochagos habeas eodem ſpectantes, quo ab initio ſpectabant, antequam omnino vlla inflexio fieret. His factis

ἤδη τὴν ἰδίαν ἔχει τάξιν. οἱ δὲ λοιποὶ πάντες ἐπ' ἀσπίδα κλινέτωσαν ἄνω, καὶ τὴν τάξιν ἣν προεῖχε ἕκαστος ἀπείληφεν. Ἐὰν δὲ ἐπ' ἀσπίδα βουλώμεθα ἐπιστρέφειν τὰ συντάγματα, παραγγέλλομεν ἑκάστου συντάγματος τὸν ἐπὶ τοῦ εὐωνύμου λόχου ἠρεμεῖν, τῶν λοιπῶν δὲ ἕκαστον ἐπ' ἀσπίδα κλῖναι, καὶ προάγειν ἐπὶ τὸ εὐώνυμον. εἶτα εἰς ὀρθὸν ἀποδοῦναι. εἶτα προάγειν τὰ ὀπίσω ζυγά. εἶτα ἐπ' ἀσπίδα ἐπιστρέφειν, καὶ γέγονε τὸ παραγγελθέν. ἀποκαταστῆσαι δὲ ἐὰν βουλώμεθα, τὰ ὅμοια ποιήσομεν, ὅτε ἐπὶ δόρυ ἐπιστρέψαντες καθιστάνομεν. πάλιν γὰρ ἕκαστος μεταβαλλέσθω ἐπὶ δόρυ. εἶτα τὸ σύνταγμα ἀναστρεψάτω. εἶτα οἱ λοχαγοὶ ἠρεμείτωσαν. εἶτα μεταβαλλέσθωσαν, οἱ δὲ λοιποὶ κατὰ ζυγὰ προαγέτωσαν. εἶτα ὁ ἐπὶ τοῦ εὐωνύμου λόχος ἡσυχίαν ἐχέτω. ἤδη γὰρ ἕκαστος αὐτῶν εἰς ἣν προεῖχε τάξιν ἀποκατέστη. ὁ δὲ λοιπὸς ἐπὶ δόρυ κλίνας προαγέτω, ἕως ἀποκαταστῇ εἰς τάξιν τὰ διαστήματα. εἶτα εἰς ὀρθὸν ἀποδότω, καὶ πάντες ἕξουσι τὴν ἐξ ἀρχῆς τάξιν.

Ἐὰν δὲ ἐπὶ δόρυ περισπᾶν βουλόμεθα τὰ συντάγματα, δύο ποιήσομεν τοῦ συντάγματος ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐπιστροφάς, καὶ συμβήσεται τοὺς λοχαγοὺς ἀπὸ τῆς εἰς τὸ ἔμπροσθεν νεύσεως εἰς τὸ ὄπισθεν ἐν τῇ μεταβάσει τῶν συνταγμάτων νεύειν. ἀποκαταστῆσαι δ' ὅταν βουληθῶμεν τὰ συντάγματα, παραγγέλλομεν ἔτι ἐπὶ δόρυ περισπᾶν τὸ σύνταγμα. τουτέστιν, ἄλλας δύο ἐπιστροφὰς δώσομεν ἐπὶ αὐτὰ

μέρη

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

μέρη τῶ συνλάγματι. καὶ οὕτως συμβήσεται τοὺς λοχαγοὺς ἔχειν νεύοντας, ἐφ᾽ ἃ ἐξ ἀρχῆς ἔνευον, πρὶν ὅλως περισπασμὸς γένηται. τούτων δὲ γινομένων παραγγελοῦμεν τοὺς λοχαγοὺς ἠρεμεῖν, τοὺς δὲ λοιποὺς μεταβαλλομένους ἐπιέναι ὀπίσω ζυγά. εἶτα πάλιν μεταβάλλεσθαι, καὶ ἑκάστου συνλάγματος τὸν ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ λόχου ἠρεμεῖν. ἕξει γὰρ τὴν ἐξ ἀρχῆς ἀποκατάστασιν. τοὺς δὲ λοιποὺς ἐπ᾽ ἀσπίδα κλίνοντας προάγειν, καὶ ἀποκαθιστάναι τὸ ἐξ ἀρχῆς διάστημα. εἶτα εἰς ὀρθὸν ἀποδοῦναι καὶ οὕτως τὴν ἐξ ἀρχῆς ἀποκατάστασιν τὰ συνλάγματα καταστήσονται.

Ἐὰν δ᾽ ἐπ᾽ ἀσπίδα βουλώμεθα περισπᾶν τὰ συντάγματα, τοῖς ἐναντίοις παραγγέλμασι χρησόμεθα. τουτέστιν, ἀντὶ τοῦ ἐπὶ δόρυ δὶς ἐπιστρέφειν, ἐπ᾽ ἀσπίδα περισπασμὸν γίνεσθαι. εἶτα δὶς ἐπ᾽ ἀσπίδα περισπάσαντας ταῖς ὁμοίαις ἀγωγαῖς χρήσασθαι. Ἐστὶ δέ τις ἐκπερισπασμὸς, ὅταν τὸ σύνταγμα τρὶς ἐπὶ τὸ αὐτὸ μέρος ἐπιστρέψῃ τις, τουτέστιν ἐπὶ δόρυ, ἢ ἐπ᾽ ἀσπίδα. ποιεῖ δὲ ὁ ἐπὶ δόρυ περισπασμὸς τὴν ὄψιν τῶν ὁπλιτῶν ἀπὸ τῶν ἔμπροσθεν ἐπὶ τὰ εὐώνυμα νεύειν. ὁ δ᾽ ἐπ᾽ ἀσπίδα ἐκπερισπασμὸς, ἀπὸ τῶν ἔμπροσθεν ἐπὶ τὰ δεξιὰ νεύειν.

præcipiemus, vt Lochagi quieſcant; reliqui vero immutati iuga poſteriora ſubeant, ac pertranſeant: tum, denuo immutentur, ac cuiusque agminis dextra decuria quieſcat (nam ea iam in priorem locum reſtituta eſt): cæteri vero in clypeum inclinati procedant, ac prius interſtitium reſtituant: tum in rectum ſe reddant. atque ita in priorem proſpectum agmina reſtituentur.

In clypeum ſi velimus agmina inflectere, contrarijs præceptis vtemur. hoc eſt, vt pro duabus in haſtam conuerſionibus, bis in clypeum inflexio fiat. deinde bis facta in clypeum inflexione, vt & illi reſtituantur in priorem locum, ijsdem inſtitutis vtemur. Eſt vero etiam, quod Ecperiſpaſmus dicitur, cum agmen eandem verſus partem ter quis conuertit, idque aut In haſtam, aut In clypeum. Periſpaſmus quidem aſpectum armatorem, qui modo anterior erat, poſteriorum teddit. Verum Ecperiſpaſmus qui fit in haſtam facit, vt eorum aſpectus ab anteriore in læuam vergat. qui vero in clypeum ſit, antetiorem aſpectum ad dextram transfert.

CAP. XXXII.

Quomodo denſare Phalangem oporteat ad dextrum ſiniſtrumque cornu, vel in medio: & quomodo in priorem ordinem reſtituere.

SI ad dextrum cornu denſare Phalangem velimus: præcipimus, Decuriam cornu dextri quieſcere: reliquos in haſtam inclinatos ad dextram procedere: dein in rectum ſe reddere; ac tum iuga poſteriora procedere. Reſtituere cum eos placebit, præcipiemus, vt Lochagi quieſcant: reliqui immutati iuga poſteriora ſubeant: inde denuo immutentur: tum, quæ ad dextrum cornu decuria eſt, Decuria quieſcat (iam enim ad dextram reſtituta eſt) reliqui in clypeum inclinati duces ſuos ſequantur, ac ſeruatis prioribus interſtitijs in rectum ſe reddant. Si ad cornu ſiniſtrum denſare Phalangem velimus, contrarijs præceptis vtemur. Si in media Phalange denſationem facere velimus, præcipiemus, vt dextra Diphalangia in clypeum inclinet, Læua in haſtam, inde mediam verſus Phalãgem procedant: tunc, omnes in rectum reddantur, ac poſteriora iuga procedant. cum vero Reſtituere animus eſt, præcipiemus, Phalangem eam immutari, ac per iuga procedere: tum, denuo omnes immutari, ac dextram Diphalangiam in haſtam incli-

ΚΕΦ. λβ.

Πῶς δεῖ πυκνῶσαι τὴν φάλαγγα ἐπὶ κέρας ἑκάτερόν τε, καὶ ἐπὶ τὸ μέσον· καὶ πῶς ἀποκαταστῆσαι εἰς τὴν ἐξ ἀρχῆς τάξιν.

ΕΑν δὲ ἐπὶ τὸ δεξιὸν μέρος τὴν φάλαγγα βουλώμεθα πυκνῶσαι, παραγγελοῦμεν τὸν ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ κέρατος λόχον ἠρεμεῖν, τοὺς δὲ λοιποὺς ἐπὶ δόρυ κλίναντας προάγειν ἐπὶ τὸ δεξιὸν. εἶτα εἰς τὸ ὀρθὸν ἀποδοῦναι, καὶ προσάγειν τὰ ὀπίσω ζυγά. ἀποκαταστῆσαι δὲ ὅταν βουλώμεθα, παραγγελοῦμεν τοὺς λοχαγοὺς ἡσυχίαν ἔχειν, τοὺς δὲ λοιποὺς μεταβαλλομένους ἀνιέναι ὀπίσω ζυγά. εἶτα πάλιν μεταβάλλεσθαι. εἶτα τὸν ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ κέρατος λόχον ἡσυχίαν ἔχειν· ἤδη γὰρ ἐπὶ τὰ δεξιὰ ἀποκατέστη. οἱ δὲ λοιποὶ ἐπ᾽ ἀσπίδα κλίναντες ἀκολουθήτωσαν τοῖς ἡγουμένοις, καὶ τὰ ἐξ ἀρχῆς διαστήματα διαστήσαντες εἰς ὀρθὸν ἀποδότωσαν. Ἐὰν δὲ ἐπὶ τὸ εὐώνυμον κέρας βουληθῶμεν πυκνῶσαι τὴν φάλαγγα τοῖς ἐναντίοις παραγγέλμασι χρησόμεθα. Ἐὰν δὲ ἐπὶ μέσην τὴν φάλαγγα πυκνῶσαι βουληθῶμεν, παραγγελοῦμεν τὴν δεξιὰν διφαλαγγίαν ἐπ᾽ ἀσπίδα κλίνειν, τὴν δὲ εὐώνυμον ἐπὶ δόρυ εἶτα προαγέτωσαν ἐπὶ μέσην τὴν φάλαγγα. εἶτα πάντες εἰς ὀρθὸν ἀποδότωσαν, καὶ προαγέτωσαν ὀπίσω ζυγά. ἀποκαταστῆσαι δ᾽ ὅταν βουλώμεθα τὴν φάλαγγα εἰς τὴν ἐξ ἀρχῆς τάξιν, παραγγελοῦμεν μεταβάλλεσθαι, καὶ προάγειν κατὰ ζυγὰ χωρὶς τοῦ πρώτου ζυγοῦ. εἶτα πάλιν μεταβάλ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

παραβάλλεσθαι, καὶ τὴν μὲν δεξιὰν διφαλαγγίαν ἐπὶ δόρυ κλίναι, τὴν δὲ εὐώνυμον ἐπ᾽ ἀσπίδα. εἶτα ἀκολουθεῖν τοῖς ἡγουμένοις μέχρις ἂν εἰς τὰ ἐξ ἀρχῆς συνέλθωσι διαστήματα. εἶτα εἰς ὀρθὸν ἀποδοῦναι. ἐπὶ πασῶν μέντοι τῶν μεταβολῶν, ὅταν ἐκ πυκνώσεως γίνονται, δεῖ τὰ δόρατα ἄνω ἔχειν, πρὸς τὸ μὴ στραφέντος τοῦ ὁπλίτου ἐμποδὼν αὐτὰ γίνεσθαι. ταῖς αὐταῖς ἀγωγαῖς παιδεύσομεν καὶ τοὺς ψιλούς.

nare, ſiniſtram in clypeum: tum duces ſuos ſequi, donec ſimul ad priora interualla redeant: inde in rectum ſe reddere. Equidem in omnibus Immutationibus, cum ex denſationibus fiunt, haſtas ſurſum geſtari oportet, ne inuertente ſe armato illæ impedimento ſint. Iiſdem etiam inſtitutionibus velites erudiemus.

ΚΕΦ. λγ´.

Περὶ τῆς τῶν εἰρημένων Μεταβολῶν, Ἐπιστροφῶν, Περισπασμῶν, Ἐκπερισπασμῶν· καὶ Ἀποκαταστάσεων χρείας· τῆς τε τῶν Ἐξελιγμῶν χρείας ὁμοῦ καὶ διαφορᾶς.

Αὗται μέντοι αἱ παραγγελίαι τῶν μεταβολῶν, καὶ ἐπιστροφῶν, καὶ περισπασμῶν, καὶ ἀποκαταστάσεων χρειώδεις εἰσὶ πρὸς τὰς αἰφνιδίους τῶν πολεμίων ἐπιφανείας ἐκ δεξιῶν τῆς πορείας τῶν πολεμίων ἐπιφανέντων, ἢ καὶ ἐξ εὐωνύμων, ἢ ἔμπροσθεν. ὁμοίως δὲ καὶ τὸν ἐξελιγμόν. τὸν μὲν οὖν Μακεδονικὸν ἐξελιγμὸν φασὶ Μακεδόνας εὑρεῖν· Λακεδαιμονίους δὲ τὸν Λακωνικὸν· καὶ διὰ τοῦτο τῶν ὀνομάτων εἰρημένων ἕκαστον αὐτῶν τυχεῖν. ἱστόρηται μὲν Φίλιππον τὸν αὐξήσαντα τῶν Μακεδόνων τὴν ἀρχὴν τοὺς Ἕλληνας μάχῃ νικήσαντα περὶ Χαιρώνειαν, καὶ τὴν ἡγεμονίαν τῆς Ἑλλάδος λαβόντα, Ἀλέξανδρον δὲ τὸν υἱὸν αὐτοῦ καὶ τῆς Ἀσίας ὀλίγῳ χρόνῳ κρατή-

CAP. XXXIII.

De dictarum Immutationum, Conuerſionum Inflexionum, Circumflexionum, & Reſtitutionum vſu: deq; eodem Euolutionum ſimul, & Differentia.

EQuidem hæc præcepta Immutationum, Conuerſionum, Inflexionum, Circumflexionum, ac Reſtitutionum vtilia ſunt aduerſus repentinos hoſtium ſuperuentus, illis vel a dextra in itinere apparentibus, vel a ſiniſtra, vel a fronte. Eadem Euolutionum eſt vtilitas. Atqui Macedonicam Euolutionem Macedones inueniſſe aiunt. Laconicam Lacedemonios. ac propterea quamque earum prædicta nomina ſortitam eſſe. Sed referunt hiſtoriæ, Philippum, qui Macedoniæ regnum auxit, & Græcos pugná ad chæroneam deuicit, Græciæque imperium cœpit: atque Alexandrum deinde eius filium, qui etiam exiguo temporis ſpatio Aſiam ſu-

ſubegit; hos Macedonicam euolutionem reprobaſſe, niſi ſi quando forte neceſſitate ad vſum eius compellerentur: vtrumque autem Laconicâ vſum hoſtes ſuperaſſe, ac vi domuiſſe. Etenim Macedonica euolutio irruentibus a tergo hoſtibus magnam turbationem inferebat. nam a Tergiduce egredientibus in locum eius, qui poſt Lochagum proximus eſt, atque ita fugæ ſpeciem quandam oſtendentibus, id confidentiores, atque animoſiores hoſtes reddit, & ijs, qui ſic euoluêre, conſternatio, ac perſecutio ab hoſtibus conſequitur. At Laconica contrarium iſti exhibet. nam apparentibus a tergo hoſtibus, cum Duces & qui eos ſequuntur, hoſtibus aduerſum eant, inque eos irruant, vehemens inde metus hoſtibus incutitur.

σαντα, τὸν μὲν μακεδονικὸν ἐξελιγμὸν ἀποδοκιμάσαι, εἰ μή που καὶ τούτου ἡ χρεία προσεβιάσατο. τῷ δὲ λακωνικῷ χρησάμενον, ἀμφοτέροις τῶν πολεμίων καταϰρατῆσαι. ὁ μὲν γὰρ μακεδονικὸς ἐξελιγμὸς προσπιπτόντων τῶν πολεμίων ἐκ τῶν ὄπισθεν ἐποίει πολλὴν ταραχήν. τῶν μὲν ἀπὸ τοῦ οὐραγοῦ εἰς τὸν ὀπίσω τοῦ λοχαγοῦ τόπον ἐκπεριπορευομένων, καὶ φυγῇ παραπλήσιόν τι ποιησάντων, θαρραλεωτέρους μὲν ποιεῖ τοὺς πολεμίους, κατάπληξις δὲ, καὶ διωγμὸς τοῖς οὕτω ἐξελίξασι παρὰ τῶν πολεμίων ἐκ τῶν ὄπισθεν γὰρ ἐπιφαινομένων τῶν πολεμίων ἀκολουθεῖ. ὁ δὲ λακωνικὸς τὸ ἐναντίον τούτῳ παρέχει. ὄπισθεν γὰρ ἐπιφαινομένων τῶν πολεμίων, καὶ τῶν ἡγεμόνων σὺν τοῖς ἐπακολουθοῦσιν ἐφορμώντων, καὶ ὑπαντώντων τοῖς πολεμίοις, ἰσχυρὰ τοῖς πολεμίοις δειλία γίνεται.

Cap. XXXIV.

Quod copias tam pedeſtres, quam equeſtres tum voce, aut tubâ, tum ſignis viſibilibus adſuefacere oporteat.

POrro copias Pedeſtres iuxta, atque Equeſtres modò voce, modò ſignis viſibilibus adſuefacere oportet, vt decenter, atque opportunè fiat, quod expedit. Sed quædam etiam Tubâ præcipere conuenit. Ita enim quoduis iuſſum promptè effectum dabitur. Sunt quidem manifeſtiora, quæ voce ſignificantur, ſi nihil iſta

Κεφ. λδʹ.

Ὅτι δεῖ δυνάμεις τάς τε πεζικὰς, καὶ ἱππικὰς ἐθίζειν, τὰ μὲν φωνῇ, ἢ διὰ σάλπιγγος, τὰ δὲ διὰ σημείων ὁρατῶν.

ΔΕῖ δὲ ἐθίζειν τὰς δυνάμεις τὰς πεζικὰς, καὶ τὰς ἱππικὰς, τὰ μὲν φωνῇ, τὰ δὲ διὰ σημείων ὁρατῶν, ἵνα καθ' ἑκάστην ἐπιτηδειότητα τὸ προσῆκον γίνηται. ἔνια δὲ καὶ διὰ τῆς σάλπιγγος παραγγέλλεσθαι προσήκει οὕτως γὰρ πᾶσα ἐπίταξις ἐξυπηρετηθήσεται. σαφέστερα μὲν οὖν ἐστὶ τὰ διὰ τῆς φωνῆς μηνυόμενα,

ἐὰν

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

ἐάν γε μηδὲν ἐμπόδιον αὐτῇ ᾖ. ἀθορυβότερα δὲ τὰ διὰ τῶν σημείων, ὅταν μηδὲ τούτοις τυγχάνῃ τι τὸ ἐπισκοτοῦν. τὰ διὰ τῆς φωνῆς ἐνίοτε δυσεξάκουστα γίνεται, ἢ διὰ ψόφον ὅπλων, καὶ δυνάμεως ἱππικῆς παριππασίαν καὶ χρεμετισμῶν ἵππων, καὶ θόρυβον σκευοφόρων, καὶ τοῦ πλήθους παντὸς ἦχον. καὶ τὰ διὰ τῶν σημείων δὲ ἄπορα πολλαχῇ γίνεται, διά τε παχύτητα ἀέρος, καὶ κονιορτοὺς, καὶ ὕδατα καὶ νιφετοὺς, καὶ ἡλίου ἀνταύγειαν. ἔτι δὲ τόπους ἀνωμάλους, καὶ καταδένδρους, καὶ καμπὰς ἔχοντας. ἐνίοτε δὲ οὐκ ἔστιν εὔπορον πρὸς πᾶσαν χρείαν εὑρεῖν σημεῖα, τῶν καιρῶν καινὰ πολλάκις εὑρισκόντων, οἷς τις οὐ προσείθισται. οὐ μέντοι ἅμα πάντα συμπεσεῖν δύναται, ὥστε ἄδηλον εἶναι ἢ φωνῆς, ἢ σημείων τὸ παράγγελμα.

impediat: ſed tranquilliora, quæ per ſigna indicantur, modo tamen nihil ſit, quod & hæc obſcurare queat. Quę voce indicantur ſubinde difficulter exaudiri poſſunt, aut propter armorum ſonitum, aut equeſtrium copiarum præter equitationes, aut equorum hinnitum, aut impedimentorum tumultum, totiuſque adeo multitudinis clamorem. Signa quoque, ea in certa multis modis redduntur, & propter aëris quandoque craſſitiem, & excitatos pulueres, & aquas, niueſque cælo deciduas, & ſolis aduerſos radios: ad hæc loca inæqualia, arboribuſque obſita, ac tortuoſas vias habentia. Quandoque vero ad omnem vſum ſigna inueuire haud facile, cum occaſiones noua ſæpe inueniant, quibus aliquis non aſſueuit. Attamen omnia iſta incommoda ita coïncidere nequeunt, vt manifeſtum non ſit aut vocis, aut ſignorum præceptum.

ΚΕΦ. λε΄.

Περὶ πορειῶν τοῦ στρατοῦ· περὶ ὀρθίας ἐν αὐταῖς Ἐπαγωγῆς, καὶ Παραγωγῆς, ἢ ἐν δεξιᾷ, ἢ ἐν εὐωνύμῳ. καὶ ὅτι πρὸς ὀρθίαν Ἐπαγωγὴν ἀντιτάττεται ὁ Κοιλέμβολος, ὥσπερ καὶ πρὸς τοῦτον ἡ Τριφαλαγγία.

Cap. XXXV.

De modis, quibus incedit in itineribus Exercitus. de rectâ in ijs Epagoge, & Paragoge, eâq; vel in Dextrâ, vel in Siniſtrâ. Quod rectæ Epagoge opponatur Cœlembolus, ſeu Cuneus cauus; & quod huic Triphalangia.

ΠΕρὶ πορειῶν μέλλοντες λέγειν τοσοῦτον προερῦμεν, ὅτι ἡ μὲν ἐν τῷ ἐστὶν ὀρθία ἐπαγωγή, ἡ δὲ παραγωγή ἢ ἐν δεξιᾷ, ἢ ἐν εὐωνύμῳ. καὶ ἢ ἐν μονοπλεύρῳ, ἢ διπλεύρῳ, ἢ τριπλεύρῳ, ἢ τῷ τετραπλεύρῳ τάγ-

DE modis, quibus incedunt in itineribus acies verba facturi tantum proloquemur, quod in ijs quædam ſit recta Epagoge, ſeu Inductio, quædam Paragoge, eaque vel in dextrâ, vel in ſiniſtra. quodque vel vnilatero, vel bilatero, vel trila-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

tero, vel quadrilatero agmine incecedatur. Et quidem vnilatero, cum vni lateri metuitur: bilatero, cum duobus: trilatero, cum tribus: quadrilatero, cum vndique hoſtes impetum facere velint. Ac propterea fiunt itinera quandoque Monophalangia, ſeu vnica phalange; quandoq; Diphalangia, ſeu duabus: quandoque Triphalangia, ſeu tribus; quandoque Tetraphalangia, ſeu quatuor Phalangibus. Et quidem Epagoge recta eſt, cum agmen ſequitur. vt, ſi præcedente Xenagiâ cæteræ ſubſequantur: aut Tetrarchiâ præeunte reliquæ ſubſequantur agminatim. Vocatur autem ea ſic, cum per cornu progreditur altitudinem habens longitudine multo maiorem. continet vero in eâ agmen duas decurias, x: virorum ſingulas. opponitur huic acies, Cœlembolus dicta, quæ ita fit, cum Antiſtomus Diphalangia cornua præcedentia diſiungit, ſequentia vero coniungit in formam literæ υ, quemadmodum deſcriptio nos docet, quæ primos inter ſe diſtantes, poſtremos coniunctos exhibet. Nam cum recta Epagoge in medios feratur hoſtes, promte poſſunt, qui ſunt in Cœlembolo ſolutâ ſuâ vnitione priorum vim, atque incurſum irritum, atque euanidum reddere, ac ad latera rectæ Epogoges ſecedere. Quinetiam & Triphalangia Cœlembolo opponitur, cum vna Phalanx aduerſus vnum cornu depugnat|, ſecunda aduerſus alterum, media autem quæ tertia eſt, impetum certaminis exſpectat.

ματι βαδιεῖται. μονοπλεύρῳ μὲν, ὅταν ἕνα φοβῆται· διπλεύρῳ δὲ, ὅταν δύο. τριπλεύρῳ δὲ, ὅταν τρία. τετραπλεύρῳ δὲ, ὅταν πάντοθεν οἱ πολέμιοι ἐπιθέσθαι θέλωσι. καὶ διὰ τοῦτο γίνονται αἱ πορεῖαι, ποτὲ μὲν μονοφαλαγγία, ποτὲ δὲ διφαλαγγία, ἢ τριφαλαγγία, ἢ τετραφαλαγγία. καὶ ἐπαγωγὴ ὀρθία μέν ἐστιν, ὅταν τάγμα τάγματι ἐπακολουθῇ. οἷον, ξεναγίας προηγουμένης αἱ λοιπαὶ ξεναγίαι ἕπονται. ἢ τετραρχίας προπορευομένης αἱ λοιπαὶ ἐπακολουθῶσι κατὰ τάγμα. καλεῖται δὲ οὕτως, ὅταν ἐπὶ κέρας πορεύηται πολλαπλάσιον ἔχουσα τὸ βάθος τοῦ μήκους. ἔχει δὲ τὸ τάγμα δύο λόχους ἀπὸ δέκα ἀνδρῶν. πρὸς ταύτην ἀντιτάττεται ὁ κοιλέμβολος. γίνεται δὲ οὕτως, ὅταν ἡ ἀντίστομος διφαλαγγία τὰ μὲν ἡγούμενα κέρατα διαστήσῃ, τὰ δὲ ἑπόμενα συνάψῃ ἐν σχήματι τοῦ υ στοιχείου, ὡς διδάσκει ἡμᾶς ἡ καταγραφὴ ἔχουσα τοὺς μὲν πρώτους διεστῶτας, τοὺς δὲ τελευταίους συνημμένους. τῆς γὰρ ὀρθίας ἐπαγωγῆς κατὰ τοῦ μέσου τῶν ἐχθρῶν φερομένης, ἑτοίμως ἔχουσιν οἱ τοῦ κοιλεμβόλου διαλύσαντες τὴν ἕνωσιν κενῶσαι μὲν τὴν προσβολὴν τῆς πρώτης δυνάμεως, χωρῆσαι δὲ κατὰ τῶν πλαγίων μερῶν τῆς ὀρθίας ἐπαγωγῆς. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τριφαλαγγία ἀντιτάττεται τῷ κοιλεμβόλῳ. τῆς μὲν μιᾶς φάλαγγος μαχομένης τῷ ἑνὶ κέρατι, τῆς δὲ δευτέρας τῷ ἄλλῳ, τῆς δὲ μέσης καὶ τρίτης ἀναμενούσης τὴν προσβολήν.

Recta Inductio.

```
            p  p  p  p
            p  p  p  p
            p  p  p  p
            p  p  p  p
            p  p  p  p
            p  p  p  p
            p  p  p  p
            p  p  p  p
d  d  d                          d  d  d
 d  d  d                       d  d  d
  d  d  d                    d  d  d
   d  d  d                 d  d  d
    d  d  d              d  d  d
     d  d  d           d  d  d
```

Cœlembolus.

Triphalangia.

```
                  p  p
                  p  p
            p  p  p  p  p  p
            p  p  p  p  p  p
            p  p  p  p  p  p
            p  p  p  p  p  p
            p  p        p  p
            p  p        p  p
d  d  d  d                          d  d  d  d
 d  d  d  d                       d  d  d  d
  d  d  d  d                    d  d  d  d
   d  d  d  d                 d  d  d  d
    d  d  d  d              d  d  d  d
     d  d  d  d           d  d  d  d
```

CAP. XXXVI.

De Paragoge dextrâ, & ſiniſtrâ.

PAragoge eſt, cum Phalanx Duces, ſeu Lochagos aut a dextris habet ad latera incidentes, quæ dicitur, dextra Paragoge, aut a ſiniſtris, quæ dicitur ſiniſtra Paragoge, vt ij iam non amplius ſecundum decurias, ſed biiuga incedant per cornu. aut enim bilateris, aut trilateris, aut quadrilateris phalangibus efformatis, vndecumque, & quotcumque a partibus hoſtem adoriturum ſuſpicio eſt, illac ei aduorſum itur. Vtraque vero Paragoge cum primum impetum a lateribus faciat, longitudinem ad altitudinem effecere triplã. Etenim Frons x, altitudo III habet. Talis autem eſt hæc pugnæ forma, quod in eâ miles non tantum e directo aduerſos impetus, ſed etiam, qui a lateribus incidunt, ſuſtinere per exercitationem adſueſcat.

ΚΕΦ. λϛʹ.

Περὶ Παραγωγῆς δεξιᾶς τε, καὶ εὐωνύμου.

ΠΑραγωγὴ ἐστὶ, ὅταν ἡ φάλαγξ τοὺς ἡγεμόνας, ἤτοι τοὺς λοχαγοὺς, ἢ ἐκ δεξιῶν ἔχῃ παράγοντας, ὃ καλεῖται δεξιὰ παραγωγή, ἢ ἐξ εὐωνύμων, ὃ λέγεται εὐώνυμος παραγωγὴ, οὐκ ἔτι κατὰ λόχους, ἀλλὰ κατὰ ζυγὰ ἐπὶ κέρας πορευομένους. ἢ γὰρ ἐν διπλεύρῳ, ἢ καὶ ἐν τετραπλεύρῳ τὰς φάλαγγας ποιησαμένους, ὅθεν ἂν, καὶ ἐξ ὁποσῶν μερῶν τὸ πολέμιον ὑποπτεύεται, βαδιεῖται. ἀμφότερα ἐστὶ ἐκ πλαγίων τὴν πρώτην προσβολὴν ποιούμεναι τὸ μὲν μῆκος διπλάσιον ἐποιήσαν τοῦ βάθους. δέκα μὲν γὰρ ἔχει τὸ στόμα τρεῖς ἐστὶ τὸ βάθος. τοῦτο ἐστὶ τὸ τῆς μάχης ἐστὶ σχῆμα διὰ τὸ ἐθίζεσθαι τῶν στρατιωτῶν μὴ μόνον ἐπ᾽ εὐθείας, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐκπλαγίους μεμελετημένως δέχεσθαι προσβολάς.

Paragoge dextra.

D	d	d	
D	d	d	
D	d	d	
D	d	d	
D	d	d	*Frons.*
D	d	d	
D	d	d	
D	d	d	
D	d	d	

Paragoge ſiniſtra.

	d	d	D
	d	d	D
	d	d	D
	d	d	D
Frons.	d	d	D
	d	d	D
	d	d	D
	d	d	D
	d	d	D

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

ΚΕΦ. λζ.

Περὶ Ἀντιστόμου Φάλαγγος.

Ἀντίστομος φάλαγξ. λέγεται γὰρ οὕτως διὰ τὸ δύο στόματα ἔχειν. στόμα γὰρ λέγονται οἱ πρῶτοι ἐπὶ τοὺς πολεμίους πορευόμενοι. ἐπεὶ οὖν ἐν τούτῳ τῷ σχήματι οἱ μὲν μέσοι ἀντινωτοί εἰσιν, οἱ δὲ ἐν ταῖς ἀρχαῖς προσβάλλουσι τοῖς πολεμίοις, ὥστε τοὺς μὲν εἶναι ἐπιστάτας, τοὺς δὲ οὐραγούς, διὰ τοῦτο ταύτην ἔχει τὴν ὀνομασίαν. ἐστὶ δὲ χρησιμωτάτη πεζοῖς, ὅταν πρὸς πολεμίους μάχωνται, πολλὴν τὴν ἱππικὴν παράταξιν ἔχοντας, καὶ κατελαύνειν δυναμένους. τάττεται δὲ τὸ τοιοῦτον σχῆμα μάλιστα πρὸς τοὺς περὶ τὸν Ἴστρον βαρβάρους, οὓς καὶ ἀμφίππους ἔλεγον, ὡς εἰθισμένους μεταβαίνειν ἀπὸ ἄλλων ἵππων εἰς ἄλλους. τὸ δὲ ἀντι-παραταττόμενον ἱππικὸν τάγμα τετράγωνον ἔχον σχῆμα πρὸς τὴν χρείαν ἐμερίσθη εἰς δύο τάξεις ἑτερομήκεις. ἑτερομήκεις δέ εἰσιν αἱ τὸ στόμα τοῦ βάθους ἔχουσαι διπλάσιον. ἑκάτερα δὲ αὐτῶν πρὸς τὰς τῶν πεζῶν διαιρέσεις ἀντιπαρατάττεται.

CAP. XXXVII.

De Antiſtomo Phalange.

Antiſtomus Phalanx ita dicitur, quod duplicem Frontem, ſeu Os habeat. Os enim, & Frons dicuntur, qui primi in aduerſos hoſtes eunt. Quoniam igitur in hac formâ medij Antinoti ſunt, hoc eſt: oppoſitis dorſis; qui vero in extremitatibus primi ſunt, in hoſtes irruunt, vt quidam ſint Epiſtatæ, quidam Tergiduces, propterea id nominis accepit hæc Phalanx. Vtiliſſima autem hæc eſt acies peditibus, quando cum hoſtibus pugnant, qui multo equitatu in acie pollent. Vſus huius formæ maximus eſt aduerſus Barbaros Iſtri accolas, quos etiam Amphippos dixere, vt qui ab aliis equis in alios tranſilire aſſueti ſint. Equeſtris, quæ huic opponitur, acies conſtans forma quadrata poſtulante vſu in duo agmina oblonga diuiſa eſt. oblonga autem ſunt, quæ frontem altitudine duplo maiorem habent: vtrumque vero iſtorum agminum Peditum diuiſionibus ex aduerſo opponitur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

Equites.

γ γ γ γ γ γ γ γ γ γ γ γ
γ γ γ γ γ γ γ γ γ γ γ γ
γ γ γ γ γ γ γ γ γ γ γ γ

Frons.

Antiſto- d d d d d d d d d d ἀντίστομος
mus pha- *lanx.* d d d d d d d d d d φάλαγξ.

p p p p p p p p p p
p p p p p p p p p p

Frons.

λ λ λ λ λ λ λ λ λ λ λ λ λ
λ λ λ λ λ λ λ λ λ λ λ λ λ
λ λ λ λ λ λ λ λ λ λ λ λ λ

Equites.

CAP. XXXVIII.

De Amphiſtomo Phalange.

PHalanx Amphiſtomus, & illa Antiſtomo ſimilis eſt formâ immutatâ, vt varijs ſpecieb. equeſtrium incurſionum adſueſcatur. Conueniunt vero huic etiam formæ omnia, quæ in priore phalange dicta ſunt, tam pedeſtri, quam equeſtri. in eo tamen differt ab Antiſtomo, quod in Antiſtomo ab extremis pugna habeatur, in Amphiſtomo vero a lateribus. Et tam qui in hac acie, quam qui in hac acie, quam qui in præcedente ordinati ſunt, prælongis haſtis pugnant, vt Alani, & Sauromatæ. Habet autem dimidiam armatorum in decurijs partem anteriorem, alteram reliquorum auerſam in poſterius: ita vt

ΚΕΦ. λή.

Περὶ Ἀμφιστόμου φάλαγγος.

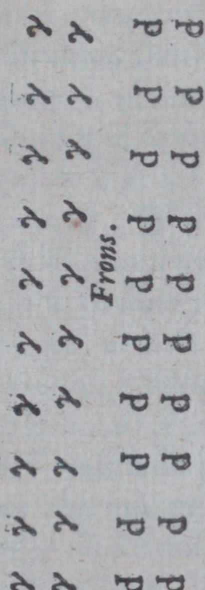
ΑΜφίστομος φάλαγξ ὁμοία καὶ αὐτὴ τῇ ἀντιστόμῳ, ὥστε πρὸς τὸ εἶδος τῶν ἱππικῶν ἐπιδρομῶν ἐθίζεσθαι. ἁρμόζει δὲ καὶ ἐπὶ τούτου τοῦ σχήματος πάντα τὰ ἐπὶ τῆς προτέρας φάλαγγος εἰρημένα πεζικῆς τε καὶ ἱππικῆς. διαφέρει δὲ κατὰ τοῦτο τῆς ἀντιστόμου, ὅτι ἡ μὲν ἀντίστομος ἐξ ἄκρων ἔχει τὰς μάχας, ἡ δὲ ἀμφίστομος ἐκ πλαγίων. καὶ οἱ ἐν τῇ πρὸ ταύτης τεταγμένοι μεγάλοις δόρασι μάχονται, ὡς Ἀλανοὶ, καὶ Σαυρομάται. ἔχει δὲ τοὺς ἡμίσεις τῶν ἐν τοῖς λόχοις ὁπλιτῶν ἔμπροσθεν, τοὺς δὲ ἑτέρους ἀπεστραμμένους εἰς τοὐπίσω, ὡς ἀν-

πινά-

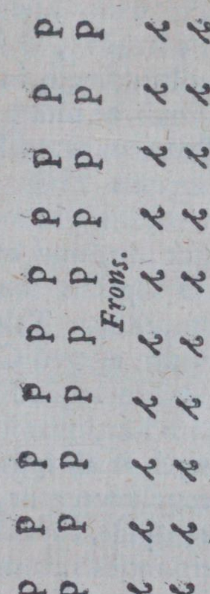
πρώτους ἀλλήλαις γίνεσθαι. ἐν αὐτῇ δὲ δύο στόματα, ἔμπροσθέν τε, ἐν οἷς οὐραγοί. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ εἰς διφαλαγγίαν διαιρουμένη τὸ μὲν ἔμπροσθεν στόμα διὰ τῆς μιᾶς ποιεῖται φάλαγγος, τὸ δὲ ὄπισθεν διὰ τῆς ἑτέρας.

ſibi mutuo antinoti, ſeu oppoſitis fiant dorſis. Suntque in ea duæ Frontes, anterior vna, in qua Lochagi, poſterior altera, in quâ Tergiduces. Quinetiam in Diphalangiam diuiſa, Frontem anteriorem phalange vnâ facit, poſteriorem alterâ.

παράταξις ἱππική.



ἀμφίστομος φάλαγξ.



Acies Equeſtris.

Amphiſtomus phalanx.

ΚΕΦ. λθ'.

Περὶ Ἀντιστόμου Διφαλαγγίας, καὶ ἀντιμαχομένης αὐτῇ ἱππικῆς ἴλης ἐμβολοειδοῦς.

Ἀμφίστομος διφαλαγγία, ἥτις τοὺς ἡγεμόνας οὐκ ἔτι ἐκτὸς ἐν παραγωγαῖς, ἀλλ' ἐντὸς ἔχει ἀπ' ἐναντίας ἀλλήλων παρατεταγμένους, τοὺς δὲ οὐραγοὺς ἐκτὸς τοὺς μὲν ἐν δεξιᾷ παραγωγῇ, τοὺς δὲ ἐν εὐωνύμῳ. γίνεται δὲ τὸ σχῆμα τοῦτο, ὅταν

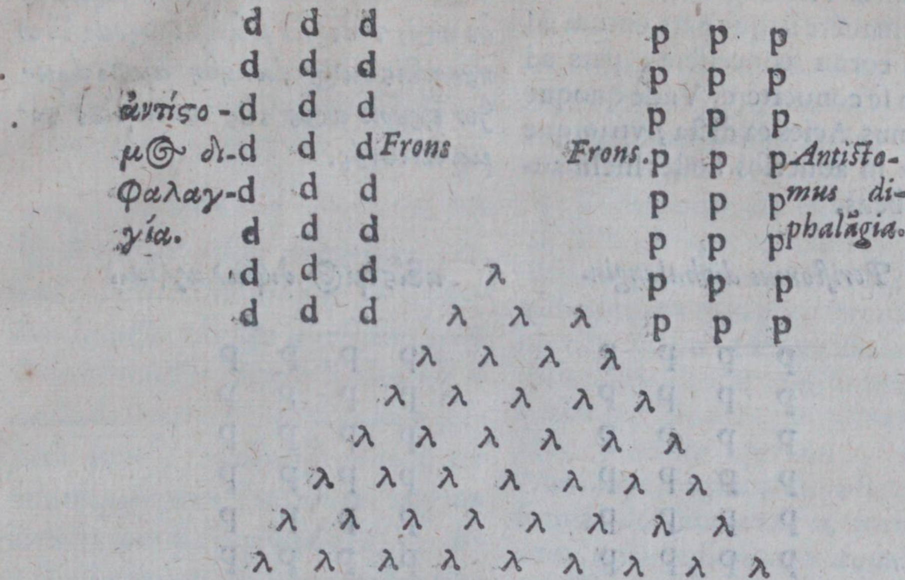
CAP. XXXIX.

De Antiſtomo Diphalangia, & quæ aduerſa illi pugnat, Turmâ Equeſtri Cunei-formi.

Amphiſtomus Diphalangia dicitur, quæ Duces habet non amplius extra in Paragogis, ſed intra ex aduerſo ſibi mutuo oppoſitos. Tergiduces vero extra, alios in dextra Paragoge, alios in ſiniſtrâ. Vſus huius formæ eſt, quando equitum irruptio in formam Cunei fit. Cum enim Cu-

neus in acumen deſinat, habeatque duces a lateribus oblique ſequentes, quibus animus ſit, pedeſtris aciei frontem perrumpere; præuidentes id peditum duces in medio conſiſtunt. qui aut prouidere debent, ne illi pertranſeant, aut efficere, vt iidem irrito conatu peruadant. Etenim qui in Cunei formâ irruunt, id faciunt ſpe mediam multitudinem in pedeſtri acie deuincendi, ac totam aciem diſturbandi. Peditum autem Duces, quo vergat impetus iſtius formæ animaduertentes, vtrimque muri inſtar ſe diſiungunt, ac ſimul mediam verſus conuerſo aſpectu tranſitum ipſis inanem concedunt. Tale apud Tacticos equitum agmen Cuneus, ſeu Roſtrum vocatur. quod Philippus, Macedonum Rex, inuenit, fortiſſimos præponens, vt ab ipſis etiam imbelliores concluderentur. quomodo in haſtæ cuſpide, aut enſe videmus ſuis extremitatibus acumen adepto, ac facilè propter aciem ſecante medium etiam, quod hebes eſt, ferrum ſimul penetrare.

ἱππικὴ προσβολὴ ἐμβολοειδής ἐστι. γὰρ ἐμβόλου εἰς ὀξὺ λήγοντος, καὶ ἔχοντος ἀκολουθοῦντας ἐκ πλαγίου τοὺς ἡγεμόνας, καὶ διατεμεῖν προθυμουμένους κατὰ τοῦ μετώπου τὴν πεζικὴν τάξιν, προορῶντες οἱ τῶν πεζῶν ἡγεμόνες ἐν τῷ μέσῳ ἵστανται, καὶ κωλῦσαι ὀφείλοντες αὐτῶν τὴν εἴσοδον, ἢ ποιῆσαι αὐτοὺς ἀπράκτους παρελθεῖν. οἱ μὲν γὰρ ἐν τοῖς ἐμβόλοις ὁρμῶσιν ἐπ' ἐλπίδι τοῦ καταγωνίσασθαι τὸ μέσον πλῆθος, καὶ τάραχον ἐμποιῆσαι τῷ τάγματι. οἱ δὲ τῶν πεζῶν στρατηγοὶ νοοῦντες τὴν ὁρμὴν τοῦ σχήματος ἐκείνου τοίχους ἑκατέρωθεν μιμησάμενοι, καὶ μικρὸν ἑαυτοὺς διαστήσαντες, καὶ συννεύοντες κατὰ τοῦ μέσου κενὴν αὐτοῖς διδόασι τὴν πάροδον. τὸ δὲ τοιοῦτον ἱππικὸν τάγμα παρὰ τοῖς τακτικοῖς ἔμβολος καλεῖται. ὃ ἐξεῦρε Φίλιππος ὁ τῶν Μακεδόνων βασιλεύς, τοὺς ἀνδρειοτάτους προτάξας, ἵνα δι' αὐτῶν συνεργῶνται καὶ οἱ ἀσθενέστεροι ὃν τρόπον ἐπὶ τῆς λόγχης, ἢ ἐπὶ τοῦ ξίφους ὁρῶμεν, τῷ κατὰ ἄκρα ἐστομωμένῳ, καὶ εὐκόλως τέμνοντα δι' ὀξύτητα συνωθοῦντα καὶ τὸ μέσον ἀργὸν σίδηρον.



ἔμβολος ἱππική. *Cuneus equeſtris.*

ΚΕΦ. μ'. — CAP. XL.

Περὶ Ἀμφιστόμου Διφαλαγγίας, καὶ Περιστόμου.

Ταύτης αἱ φάλαγγες κατὰ παραγωγὴν ἐπὶ κέρας πορευόμεναι, ἡ μὲν ἐν δεξιᾷ λοξῇ παραγωγῇ ἔχει τοὺς ἡγεμόνας, ἡ δὲ ἐν εὐωνύμῳ λοξῇ τοὺς οὐραγοὺς ἔνδοθεν ἔχουσα. δείκνυσι τὸ σχῆμα τῆς παρατάξεως τὰς ὁρμὰς τῶν πολεμούντων, ἐπειδὴ ἡ προσβάλλουσα τάξις πάλαι τετράγωνος οὖσα ἐμέρισεν ἑαυτὴν εἰς δύο λοξὰ κέρατα, τό τε δεξιὸν, καὶ τὸ εὐώνυμον, κυκλῶσαι θέλουσα τὴν ἀνθισταμένην ἐν τετραγώνῳ τάξιν, διὰ τοῦτο οἱ μέλλοντες κυκλοῦσθαι εἰς δύο φάλαγγας κινουμένας μετεσχημάτισαν ἑαυτοὺς, καὶ οἱ μὲν αὐτῶν

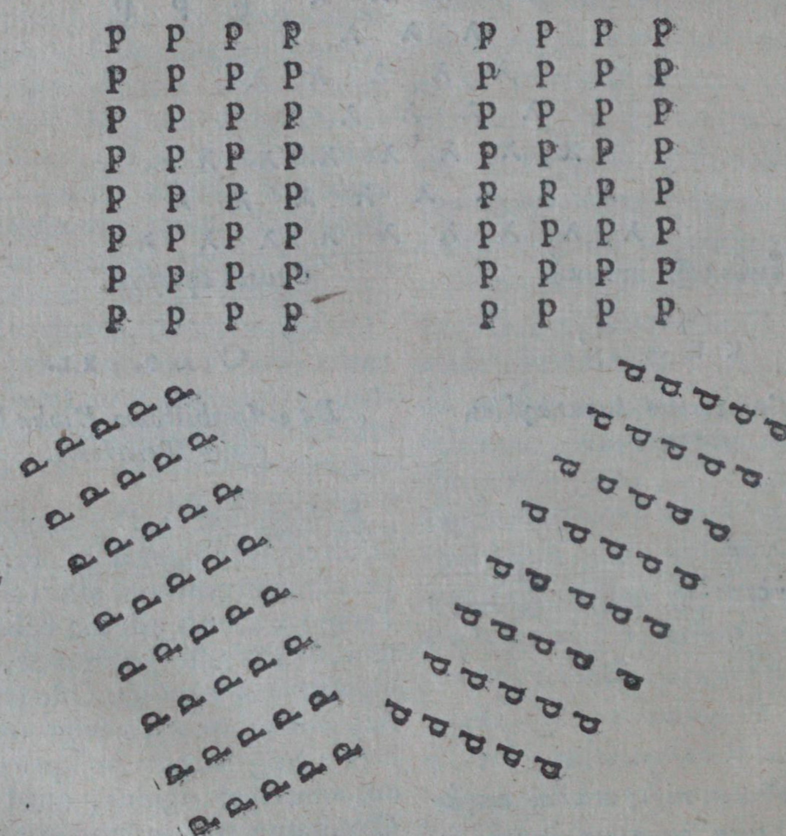
De Amphiſtomo Dipha langia, & Periſtomo.

Amphiſtomus Diphalangia eſt, cuius phalanges in Paragoge per cornu incedentes, altera obliqua Paragoge Duces a dextrâ habet, altera, quæ a ſiniſtrâ obliqua eſt, Tergiduces intus continet. Oſtendit hæc Aciēi forma, quorſum pugnaturi impetum dirigant. nam poſtquam irruens aduerſum agmen, quod ante Quadratum erat, in duo cornua obliqua ſe diuiſit, dextrum ſcilicet, & ſiniſtrum; cupiens oppoſitam Quadratam Aciem circumuenire, ea propter circumuentionem metuentes, qui

in ea in duas Phalanges mobiles ſeſe transformauêre: atque pars eorum ad Læuum cornu conceſſere, pars ad dextram ſe conuertêre. Vnde quoque Periſtomus Acies ea dicta, vtrimque frontem in aduerſos hoſtes inclinantem habens.

πρὸς τὸ εὐώνυμον ἐβάρησαν κέρας οἱ δὲ πρὸς τὸ δεξιὸν μετεστράφησαν. ὅθεν καὶ περίστομος ἐκλήθη ἀμφοτέρωθεν ἔχουσα πρὸς τοὺς πολεμίους στόμα νενευκός.

Periſtomus diphalangia. περίστομος διφαλαγγία.



KE

ΚΕΦ. μα΄.

Περὶ Ὁμοιοστόμου Φάλαγγος, καὶ ἀντιτεταγμένου αὐτῇ Πλινθίου καὶ περὶ Ὁμοιοστόμου Διφαλαγγίας.

Οὕτω καλεῖται αὐτή, ὅτι λόχου τελείου κινουμένου κατ' αὐτῶν, τουτέστιν ἀνδρῶν ιϛ΄, ὄπισθεν ὅμοιος λόχος αὐτῇ ἕπεται. διὸ καὶ ὁμοιόστομος κέκληται, ὅτι καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες αὐτοῖς ἐν ὁμοίῳ σχήματι ἕπονται. ἀντίκειται δὲ αὕτη τῷ πλινθίῳ. λέγεται δὲ πλινθίον, τάγμα ἰσόπλευρον καὶ τῷ σχήματι, καὶ τῷ ἀριθμῷ, σχήματι μὲν ὅτι πανταχόθεν ἴσα ἔχει τὰ διαστήματα. ἀριθμῷ δὲ, ὅτι ὅσους ἔχει τὸ μῆκος, τοσούτους καὶ τὸ βάθος. ἐν δὲ τῷ τοιούτῳ σχήματι ἐκ τῶν τεσσάρων πλευρῶν ὁπλῖται παρατάσσονται, οὔτε τοξότου, οὔτε σφενδονίτου τοῖς πλευροῖς συγκάμνοντος. ἐστὶ δὲ τοῦτο τὸ πλινθίον ἐκ δύο διμοιριῶν. τὸ γὰρ ἥμισυ τοῦ λόχου διμοιρία καλεῖται. ὀφείλοντος γὰρ τοῦ λόχου ἔχειν ιϛ΄, ὀκτὼ ἄνδρας ἔχει ἡ διμοιρία. ὅταν οὖν αἱ φάλαγγες παραπορευόμεναι ἀλλήλαις, ἢ ἐν δεξιᾷ παραγωγῇ ἔχωσιν ἀμφότεραι τοὺς ἡγεμόνας, ἢ ἐν εὐωνύμῳ, τότε λέγεται, ὁμοιόστομος διφαλαγγία.

CAP. XLI.

De Homœoſtomo Phalange, & quæ illi opponitur, Plinthio. & de Homœoſtomo Diphalangia.

Homœoſtomus Phalanx vocatur ea, in quâ mouente ſe integrâ decuriâ, virorum ſcilicet XVI, alia ſimilis decuria eam pone ſequitur, quãobrem etiam Homœoſtomus appellata eſt, quod qui ſe mutuo ſequuntur, in eadem forma id faciant. Hæc Plinthio opponitur. Dicitur Plinthium, agmen æquilaterum & formâ, & numero. ac formâ quidem, quia vndiquaque æqualia continet ſpatia: numero vero, quia quotquot habet in longitudine, totidem etiam in altitudine. In tali formâ a quatuor lateribus armati conſtituuntur, nec arcute, nec funditore lateribus operam ſubſidiariam nauante Conſtat autem hoc Plinthium e duabus dimœrijs (dimidia enim decuria, dimœria vocatur). Cum enim debeat integra decuria viros habere XVI, dimœria VIII habet. Quando vero Phalanges iuxta ſe mutuo incedentes aut in dextrâ Paragoge Duces ſuos habent, aut in ſiniſtra, tunc dicitur Homœoſtomus Diphalangia.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

	p	p	p	p	p	p	p	p	p	p	
	p	p	p	p	p	p	p	p	p	p	
Phalanx	d	d	d	d	d	d	d	d	d	d	Φάλαγξ
Homoioſtomus.	d	d	d	d	d	d	d	d	d	d	ὁμοιόστομος.

Frons. στόμα.

	d	d	d	d	d	d	d	d	
	p	d	d	d	d	d	d	p	
Plinthium agmen.	p	d	d	d	d	d	d	p	
	p	d	d	d	d	d	d	p	Πλίνθιον.
	p	d	d	d	d	d	d	p	
	p	d	d	d	d	d	d	p	
	p	d	d	d	d	d	d	p	
	p	d	d	d	d	d	d	d	

CAP. XLII.

De Heteroſtomo Phalange.

HEteroſtomus Phalanx dicitur ea, quæ per Epagogen incedens præcedentis agminis Duces, vt par eſt, in dextrâ habet Paragoge, ſequentis in ſiniſtrâ, ita vt ipſa amina alternatim in itinere progrediantur, quorum alterum in alterutrâ parte Duces ſuos habet, alterum in alterâ; ac ſimiliter reliqua.

ΚΕΦ. μβ΄.

Περὶ Ἑτεροστόμου Φάλαγγος.

Ἥτις κατ᾽ ἐπαγωγὴν πορευομένη τοῦ μὲν ἡγουμένου τάγματος τοὺς ἡγεμόνας ἔχει, ὡς εἰκὸς, ἐν δεξιᾷ παραγωγῇ, τοῦ δὲ εὐωνύμου ἐν εὐωνύμῳ πορεύεται τὰ συντάγματα ἐναλλὰξ τὸ μὲν ἔχον ἐν θατέρῳ μέρει τοὺς ἡγεμόνας, τὸ δὲ ἐν ἄλλῳ. καὶ ὁμοίως τὰ λοιπά.

Φά-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

φάλαγξ ἑτερόστομος.

d d D
d d D
d d D
d d D
d d D
d d D
d d D
d d D
d d D
d d D

D d d
D d d
D d d
D d d
D d d
D d d
D d d
D d d
D d d
D d d

KEΦ. μγ´.

Περὶ ἱππικῆς ῥομβοειδοῦς ἴλης, καὶ ἀντιτεταγμένης αὐτῇ φάλαγγος μηνοειδοῦς.

Ταύτην πρῶτος ἰλέων εὗρεν ὁ Θεσσαλὸς, ὅθεν καὶ ἴλη ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ κέκληται. καὶ πρὸς αὐτὸ τὸ σχῆμα Θεσσαλοὺς πάντας ἐγύμνασεν. ἐστὶ δὲ χρήσιμον, ἐπειδὴ καθ' ἑκάστην γωνίαν ἔχει στρατηγὸν τεταγ-

Phalanx Heteroſtomus.

D d d
D d d
D d d
D d d
D d d
D d d

d d D
d d D
d d D
d d D
d d D
d d D

CAP. XLIII.

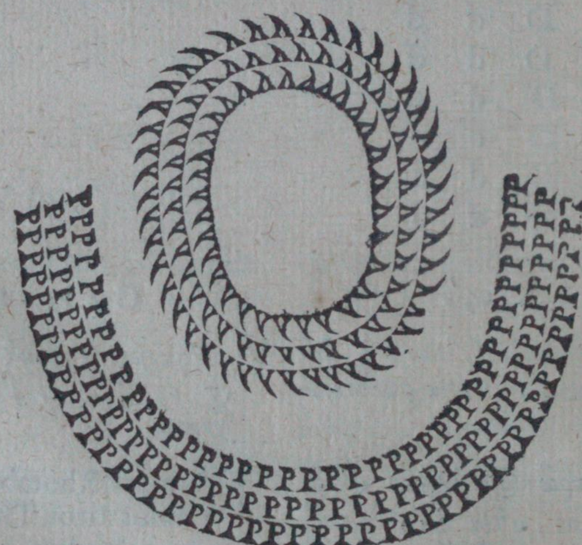
De Equeſtri Turmâ Rhombi-formi, & oppoſitâ ei Phalange Luni-formi.

TVrmam Rhombi-formem, eam primus Ileon Theſſalus inuenit. vnde & vox ἴλη de nomine eius vocata eſt. atque ad iſtam formam omnes Theſſalos exercuit. Vtilis autem ea eſt, quoniam in ſingulis angulis præfectum habet conſtitutum. primum

quidem Ilarcham, poſtremum vero Tergiducem, ac vtrimque Plagiophylacas, hoc eſt, laterum cuſtodes. In pugnâ huic opponitur Menoeides, ſeu Lunaris Phalanx, cornua præcedentia habens, inque ijs Duces ſuos, ac in medio cauam ſſe oſtendens, compoſita in hoc, vt equeſtrem manum circumueniat, vnde equites in morem Tarantinorum Acroboliſtarum eminus iaculantur; circularem ipſorum acceſſum diſturbantes. Tarentum enim vrbs eſt Calabriæ, cuius miles, Acriboliſta vocatus eſt, quod ex equis parua iacula mittet, ac deinde conſertis manibus ad pugnam veniat.

μένον, πρῶτον μὲν τὴν ἰλάρχην, τελευταῖον δὲ τὸν οὐραγὸν, ἑκατέρωθεν δὲ τοὺς πλαγιοφύλακας. ἀντιμάχεται δὲ πρὸς ταύτην ἡ Μηνοειδὴς, τὰ κέρατα ἔχουσα προπορευόμενα, καὶ ἐν αὐτοῖς τοὺς ἡγεμόνας τὸ μέσον κοιλαίνουσα, πρὸς τὸ κυκλῶσαι τὴν ἱππικὴν δύναμιν παρεσκευασμένην. ὅθεν οἱ ἱππεῖς κατὰ τὸ τῶν ταραντίνων ἀκροβολισμῶν σχῆμα πόῤῥωθεν ἀκοντίζουσι τὴν κυκλικὴν πορείαν αὐτῶν ἀναστέλλοντες. τάρας γὰρ πόλις Σικελίας, ἧς ὁ στρατιώτης, ἀκροβολιστὴς κέκληται, διὰ τὸ ἀπὸ ἵππων μικρὰ πέμπειν ἀκόντια καὶ μετέρχεσθαι συμπληγάδην.

Turma equitum Rhombi-formis.



Phalanx peditum Luni-formis, ſeu Lunaris.

ΚΕΦ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

ΚΕΦ. μδ΄.

Περὶ ἴλης ἱππέων ἑτερομήκους, καὶ ἀντικειμένης αὐτῇ πεζικῆς φάλαγγος πλαγίας.

Ἥτις ἔχει διπλάσιον τὸ βάθος τοῦ μήκους. ἐστὶ δὲ ἀναγκαία κατὰ πλείονας τρόπους. καὶ γὰρ ἀπατῆσαι πολεμίους ὀλίγοι εἰσὶν οἱ ἐν ταύτῃ, διὰ τὸ μὴ κατέχειν πλάτος, καὶ διακόψαι παρατεταγμένως πολεμίαν δύναμιν εὐκόλως δύναται τῇ πυκνώσει, καὶ τῇ ῥώμῃ τοῦ καταστάγματος. καὶ διὰ στενῆς δὲ χώρας ἱκανὴ παρελθεῖν ἀνεπαισθήτως. ἀντίκειται δὲ αὐτῇ πεζικὴ δύναμις, ἡ καλεῖται πλαγία φάλαγξ. μηκύνει γὰρ ἑαυτὴν εἰς πλάτος, ἵνα κἂν διακόπτηται, ὀλίγον ᾖ τὸ βάθος τὸ διακοπτόμενον. καὶ ἡ τῶν ἱππέων τόλμα μὴ εἰς ἐκφέρηται. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ πολλαπλάσιον ἔχει τὸ βάθος τοῦ μήκους.

CAP. XLIV.

De Turmâ Equitum oblongâ, & quæ illi opponitur, Phalange Peditum Tranſuerſâ.

TVrma Oblonga, ſeu parte alterâ longior dicitur, quæ Altitudinem ad Longitudinem duplam habet. Eſt vero poſcente neceſſitate vtilis ea multis modis. nam & fallere hoſtes, tanquam ſi pauci ſint in ea, quod Latitudinem vix habeat, & facilè perrumpere denſatione ſua, ac constructionis robore hoſtiles copias poſſit: & latenter per anguſta locorum commodè tranſire. Opponitur autem illi Pedeſtris manus, quæ Plagia, ſeu Transuerſa Phalanx vocatur. nam in Latitudinem ſe extendit, vt licet perrumpatur, Altitudo tamen, quæ perrumpitur, exigua ſit, atque Equitum ferox impetus non in Turbam, ſed in aera compendio efferatur. Etenim propterea Longitudinem Latitudine multo maiorem habet.

Turma equitum oblonga, ſeu parte altera longior.

γ γ γ
γ γ γ
γ γ γ
γ γ γ
γ γ γ
γ γ γ
γ γ γ
γ γ γ
γ γ γ
γ γ γ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

Phalanx oeditum transuerſa.

d d d d d d d d d d
d d d d d d d d d d

CAP. XLV.

De altera Turma Rhombi-formi, quæ verſat quidem, non etiam iugat: & de oppoſita ei Acie Pedeſtri, quæ Inflexa Antrorſum vocatur.

EST & altera Rhombi-formis Turma, de qua nihil am plius dicere eſt, quam quod verſet, non autem iuget. nam Formæ huius vſum iam ante in præcedentibus expoſuimus. quod nimirum eam Ileon Theſſalus inuenerit, exercuerit autem poſt ea Iaſon Medeæ maritus: vtilis etiam ſit, cum a quatuor angulis cuſtodiatur, ab Ilarcha, a Tergiduce, & ijs qui Plagiophylaces, ſeu Laterum cuſtodes appellantur. Conſtructa autem eſt hæc Turma ex Hippotoxotis, vt Armenis & Parthis mori erat. Opponitur vero ei acies peditum, quæ Epicampius Emproſthia, ſeu inflexa antrorſum vocatur, quod flexum imitetur eius circumductio. Spectat autem illa ad fallendos Hippotoxotas, ſeu equites ſagittarios; aut irruentes ipſos, ac iam in propinquum admiſſos vacuo ſuo ſinu medios excipiat, aut eos diſturbatos cornubus ſuis repellat, ac fracto, ſolutoque eorum impetu a medijs qui anteſignani ſunt, ita ij ſuperiores ſint.

ΚΕΦ. μέ.

Περὶ ἑτέρας ἴλης ἱππέων ῥομβοειδοῦς, ἥτις στοιχεῖ μὲν, οὐ ζυγεῖ. καὶ ἀντικειμένης αὐτῇ πεζικῆς τάξεως, ἐπικαμπίου ἐμπροσθίας.

ΠΕρὶ ταύτης οὐδὲν πλέον ἐστὶν εἰπεῖν, ἢ ὅτι στοιχεῖ μὲν, οὐ ζυγεῖ δέ. τὸ γὰρ χρειῶδες τοῦ σχήματος προλαβόντες εἰρήκαμεν, ὅτι εὗρε μὲν αὐτὴν Ἰλέων ὁ Θεσσαλὸς, ἐπήσκησε δὲ αὐτὴν Ἰάσων ὁ Μηδείας ἀνὴρ, ἀναγκαία δέ ἐστιν, ἐκ τῶν τεσσάρων ζυγῶν πεφυλαγμένη, ἐκ τοῦ λοχαγοῦ, ἐκ τοῦ οὐραγοῦ, καὶ τῶν πλαγιοφυλάκων. τέτακται δὲ ἡ ἴλη αὕτη ἐξ ἱπποτοξοτῶν, ὡς Ἀρμενίοις, καὶ Παρθυαίοις ἦν ἔθος. ἀντίκειται δὲ αὐτῇ ἡ τῶν πεζῶν, ἣ καλεῖται μὲν ἐπικάμπιος ἐμπροσθία, παρὰ τὸ κάμψιν μιμεῖσθαι τὴν περιαγωγὴν αὐτῆς. ὁρᾷ δὲ πρὸς ἀπάτην τῶν ἱπποτοξοτῶν, ἵνα ἢ ὁρμηθέντας αὐτοὺς, καὶ καταλάσαντας τοῦ κενώματος μεσολαβήσωσιν, ἢ ἵνα τοῖς κέρασι ταράξαντες αὐτοὺς καὶ καταλύσαντες αὐτῶν τὴν προσβολὴν διὰ τῶν μέσων σημαίων ὄντων ἐπιθέμενοι περιγένωνται.

Turma

Ἴλη ἱππέων ῥομβοειδὴς, ἥτις στοιχεῖ, οὐ ζυγεῖ.

Turma equitum Rhombiformis quæ verſat, non iugat.

γ
γ γ γ
γ γ γ γ γ
γ γ γ γ γ γ γ
γ γ γ γ γ
γ γ γ
γ

d d d d Frons. d d d d
d d d d d d d d
d d d d d d d d
d d d d d d d d d d d
d d d d d d d d d d d
d d d d d d d d d d d
d d d d d d d d d d d

Φάλαγξ πεζῶν ἐπικάμπιος ἐμπροσθία.

Phalanx inflexa antica.

ΚΕΦ. μς΄.

Περὶ πεζικῆς Φάλαγγος, Ἐπικαμπίου, Ὀπισθίας, καὶ περὶ Κυρτῆς ἀντικειμένης αὐτῇ.

Καὶ αὕτη μεμηχάνηται πρὸς δόλον. ἀνοίξασα γὰρ τὸ μέσον χώρημα ὀλίγους μὲν ἐν τοῖς κέρασι προπορευομένους δείκνυσι, τριπλασίονας δὲ ἔχει τοὺς ὄπισθεν ἑπομένους, ἵνα ἂν μὲν καλῶς ἰσχύσωσιν οἱ ἐπὶ τῶν κεράτων τῆς προσβολῆς, ἀρκέσωσιν αὐτοὶ, ἐὰν δὲ μὴ, ῥᾳδίως ἐπιδραμόντες εἰς τὰ παρ' ἑκάτερα μέρη

CAP. XLVI.

De pedeſtri Phalange, Inflexâ retrorſum, & quæ illi opponitur, Incurnâ, ſeu Gibbâ.

PHalanx, quę Epicampius opiſthia, hoc eſt: inflexa retrorſum dicta, & hæc quoque ad dolum excogitata, ac constructa eſt. Aperta enim capacitate media paucos in cornubus præcedentes oſtendit quidem, ſed triplo plures pone ſequentes habet: vt ſi quidem in cornubus poſiti ſuſtinere impetum valeant, ipſi ſufficiant. Sin minus, ijdem facile ad vtramque partem

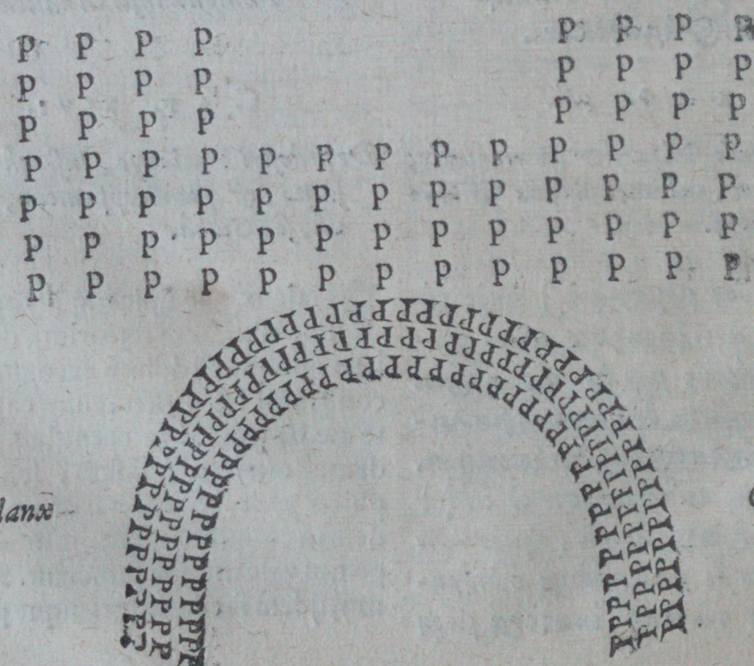
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

accurrentes maiori agmini vniantur.

Quæ dictæ Aciei opponitur aduerſa, ea Gibba vocatur, propter ordinis rotunditatem. Studet autem hęc coniunctas ſuas copias gibbera forma exiguas oſtendere. nam circularia omnia in ipſa rotunditate exigua apparent: explicata vero in duplam magnitudinem extenduntur. vt in columnis videre eſt, quæ orbiculares ſunt. vnde cum aſpiciuntur, dimidium tantum earum conſpicuum fit; dimidium occultum manet. Artificio hæc pulcherrima Acierum eſt, quod, cum ſe pauci hoſtibus oſtendant, duplo plures impetum faciant, quam apparebant.

ἑνωθῶσι τῷ μείζονι τάγματι. ἡ δὲ πρὸς τὸ εἰρημένον ἀντιπαρασκευαζομένη τάγμα, κυρτὴ μὲν καλεῖται διὰ τὸ περιφερὲς τῆς τάξεως. μεχανᾶται δὲ αὕτη ὀλίγην ἀποδεῖξαι τὴν συντεταγμένην ἰδίαν δύναμιν διὰ τοῦ κυρτοῦ σχήματος. τὰ γὰρ σφαιροειδῆ μικρὰ μὲν ἐν τῇ κυκλώσει φαίνεται, ἁπλούμενα δὲ εἰς τὸ διπλάσιον ἐκτείνεται. ὡς ἔστιν ἰδεῖν ἐπὶ τῶν κιόνων, οἱ κυκλοτερεῖς εἰσίν. ὅθεν ἐὰν ὁρῶνται, τὸ μὲν ἥμισυ φανερὸν ἔχουσι, τὸ δὲ ἥμισυ κεκρυμμένον. καλλίστη δὲ παρατάξεων αὕτη τῇ τέχνῃ, τὸ δεῖξαι μὲν ἑαυτοὺς τοῖς πολεμίοις ὀλίγους, ἐπενεγκεῖν δὲ διπλασίονας.

Phalanx inuerſa retrorſum.



Phalanx *Gibba.*

ΚΕΦ. μζ΄.

Περὶ ἴλης ἱππέων τετραγώνου μὲν τῷ σχήματι, ἀλλ' οὐ τῷ ἀριθμῷ, καὶ ἀντικειμένης αὐτῇ Ἐμβόλου φάλαγγος.

Αὕτη τετράγωνος μὲν τῷ σχήματι, ἀλλ' οὐ τῷ ἀριθμῷ. ἐπὶ δὲ τῶν τετραγώνων οὐ διορίζεται ὁ ἀριθμός. ἔξεστι γὰρ καὶ διπλάσιον ποιῆσαι τὸ μῆκος τοῦ βάθους πρὸς τὴν τοῦ στρατηγοῦ χρείαν. ἐχρήσαντο δὲ μάλιστα τῷ σχήματι τούτῳ Πέρσαι τε, καὶ Σικελοί, καὶ τῶν Ἑλλήνων οἱ πλεῖστοι, καὶ τὴν παράταξιν εὐχερῆ καταλαβόντες εἶναι, καὶ τὴν χρῆσιν βελτίονα. ἀντίκειται δὲ αὐτῇ ἡ φάλαγξ, ἡ καλεῖται ἔμβολος, ἣ ἔχει πάντα τὰ πλευρὰ ἐξ ὁπλιτῶν τεταγμένα. εἴληπται δὲ τὸ σχῆμα ἐκ τῶν ἱππικῶν ἐμβόλων. ἀλλ' ἐπὶ τῶν μὲν ἱππέων εἷς προέχων ἐξαρκεῖ, ἐπὶ τῶν πεζῶν τρεῖς, ὡς οὐκ ὄντος ἑνὸς ἱκανοῦ προσβαλεῖν τοῖς πολεμίοις. οὕτως γοῦν Ἐπαμινώνδας ὁ Θηβαῖος πρὸς Λακεδαιμονίους μαχόμενος ἐν Λεύκτραις πυκνώσας εἰς ἔμβολον τὸ στράτευμα κατεκράτησε πλείστης δυνάμεως. γίνεται δὲ ὅταν ἡ ἀμφίστομος διφαλαγγία τῆς πορείας τὰ μὲν ἔμπροσθεν κέρατα συνάψῃ, τὰ δὲ ὄπισθεν διαστήσῃ ἐν σχήματι τοῦ Λ στοιχείου.

CAP. XLVII.

De Turmâ Equitum formâ quidem Oblonga, ſed non Numero: & de Phalange quæ ei opponitur, Embolo, ſeu Cuneo.

HÆc Turma forma quidem Quadrata eſt, non tamen etiam Numero. In Quadratis autem non definitus eſt certus Numerus. Liberum enim eſt, duplo maiorem facere Longitudinem Altitudine, prout imperatori commodum videtur. Vſi maximè ſunt hac formâ Perſæ, Siculi, ac Græcorum plerique, rati & facilem eſſe eius inſtructionem, & vſum al ijs meliorem. Opponitur ei Phalanx, quæ Embolus, h.e. Roſtrum, ſeu cuneus appellatur: habetque omnia lætera armatis obſita. Deſumta autem hæc eſt figura ab Equitum Cuneis. ſed in Equitibus vnus exſtans in fronte ſufficit. in Peditibus tres requiruntur, quod vnus hîc ad faciendum in hoſtem impetum haud par ſit. Ita Epaminondas Tſtebanus cum Lacedemonijs cofligens in Leuctris denſato in Cuneum exercitu pleraſque eorum copias deuicit. Fit autem talis Cuneus, cum Amphiſtomus Diphalangia anteriora cornua coniungit, poſteriora diſiungit, in formam literæ Græcorum Λ.

Turma equitum, forma oblonga non numero.

ἴλη ἱππέων σχήματι τετραγώνῳ, οὐ μὲν ἀριθμῷ.

γ γ γ γ γ γ γ γ γ
γ γ γ γ γ γ γ γ γ
γ γ γ γ γ γ γ γ γ
γ γ γ γ γ γ γ γ γ
γ γ γ γ γ γ γ γ γ

Frons.

d d d
d d d d d
d d d d d d d
d d d d d d d d d
d d d d d d d d d d d
d d d d d d d d d d d d d

Phalanx pedeſtris cuneata. φάλαγξ πεζῶν, ἔμβολος.

CAP. XLVIII.

De Plæſia, & Phalange: quæ ei opponitur, Acie Implexâ.

PHalanx, quæ Plæſia dicitur, Longitudinem Altitudine multo maiorem habet. Plæſia autem appellatur, quod ab omnibus lateribus armati ſtent, ſagittarijs ac funditoribus in medio conſtitutis. Qui tali formæ opponuntur, illi Aciem implexam aduerſam inducunt, vt inæquali ſuâ forma prolectent eos, qui in Plæſio ſunt, impetum in illos facere, qui in implexa Acie exſtant, atque ea ratione Denſitatem Plæſię Aciei diſſoluant. Quin obſeruant etiam implexæ Aciei Lochagi aduerſi agminis ductores, vt ſiue denſati illi ſint, ipſi quoque ita

ΚΕΦ. μή.

Περὶ Πλαισίου· καὶ ἀντιτεταγμένης αὐτῷ τάξεως πεπλεγμένης.

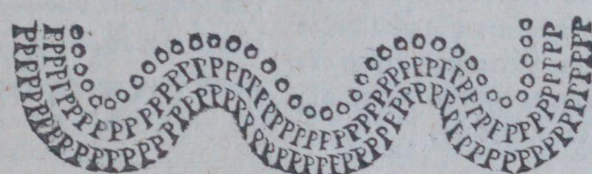
ΤΟῦτο πολλαπλάσιον ἔχει τοῦ βάθους τὸ μῆκος. Πλαίσιον δὲ λέγεται, ὅταν ἐκ πάντων τῶν πλευρῶν ὁπλῖται ὦσι, τῶν τοξοτῶν, καὶ σφενδονητῶν κατὰ μέσου τεταγμένων. οἱ οὖν πρὸς τὸ τοιοῦτον ἀντιπαραταττόμενοι σχῆμα, τὴν πεπλεγμένην ἀντεπάγουσι τάξιν, ἵνα τῷ ἀνωμάλῳ ἰδίῳ σχήματι προτρέψωνται τοὺς ἐκ τοῦ πλαισίου τάξεως. καὶ προορῶσι δὲ οἱ τῆς πεπλεγμένης λοχαγοὶ τοὺς ἐκ ἐναντίας ἡγεμόνας, ἵνα ἐάν τε πεπυκνωμένοι ὦσι καὶ αὐτοὶ οὕτως ἀντι-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

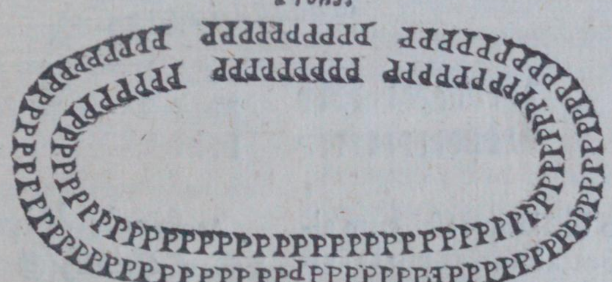
ἀντιμάχων), ἐάν τε μὲν μερίσωσιν ἑαυτοὺς κατὰ τῆς ἰδίας δυνάμεως, προϋπαντήσωσιν αὐτοῖς καὶ αὐτοὶ πρὸς μερισμὸν ἠυτρεπισμένοι. Πλάγιον λέγεται, ὅταν ἐκ δυοῖν πλευρῶν γίνηται ἡ παράταξις οὐκ ἐν τετραγώνῳ, ἀλλ' ἐν ἑτερομήκει σχήματι.

repugnent; ſiue illi ſe in copijs ſuis diuidant, & hi quoque ad diuiſionem parati prius ipſis occurrant. Plæſium autem dicitur, cum duobus lateribus Acies inſtruitur, non in Quadrata, ſed oblonga forma.

Implexa phalanx.



Frons.

Πλαίσιον.  *Plaſium.*

Frons

CAP. XLIX.

De Hyperphalangiſi, Hypercerasi, & Leptyſmo.

HYperphalangiſis, hoc eſt, Phalangis circumuentio eſt, cum vtroque cornu Phalangis hoſtes circumcingimus.

Hypercerasis, cum vnico cornu hoſtes ſuperamus. itaque qui phalange ſuperat, etiam altero cornu ſuperabit. non autem vice verſa, qui altero cornu tantum ſuperior eſt, phalange tota etiam ſuperabit. poteſt enim etiam is, qui minores copias habet, altero cornu hoſtes ſuperare.

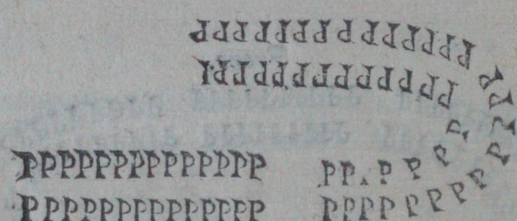
ΚΕΦ. μθ΄.

Περὶ Ὑπερφαλαγγίσεως, Ὑπερκεράσεως καὶ Λεπτυσμοῦ.

Ὑπερφαλαγγίσις μέν ἐστιν, ὅταν ἐξ ἑκατέρων τῶν κεράτων τῆς φάλαγγος ὑπερέχωσι τῶν πολεμίων.

ὑπερκέρασις δέ ἐστιν, ὅταν καθ᾽ ἓν κέρας ὑπερέχομεν τῶν πολεμίων. ὥστε ὁ μὲν ὑπερφαλαγγῶν καὶ ὑπερκεράσει. δυνατὸς γάρ ἐστιν καὶ ἐλάσσονα δύναμιν ἔχοντα ὑπερκεράσαι τοὺς πολεμίους.

Hypercerasis.

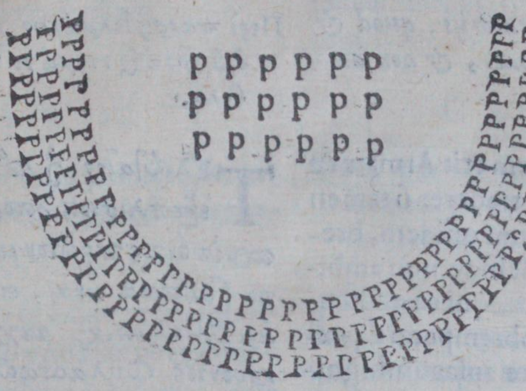


Attenuatio Phalangis eſt, cum altitudo eius contrahitur, ac pro XVI viris, exempli cauſa, pauciores fiunt.

Λεπτυσμὸς δέ ἐστιν, ὅταν τὸ βάθος τῆς φάλαγγος συναιρεῖται, καὶ ἀντὶ ιϛ΄ ἀνδρῶν, ἐλάσσονες γίνονται.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

Hyperphalangiſis.



ΚΕΦ. ν.	CAP. L.
Περὶ τῆς τῶν σκευοφόρων ἀγωγῆς, καὶ ὅτι τρόποι αὐτῆς πέντε.	*De modis quibus Impedimenta ducuntur, quodq́ue ij ſint quinque.*

Ἡ δὲ σκευοφόρων ἀγωγὴ ἀναγκαιοτάτη ἐν τοῖς μάλιστα, καὶ ἡγεμόνος δεομένη τυγχάνει. τρόποι δέ εἰσι τῆς τῶν σκευοφόρων ἀγωγῆς πέντε· ἢ γὰρ αὐτοὺς προάγειν δεῖ φάλαγγος, ἐὰν ἐς πολεμίαν ἐμ- τῶν δυνάμεων, ἢ ἐπακολουθεῖν, ἢ ἑκατέρωθεν, ἢ τὸ πέμπτον ὑπὸ τῶν δυναμέων περιέχεσθαι. πρὸ μὲν τῆς βάλης. παρὰ δὲ τὴν φάλαγγα, ἐὰν τὰ πλάγια φοβούμενος πορεύῃ· ἐν δὲ τῇ φάλαγγι, ἐὰν κοῖλον τὸ τάγμα τυγχάνῃς ἄγων.

IMpedimentorum cura vel maxime neceſſaria eſt, & quæ Præfectum aliquem requirit. Ducuntur autem Impedimenta quinque modis. Aut enim præcedere copias debent aut ſequi, aut ab utroque latere, vel alterutro incedere, aut denique ab ipſis copijs concludi. Phalangem præcedent, ſi in hoſtilem agrum irruptionem facias: iuxta phalangem incedent, ſi in itinere metuas: intra phalangem, ſi concauum agmen ducere te contingat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

CAP. LI.

De Præceptis Imperatorijs, quod & breuia ea eſſe oporteat, & non ambigua.

POſtremum tandem erit Armaturæ præcepta paucis tradere: ſi tamen prædixerimus, primum quidem, breuia ea eſſe debere, deinde non ambigua. nam propter eos, qui ea audientes cum celeritate obtemperare præceptis debent, euitare ipſas ambiguitates oportet, vt ne alij hoc, alij iſtud, contrariũ ſcilicet faciãt. Exempli cauſâ: ſi dicam Declina, poſſunt, qui eam vocem audiuêre, alij in haſtam, alij in clypeum inclinare. atque ea res haud exiguam perturbationem exhibebit. Cum igitur generis locum obtineat, dixiſſe, Inclina, iuſſerim vero, in haſtam, vel in Clypeum; oportebit pro eo, quod dictum erat, Inclina in haſtam, dicere, In haſtam inclina: hoc eſt præponere ſpeciem generi, ac tum inferre genus. ita enim omnes idem facient. Similiter etiam ſi dicas, Immuta, aut, Euolue. denuo enim hæc generis ordinem habent. Quare ſpecies præponemus, verbi gratia: In haſtam Immuta, aut, In clypeum immuta. ideoque & ſic præcipiemus: Laconicam euolue; Macedonicam euolue: Choræã euolue. Sin vero dixeris præpoſitâ euolutione: Euolue Macedonicam, aut, Euolue Laconicam, eueniet, vt milites aliam, atque aliam Euolutionis ſpeciem faciant. Hanc ob

ΚΕΦ. να.

Περὶ παραγγελμάτων ἡγεμονικῶν, ὅτι δεῖ αὐτὰ σύντομά τε εἶναι, καὶ μὴ ἀμφίβολα.

ΤΕλευταῖον δὲ παράγγελμα τῆς ἐξοπλισίας ἀποδοῦναι ὀλίγον, προειπόντες πρῶτον μὲν, ὅτι δεῖ ταῦτα σύντομα εἶναι, εἶτα μὴ ἔχοντα ἀμφιβολίαν. κατὰ τάχος γὰρ ὑπακούοντες φυλάσσεσθαι αὐτὰς ἀμφιβολίας ὀφείλουσιν, ἵνα μὴ οἱ μὲν τὸ δέ τι ποιῶσιν, οἱ δὲ τοῦτο, τὸ ἐναντίον. οἷον ἐὰν λέγω, κλῖνον; δύνανται τοῦ ὀνόματος τούτου ἀκούσαντες, οἱ μὲν ἐπὶ δόρυ, οἱ δὲ ἐπ᾽ ἀσπίδα κλῖναι. καὶ ταραχὴν οὐκ ὀλίγην τὸ πρᾶγμα παρέξει. ἐπεὶ οὖν γένους τάξιν ἔχει, τὸ εἰπεῖν, κλῖνον, ἐκέλευσα δὲ ἐπὶ δόρυ ἢ ἐπ᾽ ἀσπίδα, δεήσει ἀντὶ τοῦ εἰπεῖν, κλῖνον ἐπὶ δόρυ, εἰπεῖν, ἐπὶ δόρυ, κλῖνον, τουτέστι, προτάξαι τὸ εἶδος, καὶ ἐπιφέρειν τὸ γένος. ὁμοῦ γὰρ πάντες τὸ αὐτὸ ποιήσουσι. καὶ ὁμοίως, μεταβάλλου, ἢ ἐξέλισσε. πάλιν γὰρ ταῦτα γένους τάξιν ἔχει. διὸ τὰ εἴδη προτάξομεν. οἷον, ἐπὶ δόρυ μεταβάλλου, ἢ ἐπ᾽ ἀσπίδα μεταβάλλου. διόπερ οὕτω παραγγελοῦμεν, τὸν Λάκωνα ἐξελισσέτω, τὸν Μακεδόνα ἐξελισσέτω, τὸν χορεῖον ἐξελισσέτω. ἐὰν δὲ εἴπῃς ἐξέλισσε τὸν Μακεδόνα, ἢ ἐξέλισσε τὸν Λάκωνα, συμβήσεται, ἐὰν προτάξῃς τὸν ἐξελιγμὸν, ἄλλο δὲ ἄλλο τὸ εἶδος ποιήσασθαι τοῦ ἐξελιγμοῦ. τούτου δὲ χάριν φυλακτέον

τέον τὰς εἰρημένας ἀμφιβολίας, καὶ τὰ εἴδη περιβάλλειν τῶν γενῶν.

causam ambiguitates prædictæ euitandæ ſunt, ac ſpecies generibus reponendæ.

ΚΕΦ. νβ΄.

CAP. LII.

Ὅτι περὶ πάντων παραγγελτέον σιωπὴν, καὶ κελευστέον, προσέχειν τῷ παραγγελλομένῳ.

Quod ante omnia ſilentium imperari debeat: & vt ad id quod præcipietur, attenti ſint milites.

Δεῖ δὲ περὶ πάντων παραγγέλλειν σιωπὴν, προσέχειν κελεύσαντα τῷ παραγγελλομένῳ. ὅπερ καὶ Ὅμηρος ἐν τοῖς μάλιστα ἐσημειώσατο.

Oportet vero ante omnia ſilentium imperare iuſſu facto, vt auſcultent, atque attendant ad id, quod præcipietur. Quod etiam Homerus inter maximè obſeruabilia notauit his verſibus:

Ἡγεμόνες δὲ μάλιστα δαήμονες ἐστιχόωντο
Νωλεμέως πόλεμόνδε, κέλευε δὲ οἷσιν ἕκαστος
Ἡγεμόνων, οἱ δ᾽ ἄλλοι ἀκὴν ἔχον, οὐδέ κε φαίης
Τόσσον λαὸν ἕπεσθαι ἔχοντ᾽ ἐν στήθεσιν αὐδὴν,
Σιγῇ δειδιότες σημάντορος ἀνδρὸς ἐνιπήν.
Οἱ δ᾽ ἄρ᾽ ἴσαν σιγῇ μένεα πνείοντες Ἀχαιοί,
Ἐν θυμῷ μεμαῶτες ἀλεξέμεν ἀλλήλοισι.

Armatisque duces præibant ordine in hoſtem
Conſtanter. quin quiſque ſuis rite imperitabat:
At taciturni ibant reliqui, vt vix dicere poſſes
Tantum pone ſequi populum, qui pectore vocem
Comprimeret, tacite metuens ducis aſpera verba.
Sic Martem tacite miles ſpirabat Achiuus,
Mutuum in auxilium diſcrimen adire paratus.

Τῶν δὲ βαρβάρων τὴν ἀκοσμίαν ὀρνίσιν ἀπείκαζεν, εἰπών·

Barbarorum vero inordinationem indecoram auibus aſſimilauit inquiens:

Τῶν δ᾽ ὥστ᾽ ὀρνίθων πετεηνῶν ἔθνεα πολλὰ
Χηνῶν, ἢ γεράνων, ἢ κύκνων δουλιχοδείρων
Ἀσίῳ ἐν λειμῶνι Καϋστρίου ἀμφὶ ῥέεθρα,
Ἔνθα καὶ ἔνθα ποτῶνται ἀγαλλόμεναι πτερύγεσσιν,
Κλαγγηδὸν προκαθιζόντων, σμαραγεῖ δέ τε λειμών

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

Ὣς τρώων ἀλαλητὸς ἀνὰ στρατὸν εὐρὺν ὀρώρει.
Οὐ γὰρ πάντων ἦεν ὁμὸς θρόος, οὐδ' ἴα γῆρυς.
Sicut aues volucres cum mutis anſer Olorue,
Aut grus agminibus volitans prope ſtagna Cayſtri
Aſiis in campis lætus trepidantibus alis
Labitur, ac pratum reſonat clangore frequenti:
Talis erat Troianorum per caſtra tumultus
Nam nec lingua eadem, nec erat vox omnibus vna.

Καὶ ἐν ἄλλοις.

Item alibi:

Αὐτὰρ ἐπεὶ κόσμηθεν ἅμ' ἡγεμόνεσσιν ἕκαστος,
Τρῶες μὲν κλαγγῇ τ', ἐνοπῇ τ' ἴσαν ὄρνιθες ὥς.
Οἱ δ' ἄρ' ἴσαν σιγῇ μένεα πνείοντες Ἀχαιοί.
Ἐν θυμῷ μεμαῶτες ἀλεξέμεν ἀλλήλοισι.
Cum ducibus ſteterunt inſtructæ acies vt vtrimque:
Sicut aues Troes voce, ac clangore ſtrepebant.
At tacite Martem miles ſpirabat Achiuus,
Mutuum in auxilium diſcrimen adire paratus.

CAP. LIII.

Varia præcepta imperatoria quomodo enuntientur. Præſentis ſcripti Epilogus.

Præcepta fere hæc ſunt: Age ad arma. Adſiſte ad arma. Impedimēta a phalange ſecedant. Tum etiam: Attendatur præcepto. Suſcipe, Recipe. Diſta. Surſum haſta. Verſa. Iuga. Reſpice ad Ducem. Tergidux quiſque ſuam decuriam dirigat. Prima interualla conſerua. In haſtam inclina. Procede. Ita conſiſte. In rectum red-

ΚΕΦ. νγ'.

Παραγγέλματα ἡγεμονικὰ παντοῖα πῶς προφέρεται. καὶ τοῦ παρόντος συγγράμματος ἐπίλογος.

Ἄγε εἰς ὅπλα. παράστηθι παρὰ τὰ ὅπλα. ὁ σκευοφόρος ἀποχωρείτω τῆς φάλαγγος. εἶτα καὶ, προσεχέτω τῷ παραγγελουμένῳ. ὑπόλαβε. ἀνάλαβε. διάστηθι. ἄνω τὸ δόρυ. στοίχει. ζύγει. παράγε ἐπὶ τὸν ἡγούμενον. τὸν ἴδιον λόχον ὁ ἀρχηγὸς ἀπευθυνέτω συντήρει τὰ ἐξ ἀρχῆς διαστήματα. ἐπὶ δόρυ κλῖνον. πρόσαγε. ἔχου οὕτως. τὸ βάθος διπλασιά-

σιά-

σιάζε. ἀποκατάστησον. τὸν Λάκωνα ἐξέλισσε ἀποκατάστησον. τὸν Μακέδονα ἐξέλισσε ἀποκατάστησον. τὸν χόρειον ἐξέλισσε. ἀποκατάστησον. ἐπὶ δόρυ ἐπίστρεφε ἀποκατάστησον. ἐπὶ δόρυ περίσπα. ἀποκατάστησον.

Αὗται σοι περὶ τοῦ τακτικοῦ ἀφηγήσεις ἐλέχθησαν, σωτηρίαν τοῖς χρωμένοις αὐταῖς πορίζουσαι, καὶ τοῖς ἐναντίοις ἧτταν ἐπάγουσαι.

de. In clypeum inclina. Procede. Ita conſiſte. Altitudinem duplica. Reſtituere. Laconicam euolue. Reſtituere. Macedonicam euolue. Reſtituere. Choræam euolue. Reſtituere. In haſtam conuerte. Reſtituere. In haſtam inflecte. Reſtituere.

Hæc tibi, Imperator, de arte Tacticâ doctrina a me explicata eſt, iis, qui eam ad vſum applicabunt ſalutem: aduerſarijs autem præcipitem cladem allatura.

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

SIXTI ARCERII

AD

CLAUDII ÆLIANI

TACTICA.

ſive

De Inſtruendis Aciebus

NOTÆ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

Sixti Arceri
ad
Clavdii Æliani
TACTICA
Notæ.

Præfatione pag. 3.

Κλαυδίου αἰλιανοῦ] Scriptum hoc eiusdem Æliani, qui librorum De proprietate Animalium, Variâ Hiſtoriâ, & Ruſticarum quarundam Epiſtolarum autor perhibetur, cum Gillio, Geſnero, atque alijs libens credo. Eiusdem etiam, cuius mentio apud Martialem libro XI. Epigrammatum, de Luperco:

Cum triſtis quereretur, & roganti
Cauſam reddere vellet Æliano, &c.

Item libro XII. De Covinno Curru:

O iocunda Covinne ſolit udo,
Carrucâ magis, eſſedoq; gratum,
Facundi mihi munus Æliani.

Plura tamen ſcripſiſſe Ælianum, quam quæ hactenus edita habemus, haud obſcurè colligitur cum ex hoc libro, tum multis apud Suidam locis.

Clavdi prænomen conſulto præfixi, non tam aliorum exemplo, qui idem ante me fecere, quam autoritate Suidæ, qui ita eum appellatum fuiſſe teſtatur.

ΤΑΚΤΙΚΆ] In verſione huius libri primâ: quæ Theodoro Gazæ tribuitur, titulus eſt: *De inſtruendis aciebus.* Addidit Scriverivs noſter in nuperâ ſuâ Vegetij editione; *More Græcorum*: Inſcriptionem, vt videtur, imitatus; quæ eſt in editione Robortelli Græcâ, Venetijs olim ac primum excusâ: περὶ στρατηγικῶν τάξεων Ἑλληνικῶν: quam etiam ſecutus poſtea eſt Geſnerus. Ea vero, vtrum ab autore ſit ipſo, in medio relinquo. Ego inſcribo ΤΑΚΤΙΚΆ, eumque Titulum huic vel dandum Libro, vel reddendum iudico. Vix enim dubium, quin

autor ita inſcripſerit De more Græcorum, qui olim Τακτικὰ vocabant ea ſcripta, quibus tradebatur Acierum formandarum, ac transformandarum ratio. Ita infra mox cap. I. plurimorum autorum nomina recenſentur, qui τακτικὰ ſcripſere. Hinc etiam τακτικοὶ dicti, non ſolum Scriptores hujus diſciplinæ; ſed illi quoque, qui exercitatione quotidianâ alios in eâ erudiebant. Vegetius Prologo lib. III. *Lacedæmonijs præcipua fuit cura bellorum. Primi namque experimenta pugnarum de eventibus colligentes artem præliorum ſcripſiſſe firmantur vſque eo, vt rem militarem, quæ virtute ſolâ, vel certè fælicitate creditur contineri, ad diſciplinam peritiæque ſtudia reuocarint: ac magiſtros armorum* (quos τακτικοὺς appellaverunt) *iuuentutem ſuam vſum, varietatemque pugnandi præceperint edocere.* Et mox: *Horum ſequentes inſtituta Romani Martij operis præcepta, & vſu retinuerunt, & literis prodiderunt.* Veriſimile autem eſt, iſtos Magiſtros armorum & Doctores tam apud Lacedæmonios, quam apud Romanos, poſtea ex publico fuiſſe ſtipendiatos. Apud Pellæenſes quandoque obſeruatum id atque actitatum refert Strabo lib. XVI. ἐνταῦθα δὲ καὶ πωλοδάμναι, καὶ ὁπλομάχοι, καὶ ὅσοι παιδευταὶ τῶν πολεμικῶν, ἐμισθοδοτοῦντο. *Heic vero* (Pellæ) *& equorum domitoribus, & Hoplomachis, & quotquot bellica docebant, ijs ſtipendia* (è publico) *dabantur.* Alias etiam ipſos Imperatores partes illas obire non puduit. Cyrus ſingulariè laudatur apud Xenophontem II. Παιδ. quod curæ ei fuerit in caſtris, quandiu hoſtes nondum in propinquo eſſent, ſuos cum in alijs exercere, tum, διδάσκειν τὰ τακτικά: *Tactica docere.* Hinc τακτικός, & ἀνὴρ τακτικός, VIII. Παιδ. vbi Cyrus etiam Tactici officium eleganter deſcribit: καὶ τὸ τακτικὸν δὲ εἶναι, οὐ τοῦτο μόνον ἡγεῖτο, εἴ τις ἐκτεῖναι φάλαγγα εὐπόρως δύναιτο, ἢ βαθῦναι, ἢ ἐκ κέρατος εἰς φάλαγγα καταστῆσαι, ἢ ἐκ δεξιᾶς, ἢ ἀριστερᾶς, ἢ ὄπισθεν ἐπιφανέντων τῶν πολεμίων, ὀρθῶς ἐξελίξαι· ἀλλὰ καὶ διασπᾶν ὁπότε δέοι, τακτικὸν ἡγεῖτο, καὶ τὸ τιθέναι γε τὸ μέρος ἕκαστον, ὅπου μάλιστα ἐν ὠφελείᾳ ἂν εἴη, καὶ τὸ ταχύνειν δὲ ὅπου φθάσαι δέοι. πάντα ταῦτα, καὶ τὰ τοιαῦτα τακτικοῦ ἀνδρὸς ἐνόμιζεν εἶναι, καὶ ἐπεμελεῖτο πάντων τούτων ὁμοίως: *Tacticum*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

eſſe, non tantum arbitrabatur, ſi quis ex facili Phalangem extendere in longitudinem, aut contrahere in altitudinem poſſet, vel cornu in Phalangem redigere: vel apparentibus a dextra aut ſiniſtra, aut a tergo hoſtibus recte euoluere; verum etiam Tacticum id exiſtimabat phalangem poſcente neceſſitate diſtrahere, ac quamque partem collocare, ubi maxime ex vſu eſſet; & accelerare, ubi anteuertere neceſſe ſit. Omnia hæc & ſimilia ex officio viri Tactici eſſe putabat, horumque omnium parem iuxta curam ipſas habebat. Ergo proprie τακτικὰ antiquitus erant ea, quæ ad hanc inſtruendarum acierum ſcientiam pertinebant: & τακτικοὶ ij, qui ea vel ſcriptis tradebant, vel vſu ipſo alios edocebant. Poſterior ætas latiore ſignificatu voce hac vſa eſt, ac complexa, quidquid ad rem militarem ſpectabat. Ita τακτικὰ ſcripſere Leo Imperator, Mauritius, Africanus, & alij, in quorum libris de varijs quidem rebus ad bellum neceſſarijs agitur. Sed interim Tacticæ huius diſciplinæ illi aut nullam, aut perexiguam mentionem faciunt: & quamcunque faciunt, ex autore noſtro ea transſcripſere.

Τακτικὴν θεωρίαν] Per totam verſionem Græcanicæ huius vocis vſum retinui, tum quod Artium vocabula ab ijs impoſita, a quibus emanarunt, non temerè putem immutanda, tum quod conſultum velim ijs, qui Græcas hiſtorias legunt, in quibus τῆς τακτικῆς, & τακτικῶν non infrequens mentio. quorum ignoratio etiam viros doctos fallere potuit. Quę autem hîc Æliano τακτικὴ θεωρία, ea modo etiam τακτικὴ τέχνη, & τακτικὴ abſolute eidem dicitur. Ita apud Plutarchum Philopæmene, τακτικὰ θεωρήματα, ſunt *Præcepta Tactica*, huius ſcilicet artis, quam etiam mox autor noſter, μάθημα vocat, & διδασκαλίαν, *Diſciplinam* & *Doctrinam*. Idem Plutarchus etiam ῥυθμῶν τακτικῶν meminit, eosque primum Græcis oſtendiſſe in phalange inſtructâ eundem Philopæmenem. Ibidem, λέγεται πρῶτον ἐπιδεῖξαι τοῖς Ἕλλησι κεκοσμημένην τὴν φάλαγγα, καὶ κινουμένην ὥσπερ εἴθιστο τοὺς τακτικοὺς ῥυθμοὺς μετὰ τάχους καὶ ῥώμης. *Fertur primus oſtendiſſe, atque exhibuiſſe Græcis Phalangem inſtructam, quæ vt aſſolet moveretur ſed ad numeros Ta-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

ſticos cum celeritate & robore.

ὄκνῳ κατειχόμην] Eodem modo Ioſephus ſe excuſat initio Antiquitatum Iudaicar: χρόνου γὰρ προϊόντος, ὅπερ φιλεῖ (forte addendum hic, ſυμβαίνειν) τοῖς μεγάλων ἅπτεσθαι διανοουμένοις, ὄκνος μοι καὶ μέλλησις ἐγίνετο, &c. *Progreſſu temporis, quod contingere amat magna concipientibus, torpor & cunctatio me corripuit.*

περὶ ſυγγράφειν] Scribendum περὶ τὸ ſυγγ. vt in editione Tigurinâ Geſneri legitur.

Pag. 4. Θεῷ] Geſnerus putauit legendum, θείῳ, contra receptam lectionem, ac veritatem adeò ipſam. Dei enim nomine appellatus dum Antiochus. Polyænus lib. VIII. Strategemat. Ἀντίοχος ὁ προσαγορευθεὶς θεός: *Antiochus qui Deus appellabatur.* Cæſares verò, etiam non Æliani ſolum tempore, ſed multo ante ita nominatos, haud difficile probatu. De C. Iul. Cæſar. teſtis Diodorus principio ſuæ hiſtoriæ: Γάϊος Ἰούλιος Καῖσαρ ὁ διὰ τὰς πράξεις προσαγορευθεὶς θεός: *Gaius Iulius Cæſar, qui ob res geſtas Deus appellatus eſt.* De Auguſto Virg. Ecl. I.

--- Deus nobis hæc otia fecit, &c.

De Tiberio Scribonius Largus Præfat. ad C. Iul. Callixtum: *Vt primum enim potuiſti, non es paſſus ceſſare tuæ erga me pietatis officia tradendo ſcripta mea Medicinalia Deo noſtro Cæſari.* Tiberio ſcilicet, ſub quo vixit. Iterum cap. CLXVI. *Nam in Italiæ regionibus nuſquam eam vidi herbam* (loquitur de ὀξυτριφύλλῳ, trifolio acuto) *niſi in Lunæ portu, cum Britanniam peteremus cum Deo noſtro Cæſare.* Domitianum vero ultra etiam ſibi id nominis impiè arrogaſſe autor Suetonius: *Pari arrogantiâ, cum Procuratorum ſuorum nomine formalem dictaret epiſtolam, ſic cœpit: Dominus, & Deus noſter ſic fieri iubet. Vnde inſtitutum poſthac, ut ne ſcripto quidem ac ſermone cuiusquam appellaretur aliter.* Obſeruauit id nō indiligenter Martialis, qui multis locis non aliter nominat lib. V. Epigrammatum: *Edictum Domini, Deiq́ noſtri.* Et de eius Statuâ, lib. IX. *Poſtquam pulchra Dei Cæſaris ora geris.* Et poſtea illo defuncto, ac deſignato iam Imperatore Trajano, libro X.

Dicturus Dominum, Deumque non ſum.

De.---

Vide totum Epigramma.

Νέρουα.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

Νέρουα πατρί] Apud Suidam Νέρβας dicitur hic idem. Dio tamen & alij Νέρουας ſcribunt, vti hic. Cæterum, Neruam hunc (Trajanum puta) patrem Adriani non fuiſſe, nemo neſcit, qui hiſtoriam Romanam, vel primoribus labris deguſtâuit. Adulatur Adriano Ælianus, quaſi qui iam Nervæ ſucceſſerat in imperio, fuerit ab ipſo etiam adoptatus. Sed Dio nunquam factum id adfirmat. Nec fatetur Spartianus, niſi quod referat: *non defuiſſe, qui factione Plotinæ* (verba ſunt Spartiani) *mortuo Trajano Adrianum in adoptionem adſcitum eſſe prodiderint, ſuppoſito, qui pro Traiano feßâ voce loqueretur.*

παρὰ Φροντίνῳ] Videtur hic idem, qui aliàs a quibusdam etiam Φρόντων nominatur, vt & mox ab ipſo Æliano, & a Dione. Martialis etiam vnum eundemque vtroque nomine deſignaſſe videtur libro I. Epigrammat.

Clarum militiæ Fronto, togæque decus.

Et lib. x.

De Nomentanâ vinum ſine fæce lagæna,
Quæ bis Frontino Conſule prima fuit.

Iterum ibidem:

Anxuris æquorëi placidos Frontine receſſus, &c.

Plerumque tamen, & a pleriſque Frontinus appellatur, vt apud Plinium Secundum lib IV. Epiſtol. VIII. & lib. IX. Epiſtol. XIX. Libri etiam Stategematicῶν, & de Aquæductibus vrbis Romæ Commentarius, item de Qualitatibus Agrorum, ac de re Agrariâ (qui nuper e Membranis noſtris in lucem prodijt, editore doctiſſimo, nobisque amico viro Petro Scriverio) Frontini nomen præferunt. Galenus etiam libro vltimo Remediorum κατὰ τόπους Frontinum bis nominat. Et Tacitus non ſemel, quemadmodum & Vegetius.

τῶν ἐπισήμων ὑπατικῶν] Qui Conſules Latinis, ij à Græcis Rerum Romanarum Scriptoribus ὕπατοι dicti; Suidæ, διὰ τὴν ὑπεροχὴν τῆς ἐξουσίας: *ob excellentiam, ſeu eminentiam poteſtatis*: Vel, vt Dion. Halicar. ἀπὸ τοῦ μεγέθους τῆς ἐξουσίας, ὅτι πάντων τε ἄρχουσι, καὶ τὴν ἀνωτάτω χώραν ἔχουσι: *a magnitudine poteſtatis, quod & imperent omnibus, & ſummum locum teneant*. Inde ὑπατεύειν.

Conſulatum gerere. Herodianus lib. II. ἀνὴρ τῶν ὑπατευκότων, *Vir qui conſulatum geſsit.* Quemadmodum vero Romanis a Conſule, dictus Conſularis, qui Conſulatum geſſit: ita Græcis ἀπὸ τοῦ ὑπάτου, aut abſolutè ὑπατικὸς, vt hîc, & apud Luciannm Demonacte, κηθήγου ὑπατικοῦ: *Cethego Conſulari*: aut integre cum adiectione, ὑπατικὸς ἀνὴρ, apud Plutarchum Camillo, vt & hic infra cap. I. τῷ καθ' ἡμᾶς ὑπατικῷ ἀνδρί. Ita quoque Conſulatus, ſeu Conſulare imperium Diodoro Siculo, & Herodiano ὕπατος ἀρχὴ, & ὑπατεία appellatur. ἐπίσημος Heſychio eſt, ἐπιφανὴς, ἔνδοξος: clarus, illuſtris. A Plutarcho Appius Claudius dicitur, ἀνὴρ ἐπιφανὴς, quod nihil aliud eſt, quam ἐπίσημος. Apud Suidam etiam aliquis ἐπισήμους τῆς βουλῆς vocat: ὁ δὲ ςυχνοὺς τῶν ἐπισήμων τῆς βουλῆς ἐφόνευσε, *Ille vero multos e præcipuis Senatorij ordinis interfecit.* Quod ſi quis interim forte rudior ignoret aut dubitet, quo tempore Conſul fuerit Frontinus, Dio docebit, qui, vt ante dixi, eum Frontonem nominat in Cocceio Nerua, eiusque inſigne & memorabile Apophtegma refert, dignumque adeo, quod hic adſcribatur: Ταραχῆς οὖν γινομένης οὐ τῆς τυχούσης, ἐκ τοῦ πάντας πάντων κατηγορεῖν, λέγεται Φρόντωνα τὸν ὕπατον εἰπεῖν, ὡς κακὸν μὲν ἐστιν Αὐτοκράτορα ἔχειν, ἐφ' οὗ μηδενὶ μηδὲν ἔξεστι ποιεῖν, χεῖρον δὲ, ἐφ' οὗ πᾶσι πάντα. καὶ ὁ Νέρουας ἀκούσας ταῦτα ἀπηγόρευσε τοῦ λοιποῦ γίνεσθαι τὰ τοιαῦτα, *Tumultu exorto non leui ex eo, quod cuncti cunctos promiſcue accuſarent, fertur, Frontonem Conſulē dixiſſe: Eſſe quidem malum, habere Imperatorem, ſub quo nemini quidquam facere licet, at peius, ſub quo omnibus omnia. Et Nerua his auditis talia amplius fierī vetuit.*

Ἐπενεγκαμένῳ] Scribe, ἀπενεγκαμένῳ.

Φορμίαις] Scribe, Φωρμίαις. Apud Ptolomæum legitur, Φῶρμαι, quod etiam mutandum in Φωρμίαι. Erat autem Formiæ vrbs martima Campaniæ ad mare Tyrrhenum, dicta olim Hormiæ. Plinius libr. III. cap. V. *Oppidum Formiæ, Hormiæ dictum, vt exiſtimauere, antiqua Læſtrygonum ſedes.* Cauſam originis addit Strabo lib. V. ἑξῆς δὲ Φορμίαι (lege & hic Φορμίαι) Λακωνικὸν κτίσμα ἐστιν, ὁρμίαι λεγόμενον πρότερον διὰ τὸ εὔορμον. *Exinde vero*

For-

Formiæ eſt exſtructa a Lacedæmoniis, antea Hormiæ dicta, propter ſtationem nauibus commodam. Idem & Feſtus: *Formiæ oppidum appellatur ex Græco, velut Hormiæ, quod circa id ſtationes tutæ erant, vnde proficiſcebantur navigaturi.* Cur autem a Laconibus exſtructa putetur, rationem dat idem Strabo: τὸν μὲν μεταξὺ τὸν κόλπον ἐκεῖνοι καιάταν ὠνόμασαν· τὰ γὰρ κοῖλα πάντα καιάτας οἱ Λάκωνες προσαγορεύουσι: *intermedium ſinum illi* καιάταν *vocant. nam omnia caua* καιάτας *Lacedemonij appellant.* Huius vrbis incolæ Formiani dicti. quorum vectigalia interuertiſſe Vitellium autor Suetonius. De ijs etiam Velleius ſcribit lib. I. *Poſt a nos* CCCC *capta a Gallis Roma Formiani in ciuitatem recepti.* hoc eſt, vt loquitur Livius, *ipſis ciuitas ſine ſuffragio data, quod per eorum fines tuta, pacataq; ſemper fuiſſet vita.* In Epitome Stephani legitur: Φωρμιανοὶ, πόλις Ἰταλίας. ἐθνικὸν τὸ αὐτὸ διὰ τὴν περίληψιν τοῦ χαρακτῆρος. Scribe illic, Φορμιανοί. Quemadmodum enim Formiani nomine gentili dicti ij, qui vel incolę erant iſtius vrbis, vel ex ea oriundi, ita quoque Formianum illi vrbs ipſa dicta videtur. Locus peramœnus fuit (quo indubiè delectabatur Trajanus) ſi Martiali credendum. Cujus elogium de littore Formiano exſtat lib. x. Epigrammatum, quod propter elegantiam huc transferendum duxi:

O temperatæ dulce Formiæ littus!
Vos cum ſeueri fugit oppidum Martis,
Et inquietas feſſus exuit curas,
Apollinaris omnibus locis præfert.
Non ille Sanctæ dulce Tybur vxoris,
Nec Tuſculanos, Algidosve ſeceſſus,
Præneſte nec ſic, Antiumve miratur:
Non blanda Circe, Dardanisve Caieta
Deſiderantur, nec Marica, nec Lyris,
Nec in Lucrinâ lota Salmacis vena.
Hic ſumma leni ſtringitur Thetis vento
Nec languet æquor, viua ſed quies ponti
Pictam Phaſelon adiuuante fert aurâ,

Sicut puellæ non amantis æſtatem
Multa ſalubre purpurâ venit frigus.
Nec ſeta longo quærit in mari prædam,
Sed a cubiclo, lectuloque iactatam
Spectatus alte lineam trahit piſcis.
Si quando Nereus ſentit AEoli regnum
Ridens procellas tuta de ſuâ mensá
Piſcina rhombum paſcit, & lupos vernas.
Natat ad magiſtrum delicata muræna.
Nomenculator mugilem citat notum
Et adeſſe iuſsi prodeunt ſenes nulli,
Frui ſed iſtis quando Roma permittis?
Quot Formianos imputat dies annus
Negotioſis rebus vrbis hærenti?
O vinitores, villicique fœlices!
Dominis parantur iſta, ſeruiunt vobis.

περιέχειν αὐτὴν] Prepoſitio, αὐτὴν, vel ſuperflua videtur, vel ſcribendum, αὐτή.

ἑτοίμην εἶναι] Pro εἶναι forte legendum οὖσαν.

καὶ ἐμπειρίαν] Peritiam Adriani in re militari non falſo extollit Ælianus. Nam ab anno ætatis XV. militare eum cœpiſſe; autor eſt Spartianus· qui inſuper teſtatur, *fuiſſe armorum peritiſsimum, & rei militaris ſcientiſsimum*· Adſtipulatur Dio: ἐγύμναζέ τε αὐτοὺς πρὸς πᾶν εἶδος μάχης: *exercebat eos ad quãuis pugnæ ſpeciem.* Iterum: Οὕτω τῷ ἔργῳ, καὶ τοῖς παραγγέλμασι πᾶν τὸ στρατιωτικὸν δι᾽ ὅλης τῆς ἀρχῆς ἤσκησε, καὶ κατεκόσμησεν, ὥστε καὶ νῦν τὰ τότε ὑπ᾽ αὐτοῦ ταχθέντα νόμον σφισὶ τῆς στρατείας εἶναι. *Ita opere, & præceptis totum exercitum per vniuerſum imperium exercuit, & exornauit, vt etiam hodie, quæ tum ab ipſo acta ſunt, lex illis militiæ habeantur.*

τηλικούτων πολέμων στρατηγῷ] Qnot quantaque bella geſſerit, & confecerit, legere eſt apud Dionem & Spartianum. Vt tamen ei abblandiatur, aliquantum videtur dare imperatoris auribus Ælianus.

Μήπως εὐτελέστερα] Fortaſſe ſcribendum, δεδιὼς μήπως εὐτ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

ἀσχολίας] Addenda præpoſitio σὺν.

περιέγραψα τὰ κεφάλαια] Ita quoque Plinius præfatione Naturalis Hiſtorię ad Veſpaſianum: *Quia occupationibus tuis publico bono parcendum erat, quid ſingulis contineatur libris huic epiſtolæ ſubiunxi, ſummâque curâ, ne perlegendos eos haberes operam dedi. Tu per hoc & aliis præſtabis ne perlegant: ſed vt quiſque deſiderabit aliquid, id tantum quærat, & ſciat, quo loco inveniat.* Diſtinctionem capitum, quæ in Gazæ eſt editione, ſecutus eſt etiam Geſnerus, qui inſuper ſingulis argumenta præfixit. Ego ab iis abeundum mihi quoque non putaui, præterquam quod in quibusdam & diſtinctionem mutarim, & argumenta. Quam bene aut male, æquus Lector iudicaſſit. Capitum quoque ſummaria, quod videtur autor ipſe feciſſe, huic Præfationi ſubiunxi, vt vnico intuitu, quid toto libro tractetur, notum ſit.

AD CAP. I.

PAgina II. θαυμάζων ἢ] Gaza pro, ἢ, aduerſatiuâ, τε, copulâ vſus eſt, vti & Robortellus. Sed forte, & ἢ, &, τε, reiectis ſcribetur, rectius, θαυμάζων τοὺς ἄπας. vt cognitam fuiſſe hanc ſcientiã Homero inde velit probare, quod peritos eius laudet.

Μνησθέα] Verſus exſtat Ἰλιάδ. β'. Primam Tacticæ inuentionem Palamedi tribuit Ariſtides oratione II. pro IV viris, interprete Guil. Cantero: *Quod autem maximum eſt, & perfectiſſimum, maximique momenti, rationem inſtruendæ aciei reperit, quâ ſimul & ipſi ſeruari, & hoſtibus potiores eſſe poſſent.* Cum Homero tamen ſentit Alcidamas oratione Vlyſſis aduerſus Palamedis proditionem, qui Mneſtheum hunc primum Tacticum facit, addens etiam quo tempore primum huius artis vſum oſtenderit: Μνησθεὺς δὲ πρῶτος λέγεται κοσμῆσαι τάξεις, καὶ λόχους, καὶ φάλαγγας συστῆσαι, ἡνίκα Εὔμολπος ὁ Ποσειδῶνος ἐπ' Ἀθηναίους ἐστράτευσε Θρᾷκας ἄγων: *Mneſtheus primus dicitur inſtruxiſſe ordines, acies ac Phalanges conſtituiſſe, cum Eumolpus Neptuni filius aduerſus Athenienſes expeditionem fecit, Thraces adducens.* Idem Mneſtheus ideo etiam a Max. Tyrio Diſſert. XXXVI τακτικὸς, quaſi κατ' ἐξοχὴν vocatur: & in Epitaphijs Heroum priſcorum, ταξίλοχος λαῶν.

Στρατοκλεῖ τε Ἑρμ.] Leg. Στρατοκλεῖ τε καὶ Ἑρμ ne videatur vna eademque perſona deſignari. Stratoclis cuiusdam, vix tamen huius, meminit Plutarchus Demetrio: Hermiæ vero (dubito etiam an eiusdem) Methymnæi, qui Siciliæ hiſtoriam ſcripſit Diodor. Sicul. lib. xv.

καὶ Φρόντωνι] Frontini induſtriam præcipue in his commendatam Diuo Trajano autor Veget. lib. II. cap. III. Quod autem putet Godſchalcus, eum librum qui inter editos quartus eſt, ϛρατηγηματικῶν, hic intelligendum, tam dilutum eſt, vt ineptus ſit, qui id refellere tentet.

Αἰνείας τε] De hoc Suidas: Αἰνείας, οὗτος ἔγραψε περὶ πυρσῶν, ὥς φησὶ Πολύβιος, καὶ περὶ ϛρατηγημάτων ὑπόμνημα: *hic ſcripſit de ignibus, vt ait Polybius, & de Strategematis Commentarium.* E libro De ignibus, quæ citantur à Polybio, vid. Eclogâ Hiſtor. x. Scripti Poliorcetici Æneâ huius nuper primum è Chriſtianiſſ. Regis Bibliothecâ in lucem dati editionem debemus Clariſs. Caſaubono.

ὁ Θετταλὸς Κινέας] Suid. Κινέας, εἷς ἦν τῶν πεπιστευμένων τὰ τῶν Θετταλῶν πράγματα: *Vnus erat ex iis, qui Philippo Theſſalorum res prodidit.* De Cineâ, ſed Athenienſi, Polyænus Stratagema refert. Sed neuter iſtorum eſſe videtur, quem deſignat hic Ælianus. quin potius forte is, quem prædicat Plutarchus, & amicum Pyrrhi, & conſiliarium. Cuius etiam libros De re militari laudat Cicero lib IX. Epiſtol. Epiſt. ad Papirium Pœtum XXV.

Πύρρος τε] Ille Pyrrhus Polyæno libro VIII. dictus, δεινότατος τῶν ϛρατηγῶν, & πολεμικώτατος: *Imperator prudentiſſimus, & bellicoſiſſimus.* Ille quẽ Hannibal *omnium Imperatorum peritia rei militaris ac prudentiâ primum pronuntiauit*, vt autor eſt Plutarchus. A maximo Duce maximi Ducis maximum elogium.

τακτικὰ ξυνέγραψε] Scripta Pyrrhi Tactica commendat Plutarchus: τῆς περὶ τάξεις, καὶ ϛρατηγίας ἐπιστήμης αὐτοῦ καὶ δεινότητος ἔνεστι δείγματα λαβεῖν ἐκ τῶν γραμμάτων, ἃ περὶ τούτων ἀπολέλοιπε: *De ſcientia eius, ac ſolertiâ eius in aciebus inſtruendis, ac ducendo exercitu exempla ſumi poſſunt e ſcriptis, quæ de his rebus reliquit.* Donat. in Terentij Eunuch. Act. v, Sc. VII: *Pyrrhus peri-*

peritiſsimus Stratagematum fuit, primusq; quemadmodum ea diſciplina per calculos in tabulâ traderentur, oſtendit.

Ἀλέξανδρός τε] Non meminit eum quidquam ſcripſiſſe Plutarchus. Sed fatetur, *tres filios*, quorum hic vnus, a Pyrrho educatos fuiſſe, πάντας ἀγαθοὺς ἐν τοῖς ὅπλοις: *omnes in armis fortes.*

Κλέαρχος] Alium Clearchum non noui, ſi quidem eum putet Ælianus, quam Lacedæmonij, Ducis Grecorum in expeditione Cyri. Cuius meminere Thycidides, Xenophon, Plutarchus.

Παυσανίας] Lacedæmoniorum Reges eo nomine plures fuere. Quis vero eorum ſcripſerit, non eſt facile dictu. Optandum interim eſſet, plerorumque, quos hic commemorat Ælianus, ſcripta non intercidiſſe.

Εὐάγγελός τε] Huius Tactica plurimi fecit Dux ille inſignis Philopœmenes. Plutarchus: τῶν δ᾽ ἄλλων ἀναγνωσμάτων μάλιστα τοῖς Εὐαγγέλου τακτικοῖς ἐνεφύετο: *inter aliorum ſcriptorum lectiones in Euangeli Tacticis maximum, & indefeſſum ſtudium ponebat.*

Εὐπόλεμος]Plutarch. Timoleonte Eupolemi prefecti militum mentionem facit.

Ἰφικράτης] Laudatus hic Atheniensium dux. qui, ſi quis alius, a peritia, & diſciplina rei miliraris commendatur. Vide Æmilium Prob. in eius vitâ, & Diodor. Sicul. lib. xv.

Στωϊκὸς Ποσιδώνιος]Poſidonium Hiſtoricum, qui tempore P. Æmilj bello inter ipſum & Perſeum Macedonem geſto interfuerit, citat Plutarch. Æmilio, & Marcello. Poſidonij etiam Stoici meminit Strabo, Philoſophi ſuo euo eruditiſſimi, lib. xvi. ἐντεῦθεν δ᾽ ἐστὶ Ποσιδώνιος ὁ στωικὸς, ἀνὴρ τῶν καθ᾽ ἡμᾶς φιλοσόφων πολυμαθέστατος: *hinc etiam oriundus eſt Poſidonius Stoicus, vir Philoſophorum noſtri temporis eruditiſsimus.* Athenæus quoque Poſidonium autorem nominat, qui vixerit cum Scipione xiv. Deipnoſophiſt. Is forte hic: & idem quem Polybij hiſtoriam libris lii. continuaſſe ſcribit Suidas. Sed ea vtinam ſupereſſet!

ὡς Βίων] Gaza legit Βρύων. Vtra Scriptura melior eſſet, diu dubitaui. Sed poſtea ſcribendum pene putaui, Βίτων. Iſtius enim autoris fragmenta quæ.

dam de Machinis bellicis ad Onoſandri στρατηγικὸν publicauit vir literatè doctus N. Rigalt.

τοπικὰς] Geſnerus mauult τυπικὰς, neſcio, an rectius.

πάντων μεμνῆσθαι] Geſnerus legendum putat, μὴ πάντων. Ego vulgatam ſequor. Nam plures Tacticos legiſſe Ælianum, quam quos recenſuit, facilè apparet. Euſtath ad Iliad N. præter hos Ἑρμόλυτον τακτικὸν citat. Et I. Pollux videtur etiam Tacticum aliquid conſcripſiſſe. Colligitur ex Onomaſtici eius lib. I. cap. X. καὶ τῶν ἱππέων, ἵππαρχοι, καὶ φύλαρχοι. Θηβαίων δὲ ἴδιον, βοιωτάρχης, καὶ Λακεδαιμονίων, βασιλεύς. καὶ Ἀθηναίων ἐν μέρει, πολέμαρχος. καὶ Θετταλῶν, ταγός. καὶ μισθοφόρων, ξεναγός. λέγω δὲ νῦν οὐ πρὸς ἀκρίβειαν ταυτὶ τὰ ὀνόματα μακροῦ γὰρ ταῦτά γε δεῖται καιροῦ καὶ λόγου, ὁπόταν τακτικὸν ὑμῖν, ἢ στρατηγικὸν συντιθῶ βιβλίον. ὅτε καὶ περὶ πλαισίου, καὶ τοῦ ἑτερομήκους πλαγίου, καὶ τοῦ ἐπὶ μέτωπον κλῖναι, καὶ ἐπ' οὐρὰν καὶ ἐπ' ἀσπίδα, καὶ ἐπὶ δόρυ, καὶ τῶν μερῶν τε, καὶ ἀρχόντων, καὶ κινήσεων, καὶ ἔργων, καθ' ἕκαστα σαφηνιῶ: *Præfecti equitum Hipparchi dicũtur, & Phylarchi. Thebanis proprium, Bœotarcha. Et Lacedæmoniis Rex, & Athenienſibus in parte, Polemarchus, & Theſſalis, Tagus. Et Mercenariorum, Xenagus. Iam autem de hiſce nominibus non exacte, nec proprie loquor nam hæc & tempore, & ſermone indigent longiore, cum vobis Tacticum aut Strategicum librum componam. Cum & de Plæſio & tranſuerſo oblongo, & de inclinatione in frontem & caudam, & in ſcutum, & in haſtam, & de partibus & ducibus, & motionibus, & operis ſingulatim cuncta explicabo.*

Pag 12. ἀποβάλλοντες] Geſnerus ſcribit ἐπιβάλλοντες. Neutrum bonum. Sed ſcribendum, ὑπολαβόντες. quod Gaza & Robortellus etiam rectè ſecuti videntur.

περὶ ἡμᾶς] Cum Tigurinâ editione Geſneri, leg. περὶ ἡμῶν.

μὴ ἄλλοις] Geſnerus recte emendauit, μὴ ἄλλους.

μοι ὁ λόγος ἐξαρκήσῃ ἐν τοῖς πῶς παραστῆσαι, τῆ, τῶν, &c.] In graui mendo hic locus cubat, quod vidit etiam Geſnerus, qui legendum putat, ὁσάκις δ' ἂν μοι μὴ ὁ λόγος ἐξαρκήσῃ ἀρκούντως παραστῆσαι τὰ τῶν θεωρημάτων. Ego, dũ alius meliorem emendationem adferet, ita erigere conor: ὁσάκις δ' ἂν μοι ὁ λόγος οὐκ ἐξαρκήσῃ ἐν τῇ παρεκθέσει αὐτῇ τῶν θεωρημάτων ἐπι-

ἐπίκουρον,&c. Quo ſenſu verſio mea loquitur. a quo neque Gazę, neque Robortelli interpretatio multum diuerſa eſt. Saltem hoc velle Ælianum, veriſimile ex ijs, quæ ſtatim ſequuntur.

τὴν ὄψιν τῇ νοήσει] Similiter loquitur & Veget. lib. III. cap. VI. *Itineraria ſolertiores Duces non tantum adnotata, ſed etiam picta habuiſſe firmantur, vt non ſolum conſilio mentis, verum aſpectu oculorum viam profecturis eligerent.*

τακτικὰ ſυντάξασι] Malo, ſυγγράψασι. quod ſequor, vt ſupra.

κατανοῆσαι] Cum Geſner. ſcribendum, κατανοήσειν.

Πλάτων ἐν τοῖς νόμοις] Vide Platonem initio ſtatim primi Dialogi De legibus.

ἀκήρυκτον πόλεμον] Heſych. ἀκήρυκτος, ἀνεπικηρύκευτος. Polybius eodem ſenſu ἀνεπαγγέλτους πολέμους vocat, lib. IV. *non denuntiata bella.* Aduerbialiter etiam apud Suidam ἀκηρυκτεὶ, eſt ἄνευ κήρυκος, citato loco ex autore non nominato: οἱ δὲ ῥωμαῖοι τοὺς αἰχμαλώτους λαβόντες, ἀκηρυκτεὶ πόλεμον αὐτοῖς ἐψηφίσαντο: *Romani captiuis acceptis bellum ipſis ſine præcone decreuerunt.* Platonis autem eo loco mens eſt: Pacis nomen inane tantum eſſe; & quamuis publicè bellum ſemper per fæciales (vt olim fieri aſſolet) non denuntietur: tamen omnes, & ſingulas ciuitates naturâ inter ſe mutuò ex æmulatione tacitâ bellum fouere clandeſtinum. De eiuſmodi bellis eleganter, & verè dixit Philo: ἀκήρυκτοι πόλεμοι ſυμφορὰς ἀτελευτήτους ἀπεργάζονται καὶ τοῖς ἐπιφέρουσι, καὶ τοῖς ἀμυνομένοις: *Clandeſtina, & quæ palam non denuntiantur, bella calamitatibus infinitis afficiunt & inferentes ea, & propulſantes.*

AD CAP. II.

Pag. 13. τελειῶν] Geſner. vult legendum, τελουσῶν. qui non audiendus. nam eodem modo infra loquitur Ælian. τὰ μὲν οὖν εἴδη τῆς τελείας δυνάμεως.

περὶ μὲν τῶν ἐν ταῖς ναυμαχίαις ſυντάξεων ὕστερον ἐροῦμεν] Singularem librum De inſtructionibus claſſicis ſcriptum ab Æliano hic locus ſatis arguit. Supereſſe autē adhuc, ac deliteſcere in Bibliothecis Chriſtianiſs. Regis Galliæ, & Palatinâ ſunt, qui aſſerant, autore Geſnero. Quod ſi ita eſt, næ illi cōmuni nomine obſecrādi, qui iſtis Bibliothecis præſunt, vt ne tandem in lucem proferre ſemel grauentur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

ἀθροιζόμενον] Cum Tigurinâ editione lege, ἀθροιζομένων.

Ἰατρῶν] Hos ἑπομένους τοῖς τραυματίαις ἰατρούς; *ſequentes vulneratos*, Onoſander. ἐπιμελομένους τὰ τραύματα : *Curantes vulnera.* Leo Imperator vocant. *Vulnerarios*, Plinius. Medici autem in caſtris, & exercitu licet nec ipſi pugnent, nec meliorem per ſe militem faciant : vtiles tamen ſunt, & neceſſarij. Miles enim vulneratus, aut æger, ſi ſciat, ſe ab artis eius peritis tractatum, ac curatum iri diligenter, ad ſubeunda & contemnenda pericula animoſior redditur, magisque ſtrenuus. Propterea iidem olim ſemper exercitum ſecuti. In bello Trojano noti Podalirius, & Machaon. Cyrum etiam in ſuo exercitu optimos habuiſſe, e Xenophonte notum, qui tertio Anabaſ. ſcribit: τούς τε ἰατρούς τοὺς ἀρίστους συνεκομίσατο πρὸς ἑαυτόν: *& Medicos præſtantiſſimos ad ſe accerſiuit.* Item Paid. VIII : ἰατροὺς κατέστησαν ὀκτώ. πολλοὶ γὰρ ἦσαν οἱ τετρωμένοι: *Medicos conſtituerunt octo. nam ſaucij erant multi.* Apud Romanos non tantum Legiones, ſed & ſingulas cohortes ſuos habuiſſe Medicos, ex Inſcriptionibus antiquis patet: ut, MEDICVS cohortis II Vigilum, MEDICVS COHORTIS V Prætoriæ. MEDICVS Legionis II Italicæ, &c. Hodie quidem etiam ad exemplum priſcorum ſingulæ cohortes ſuos habent Chirurgos. Sed plerique ſtupidi & inepti aſini : quibus miſerorum militum ſalus & vita concreditur. quod fas mihi ſit dicere. qui aliquot annos ſtipenidio D. D. Ordinum publico exercitum, & caſtra ſum ſectatus.

ἀγοραίους] Per ἀγοραίους hic intelligendi, non, vt Geſnerus putauit, homines forenſes & cauſidici (nam cui vſui iſti in exercitu? Sed ij qui commeatum, aliaque neceſſaria in caſtris important. Suffarranei tales Plinio videntur dicti, qui lib. VII. cap. XLIII de Ventidio e Cicerone refert, *cum, quum antea triumphaſſet de Parthis, poſtea Mulionem Caſtrenſem Suffaraneum fuiſſe.* Ariſtoteles IV. Politic e generibus hominum, quibus conſtat vrbs, ἀγοραῖον vocat, τὸ περὶ τὰς πράσεις, καὶ τὰς ὠνὰς, καὶ τὰς ἐμπορίας καὶ καπηλείας διατρῖβον: *quod circa venditiones, emtiones, mercimonia & ſimilia verſatur.* Ita & Dioni Chryſoſtomo ἀγο-

ραῖος

ραῖος ὄχλος, eſt *turba venundantium*: Exercitatione περὶ τῶν ἐν ζυμποσίῳ: πολλοὶ δὲ ὤνια κομίζοντες παντοδαπὰ, ἀγοραῖος ὄχλος: *multi omnigenas merces venum ferentes, turba forenſis.* Apud Xenophontem iidem dicuntur, οἱ ἐκ τῆς ἀγορᾶς I. Αναβασ. καὶ οἱ ἐκ τῆς ἀγορᾶς καταλιπόντες τὰ ὤνια ἔφυγον: *& qui in foro erant relictis mercibus in fugam ſe dabant.* Vnde ſæpenumero apud Polyænum, & alios, ἀγορὰν πορίζειν, πέμπειν, παρέχειν: *commeatum parare, mittere, præbere.* Vt vero commeatu carere exercitus non poteſt, (id quod a Clearcho apud Xenophontem pulchrè docetur: ἄνευ τῶν ἐπιτηδείων οὔτε στρατηγοῦ, οὔτε ἰδιώτου ὄφελος οὐδέν: *Sine rerum neceſſariarum commeatu neque Duc s, neque gregarij milites vllus vſus.* Ita nec ſubſiſtere ſine iis, qui illum aduehant. Quare non minimam curam Imperatoris eſſe deb re, vt & ij ſint frequentes, & tuti ab injur js m litum, ac publica vi, ipſa neceſſitas docet nec deſunt Scriptores, qui diſertè etiam moneant. Onoſander Strategici cap. VI. Φροντιζέτω δὲ περί τε ἀγορᾶς, καὶ τῆς τῶν ἐμπόρων ἢ κατὰ γῆν, ἢ κατὰ θάλατταν παραπομπῆς, ἵνα ἀκινδύνου τῆς παρουσίας σφίσιν οὔσης ἀόκνως παρακομίζωσι τὰ εἰς τὰ ἐπιτήδεια φόρτον: *Curam vero habeat Imperator & de foro rerum venalium, & de Mercatorum terrâ marique aduentu; vt tutâ ipſis exiſtcnte præſentiâ impigre illis animus ſit, rerum neceſſariarum copiam affatim apportare.* Prudenter idem cauit Cyrus apud Xenophontem παιδ. δ'. τὴν δ' ἀγορὰν οὖσαν ἐν τῷ στρατοπέδῳ κηρυξάτω μὲν ἤδη μὴ ἀδικεῖν μηδένα, πωλεῖν δὲ τοὺς καπήλους, καὶ ἐμπόρους, ὅτι ἔχει ἕκαστος πράσιμον, καὶ ταῦτα διαθεμένους ἄλλα ἄγειν, ὅπως οἰκῆται ἡμῶν τὸ στρατόπεδον: *In foro rerum venalium, quod in medio caſtrorum eſt, per præconem edicat, ne cui venundantium iniuria a quoquam fiat, & vt caupones, ac mercatores vendant, quod quiſque venale habet, vtque ijs diuenditis alia apportent; quo caſtra noſtra ab ijs frequententur.* Ab Alexandro M. incuria hac in parte non iniuriâ C. Iul. Cæſari exprobratur apud Iulianum Cæſaribus: καὶ γὰρ ἐν ἐνδείᾳ γεγονὼς τῶν ἐπιτηδείων (ἐστὶ δὲ οὐ μικρὸν, ὡς οἶσθα, τοῦτο ἁμάρτημα στρατηγοῦ) καὶ μάχῃ συμβαλὼν ἡττήθης: *Etenim cum inopiâ commeatus laborares, (eſt vero id delictum Imperatoris non exiguum)*

ac prælium committeres, victus fuiſti.

ὁ τύλων] Gaza legit, δούλων. quæ lectio ſequenda eſt, & ex hac ſcripturâ erigi commode poteſt, tranſpoſitis tantum primis duabus literis, & mutatâ τ, in δ, quæ facilè in ſe mutuò tranſeunt, & permutantur è pronuntiatione illâ apud multos hodieque receptâ, quam veterem, veramque falſo plurimi contendunt. Habuiſſe Græcorum milites in expeditionibus ſuos famulos, qui σκευοφόροι dicebantur, quod ſarcinas, aliaque impedimenta ferrent, non ſecus, ac poſtea Romanis fuere Calones ſui, & Caculæ, ex hiſtorijs paſſim obſervare eſt. Sed euidens exemplum apud Frontinum lib. IV. Stratagemat c. I: *Philippus cum primum exercitum inſtitueret, vehiculorum vſum omnibus interdixit, Equitibus non amplius, quam ſingulos calones habere permiſit, peditibus autem denis ſingulos.*

καὶ ἄλλων, ὅσοι διὰ τὰς ὑπηρεσίας] Vt qui vilioris quæſtus gratiâ ſequuntur, puta lauandi, coquendi, &c.

Pag. 14. ἡ μὲν τῶν ὁπλιτῶν βαρυτάτη] Quorum hîc armaturam deſcribit Ælianus, illi ob armorum, quæ geſtabant, varietatem non vno nomine a Scriptorib. priſcis appellantur. Ab omnibus fere in genere, ὁπλῖται dicuntur, nimirum ἀπὸ τῆς πανοπλίας, *ab omnibus, quæ ſimul gerebant, armis.* Forte etiam ἀπὸ τοῦ ὅπλου, quod inter alias ſignificationes Heſychius exponit, ἔνδυμα πολεμικὸν *indumentum militare.* Ex armis autem, quæ induuntur propriè ſolus videtur θώραξ, *lorica.* Homerus in Armatura Agamemnonis loricam tantum deſcribit induiſſe, Iliad λ. θώρηκα περὶ στήθεσσιν ἔδυνε: *loricâ pectus induit.* De cæteris armis, aut circumaptaſſe tibijs ocreas, aut ſuſpendiſſe de humeris gladium, aut clypeum, haſtas ſuſtuliſſe, aut impoſuiſſe capiti galeam. Cæterum a grauitate armorum, quibus vtebantur præ alijs peditibus, inde hi ſæpe, modo βαρέα τῶν ὁπλιτῶν, vt Latinis, *grauis armatura*; modo, οἱ ἐν τοῖς βαρέσι καθοπλισμοῖς, dicuntur Polybio lib. III. Aliquando etiam τὰ ὅπλα apud Xenophontem Αναβ. lib. III.

κατὰ τὸν Μακεδονικὸν τρόπον] Liuius lib. I. de Macedonibus loquens: *Arma, clypeus, Sariſſæque illis*

illis. Sed an ea ſola? Prçcipua quidem, ſed & alia; nempe, Galea, Thorax, Ocreæ, Lanceæ, Gladij. Curt. lib. x. *Macedo iuſta arma ſumſerat, æreum clypeum, haſtam, quam Sariſſam vocant, læuâ tenens, dextrâ lanceam, gladioque cinctus, velut cum plurib. ſimul dimicaturus.* De galeâ, thorace, ocreis mox apparebit in deſcriptione armaturæ leuium.

ἀσπίσι περιφέρεσι] Clypeis nō tantum Macedones, ſed & reliqui Græci vſi, hinc Argolicos vocat Virgilius lib. 2. Æneid.

Argolici clypei, & Phœbeæ Lampadis inſtar.

Et apud Dionyſium & Plutarchū ἀσπίδες ἀργολικαί leguntur. Homerus etiam propter rotunditatē, ἀσπίδας εὐκύκλȣς, & πανποσε ἴσας vocat. Ælianus mox in armatura velitum à magnitudine, & pondere, ἀσπίδας βαρείας, eoſdem clypeos nominat. Clypeos etiam Romani primo geſſere, quos poſtea in Scuta mutauere. Liuius lib VII. *Clypeis antea Romani vſi ſunt: deinde poſtquam ſtipendiarij facti ſunt, ſcuta pro clypeis fecere.* Sed diſſident iſti duo autores in tempore. quod quomodo conciliet & interpretetur Lipſius, vide Militiæ Rom. lib. III. Dial. II. ἀπὸ τ ἀσπίδ☉ dicti Homero milites hi, ἀσπιςαὶ, & ἀσπιδιῶται. Item ἀσπιδοφόροι apud Suidam. Atque ἀσπιςῆρες, Sophocli.

ἐ δόρασι περιμηκεςέροις] Sariſſas vocabant Macedones. Liuius lib. VII. *Prælongas haſtas Macedones Sariſſas vocant.* Suidas: Σαρίσσα, εἶδ☉ ἀκοντίȣ ἑλληνικοῦ, δόρυ μακρὸν παρὰ Μακεδόσι: *Sariſſa ſpecies haſtilis Græcanici, haſta longa apud Macedones.* Vnde ijdem Σαρισσοφόροι peculiariter dicti. Curtius lib v. *Ducem haſtatorum, quos Sariſſophoros vocant, aduerſus Scythas miſit.* Et Polyb. lib XII. φάλαγγα Σαρισσοφόρον appellat. Xenophon v. Αναβασ. Σωείποντο ἢ ἢ δορυφόροι πολλοὶ, οἱ ἐπὶ τὰ ἐπιτήδεια ἐξωρμημένοι, *Vna ſequebantur haſtati multi, qui ad commeatus exierant.* Polybius fere ἀςάτȣς Romanâ voce nominat. quod nomen etiam ſublato haſtarum vſu apud Romanos permanſit. Vide Lipſ. II. De mil. Dialog. I. Homerus etiam δόλιχ' ἔγχεα, & δόρυ μακρόν in Troianâ militiâ agnoſcit. Cui quoque a Cuſpide haſtæ, quæ αἰχμὴ dicitur, *haſtati*, αἰχμηταὶ nominantur.

τὸ δὲ τῶν ψιλῶν] Vel legendum, ἡ δὲ τῶν ψιλῶν, ſcilicet Σω-

τάξις, (nam ea vox ex ſuperioribus repetenda) ac mox pro, ἔχει, ἔχουσα. Vel ſcribendum: τὸ δὲ τῶν ψιλῶν ϲύνταγμα; ac pro, ἔχει, ἔχον, quemadmodum paulo poſt ſequitur, χρώμενον. Qui milites Latinis, Leuis armatura, velites, & Ferentarij, ij apud Græcos fere, ψιλοὶ dicuntur. Aliquando etiam γυμνῆτες, ſeu γυμνῆτες, & apud Plutarch. Æmilio, γυμνητεύοντες, hoc eſt: exponente Heſychio, οἱ μὴ ὅπλα ἔχοντες, *arma non habentes*. Item, εὔζωνοι, & τὸ εὔζωνον, apud Plutarchum, Appiannm & Polybium perſæpe. Suid. emendetur, apud quem legitur, εὔζωνοι, ἔνοπλοι. ἢ οἱ μὴ ἔχοντες φορτία: inermes, & ab onere ſarcinarum immunes. Scribo, ἄνοπλοι, vel ἄοπλοι. Dicuntur quoque κοῦφοι, & apud Thucydidem, κούφως ἐσκευασμένοι: *leniter instructi*. Vnde κούφη ὅπλισις, apud Philonem lib. I. De vitâ Moſis: ἅπασαν τὴν ἱππικὴν δύναμιν παραλαβὼν, ἀκοντιστάς τε, καὶ σφενδονήτας, καὶ ἱπποτοξότας, καὶ τοὺς ἄλλους, ὅσοι τῆς κούφης ὁπλίσεως: *Omnes copias equeſtres aſſumſit, & Iaculatores, & Funditores, & Hippotoxotas, aliosque quotquot erant leuis armaturæ*. Et κούφη στρατιὰ apud Plutarch. Fabio: πρῶτον μὲν γὰρ ἀπέστειλε τὴν κούφην στρατιὰν, ἔπειτα τοὺς ἱππεῖς: *primum quidem leuis armaturæ copias, poſtea equites emiſit*. Sed vt plurimum dicuntur ψιλοὶ, vt & ψιλὸς ὅμιλος apud Thucydid. quandoque. Suid. ψιλὸς, τάξις ἀγεννεστάτη, ἥ τις προβάλλεται ἔμπροσθεν τοῦ στρατοπέδου, τῶν γύμνων καὶ ἀόπλων. καὶ ἐὰν ταραχὴ γένηται, ἐκείνη πρώτη ἀναιρεῖται: *Ordo ignobiliſſimus expeditorum, & inermium, qui hoſti ante caſtra, & exercitum obijcitur, & ſi quæ turbatio fiat, is primus è medio tollitur*. Quæ verò Suidæ τάξις ἀγεννεστάτη, Silio lib. IX. *inglorius ordo* dicitur.

At quos deinde tenet retrorſum
inglorius ordo
Miſſilibus certant pugnas æ-
quare ſuorum.

Iterum Suid. Ψιλοὶ, οἱ μὴ καθωπλισμένοι μὲν, ἐν καιρῷ δὲ τῆς μάχης τῷ παρατυχόντι, ἢ λίθῳ, ἢ ξύλῳ, ἢ ἄλλῳ τινὶ ὀργάνῳ χρώμενοι: *Leues ſunt, qui quidem armati non ſunt, ſed cum forte prælij tempus ingruit, & incumbit, vel ſaxo, vel fuste, vel alio quopiam inſtrumento vtuntur.*

Μήτε θώρακας] Loricas etiam geſtabant ſoli grauiter armati. de quarum varietate vid. quæ doctiſſimè commentatus eſt

Lipſius

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

Lipſius, III. De militiâ. vbi etiam ἡμιθωρακίων e Polluce meminit. Sed adde, *eorum primum inuentorem fuiſſe Iaſonem.* Pollux lib. I. cap. X. Ἰάσων δὲ ὁ Θετταλὸς, καὶ ἡμιθωράκια προσεξεῦρε: *Iaſon vero Theſſalus, etiam ſemiloricas adivenit.* Hinc autem grauis armaturæ milites, quandoque θωρακῖται nominantur apud Polyb. lib. X & XI. Item θωρακοφόροι, apud Xenophontem V. Παιδ. θωρακοφόροι βαρύτατοί εἰσι τοῦ στρατεύματος: *Thoracati grauiſſime armati ſunt in toto exercitu.*

Μήτε προκνημίδας] Geſnerus mauult legi περικνημίδας, neſcio, quâ ratione. Heſychio quidem περικνημὶς exponitur, σκεπαστήριον τῆς κνήμης: *tegumentum tibiæ.* Et apud Plutarchum Æmilio, Thraces armati leguntur περικνημίδων ὁπλισμῷ. Heſychium mitto. Sed an in Plutarcho non reſcribendum, προκνημίδων? Certe προκνημὶς apud Polyb. lib. VI inter Haſtatorum πανοπλίαν recenſetur: πρὸς δὲ τούτοις, ὑσσοὶ δύο, καὶ περικεφαλαία χαλκῆ, καὶ προκνημίς: *ad hæc pila duo, & galea ærea, & ocrea.* Ocream reddimus, alio nomine deſtituti, cum Liuio, & Vegetio. Niſi ſi forte *Tibiale* dicere libeat, quo Paulus Iuriſconſultus vtitur: *Si tibiale vel humerale miles alienauerit, caſtigari verberibus debet.* Apud Polyænum quoque lib. VI. inter arma quæ Philopæmon geſtare Græcos edocuit: προκνημίδες nominantur, ἐδίδαξε τοὺς ἀχαιοὺς ἀντὶ μὲν θυρεοῦ καὶ δόρατος, ἀσπίδα καὶ σάρισσαν λαβεῖν, κράνεσι δὲ, καὶ θώραξι, καὶ προκνημῖσι φράξασθαι, *Docuit Græcos loco ſcuti & haſtæ, clypeum ac ſariſſam geſtare, galeis vero ac loricis atque ocreis ſe munire.* Plutarchus idem de eodem teſtatur: ἔπεισεν αὐτοὺς ἀντὶ μὲν θυρεοῦ, καὶ δόρατος, ἀσπίδα λαβεῖν καὶ σάρισσαν, κράνεσι δὲ καὶ θώραξι, καὶ περικνημῖσιν (lego & hic προκνημῖσιν) πεφραγμένους μόνιμον καὶ βεβηκυῖαν, ἀντὶ δρομικῆς, καὶ πελταστικῆς μάχης ἀσκεῖν: *Perſuaſit illis, vt pro haſta, & ſcuto, clypeum ac ſariſſam caperent, munitique galeis, lorica, atque ocreis loco curſoriæ, ac velitaris pugnæ, Statariam, immobilemque exercerent.* Videntur προκνημίδες iſtæ, munimen ac tegmen fuiſſe tantum anterioris partis crurum, qualibus hodiéque Cataphracti Equites vtuntur. Fortaſſis id innuit Iuuenalis Sat. lib. II. dum vocat, *Cruris dimidium tegmen*

Quale decus rerum, ſi coniugis

auctio fiat, *(risque ſiniſtri*
Balteus, & manicæ, & criſtæ, cru-
Dimidium tegmen.

Siniſtri, ait: Forte, *Quia cum miſſilibus agebatur, ſiniſtros pedes inante milites habere debebant, vt vibrantibus ſpiculis vehementior ictus eſſet*, vt loquitur Veget. lib. I cap XX. Simplex, κνημῖδες apud alios idem videtur, quod περικνημῖδες. Pollux lib I, cap X inter armorum nomina: τὰ περὶ τὰς χεῖρας περιβλήματα ὁμοίως τῷ μέρει, χεῖρες καλοῦνται, καὶ κνημῖδες ποδῶν: *Quæ manus munit armatura quemadmodum pars ipſa, manus vocatur, & quæ tibiam, tibiale.* Euſtath. ad Iliad Γ. v. 330.

Κνημῖδας μὲν πρῶτα περὶ κνήμησιν ἔθηκε. *(bus ocreas.*
Principio pulcras aptauit cruri-

Κνημῖδες ἐστι (inquit) καὶ νῦν, ὅπλον σκέπον τὰς κνήμας. ἀφ' ὧν καὶ παρωνομάζονται: *Tibialia nunc etiam ſunt armatura, quæ tibias tegit, & munita. quib etiam ita denominantur.* Idem ad Iliad ά. exponens, unde εὐκνημῖδες, Græci Homero dicuntur: ὥσπερ θώραξ ὅπλον σκέπον τοῦ ἡμετέρου σώματος θώρακα, οὕτω καὶ κνημὶς, τὸ σκέπον τὰς κνήμας τῶν στρατιωτῶν, ἀφ' οὗ εὐκνημῖδες Ἀχαιοὶ, ἀπὸ μέρους οἱ εὔοπλοι, *Sicut thorax, ſeu lorica, armatura eſt, quæ tegit & munit tibias militum, vnde Græci, εὐκνημῖδες, dicti, a parte totum intelligendo, bene ac pulcre armati.* Polyænus lib. IV. Φίλιππος ἤσκει τοὺς Μακεδόνας πρὸ τῶν κινδύνων ἀναλαβόντας τὰ ὅπλα τ' στάδια πολλάκις ὁδεύοντας, φέροντας ὁμοῦ κράνη, πέλτας, κνημῖδας, σαρίσας, &c *Philippus Macedones exercebat, non ſecus, ac ſi periculum exigeret, aſſumtis armis per CCC ſtadia iter facere, geſtantes ſimul galeas, ſcuta, tibilia, Sariſſas*, &c. Xenophon I Αναβ. εἶχον δὲ πάντες κράνη χαλκᾶ, καὶ χιτῶνας φοινικοῦς, καὶ κνημῖδας: *Habebant omnes galeas æreas, & tunicas purpureas, & tibialia* Porro tibialia iſta, ſeu ocreæ militares primitus, ut & alia arma, æreæ fuere. Vnde apud Homerum Græci, Iliad. ή χαλκοκνημῖδες, appellantur, οἱ δὲ κ' ἀγασσάμενοι χαλκοκνημῖδες Ἀχαιοί. Heſychius exponit, οἷς σιδηραῖ ἦσαν. ἢ χαλκαῖ αἱ κνῆμαι: *Quibus ferreæ erant, aut æreæ tibiæ.* Etiam I. Reg. in Sacrâ hiſtoriâ æreæ legũtur militares ocreæ de armis Goliathi: κνημῖδες χαλκαῖ ἐπὶ τῶν σκελῶν αὐτοῦ: *Ocreæ æreæ tegebant crura eius.* Eædem quoque apud Romanos in vſu fuere. Liuius lib. I. de primę claſſis armis: *Arma his imperata*

galea,

galea, clypeus, ocreæ, lorica omnia ex æ∙e. Poſtea tamen ferreas quoque factas, autor Veget. lib. 1. c. xx. *Pedites ſcutati etiam ferreas ocreas cogebantur in dextris cruribus accipere.*

μήτε θυρεούς] A ſimilitudine ianuæ, quæ Græcis θύρα, dictum volunt, θυρεόν Autor Etymologici: Θυρεὸς, τὸ ὅπλον. γίνεται παρὰ τὴν θύραν, θυρὸς, καὶ πλεονασμῷ τοῦ, ε. θυρεὸς, ὁ θύρας τάξιν ἔχων. Euſt. ad Odyſſ. 1, v. 240. Αὐτὰρ ἔπειτ' ἐπέθηκε θυρεὸν μέγαν ὑψόσ' ἀείρας, τὸν κλείοντα λίθον τὸν τοιαύτην ὁδὸν (lego, εἴσοδον) θυρεὸν λέγει, ἀσυνήθους τοῖς ὕστερον, οἱ ἀσπίδος εἶδος φασὶ τὸν θυρεὸν, παρωνυμούμενον θύρᾳ διὰ τὸ μέγεθος: *Saxum occludens iſtum introitum, ianuam vocat (Homerus) ſecus ac poſterieius, qui θυρεὸν, ſcuti ſpeciem quandam denominatam a ianuâ propter magnitudinem appellant.* Suidas: θυρεὸς, ὅπλον, τὸ παρ' ἡμῖν σκουτάριον. Hinc θυρεοφόρος, miles dicitur, qui ſcutum gerit, apud Polyb. lib x. De ſcutis autem, & eorum varietate, vide quæ doctiſs. a Lipſio ad Polyb notata lib. 111 De militiâ.

ἀλλὰ τοῖς ἑκηβόλοις χρώμενον τοξεύμασιν] Triplex erat olim leuis armaturæ genus, eorum qui eminus prœliabantur, τοξόται, ἀκοντισταὶ, σφενδονῆται. Xenophon Hellenικῶν lib. 11: οἱ ψιλοὶ εὐθὺς ἐκδραμόντες ἠκόντιζον, ἔβαλλον, ἐτόξευον, ἐσφενδόνουν: *Leues protinus excurſione factâ tela manu, arcu & fundâ emittebant.* Qui arcubus vtebantur ἀπὸ τοῦ τόξου, τοξόται nuncupantur; vt Latinis quoque ab arcubus, *arquutes* apud Feſtum, & in veteribus Gloſſis. Polluci etiam τοξοφόροι ijdem. Cretenſes τοξόται in priſcâ Græcorum militiâ ſemper laudati. Xenophon. IV. Hellenic. Κρῆτες δὲ τοξόται ἠκολούθουν: *Cretenſes arquutes ſequebantur.* Et IV. Αναβ. ἐν τούτοις τοῖς χωρίοις οἱ κρῆτες χρησιμώτατοι ἐγένοντο: *In hiſce locis Cretenſes nobis maximo vſui fuere.* Puta, aduerſus Carduchos, qui etiam ibidē, ἄριστοι τοξόται prędicantur, atque habuiſſe arcus pene trium cubitorum, ac ſagittas duobus cubitis longiores, quibus clypeos & loricas penetrabant. Etiam prouerbio celebres Cretenſes apud Suidam: ἱππεῖς μὲν ἐν Θετταλίᾳ, καὶ Θρᾴκῃ, τοξόται δὲ, καὶ τὰ κουφότερα τῶν ὅπλων ἐν Ἰνδίᾳ, ἐν Κρήτῃ, ἐν Καρίᾳ: *Equites (optimi) in Theſſaliâ, & Thracia; at arquutes & leuis armatura in Indiâ, Cretâ, & Cariâ.*

ἀκοντίοις] Heſychius, ἀκόντιον, δοράτιον, μικρὰ λόγχη: *haſtula, ſpiculum, parua haſta*. Moſchopulus, κόντος μὲν, μακρὸν δόρυ. ἀκόντιον δὲ, τὸ βραχὺ, καὶ ἐκπεμπόμενον: *Contus quidem, longa haſta; ſpiculem vero, breuis, & quæ ejicitur*. Iaculum, ſpiculum, miſſile, ſagittam, pilum, Latini vocãt. Qui ijs vtebantur, & prœliabantur, ἀκοντισταί dicti.

ἢ λίθοις ἐκ σφενδόνης] Qui fundis vtebantur, & prœliabantur, ij propriè ἀπὸ τῆς σφενδόνης, σφενδονῆται, vt & Latinis a fundâ, *Funditores* dicti, & *Fundibularij* in veteribus Gloſſis. Polluci optima habebatur σφενδόνη ἀκαρνάνων. In omnibus veterum prœlijs Funditores militaſſe, autor Vegetius lib. I. cap. XVI. In bello etiam Trojano, Homerus Iliad. N. v. 600.

Σφενδόνῃ, ἣν ἄρα οἱ θεράπων ἔχε
ποιμένι λαῶν.

Ad quem verſum Euſtathius: δῆλον, ὅτι καὶ σφενδονῆτας εἶχεν ὁ Τρωϊκὸς πόλεμος: *manifeſtum hinc, etiam in Trojano bello Funditores fuiſſe*. A dextro fundæ vſu laudati inprimis fuere Baleares, apud quos etiam primum inuenta creditur funda. Vegetius prædicto libro & capite: *Fundarum vſum primi Balearium inſularum habitatores & inueniſſe, & ita perite exercuiſſe dicuntur, vt matres paruos filios nullum cibum contingere ſinerent, niſi quem ex fundâ deſtinato lapide percuſſiſſent*. Vnde quoque Gymnaſiæ, ab exercitatione iſta Baleares dicti videntur. Plinius lib. natural. Hiſtor. III, cap. V. *Baleares fundâ bellicoſas, Gymnaſias Græci dixere*. Strabo lib. XIV. φασὶ γὰρ τοὺς γυμνητὰς ὑπὸ Φοινίκων Βαλεαρίδας λέγεσθαι, διότι τὰς γυμνασίας Βαλεαρίδας λεχθῆναι: *Aiunt exercitatores a Phœnicibus, Balearidas appellari, atque inde etiam Gymnaſias Balearidas dictas*. Vnde quoque in genere interdum, γυμνῆτες à nonnullis dicti, οἱ σφενδονῆται. Heſychius, γυμνῆτες οἱ μὴ ἔχοντες ὅπλα. οἱ γὰρ τοὺς σφενδονητὰς γυμνῆτες ſunt, *qui arma non habent, ſed aliis ita funditores appellantur*. Suidas de Balearidibus: Βαλεαρίδων νήσων σφενδονῆται εὔστοχοι, *Inſularum Balearium incolæ funditores ſunt dextri*. Idem de Parthis adſerit idem: Καβδοῦχοι (leg. Καρδοῦχοι. ita Parthos olim vocatos ſcribit Strabo lib. XVI) σφενδονῆται ἄριστοι: *Carduchi, funditores præſtantiſſimi*. Etiam ſacra Hiſtoria mirandum in modum exercitatos in fundæ vſu refert

refet ad ſeptingentos ex habitatoribus Gabaa. Iud. cap. xx. πάντες οὗτοι σφενδονῆται ἄριστοι βάλλοντες λίθους πρὸς τὴν τρίχα, καὶ οὐ διαμαρτάνοντες: *Omnes hi funditores optimi vel ad capillum collimantes, ſi lapidibus peterent, eum attingebant, nec a ſcopo aberrabant.* Quantâ verò vi, & per quantum ſpatium iactus fundę ferri, ac ferire poterat, doctè a Lipſio, diſſeritur, quem vide ſis lib. v. De militiâ, Dialog. xx. Neque ſolum lapides fundâ iacere ſoliti, ſed & plumbum, ſeu plumbeas glandes. Ouidius,

Non ſecus exarſit, quam cum Balearica plumbum
Funda iacit, volat illud, & incandeſcit eundo.

Et Lucretius lib. vi.

plumbea vero
Glans etiam longo curſu voluenda liqueſcit.

Cauſam excandeſcentiæ, & colliquationis reddit Seneca Naturalium quæſtionum c. lvi. Plumbearum iſtarum glandium vſus potior videtur fuiſſe, quam lapidum, quod illæ multo longius, quam lapides euibrari poſſent. Xenophon de Rodijs in exercitu Græcorum, iii Anab. ἀκούω δὲ εἶναι ἐν τῷ στρατεύματι ἡμῶν Ῥοδίους, ὧν τοὺς πολλούς φασιν ἐπίστασθαι σφενδονᾶν, καὶ τὸ βέλος αὐτῶν καὶ διπλάσιον φέρεσθαι τῶν Περσικῶν σφενδονῶν. ἐκεῖναι, διὰ τὸ χειροπληθέσι τοῖς λίθοις σφενδονᾶν, ἐπὶ βραχὺ ἐξικνοῦνται. οἱ δέ γε Ῥόδιοι καὶ ταῖς μολιβδίσιν ἐπίστανται χρῆσθαι: *Eſſe in exercitu noſtro Rhodios audio, quorum permultos aiunt valere ſcientia fundis vtendi, tantâ etiam vt duplo longius ictus eorum ferantur, quam à Perſarum fundis. nam illæ, quod lapides manipulares eÿciant, ad breue ſpatium pertingunt. at Rhodÿ etiam plumbeis globis vti norunt.* Alias inſuper cauſas addit Onoſander, ſed præcipuam quod plumbum e funda emiſſum, & a rapido per aëra motu quaſi ignitum, cum in corpus incidit, grauius vulnus infligat, Stategici cap. xviii. ἡ δὲ τῆς σφενδόνης ἄμυνα χαλεπωτάτη τῶν ἐν τοῖς ψιλοῖς ἐστι. ὅτε γὰρ μόλιβδος ὁμόχρους ὢν τῷ ἀέρι λανθάνει φερόμενος ὥστε ἀφυλάκτως ἀπροράτως τοῖς τῶν πολεμίων ἐμπίπτει σώμασιν. αὐτῆς δὲ τῆς ἐμπλώσεως σφοδρᾶς οὔσης, καὶ ὑπὸ τοῦ ῥοίζου τριβόμενον ἐν τῷ ἀέρι τὸ βέλος, ἐκπυρωθὲν ὡς βαθύτατω δύεται τῆς σαρκὸς, ὥστε μηδὲ ὁρᾶσθαι, ταχὺ δὲ καὶ τὸν ὄγκον ἐπιμύειν: *inter velites nulla arma grauius lædunt, quam ictus qui a fun-*

dis fiunt. plumbum enim, quod aeri concolor eſt, dum per eum fertur, viſum fugit, ac incautè atque improuiſo in corpore hoſtium illiditur. illapſus vero ille cum vehemens, ac telum aeris attritu a rapido ſtridore igneum feruorem adeptum ſit quam profundiſsimè carnem ſubit, vt nec conſpici queat, & quam ocyſſime tumor vulneris conniueat, ac diſpareat. Cæterum funda quantumuis vtile in veterum militiâ telum, tamen ſeruile fuit. Tale fuiſſe tempore belli Trojani ex Homero liquet, qui ſupra adducto verſu, fundam dixit a famulo Agenoris geſtatam; vbi Euſtathius: θεράποντος δὲ ὅπλον αὕτη, οὐ μὴν ἥρωος, οὐδὲ γὰρ ἔπρεπεν: *Famuli telum funda, nequaquam vero herois. nec enim decebat.* Etiam Cyrus ita æſtimauit. Xenophon VII. παιδ. πάντας δὲ τοὺς ἀόπλους τῶν ὑποχειρίων γιγνομένων σφενδονᾶν ἠνάγκαζε μελετᾶν, νομίζων τοῦτο τὸ ὅπλον δουλικώτατον εἶναι: *Omnes inermes, qui in poteſtatem eius venerant, cogebat fundis ſe exercere, exiſtimans hoc teli genus maxime ſeruile eſſe.* Ideo quoque ſi quos ignominiâ afficere volebat, eos ademtis armis ad fundas relegabat. Ibidem Xenophon: ὁ δὲ Κῦρος ἐπέστελλε Καδουσίῳ συμμίξαντα πρὸς ὑστάσπην τοὺς μὲν ἑλομένους Φρυγῶν τὰ σφέτερα σὺν τοῖς ὅπλοις ἄγειν, τοὺς δὲ ἐπιθυμήσαντας πολεμεῖν, τούτων ἀφελομένους τοὺς ἵππους, καὶ τὰ ὅπλα σφενδόνας ἔχοντας ἕπεσθαι: *Cyrus autem Cadyſio mandabat, qui iam Hyſtaſpæ ſe adiunxerat, vt duceret armatos illos Phrygum, qui a ſuis partibus ſteterant, ſed qui rebellare deſideraſſent, eos ademtis equis, alijsq́ armis cum fundis ſequi.* Et mox de Lydis idem: οὓς δὲ ἑώρα ἀχαρίστως ἑπομένους, τοὺς μὲν ἵππους αὐτῶν παρέδωκε πέρσαις τοῖς πρώτοις συστρατευσαμένοις, τὰ δὲ ὅπλα κατέκαυσε. σφενδόνας δὲ τούτους ἠνάγκασεν ἔχοντας ἕπεσθαι: *Quos videbat moroſe & inuitos ſequi, illorum equos Perſis, qui primi ſecum militarant, tradidit arma vero combuſſit. ipſos autē cum fundis ſequi coegit.* Porro autumabat etiã Cyrus, ſeorſim ac ſolitarios funditores vix in prœlijs prodeſſe, ſed apprimè vtiles cum cætero exercitu. Iterum ibidem Xenophon: σὺν μὲν γὰρ ἄλλῃ τῇ δυνάμει μάλα ἐστὶν, ἔνθα ἰσχυρῶς ὠφελοῦσι σφενδονῆται παρόντες αὐτοὶ δὲ καθ᾽ ἑαυτοὺς οὐδ᾽ αἱ οἱ πάντες σφενδονῆται μένειαν πάνυ ὀλίγους ὁμόσε ἰόντας σὺν ὅπλοις ἀγχεμάχους: *Vna cum aliis copijs eſt, vbi admodum potenter fundi-*

Funditurum præſentia iuuet : at ipſi per ſe ſeorſim vel omnes ſimul funditores admodum paucorum armatorum cominus pugnantium impetum haud ſuſtineant.

ἢ ἐκ χειρὸς] Inter leuem armaturam veterum etiam erant, qui lapides, aut ſaxa , vel ſilices manibus eijcerent, quos in ſacculis pelleis geſtabant, Xenophon. v. Anabaſεως : καὶ τοὺς γυμνῆτας λίθων ἔχειν μεστὰς τὰς διφθέρας. *Iuſſit & velites lapidibus pelles ſuas repletas habere .* Et mox: καὶ ἅμα γε ἐνυαλίῳ ἠλάλαξαν, καὶ ἔθεον δρόμῳ οἱ ὁπλῖται, καὶ τὰ βέλη ὁμοῦ ἐφέρετο, λόγχαι, τοξεύματα, σφενδόναι, πλεῖστοι ἐκ χειρῶν λίθοι. *Et vt clamor ſublatus fuit, & curſu grauis armaturæ miles in hoſtem iuit, ſimul etiam tela, haſtæ ſagittæ ab arcubus, iaculationes à fundis ferebantur, & plurimi e manibus lapides.* Hi diſtinctè & peculiariter id eo apud Pollucem , & Thucydidem λιθοβόλοι nominantur. Quorum cum alijs velitibus etiam proprium fuit, ſine ordine, quouis tempore, loco, & viritim prœliari. Polyb. lib. x. ταῦτα δὲ διανοηθεὶς τὴν μὲν πρώτην ἔδωκε τάξιν Διογένει, συστήσας αὐτῷ τοξότας, καὶ σφενδονήτας, καὶ τῶν ὀρείων τούτους (Leo ὀρείων τούς τε) ἀκοντίζειν, καὶ λιθάζειν δυναμένους, οἵτινες τάξιν μὲν οὐκ ἔνεμον, ἀεὶ δὲ πρὸς τὸν παρόντα καιρὸν, καὶ τόπον κατ' ἄνδρα ποιούμενοι τὸν κίνδυνον πρακτικωτάτην παρείχοντο χρείαν ἐν ταῖς δυσχωρίαις. *Hæc cum ita ſecum deliberatus ſtatuiſſet Antiochus, primam Diogeni aciem dedit, adiunctis ei arcutibus , & funditoribus, & montanis, quot quot iacula, ac lapides iacere valebant. Qui quidem ordinem nullum ſeruabant , ſed obuio quouis tempore, & loco viritim diſcrimen certaminis ſubeuntes efficaciſſimum vſum in locorum difficultatibus exhibebant.* De efficaci eorum vſu & operâ id ita eſſe mox infra refert idem autor: καὶ χρώμενοι πυκνοῖς τοῖς ἀκοντίσμασι, καὶ τοῖς ἐκ χειρὸς λίθοις, κακῶς διετέθεσαν τοὺς βαρβάρους, καὶ κάλλιστα ταῖς σφενδόναις ἐκακοποίουν ἐξ ἀποστήματος βάλλοντες : *Vſique frequentibus iaculationibus, & e manu iactis lapidibus damnis barbaros afficiebant, optimèque fundis eminus per interuallum aliquod iacientes affligtabant.* Etiam Vegetius eorum vſum apud Romanos nouit, & probat. Lib. I. cap. XVIII. *Ad lapides vero vel manibus, vel fundis iaciendos exerceri diligenter conuenit iuniores.* Item mox ad finem eiuſdem capitis:

Et interdum euenit, vt in lapidoſis locis conflictus habeatur, vt aut mons ſit aliquis defendendus, aut collis, aut ab oppugnatione caſtellorum ſiue ciuitatum lapidibus barbari, fundisq́ue pellendi ſint.

καὶ τὸ τοῦ Ἀργίλου] Quis fuerit iſte Argilus, aut qualis eius armatura, fateor me adhuc ignorare. Si quis doceat, non ægrè feram.

καὶ αὐτὸ μέν] Excidit hic Peltaſtarum nomen. Reſtituetur legendo, aut, τὸ δὲ τῶν πελταςῶν καὶ αὐτὸ, aut, ἡ. δ τ. π. καὶ αὐτὴ, quod præſtat. Robortellus non animaduertens hanc corruptelam, male hæc ad Argili armaturam refert.

τούτοις γὰρ πέλτης μικρόν ἐςι, καὶ ἐλαφρὸν ὅπλον] ὅπλον hic Robortellus reddit, *armaturam*. Ego cum Gaza malui vertere, *Scutum*. Suidas, & Index vocum militarium, qui fere Lexicis adiunctus: πέλτη, μικρά τις ἐςὶν ἀσπιδίσκη, καὶ κουφή. *Pelta paruus eſt clypeolus, & leuis.* Et Iſidorus: *Pelta, ſcutum breuiſſimum.* Item in Gloſſis Latino Græcis: *Scutum*, ὅπλον. *Parmam* fere Latini reddere videtur. Vnde Gloſſæ antiquæ, πελτάριον, *Parmula*, & πελταςὴς, *Parmularius*. Reuera tamen Parma, à Pelta diuerſa fuit. Æmilius Probus in vita Iphicratis: *Cum ante illum Imperatorem Græci maximis clypæis, breuibusq́ue haſtis, minutis gladijs vterentur, ille è contrario Peltam pro Parma fecit, à quo poſtea Peltaſtæ pedites appellati, vt eſſent ad motus concurſusq́ue leuiores.* Vide etiam de iſto Iphicratis conſilio Diodor. Siculum lib. xv. Qui Peltas geſtabant, non tantum *Peltaſtas*, ſed & *Cetratos*, Liuius appellat lib. xxxi. *Nocte Cetratos, quos Peltaſtas vocant, in inſidijs abdiderat.* Cetratos autem ideo, quia, vt ait idem lib. xxviii, *Pelta Cetræ haud diſſimilis eſt.* Nec verò ij ſolum πελταςαὶ Græcis, ſed & πελτοφόροι dicuntur, Xenophōti, & Polluci. Si dicam, æreas etiam fuiſſe Peltas, verbum non amplius addo. Xenophon v. Anabaſ. αἱ δὲ πέλται αὐτῶν ἄλλη μὲν καὶ ἄλλη διεφαίνοντο χαλκαῖ οὖσαι. *Peltæ eorum, quæ erant æreæ hac atque illac perlucebant.* In Eclogis Polybij De legationibus: ὅτι κομίζοιεν δωρεὰν κοινῇ τοῖς Ἀχαιοῖς ἑξακισχίλια μὲν ὅπλα χαλκὰ πελταςικά. *Afferre gratis in communem Achæorum vſum ſex millia ſcutorum æreorum Peltaſticorum.* Cui hæc non ſufficiunt, adeat Lipſium

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

Lipſium in Analectis ad Militiam.

τῆς ἱππικῆς δυνάμεως] Vt Gaza hic vertit, an ita præ ſe tulerit eius codex ſciri non poteſt. Mihi clarior eſt hic ſenſus, qui in verſione noſtrâ expreſſus.

κατάφρακτος μέν] Index cataphractos equites ita deſcribit: οὐ μὲν κυρίως ἱππικοῦ, τὸ μέν ἐστι κατάφρακτον, ὃ καὶ τοὺς ἵππους, καὶ ἱππέας πεφραγμένους παρέχεται. *Qui proprie equites dicuntur, alij Cataphracti ſunt, qui & equos & ſe munitos armis exhibent.* Seruius in XI. Æneid. pene iiſdem verbis: *Cataphracti equites dicuntur, qui & pſi ferro muniti ſunt, & equos ſimiliter munitos habent.* Diſſentit ab eo H. Stephanus, qui putat etiam Cataphractos dicendos, qui equos munitos non habent, modo equites ipſi loricati ſint, quia Liuius καταφράκτους Latinè dixerit, *Loricatos*, lib. XXXV. *Equitum innumerabilem vim traijci Helleſponto in Europam, partim loricatos, quos Cataphractos vocant, partim Sagittis ex equo vtentes.* Cum Stephano iam non contendam. Sed Cataphractos apud Priſcos fuiſſe eos qui non tantum ipſi armati erant, ſed & equos armis tectos ſimul habebant, id concedit neceſſe. Saluſtius: *Equites Cataphracti, ferreâ omni ſpecie, equis paria operimenta erant.* Apud Suidam Scriptor aliquis de Parthis: ὁπλίζουσι δὲ καὶ τὸν ἵππον ὁμοίως σιδήρῳ πάντα μέχρι τῶν ὀνύχων· διότι οὐδὲν αὐτοῖς ὄφελος ἂν εἴη ἰδίων ὅπλων, εἰ ὁ ἵππος αὐτοῖς προαπόλοιτο: *Armant equum etiam totum ferro ſimiliter ad vngulas vſque, quod nihil ipſos iuuatura ſint arma propria, ſi quidem prius ipſis equus pereat.* Nazarius Panegyrico Conſtantino dicto: *Operimento ferri equi atque homines pariter obſepti (Clibanarijs in exercitu nomen eſt) ſuperne omnibus tectis equorum corporibus demiſſa lorica, & crurum tenus pendens ſine impedimento greſſus a noxa vulneris vindicabat.* Inde Polluci equi tales dicuntur, τεθωρακισμένοι, περιπεφραγμένοι, ὡπλισμένοι. *Loricati, vndiquaque obſepti, armati.* Quomodo etiam arma nominari ſolita, quibus ſingula equorum membra muniebantur, tradit idem: φράττονται δὲ καὶ ἵπποι ὅπλοις, προμετωπιδίοις, παρωτίοις, παρηΐοις, προστερνιδίοις, παραπλευριδίοις, παραμηριδίοις, παρακνημιδίοις: *Obſepiuntur etiam equi armis, quæ tum frontem, tum aures,*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

tum malas, tum pectus, tum latera, tum fœmora, tum tibias tegunt. Quorum ſingula a partibus, quas muniunt, denominata ſunt. Quorundam Xenophon meminit de armaturâ Equitum Perſarum, VII. παιδ. initio: οἱ δὲ ἵπποι, προμετωπιδίοις, καὶ προστερνιδίοις, καὶ παραπλευριδίοις χαλκοῖς. Item I. Anab. οἱ δὲ ἵπποι ἅπαντες οἱ μετὰ κύρου εἶχον καὶ προμετωπίδια, καὶ προστερνίδια. Quod ipſos equites attinet, ſciendum thoracem eorum diuerſum fuiſſe à pedeſtri. Scriptores nonnulli diſertè videntur diſtinguere. Xenophon III. Anab. ἐτύγχανε δὲ θώρακα ἔχων τὸν ἱππικόν. *Indutus tum forte erat thoracem equeſtrem.* Et Plutarchus Philopœmene: πεζὸς ἐν ἱππικῷ θώρακι, καὶ σκευῇ βαρυτέρᾳ χαλεπῶς, καὶ ταλαιπώρως ἁμιλλόμενος: *Pedes in thorace equeſtri, & apparatu armorum grauiore difficulter, & laborioſe decertans.* Qui equites Cataphracti, ijdem & *Cataphractarij*, ac Perſis peculiari nomine *Clibanarij* dicti. Lampridius Alexandro Seuero, de Perſis loquens: *Cataphractarios, quos illi Clibanarios vocant, decem millia in bello interemimus.* Ammianus lib. XVI. *Sparſimq; Cataphracti equites, quos Clibanarios dictitant Perſæ.* Quemadmodum vero κατάφρακτος à verbo, καταφράττεσθαι, & ſimplici, φράσσειν, cuius participium legitur apud Homerum Iliad. N. v. 130 recte deducitur; ita ridicula eſt, & inepta Etymologia, quam reddit Stewechius ad Veget. lib. III. cap. XIV. dictum putans Cataphractum a *Cataphracta*, ſeu vt videtur Græce ſcire, καταφράκτη, quod ipſus exponit, *Thoracem militarem*, vel *pectorale munimen.* Nugæ meræ, & argumentum eum Græcanicæ linguæ fuiſſe nimis quam rudem.

Pag. 15. χωρὶς θυρεῶν αὐτῶν] Malim, θυρεῶν αὐτοῖς μόνον, &c.

ὑπ' ἐνίων δὲ καὶ ξυστοφόροι] Index, & Suid. δορατοφόροι, ἢ ξυστοφόροι, ἢ κοντοφόροι. καλοῦνται γὰρ τοῖς τρισὶν ὀνόμασιν. οὗτοι δέ εἰσιν, οἱ ἀπὸ τῶν ἵππων, καὶ πλησίον τοῖς πολεμίοις δόρασι μαχόμενοι, *Haſtati equites iſtis tribus nominibus appellantur, qui ex equis haſtis cum hoſtibus comminus pugnant.*

ὑπακοντισταί] In indice legitur, ἱππαγωνισταί. Et hic, & iſtic ſcribe, ἱππακοντισταί. De his Suid. & poſtea idem Index: οἱ δὲ μόνον ἀκοντίζουσιν, εἰς χεῖρας δὲ τοῖς πολεμίοις οὐκ ἔρχονται, καὶ καλοῦνται ἱππα-

κοντ.

κοντισταὶ, καὶ ἰδίως ταραντῖνοι. *Hi vero ſolum iaculantur, ſed ad manus cum hoſtibus non deueniunt, & vocantur Hippacontiſtæ ac proprie Tarentini.*

τινὲς δὲ τῶν ταραντίνων] De his apud Suidam, οἱ δὲ τὰ μὲν πρῶτα, ἐλαφροῖς ἀκοντίοις ἀκοντίζουσι πόρρωθεν, ἔπειτα δὲ πλησιάζοντες συμπλέκονται τοῖς πολεμίοις, ἢ σπάθαις, ἢ πελέκεσιν ἀπομαχόμενοι, οὓς φασὶν ἐλαφρούς. *Hi primò quidem eminus iacula leuia emittunt, ſed deinde proprius ad hoſtes accedunt, ac cum ijs cõgrediuntur, aut ſpathis, aut ſecuribus depugnantes, quos Leues vocant.* Cæterum à Tarento, quæ Græcis τάρας, Tarentini dicti Equites. Vnde ταραντινίζειν in Epitome Stephani eſt, τὸ τὸν ἐνόπλιον, καὶ εἰς τὰς μάχας χρησμὸν (lege χρήσιμον) ἱππασίαν ποιεῖσθαι. *Equitationem exercere in armis, & ad prælia conducibilem.* Suid. ταραντῖνος (forte ταραντῖνοι) τάξις τις ἱππέων οὕτω καλουμένη. Et Heſychius: ταραντῖνοι, ἱππεῖς τινες ὀνομάζονται. οἱ δὲ τοὺς ἀκοντιστὰς, ἢ τοὺς ὑψηλοὺς (lege ψιλοὺς) ἱππεῖς. *Tarentini quidam equites nominantur, qui alijs Sagittarij, alijs Leues.* De Tarentinis equitibus Polyænus lib. II. in perſequendo Lachare: ἱππεῖς ταραντῖνοι πολλῇ σπουδῇ διώκοντες, οὐκ ἀνίεσαν: *Equites Tarentini quantâ poterant feſtinatione a perſequendo non deſiſtebant.* Et apud Polybium Philopæmen Tarentinos equites opponit Catapeltis Machanidæ lib. XI. οὐκ ἔτι χρόνον ἔδωκεν, οὐδ᾽ ἀναστροφὴν, ἀλλὰ διὰ τῶν ταραντίνων ἐνεργῶς ἐχρῆτο τῇ καταρχῇ τοῦ κινδύνου. *Non amplius tempus reuerſionis conceſſit, ſed initio prælij efficaci operâ Tarentinorum equitum vtebantur.* Vbi nemo putabit iſtos equites ex vrbe, vel tractu Tarentino fuiſſe, ſed ita vocatos ad ſimilitudinem armaturæ illorum. Vide infra cap. XLIII.

ὑπ᾽ ἐνίων δὲ σκύθαι] Heſych. σκύθαι, οὕτω τι τῶν γυεῶν ἐλέγετο. Corruptiſſimus locus; quem ita emendo, ac reſtituo: σκύθαι, οὕτω τι τῶν ἱππέων (vel τάγμα) ἐλέγετο. *Scythæ, ita quoddam equitum genus dicebatur.* Nam hos indubie innuit.

πελταστῶν, ψιλῶν ἱππέων, &c.] Paruam hanc interpunctionem ſecutus eſt Robortellus, quæ tollenda, ſcribendumque: ψιλῶν, ἱππέων δορατοφόρων, ἱππέων ἀκοντιστῶν, ἱππέων τοξοτῶν, ἱππέων καταφράκτων, ἁρματ. ἐλεφ. Ita mecum legit Gaza.

AD CAP. III.

τὸ μὲν οὖν] Gaza & Robortellus hanc ſcripturam videntur ſecuti. Male ſcribendum, τὸ μὲν οὖν, quod poſtea adnimaduerti Geſnero etiam placuiſſe. atque ita verti.

πρωτοστατοῦντος] Malim hic ſcribi, προστατοῦντος, idque ſequor in verſione. Vide quæ infra notaui de vtraque hac voce cap. XIV.

πρὸς τὴν κατ'] Scribe, πρὸς τὰ κατ'.

AD CAP. IV.

Pag. 17. ἀπό τινος] Gaza videtur legiſſe, ἀφ' ἑνός. quod tamen in idem recidit.

μετ' αὐτοὺς] Lege, αὐτόν.

τὸ μὲν οὖν καταλοχίσαι] Index: καταλοχίσαι, ἐστὶ, τὸ εἰς λόχους καταμετρῆσαι τὸ πλῆθος τοῦ στρατοῦ: *Decurias facere, eſt, multitudinem exercitus certo numero in decurias digerere.*

τὸν ἀριθμὸν τοῦ λόχου] Apud Lacedæmonios λόχος erat agmen virorum 612, vt conſtat e Thucydidis lib. v.

Συμμέτρως γὰρ ἔχει] Index, & Suidas: τὸ ἀπὸ ιϛ´ ἀνδρῶν πλῆθος, καὶ τέλειον φασὶ, καὶ σύμμετρον. *Multitudinem in decuriâ* XVI. *virorum, & perfectum, & mediocrem dicunt quidam.*

καὶ ἐάν τε] Illud, τε, tollendum.

AD CAP. V.

ὁ μὲν οὖν ἄριστος τοῦ λόχου] Index: λοχαγὸς, καὶ πρωτοστάτης καὶ ἡγεμὼν, ὁ αὐτός ἐστιν. ἔστι δὲ ὁ πρῶτος, καὶ ἄριστος τοῦ λόχου. *Lochagus & Protoſtata, & Dux, vnus idemque eſt. Eſt vero is & primus, & optimus decuriæ.* Leo Imperator: λοχαγὸς δὲ λέγεται, ὁ πρῶτος τοῦ στίχου, ἤγουν τοῦ ὀρδίνου κατὰ τὸ βάθος. ὁ αὐτὸς δὲ λέγεται, καὶ πρίμος, καὶ πρωτοστάτης. *Lochagus dicitur, primus in verſu, ſiue in ordine per altitudinem. idem & primus, & Protoſtata.* Onomaſticum Latino-Græcum: *Decurio*, λοχάρχης. Forte ſcribendum, λοχαγός. Suetonius videtur *Anteceſſores* illos appellare, libro VII. *Irruperant iam agminis anteceſſores.* Præfectura autem iſta λοχαγία dicitur apud Xenophontem I, & III Αναβ. & Ariſtotelem VI Politic. Meminit etiam ὑπολοχαγῶν Xenoph. V. Ἀναβ.

ὁ δὲ τελευταῖος τοῦ λ.] Leo: οὐραγὸς δὲ, ὁ ὀπίσω τοῦ ὅλου στίχου, ἤγουν τῆς οὐρᾶς τοῦ ὀρδίνου ἱστάμενος. *Vragus eſt, qui poſtremus in toto verſu, ſeu cauda ordinis ſtat.* Heſychius: οὐραγὸς, τῆς οὐρᾶς ἔσχατος ἡγεμών. *Vragus caudæ vltimus dux.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

dux. Xenoph VI. παιδ. eos τοὺς ἐπὶ πᾶσιν nominat. τελευταίους μέν τοι ςήσω τοὺς ἐπὶ πᾶσι καλουμένους. *Equidem poſtremos collocabo eos, qui, poſt omnes, vocantur.* Cui *Tergiducis*, aut *Tergiductoris* nomen minus placebit, quod in verſione promiſcuè vſurpo, *Vragum* vocet, ſeruato nomine Græco. Vel ſi quis cum Lipſio putet, *Optiones* apud Romanos fuiſſe, qui apud Græcos οὐραγοὶ, modo res ipſa intelligatur, per per me licet. Mihi tamen id nondum ſatis probatur.

ὁ δὲ λόχος ὅλος καλεῖται ςίχος] Leo: λόχος, καὶ ςίχος, καὶ ἀκία, καὶ κοντουβέρνιον ταυτόν ἐςι. *Decuria, & verſus, & acies, & contubernium idem & vnum eſt.* Quid autem ſit verſus, nemo neſcit, qui legere didicit. Suidas: ςίχος, ὁ κατὰ τὸ κοινὸν ὀνομαζόμενον ἔθος, ὁ ἀπὸ τῶν ἀριςερῶν ἐπὶ τὰ δεξιὰ ἀναγινωσκόμενος. Σελίδιον τε, τὸ ἀπὸ τῶν ἄνωθεν ἐπὶ τὰ κάτω ἀναγινωσκόμενον. *Verſus communi ac recepta conſuetudine is eſt, qui à ſiniſtris dextrorſum legitur: Columna, ſeu linea, quæ ſurſum deorſum legitur.* Nota, quod dicat Suidas, *recepto more.* Nam antiquitus non ita ſcribebant, vt verſus aut a dextra ſiniſtrorum inchoarent, quemadmodum Hebræi & Chaldæi; aut vice verſâ à ſiniſtra dextrorſum, vti hodie fere paſſim: ſed ſurſum deorſum. Euſtathius ad Iliad. ψ. pag. edit Roman. 1305. ἡ δὲ μεταφορά φασι τοῦ μεταςοιχεὶ, ἀπὸ τῶν παρ' ἡμῖν ςίχων, οὓς οἱ παλαιοὶ, οὐχ' ὡς νῦν ἡμεῖς κατὰ μέτωπον, ἀλλὰ κατὰ βάθος ἔγραφον. ἕν φασὶ, εἶτα ἕτερον, καὶ τρίτον, καὶ τέταρτον. *Metaphora aduerbij* μεταςοιχεὶ, *a verſibus apud nos vſitatis deſumta, quos priſci, non vt hodie nos in longitudine, ſed in altitudine ſcribebant: vt, exempli cauſâ:*

vnum,
duo,
tria,
quatuor,
&c.

Sed quia omnibus aut non eſt Euſtathius prorſus, aut non ſemper ad manus, addam etiam quæ ſequuntur: καὶ ταῦτα μὲν οἱ παλαιοί. ἐξ ὧν ἐςὶ νοῆσαι, ὡς οὐ κατὰ τὸ λεγόμενον ἐνορδίνως ἵςαντο οὗτοι κατὰ πλάτος, ἀλλ' ὁ μὲν ἔμπροσθεν, ὁ δ' ὄπισθεν, καὶ μετ' ἐκεῖνον ἄλλος, καὶ ἑξῆς, ἕως οὗ κατὰ βάθος τελείου. *Atque hæc quidem veteres. e quibus intelligere eſt quod hi non ordine vulgari in latitudine ſtarent, ſed alius ante, alius poſt, &*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

denuo poſt eum alius, vſque ad vltimum in altitudine. Et mox: ὅτι δὲ τε καὶ ἡ ἐν βίβλοις γραφὴ οὕτως ἐτάττετο οὐ μόνον πυργηδὸν, καὶ πλινθηδὸν σχηματιζομένη, ἀλλὰ καὶ πυργηδὸν κατὰ βάθος, ὅθεν ἐξευρίσκεται καὶ τὰ κοινῶς δίπαγια λεγόμενα, καὶ τρίπαγια, ἐντεῦθεν ἔστι γνῶναι. *Quod vero quandoque etiam Scriptura in libris diſponebatur, non ſolum in formam oblongam, aut laterculi, ſed & turris inſtar per altitudinem, vnde etiam quæ vulgò bipaginæ, & tripaginæ dictæ inuentæ ſunt, aliunde cognoſci poteſt.* Idem ſcribendi legendiique modus adhuc apud Chinenſes, & conterminos illis populos obſeruatur.

ὑπὸ δὲ τινων ἐνωμοτία] Ineptiunt, qui hæc, & ſimilia artium vocabula Latinè volũt vertere. quod dum faciunt, autorem obſcurant, & ſenſum ſæpe peruertunt. Vt hic Robortellus, qui ἐνωματίαν, *intergutionem* reddit. Eumque bonus alioquin interpres Xenophontis, Leunclauius incautè ſequitur. Ego vt alias pene omnes, ita hanc vocem Græcam retinere malui cum Gazâ, qui rectius à Sacramento militari appellatam ita addit: Heſychius, ἐνωματία τάξις τις (addendum videtur στρατιωτικὴ) διὰ σφαγίων ἐνώμοτος. *Enomotia, ordo quidam eſt militaris mactatâ victimâ ſacramento confirmatus.* Suidas: ἐνωμοτία, τάξις τις στρατιωτικὴ ἀνδρῶν ε καὶ κ' παρὰ Λακεδαιμονίοις. εἴρηται δὲ, ἐκ τοῦ ὀμνύναι αὐτοὺς μὴ λείψειν τὴν τάξιν. *Enomotia, ordo quidam eſt militaris virorum* XXXII *apud Lacedæmonios, inde ita dicta, quod illi iurarent ſe ordinem non deſerturos.* Idem ijsdem verbis autor Etymologici; in quo tamen pro ἐνωμοτὶς, ſcribendum, ἐνωματία. Et apud Suidam numerus corrigendus, & pro ε καὶ κ', reponendum, λ' καὶ β'. Scholia Thucydidis ad lib. v. ἔχει ἑκάστη ἐνωμοτία ἄνδρας λβ'. *Habet quæque Enotomia viros* XXXII. Intellige apud Lacedæmonios, quibus ea vox propria, Pollux: ἴδιον μέντοι Λακεδαιμονίων, δὶνωμαλία (ſcribe, ἐνωμοτία.

καὶ τὸν ἡγούμενον ἐνωμοτίας ἐνωμοτάρχην] Vtriusque nomen non ſemel apud Thucydidem occurrit, & Xenophontem cum lib v Αναβ. tum præſertim libro IV. vbi etiam quis quandoque ſit vſus ἐνωμοτίας, & ἐνωμοτάρχου docetur: Ξενοφῶν δὲ στρέψας καὶ τοὺς (forte ἐπὶ πὺς, vel, εἰς τοὺς) Καρδού-

δούχους, ἀντία τὰ ὅπλα ἔθετο, καὶ παρήγγειλε τοῖς λοχαγοῖς κατ' ἐνωμοτίας ποιήσασθαι ἕκαστον τὸν ἑαυτοῦ λόχον, παρ' ἀσπίδας παραγαγόντας τὴν ἐνωμοτίαν ἐπὶ φάλαγγος, καὶ τοὺς μὲν λοχαγοὺς, καὶ τοὺς ἐνωμοτάρχας πρὸς τῶν καρδούχων ἰέναι, οὐραγοὺς δὲ καταστῆσαι πρὸς τοῦ ποταμοῦ. *Xenophon conuerſa in Carduchos acie grauem armaturam ijs aduerſam oppoſuit, præceptique decurionibus, vt ſinguli ſuas decurias per enomotias facerent, easque in clypeos in vnam phalangis frontem deducerent, vtque Decuriones & Enomotarchæ in aduerſos Carduchos irent, Tergiduces ad flumen conſiſterent.*

διμοιρίας ἐκαλ] Scribe cum Indice & Gazâ, διμοιρίαν, ſingularie.

οὗτος δέ ἐστιν ὁ δ'] Fortaſſe iſta redundant.

καὶ ὁ μὲν τοῦ λοχαγοῦ] Index & Suidas: ἐπιστάτης, ὁ τοῦ λόχου (in vtroque reſcribe, λοχαγοῦ, vt hic) ὀπίσω τεταγμένος. Additur in illis: ἔνιοι δὲ λοχαγὸν μὲν τὸν πρωτοστάτην λέγουσιν, ὥσπερ καὶ οὗτοι, καὶ οὐραγὸν τὸν ἐπιστάτην. τοὺς δ' ἐν μέσῳ οὐχ' ὁσαύτως, ἀλλ' ἐπιστάτην τὸν μετὰ τὸν πρωτοστάτην, ἤτοι δεύτερον, τὸν δὲ τρίτον ἀπὸ τοῦ πρωτοστάτου, ὑποστάτην. *Quidam Decurionem vocant* προτοστάτην, *quemadmodum & hi; & Epiſtatam Tergiducem. Medios vero inter vtrumque, non item, ſed Epiſtatam eum, qui poſt Protoſtatam eſt, ſeu ſecundum ab eo; at tertium ab Protoſtatâ, Hypoſtatam.*

δεῖ δὲ τὸν λοχαγόν] A ſimili probat hæc eleganter Cyrus apud Xenophontem VI Παιδ. ὥσπερ γὰρ οἰκίας οὔτε ἄνευ λιθολογήματος ὀχυροῦ, οὔτε ἄνευ τῶν στεγῶν ποιούντων οὐδὲν ὄφελος. *Quemadmodum enim domus nullum præſtat vſum, quæ nec fundata eſt lapidum ſtructurâ firmâ, nec tecta rebus ad id idoneis: ita neque Phalangis vllus vſus, ſi tum primi, tum vltimi ſtrenui non fuerint.*

μετὰ δὲ τούτους] Scribe, τοῦτον, hæc & verba præcedentia in Gaza non leguntur.

ὑπὸ λοχαγῷ] Gaza reddit, *vni decurioni*, ac ſi legerit, ὑφ' ἑνὶ λοχ. quod tamen ſubintelligitur.

AD CAP. VI.

Συλλογισμὸς] Ita ſemper ſcribendum propter Robortellum monendum eſt, qui vel tanquam diuerſa, vel pro eodem συλλογισμὸν & συλλοχισμὸν accipi ab Æliano putauit. Nam alterum *Collectionem*, alterum

Coordinationem vertit.

παραλιθῆ] Index habet, ἐπιτιθῆ. Sed melior hæc ſcriptura, modo legatur, παρατιθῆ.

ὁ τοῦ δευτέρου λόχου] Malim, λοχαγοῦ.

παραστάτης δὲ καλεῖται] Index: παραστάται, ὁμολόχοι. Suid παραστάται, οἱ ὁμόζυγοι τῶν λόχων, πρωτοστάται, καὶ ἐπιστάται, διὰ τὸ παρ' ἀλλήλοις ἵστασθαι. *Paraſtatæ ſunt, qui decuriÿs ſimul iugum faciunt, Protoſtatæ ſcilicet & Epiſtatæ, quia ſtent latera ſibi mutuo claudentes.*

AD CAP. VII.

Pag. 19. ἧς τὸ μὲν μῆκος] Index: μῆκός ἐστι φάλαγγος, τὸ πρῶτον τῶν λοχαγῶν σύνταγμα, μίαν εὐθεῖαν (lege, ὁ ἐπὶ μ. εὐθ. vel, ex Suidâ, ὁ ὑπὸ μ. εὐθ.) τάσσεται ἀπὸ κέρατος εἰς κέρας διατεῖνον. καλεῖται δὲ τοῦτο, καὶ πρόσωπον, καὶ στόμα, καὶ μέτωπον, καὶ παράταξις, καὶ πρωτολοχία, καὶ πρωτοστάτης (lege πρωτοστάται) ὁ δὲ καλόπιν τούτου στίχος παράλληλος κείμενος, δεύτερον ζυγὸν καλεῖται, καὶ ὁ τρίτος, τρίτον ζυγόν καὶ ἑξῆς ὁμοίως. *Longitudo phalangis eſt, primus Lochagorum coniunctus ordo, qui vnâ rectâ ſerie collocatur a cornu vno ad alterum extenſus. Vocaur is etiam, facies, os, frons, acies, protolochia, & protoſtatæ. qui vero poſt hunc ſubiÿcitur ordo parallelus vocatur, ſecundum iugum, & tertius, tertium iugum & ſic deinceps.*

καὶ ζυγόν] Suidas: ζυγὸς, ἐν τοῖς τακτικοῖς τὸ ἐκ περιεστηκότων ἀλλήλοις πλῆθος. *Iugum in Tacticis eſt multitudo eorum, qui ſibi mutuo iuxta adſtant.* Reſcribendum tamē iſtic, παρεστηκότων, pro περιεστηκότων.

καὶ στόμα] Apud Xenophont. III Ἀναβασ. κελεύει δὲ οἱ συμπέμψαι ἀπὸ τοῦ στόματος ἄνδρας. *Iubet mitti a fronte viros.* Item IV. Hellenικῶν: ἐπεὶ δὲ ἐκώλυον τῆς πορείας οἱ Θετταλοὶ ἐπελαύνοντες τοῖς ὄπισθεν, παραπέμπει ἐπ' οὐρὰν καὶ τὸ ἀπὸ στόματος ἱππικόν. *Quandoquidem iter impediebant Theſſali incurſantes in poſteriores, accerſit ad caudam equites qui in fronte erant. & alibi ſæpe.*

βάθος] Index & Suidas: βάθος ἐστὶ φάλαγγος, τὸ μετὰ τὸ μέτωπον ἅπαν. καὶ ὁ ἀπὸ λοχαγοῦ ἐπὶ οὐραγὸν στίχος κατὰ βάθος καλεῖται. *Altitudo phalangis eſt, omnis poſt frontem multitudo. & qui à decurione ad Tergiducem vſque verſus porrigitur, Altitudo dicitur.* Ad hanc phraſin militarem reſpicit Heſychius, dum βάθος interpretatur, στίχος ἐπι-

ἐπίστασις. Pollux emendandus, in quo legitur, τὸ δὲ βάθος καλεῖται, τοῖχος. Scribe, στίχος. Etſi verò interpretes, qui apud Xenophontem & alios βάθος, in phalange *Latitudinem* verterunt, id faciant magis proprie, quam qui *Denſitatem* (nam denſitas in phalange πύκνωσις dicitur, vt docetur infra ab Æliano cap. XI.) tamen *Altitudinem* ſignificantius reddidimus. In Leonis quidem Tacticis videtur βάθος, & πάχος idem eſſe. Sed forte apud eum pro πάχος ſcribendum πλάτος. Nam Polyænus lib. IV. & Polyb. lib. XII. loci alicuius longitudinem, ac latitudinem dum deſcribunt, μῆκος, & πλάτος vſurpant.

στοιχεῖν] Index: στοιχεῖν ἐστι, τὸ ἐπ' εὐθείας κεῖσθαι τῷ κατὰ βάθος στίχῳ. τοῦτο γὰρ κυρίως στίχος λέγεται. In Collectaneis Suidæ male iſta ad, ζυγεῖν, referuntur.

μέρη, διό] Reſcribe cum Geſnero, μέρη δύο. De hac biſſecatione index ita: Διχοτομία φάλαγγος, ἡ εἰς δύο ἴσα τομή. ταῦτα δὲ (ταύτης Suid.) τὰ μέρη, καλεῖται Κέρατα. ὧν τὸ μὲν, εὐώνυμον Κέρας λέγεται, καὶ Οὐρά. τὸ δὲ λοιπὸν (ἕτερον, melius in Suida) Δεξιὸν Κέρας, καὶ Κεφαλὴ, καὶ Δεξιὸν ἀκρωτήριον, καὶ Δεξιὰ ἀρχὴ, Ἄραρος, (ita quoque ſcribendum in Suidâ, pro ἄραγος) καὶ Ὀμφαλὸς, καὶ Συνοχὴ, καὶ Πρᾶγμα (ex Suidâ, lege Φράγμα) ὥς ἔνιοι. καὶ Στόμα, ὡς ἕτεροι, ἡ διχοτομία καλεῖται. Ita intelligendus Pollux, dum ſcribit: καὶ τὰ ἑκατέρωθεν ἄκρα, πλευρὰ, καὶ κέρατα, Δεξιὸν, καὶ εὐώνυμον. τὸ δὲ μέσον, Ὀμφαλός. *Extremitates vtrimque dicuntur, Latera & Cornua, dextrum & Læuum. Medium vero, Vmbilicus.*

τῶν τε ὁπλιτῶν εἶναι, καὶ πόσον, &c.] E Græco excidit nomen, ψιλῶν. quod reſtituendum, legendumque, ὁπλιτῶν τε, καὶ ψιλῶν, καὶ πόσ. &c. Nam etiam de velitum numero, & ordinatione cap. ſequenti tradit Ælianus, & cap. XV. Eorundem quoque hic mentio in verſione Robortelli.

AD CAP. VII.

Pag. 20. τό τε μῆκος συνελεῖν] Robortellus hic præterquam quod ſit obſcurus, autoris mentem nequaquam exprimit. Gaza pro μῆκος, videtur, legiſſe βάθος, nam vertit, *Altitudinem diminuere.* Sed melior hæc ſcriptura, cuius is ſenſus, quem verſio noſtra loquitur.

τῶν τακτικῶν συγγραφ.] Cum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

Geſnero ſcribe, τακτικά.

ὁ γὰρ τῶν α. ϛ′ π′ δ′] Scribe, α′ ϛ′ τ′ π′ δ′. Geſnerus hic, & infra non ſemel integris vocibus ſcribenda iſta putat. Sed numerorum notæ etiam apud Gaz.

AD CAP. IX.

τάξις ἀνδρῶν ρκ′] Scribe, ρκή, etiam apud Suidam, vbi male legitur, ρκέ.

ταξιάρχος] Idem etiam ἑκατοντάρχης poſtea dictus. Index: τάξεις (reſcribe, τάξις) αἱ δύο τετραρχίαι, ἀνδρῶν ρκή. καὶ ὁ ἡγούμενος, πάλαι μὲν ταξιάρχος, νῦν δὲ ἑκατοντάρχης. *Taxis duæ terarchiæ, virorum* CXXVIII. *eiuſque dux, quondam taxiarcha, at nunc Hecatontarcha, ſeu centurio.*

καλοῦνται, σύνταγμα] Quibuſdam idem etiam, παράταξις. Index: σύνταγμα, ὃ ἔνιοι παράταξιν.

καθ' ἕκαστον τῶν] Forte, καθ' ἕκαστον δὲ τῶν.

ἐκτάρχοι ἄνδρες] Cum Geſnero ſcribendum, ἔκτακτοι. De his, & eorum officio ita Index: τούτους τὸ μὲν παλαιὸν ἡ τάξις (forte οὐκ εἶχε) εἶχεν, ὡς καὶ τοὔνομα δηλοῖ, διότι τάξεως ἐξάριθμοι (ita quoque apud Suidam reponendum, pro ἐξ ἀριθμοί) ἦσαν. εἰσὶ δὲ ε′, Στρατοκήρυξ, Σαλπιγκτής, Σημειοφόρος, Ὑπηρέτης, Οὐραγός. νῦν δὲ καὶ τοῦ συντάγματος καταλέγονται, καὶ τῶν ἄλλων. ἔχειν δὲ δεῖ τούτους τὴν τάξιν, ἢ τὸ σύνταγμα, τὸν μὲν ὅπως τῇ φωνῇ σημαίνῃ τὸ πραττόμενον. τὸν δέ, (lege, τὸν δὲ) ὅπως τῷ σημείῳ, εἰ μὴ ἡ φωνὴ κατακούοιτο διὰ θόρυβον. τὸν δὲ Σαλπικτήν, ὁπότε μηδὲ σημεῖα βλέποιεν διὰ κονιορτόν. καὶ τὸν ὑπηρέτην, ὥστε τι τῶν εἰς τὴν χρείαν παρακομίσαι. τόν γε μὴν ἔκτακτον οὐραγόν, πρὸς τὸ ἐπανάγειν τὸν ὑπολειπόμενον εἰς τὴν τάξιν. οἱ (ex Suida lege ὅς) τῶν τεσσάρων ἄνω τυπουμένων κατὰ μέτωπον, κάτω τάσσεται) *Hos olim acies non habebat, ſicuti & nomen ipſum aperit, quia extra reliquorum numerum erant. Sunt autem ij quinque: Præco, Tubicen, Signifer, Famulus, Tergidux. Nunc vero etiam in ſyntagmate, & alijs agminibus recenſentur. quæ illos habere oportet. Illum quidem, vt voce ſignificet, quid faciendum ſit; illum, vt ſigno; ſi propter tumultum vox non exaudiatur: tubicinem vero, cum neque ſigna propter puluerem videantur: ac famulum, vt quid eorum, quæ neceſſaria ſunt, afferat: quin & extraordinarium tergiducem, vt in ordinem reducat deficientem. qui cum quatuor ſuperiores in fronte*

ſtatu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

ſtatuantur, infra vltimus collocatur. Tales quoque μυριάρχαι, χιλιάρχαι, ταξιάρχαι, καὶ λοχαγοὶ apud Xenophontem III. Παιδ. οὗτοι γὰρ ἀπολελυμένοι ἦσαν τοῦ καταλέγεσθαι ἐν τοῖς τακτικοῖς ἀριθμοῖς. *Hi enim ſoluti erant, nec in cenſum numerorum Tacticorum veniebant.*

ἐπὶ δέκα ἐξ βάθους] Geſnerus pro ἐπὶ δέκα ἐξ β. legendum putat, καὶ δὲ ἐξ β. Non videtur. Nam familiaris Græcis ſcriptoribus hæc locutio. Polyb. XII. πλείων μὲν γὰρ ἱππέων τάττεται βάθος ἐπ' ὀκτὼ πρὸς ἀληθινὴν χρείαν. *Etenim equitum in acie vt plurimum Altitudo ad verum vſum octo equis vix amplius conſtat.* Et libro XIV, vltima verba ſunt: συνορμήσας δὲ τὰς καταφράκτους νῆας περιέστησε ταύτας τὰς φορτηγοὺς ἐπὶ τρεῖς καὶ τέτταρας τὸ βάθος. *Coactis vero Cataphractis nauibus circumdedit ijs onerarias altitudine triplâ, aut quadrupla.* Polyænus lib. II. Stratagem. Ageſilao, commate XXIV. ὁ δὲ ἐπιμηκύνας τὴν φάλαγγα ἦγεν ἐπὶ δύο τάξας. quem locum non ſatis proprie, ac ſignificanter vertit Vulteius, cum hæc ſit mens *Ageſilaum in longitudinem ordinatam phalangem duxiſſe, ita vt Altitudo è duobus tantum conſtaret in quaque ſerie.* Apud Latinos ſcriptores ſimili elegantiâ aduerbium, *ad*, quaſi παρέλκον, eodem ſenſu vſurpatur. Cæſar lib. I. de bello Gallico: *Qui arma ferrent ad millia* XCII. &: *Summa omnium fuerunt ad millia* CCCLXVIII. Item lib. II. cum caſu ablatiuo: *Occiſis ad hominum millibus* IV. Item apud Liuium libro VIII. *Ad* XX *matronis*. Et alibi paſſim.

τὰ δὲ δύο συντάγματά ἐστιν ἀνδ. Rectius ita legatur: τὰ δὲ δύο συντάγματα καλεῖται, πεντακοσιαρχία, ἀνδ. &c. quo modo & Gaza legiſſe videtur. pro ἐστιν, cur malit Geſnerus ſcribi, ἔτι, non video. Ego potius expunxerim.

Pag. 22. λόχων ξδ΄] Quanquam non aliter etiam in Gazâ legatur, videtur tamen locus ſupplendus ita: λόχων ξδ΄, καὶ ὁ τούτων ἀφηγούμενος, χιλιάρχης.

ἀνδρῶν β μ. ή] Tranſpoſitis parum vocibus, ſatius erit ſcribere: ἀνδρῶν β. μ. η, λόχων ρκή, καὶ ὁ τοῦ μέρους τούτου ἡγούμενος, καλεῖται μεράρχ. τοῦτο δὲ μέρος, &c.

τέλος] Suidas emendetur. in quo legitur, τέλος, ἀρχὴ, πρᾶξις. Reſcribe, τάξις. vel, vt Heſychius, τάγμα.

πελιάρχης] Cum Geſnero & Gaza reſcribendum, τελάρχης.

δις′] Hi numeri ex Indice ita ſcribantur: δϛϛ′.

καὶ ὁ τύτυ] Scribe, τύτων ἀφ. φαλ.

σμρϛϬ] Numeros hos ita ſcribe, σμρϛϬ.

λόχων φιϬ′] Et hic, vt in præcedentibus, adde: καὶ ὁ τούτων ἀφηγούμενος, διφαλαγγάρχης.

μέρος, ἐστι δὲ τὸ κέρας] Index: τοῦτο ἔνιοι ἀποτομὴν κέρατος φασὶν, οἱ δὲ μέρος. πάλαι δὲ καὶ στρατηγία ἐκαλεῖτο.

χιλιάρχυς ις′] Cum Gaza ſcribo: χιλιαρχίας ις, πεντακοσιαρχίας, λϬ′, συνταγματαρχίας ξδ′, ταξιαρχίας δὲ, ρκη′, τετραρχίας, σνϛ, διλοχίας, φιϬ′, λόχος δὲ ακδ′.

AD CAP. X.

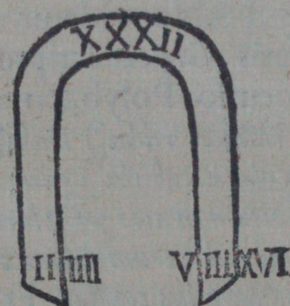
Pag. 23. τέτακται] Forte ſcribendum, τάσσεται, indicandi modo, qui etiam apud Gazam.

εἰς πρὸς τὴν] Aut rejicienda vocula εἰς, aut, quod præſtat, & Geſnerus ſecutus eſt, reſcribendum, ὡς, vt poſt ſtatim legitur.

μετὰ τὸ τρίτης] Scribo, πρώτης, cum Gaza. Nam de mente autoris eâ proportione ordinantur.

καὶ αὐτῆς] Scribe, καὶ αὐτὸς, vt etiam in Gazâ.

Δείξομεν δὲ] Hic Gazę textus aliquantum variat, ac tranſpoſita quædam leguntur, additâ tali figurâ:



Pag. 24 Δείκνυται δὲ ἐν τοῖς μαθήμ.] Vide Euclidem v elementorum. propoſitione xv, & xvi.

τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν] Ad oſtendendas has proportiones effinxit διατυπώσεις varias Robortellus, quæ apud eum videantur. Vnica in Gazâ talis eſt:

Cornu

Cornu læuum.
dddddddddd
dddddddddd
dddddddddd
dddddddddd

Sectura læua.
dddddddddd
dddddddddd
dddddddddd
dddddddddd

Os, & vmbilicus, & media sectura.
dddddddddd
dddddddddd
dddddddddd
dddddddddd

Sectura dextra.
dddddddddd
dddddddddd
dddddddddd
dddddddddd

Cornu dextrum.
dddddddddd
dddddddddd
dddddddddd
dddddddddd

Velites

oooooooooo oooooooooo oooooooooo oooooooooo

oooooooooo oooooooooo oooooooooo oooooooooo

Equites.

yyyyyyyyy yyyyyyyyy yyyyyyyyy yyyyyyyyy

AD CAP. XI.

Νυῦ δὲ καὶ περὶ τῶν διαστημάτων] Hæc doctrina de ordinationis menſurâ, *Podiſmus*, dicitur Vegetio. *Quam dux ignorare non debet, vt ſciat, qui locus quantos capere poßit armatos*, vt tradit lib. III, cap. XV.

πρῶτον μὲν γὰρ τάσσονται] Hæc & & ſequentia verba à Gazâ abſunt.

Pag. 25. ἀραιοτέροις διαστήμ.] Robortellus vertit: *arctiore interuallo*; male & contra mentem auctoris.

τεταγμένος μὲν οὖν ἀνὴρ] Addatur ex Indice & Suidâ, ὁ ἁπλῶς τεταγμένος, quod in verſione expreſſimus. Hoc modo ordinatus vir occupabit interſtitum pedum ſex. Nam cubitus (*Minor* dictus) ſeſquipedem complectitur: hoc eſt, palmas ſex, ſeu viginti quatuor digitos. Confirmet Polybius Hiſtoriarum Eclogâ XII, vbi ſex pedum ſpatium dat militi, dum inſtructâ acie iter facit: τοῦ γὰρ σταδίου λαμβάνοντος ἄνδρας ἐν τοῖς πορευτικοῖς διαστήμασιν, ὅταν εἰς ὄκτω, καὶ δέκα τὸ βάθος ὦσι, χιλίους ἑξακοσίους, ἑκάστου τῶν ἀνδρῶν ἓξ πόδας ἀπέχοντος, φανερὸν ὅτι τὰ δέκα στάδια λήψεται μυρίους ἑξακισχιλίους.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

Cum enim ſtadium capiat viros, qui quidem ſint in Altitudine octodecim, mille ſexcentos, ſingulis à ſe mutuo diſtantibus ſex pedes, vt ſolent, dum iter faciunt; manifeſtum inde eſt, quod decem ſtadia capient ſedecim mille.

πεπυκνωμένος ἢ] Subintellige, κατὰ παραστάτην, καὶ ἐπιστάτην, ſeu, in longitudine, & altitudine, vt in Indice eſt & Suida. Ita vir denſatus occupat pedes tres, hoc eſt, cubitos duos. Polybius lib. XVII, vbi comparat armaturam Romanorum cum armaturâ Macedonum: ὁ μὲν γὰρ ἀνὴρ ἵσταται σὺν τοῖς ὅπλοις ἐν τρισὶ ποσίν. *Etenim vir, imminente conflictu, dum denſatio fit, cum armis ſtat occupans locum trium pedum.* Et mox: ἐχούσης τῆς φάλαγγος τὴν αὐτῆς ἰδιότητα, καὶ πύκνωσιν κατὰ παραστάτην, καὶ ἐπιστάτην. *Obtinente Phalange ſuam proprietatem, & denſationem ſecundum Paraſtatam & Epiſtatam.*

συνησπικῶς] Quod Robortel. *hærens clypeis*, ego cum Gazâ malui reddere, *conſtipatus* quo vtuntur Curtius & Vegetius pari ſenſu.

τῆς] Voculam iſtam cum Geſnero expunge.

πυκνάσῃ κατὰ παρ] Scribo, πυκνωθῇ κατὰ παραστάτην, καὶ ἐπιστάτην, quę poſtrema vox addita non minus hic in Synaſpiſmo neceſſaria, quam in denſatione. & Gaza quoque eam habet.

ἀπάγειν] Scribo, ἐπάγειν. Verbum iſtud militare, quo vtuntur Græci hiſtorici, quotieſcunque, in hoſtem it, aut ducitur miles. Polyænus libro II, Ageſilao, commate II. τὴν δὲ φάλαγγα ὅλην ἐπάγειν ἔδοξεν Ἀγησιλάῳ. *Totam vero phalangem in hoſtem inducere, Ageſilao viſum.* Polybij locu emendandus, apud quem legitur: τότε πᾶσιν ἀπάγειν τοῖς φαλαγγίταις καταβαλοῦσι τὰς σαρίσας παρήγγειλε. Scribe, ἐπάγειν, hoc ſenſu: *Tunc omnibus phalangitis, inclinatis in hoſtem haſtis, impetum facere iuſsit.* Hoc Æliani loco verbo, *inducere*, vti volui. Ita Plautus Amphitruone, Act. I. Scen. II.

Illico iubet dextra equites induci. Curtius quoque libro VI. *Rex phalangem nihil cunctatius inducit.* Idem verbo, *inuehi*, eodem ſignificatu vtitur, libro V: *Beſſo admonito, vt Maſſagetas equites in læuum Alexandri cornu inuehi iuberet.* Et mox: *Mazæus cum omni ſuorum equitatu vehementer inuectus vrgebat Macedonum alas.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

las. Contrarium τοῦ ἐπάγειν, eſt, ἀπάγειν, quo vtuntur, quum abducitur, aut pedem a prœlio refert miles. Xenophon. II. Paid. ὅπως καὶ ὅταν δέῃ ἀπάγειν ἀπὸ πολεμίων, ἐπίστωνται, ὡς δεῖ ἀπιέναι. *Vt etiam, quando neceſſe ſit ab hoſtibus pedem referre ſciant, quo pacto recedere oporteat.* Item I. Paid. ἢ ὅπως χρὴ πρὸς πολεμίους προσάγειν, ἢ ἀπάγειν ἀπὸ πολεμίων. *Aut quo pacto in hoſtem ducere exercitum, aut ab hoſte abducere oporteat.*

AD CAP. XIII.

Pag. 26. ἀσπὶς μὲν οὖν ἐστὶν ἀρίστη χαλκή] Fuerintne clypei iſti olim ex ſolido ære, dub.tet forte quis rudior. Non videtur tamen. Quis enim credat militem galeâ, thorace, atque tibialibus, ex ære cunctis iſtis, armatum, præter longam haſtam, & gladium, inſuper tanto oneri gerendo nedum tractando, parem eſſe potuiſſe? Vero ſimilius externam ſuperficiem clypeorum ære obductam fuiſſe, cum ad munimentum, tum ad tutelam. Inde Heſychius, ἐπίχαλκον vocat ἀσπίδα: ἐπίχαλκος ἀσπὶς ἔχει γὰρ χαλκῆν τὴν ἐπιβολήν. *Aeneus dicitur clypeus. habet enim tegumentum externæ ſuperficiei æneum.* Vnde eidem ἐπιχαλπίται ſnnt, ὁπλῖται. Etiam Polyæn. ἐπιχάλκων ἀσπίδων meminit, lib. VII, Crœſo, com. I. ἥ γε μὴν αὐγὴ τῶν ἐπιχάλκων ἀσπίδων τὰς ὄψεις τῶν περσικῶν ἵππων ἀπέστρεφεν. *Splendor clypeorum ære obductorum Perſicorum equorum obtutum abſt.rrebat.* Ærei autem clypei hic meminit Ælianus, quia erant etiam in vſu veteribus alij. Apud Pollucem: ἀσπὶς οἰσυΐνη, ἀσπὶς ἀπὸ ξύλου, ἀσπὶς ἀπὸ βύρσης, ἀσπὶς ὠμοβοΐνη, ἀσπὶς χαλκῆ, &c *Clypeus e viminibus contextus, clypeus e ligno cinfectus, clypeus e corio, clypeus e pellibus crudis boum, clypeus æneus.* Cætera, quæ ad veritatem clypeorum pertinent, vide apud Lipſium III. de militiâ Romanâ.

Μακεδονικὴ] Hinc χαλκασπίδες dicti Macedones. Polyb. lib II: βασιλεὺς ἀντέταξε τῶν Μακεδόνων τοὺς χαλκασπίδας *Rex oppoſuit Macedones, quotquot erant Chalcaspides.* Plutarchus Æmilio: ἐκ τῶν χαλκασπίδων ἐπανατέλλουσαι φάλαγγες ἐκ τοῦ χάρακος ἐνέπλησαν αὐγῆς σιδήρου, καὶ λαμπηδόνος χαλκοῦ τὸ πεδίον. *Inde exorientes e caſtris Macedonum Chalcaspidum phalanges ſplendore ferri, ac fulgore æris campum compleuere.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

AD CAP. XIII.

προέθεσιν] Scribe, προέθετιν.

καὶ ἐκδεχομένων] Lege, καὶ τῶν ἐνδεχομένων, hoc eſt, *quantum poteſt.*

συνεπεκλείνετο] In Gazæ verſione legitur, *nam eius quoque ordinis iſta in frontem prominet.* Pro, *iſta*, illic ſcribe *haſta.*

καὶ πλησίον συντεταγμένον] Vt tollatur obſcuritas, ita potius legam plenius; καὶ πλησίον συντεταγμένον τοῦτο τὸ ζυγὸν, &c. idque in verſione etiam addidi.

προελθὼν εἰς] Malim, ἔνθεν προελθών τις εἰς, &c. atque id in verſione expreſſum.

καθὸ τῇ δυνάμει ὑποβέβληκεν] Scribo, κάτω τῇ δυνάμει ὑποβέβληκεν.

AD CAP. XIV.

Ἡ δὲ Μακεδονικὴ φάλαγξ τοῖς πολεμίοις, &c. Eadem Phalangi laus tribuitur apud Arrianum lib. II καὶ τῆς δόξης φάλαγγος ὡς ἀμάχου δὴ ἐς τὸ τότε διαβεβοημένης. *Laude Phalangis, tanquam inuincibilis, etiam tum omnium ore celebrata.* Paulus Æmilius Conſul, cum primum phalangem Macedonum inſtructam vidiſſet, dicere ſolitus, ſe nunquam terribilius quicquam conſpexiſſe. Suidas e Polybio: Λεύκιος δὲ ὁ ὕπατος οὐχ' ἑωρακὼς φάλαγγα τὸ παράπαν, ἀλλὰ τὸ πρῶτον ἐπὶ Πέρσεως, πολλάκις ἀνθομολογεῖτο πρός τινας ἐν τῇ Ῥώμῃ, μηδὲν ἑωρακέναι φοβερώτερον Μακεδόνων φάλαγγος, καί τοι γε πολλοὺς οὐ μόνον τεθεαμένος, ἀλλὰ καὶ χειρωσάμενος ἀγῶνας, εἰ καί τις ἄλλος. *Lucius AEmilius conſul, qui nunquam omnino phalangem viderat, ante quam tum primum cum Perſeo præliaretur, ſæpe numero quibusdam Romæ confeſſus eſt, ſe nunquam quidquam terribilius conſpexiſſe Macedonum phalange. quum tamen ſi quis alius, non vidiſſet modo multa certamina, ſed etiam iniÿſſet.* Idem Plutarchus profitetur in eius vitâ: Γιγνομένης δὲ τῆς ἐφόδου, παρῆν ὁ Αἰμίλιος, καὶ κατελάμβανεν ἤδη τοὺς ἐν τοῖς ἀγήμασι Μακεδόνας ἄκρας τὰς σαρίσας προσερηρεικότας τοῖς θυρεοῖς Ῥωμαίων, καὶ μὴ προσιεμένοις εἰς ἐφικτὸν αὐτῶν τὰς μαχαίρας. ἐπεὶ δὲ καὶ τῶν ἄλλων Μακεδόνων τάς τε πέλτας ἐξ ὤμου περιασπασάντων, καὶ τῶν σαρίσαις ἀφ' ἑνὸς συνθήματος κλιθείσαις ὑποστάντων τοὺς θυρεαφόρους εἶδε, τήν τε ῥώμην τοῦ συνασπισμοῦ, καὶ τραχύτητα τῆς προβολῆς ἔκπληξις αὐτὸν ἔχε, καὶ δέος, ὡς

ἰδόντα πώποτε θέαμα φοβερώτερον. καὶ πολλάκις ὕστερον ἐμέμνητο τοῦ πάθους ἐκείνου, καὶ τῆς ὄψεως. *Facto vero congreſſu aderat Æmilius, deprehenditque iam regia Macedonum agmina extremitatibus Sariſſarum in ſcuta Romanorum incumbere; iisque impedire, quo minus gladiis eorum cominus peti poſſint. Poſteaquam autem aliorum etiam Macedonum detractis ex humero parmis, ac Sariſſis ab vno ſigno ſimul inclinatis impetum ſuſtinentium robur, ac vim Synaſpiſmi, & aſperitatem frontis tot cuſpidibus obſeptæ vidit conſternatio, ac metus eum corripuit, vt qui nullum viderat vnquam ſpectaculum terribilius. ac frequenter exinde iſtius perturbationis, & ſpectaculi mentionem faciebat.*

ἐν πήχεσι δύο] Apud Polyb. Eclogâ lib. 17. vnde totum hunc locum videtur transſcripſiſſe Ælianus, legitur, ἐν τρισὶ ποσί. quod idem eſt. nam ſinguli cubiti ſeſquipedem complectuntur. id etiam ſupra notatum.

τὸ δὲ τῶν σαρισσῶν μέγεθος, &c. Poſſit etiam hic legi, μῆκος. Sed parum refert. Polybius idem tradit. Sed eam menſuram iuſto longiorem, ac parum vtilem Stratagemate eluſit, ac coarguit Cleonymus. Polyænus lib. II. Κλεώνυμος αἴδεσσαν (ἔδεσσαν alij) πολιορκῶν, τοῦ τείχους πεσόντος, τῶν πολεμίων ἐπελθόντων σαρισσοφόρων· ἑκάστη δὲ σαρίσση πηχῶν ἦν ἑκκαίδεκα· ἐπύκνωσε τὴν φάλαγγα ἐς βάθος. τοὺς δὲ πρωτοστάτας ἄνευ δοράτων ἔταξε, παραγγείλας, ἂν συμμίξωσιν οἱ σαρισσοφόροι, διαβαλεῖν, ſcribendum, διαλαβεῖν, ἀμφοτέραις ταῖς χερσὶ τὰς σαρίσσας, lege, τῶν σαρισσῶν, vt ſtatim poſt, καὶ κατέχειν. τοὺς δὲ ἑπομένους παρὰ πλευρὰν ἑκάστου παρελθόντας ἐνεργεῖν τὴν μάχην. οἱ μὲν ἐλάβοντο τῶν σαρισσῶν. οἱ δὲ ἀνθέλκοντες ἦσαν. οἱ δὲ κατόπιν παρελθόντες ἀνεῖλον τοὺς σαρισσοφόρους, καὶ ἄχρηστον ἐλέγχθη τὸ σαρίσσης μέγεθος τῇ Κλεωνύμου δεινότητι. *Cleonymus AEdeſan oppugnas, cum lapſo muro hoſtes Sariſſophori eruptionem ac irruptionem facerent, (erat autem longitudo cuiusque Sariſſæ ſedecim cubitorum) in altitudine phalangem ſuam denſauit at protoſtatas ſine haſtis conſtituit cum eo iuſſu, vt ſi Sariſſophori congrederētur, ipſi vtraque manu Sariſſas apprehenderent, ac continerent. Sequentes vero præter cuiusque anteriorum latus tranſirent, ac pugnæ opus peragerent. Alij ergo Sariſſas apprehendebant, hoſtib.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

retrahentibus. alij vero, qui ponerant, prætereuntes Sariſſophoros e medio ſuſtulerunt. Ac Cleonymi ſolertiâ magnitudo Sariſſæ inutilis deprehenſa fuit.

κατὰ δὲ τὴν ἀλήθειαν] Polybius, κατὰ δὲ τὴν ἁρμογὴν τὴν πρὸς τὴν ἀλήθειαν. *At ſecundum veram congruentiam.* Iuſta hæc videtur & apta menſura, quam tamen omnes non ſemper obſeruauere. Chalybes vſi leguntur haſtis XV. cubitor. Xenophon IV. Anabaſ. εἶχον δὲ δόρυ ὡς πεντεκαίδεκα πηχῶν μίαν ἔχον λόγχην. *Habebant haſtam ad* XV *cubitorum longitudinem, cui vna erat cuſpis.* Apud Homerum Iliad Z Hector. ἔγχος ἔχεν δεκάπηχυ. *Haſtam habebat decem cubitorum.* Quanquam fuerint veterum nonnulli, qui putarint iſtic legendnm per σωαλοιφὴν, ἔχ' ἐνδεκάπηχυ. quod tamen minus probatur Euſtathio. quia Poëtæ etiam vſitatum, εἰκοσίπηχυ, *viginti cubitorum*, cum duplum deſignat.

τούτων δὲ πήχεις] An potius Polybio credendum, qui quatuor cubitos ab apprehenſione haſtæ auferri tradit, ac decem tãtu mprominere? nam ita ille: τούτων δὲ τοὺς τέσσαρας ἀφαιρεῖ τὸ μεταξὺ τῶν χεροῖν διάστημα, καὶ τὸ κατόπιν σήκωμα. τῆς προσβολῆς (lege, προβολῆς) φανερὸν ὅτι τοὺς δέκα πήχεις προπίπτειν ἀνάγκη τὴν σάρισσαν πρὸ τῶν σωμάτων ἑκάστου τῶν ὁπλιτῶν, ὅταν εἴη δι' ἀμφοῖν ταῖν χεροῖν προβαλλόμενος (lege, προβαλλομένη) ἐπὶ τοὺς πολεμίους. *Quia ex quatuordecim iſtis cubitis quatuor aufert ſpatium, quod eſt inter vtramque manum, quodque pone eas in pretenſione æquipondium aliquod confert, inde liquet, neceſſario pro corporibus ſingulorum armatorum Sariſſam decem cubitis protenſa eſt.*

τοῖν χερ.] Scribe, ταῖν ex Polybio.

τῆς προσβολῆς] Lege & hic προβολῆς, vt ſupra in Polybio emendaui.

ὑποβεβηκότες προστάταις] Hic ſcribo, πρωτοστάταις. nec enim placet in Tacticis Scriptoribus, alijsque Græcis Hiſtoricis vtramque hanc vocem confundi, ac promiſcue vſurpari, quod fere factum video a pleriſque. Aliud, & quidem plus eſt, προστάτην aliquem dici, aut προστατεῖν. illud enim maiorem aliquam præfecturam denotat, vt apud Xenophontem VII. Paid. εἵλοντο με πάντες οἱ κύκλῳ βασιλεῖς προστάτην τοῦ πολέμου. *Elegerunt*

runt me omnes circum circa Reges belli præfectum; hoc eſt, στρατηγὸν, *ducem*, vt ibidem vocat. Et Plutarchum *Philopemene*: ἐπαύσαντο χρώμενοι προστάταις ἐπεισάκτοις. *Deſierant vti præfectis aduentitijs.* Vnde Heſychius, προστασία, κυβέρνεσις, *Præfectura*, *Gubernatio*. πρωτοστάτης autem dicitur ſimpliciter, qui ordine primus ſtat in acie, hoſti ex aduerſo proximus. Heſychius: πρωτοστάτης, ὁ πρῶτος παρὰ τὸ κέρας τῆς παρατάξεως τεταγμένος. *Primus in fronte aciei poſitus.* Quare etiam apud Xenophontem .II. Paid. vbi legitur: καὶ τοίνυν χώραν ἔχετε οὐδὲν ἧττον ἔντιμον τῶν πρωτοστατῶν. Alloquitur Ouragos Cyrus, quos nequaquam dignitate, ac conditione inferiores eſſe docet iſtis Protoſtatis, etiamſi illi primi ſtent in acie. Rationem mox ſubdit: ὑμεῖς γὰρ ὄπισθεν ὄντες τούς τ' ἀγαθοὺς ἂν ἐφορῶντες, καὶ ἐπικελεύοντες αὐτοῖς ἔτι κρείττους ποιεῖτε, εἴτε τις μαλακίζοντο, καὶ τοῦτον ὁρῶντες οὐκ ἂν ἐπιτρέποιτε αὐτῷ. *Vos enim a tergo poſtremi exiſtentes cum videtis eos, qui ſtrenuos ſe præbent eosque adhortamini, fortiores eosdem redditis: ſin quis ignauus ſit, idque videatis, minime id toleratis.*

ὄψιν πολεμίοις] Gaza hic vertit: *Species formiduloſa.* Videtur ergo in codice ſuo legiſſe: ὄψιν φοβεράν. quod ego quoque in mea verſione ſum ſecutus. Cæterum ad horum, & ſequentium intellectum Polybius lucem adfert, verba eius ſunt: ἐκ δὲ τούτου ῥᾴδιον ὑπὸ τὴν ὄψιν λαβεῖν τὴν τῆς ὅλης φάλαγγος ἔφοδον, καὶ προβολὴν (malim, προσβολὴν) ποίαν τινὰ εἰκότως εἶναι (ſcribo, εἰκὸς αὐτὴν εἶναι) καί τινα δύναμιν ἔχειν ἐφ' ἑκκαίδεκα τὸ βάθος οὖσαν. ὧν ὅσοι πέμπτον ζυγὸν ὑπεραίρουσι, ταῖς μὲν σαρίσαις οὐδὲν οἷοί τε εἰσὶ συμβαλέσθαι πρὸς τὸν κίνδυνον. διόπερ οὐδὲ ποιοῦνται κατ' ἄνδρα τὴν προβολὴν (denuo ſcribo, προσβολὴν) παρὰ δὲ τοὺς ὤμους τῶν προηγουμένων ἀνανενευκυίας φέρουσι, χάριν τοῦ τὸν κατὰ κορυφὴν τόπον ἀσφαλίζειν τῆς ἐκτάξεως, εἰργουσῶν τῇ πυκνώσει τῶν σαρισσῶν ὅσα τῶν βελῶν ὑπερβετῆ τῶν πρωτοστατῶν φερόμενα δύναται προσπίπτειν πρὸς τοὺς ἐφεστῶτας. αὐτῷ γε μὴν τῷ τοῦ σώματος βάρει κατὰ τὴν ἐπαγωγὴν πιέζοντες οὗτοι τοὺς προηγουμένους βιαίαν μὲν ποιοῦσι τὴν ἔφοδον, ἀδύνατον δὲ τοῖς πρωτοστάταις τὴν εἰς τοὔμπροσθεν μεταβολήν, id eſt:

Ex his facile eſt ob oculos ponere phalangis totius impetum, atque impreſſionem, qualem eam eſſe probabile, ac quam vim habere neceſſe ſit, altitudine eius conſtante e viris ſedecim. quorum, quotquot poſt quintum iugum ſunt, etiamſi illi ſuis Sariſſis nullum poſſint operæ pretium in conflictu præſtare (non enim viritim impetum faciunt, ſed præter humeros præcedentium prominentes eas gerunt, vt verticem totius ordinis muniant, Sariſſis denſitate ſuâ tela auertentibus, quæ ſupra protoſtatarum capita tranſeuntia poſſint in poſteriores elidi) attamen corporum pondere cum hi ipſo in hoſtes impetu præcedentes propellunt, tum violentam reddunt incurſionem, tum prioribus retrocedendi anſam omnem præripiunt.

φυγεῖν] Scribe, φυγήν.

κωλύων] Cum Geſnero lego, κελεύων. quanquam & hanc ſecutus videatur & Gaza & Robortellus.

Pag.28. ἔνιοι δὲ τὰ τῶν ὀπίσω, Euſtathius ad Iliad. N. de hac re ex veteribus hæc refert: φασὶ οἱ παλαιοὶ οὕτω πῶς διατετάχθαι αὐτούς. οἱ μὲν πρωτοστάται κατὰ τὸ μέτωπον προβεβλημένα εἶχον τὰ δόρατα. κατόπιν δὲ οἱ δευτεροστάται κατὰ δεξιὰ πλευρὰ τῶν πρωτοστατῶν παραβεβλημένοι, ſcribe, παραβεβλημένα, δόρατα μείζω δυσὶ πήχεσι. καὶ οἱ τρίτοι ὀπίσω ἔτι παρ' ἀμφοτέρους μείζοσι δόρασι τὴν αὐτὴν τάξιν πληροῦντες. ὥστε τρεῖς ἀκμὰς (lege αἰχμὰς) ἔχειν τὰ τοῦ μετώπου προεξέχοντα δόρατα. τέταρτοι μέντοι, καὶ πέμπτοι τὰς αἰχμὰς εἶχον ὀρθὰς, ὡς ἂν εἴπου κενωθείη ἡ τάξις, αὐτοὶ τὸ λεῖπον ἀναπληροῖεν. *Aiunt veteres ita fere eos diſpoſitos Protoſtatæ in fronte protenſas habebant haſtas. pone eos deuteroſtatæ ad dextra latera Proſtatarum prominentes haſtas duobus cubitis maiores. tertij poſt eos adhuc vtriſque maioribus haſtis eundem ordinem complebant. ita vt haſtæ, quæ in fronte eminebant tres haberent cuſpides. quarti & quinti erectas tenebant cuſpides, vt, ſi forte priorum ordo imminueretur, ipſi defectum eorum ſupplerent.*

AD CAP. XV.

Pag.29 ὅταν μὲν προσπλαζόμενοι] Vtcunque hæc emendare tentârit Robortellus, ſcribe: ὅτε μὲν προσπλαζόμενοι, ὅτε ὀπίσω τῆς φάλαγγος. Additum præterea in Gazâ: *modo in læuâ, modo in dextrâ.* quod etiam verum. itaque & hic addere licebit: ὅτε μὲν

ἐπὶ

ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ, ὅτι δὲ ἐπὶ τοῦ εὐωνύμου. Tradit ipſe autor infra principio c. XX. τάσσονται δ' αἱ ἶλαι, ὥσπερ τὰ ψιλὰ ποτὲ μὲν περὶ τῆς φάλαγγος, ποτὲ δὲ ἐκ δεξιῶν, καὶ εὐωνύμων, &c.

τῶν ἐν τῇ φάλαγγι] Supple è Gaza, & lege, τῶν ἐν τῇ φαλ. ὁπλιτῶν.

ἐξ ὀκτὼ] Si propoſitio ἐξ, tollatur, nihil propterea ſententiæ decedet.

AD CAP. XVI.

Pag. 30. σύστρεμμα] Gaza legit, *Syſtema*, quod etiam præferendum. quamuis hanc lectionem ſequitur Robortellus, & cum eo Lexicographi ex hoc loco, Indice & Suidâ quos tamen hinc etiam putem emendandos.

δεῖ δὲ καὶ τούτοις] Gaza vertit, *ſolitum eſt*, non ſatis ſignificanter. docet enim non quid ſoleat Ælianus, ſed quid fieri debeat.

AD CAP. XVII.

ἀκροβολιστικοῖς χρώμενος] Videtur hic excidiſſe, quod neceſſario addendum, χρηστός ἐστι, vel, χρησιμεύει, vel ſimile.

πρὸς τὸ καταρξασθαι] Forte addendum, μάχης, vel συμπλοκῆς. Saltem ſubaudiendum. Vt plurimum inchoari a velitibus prœlium ſolet. Quod etiam ſuadent Practici. Onoſander cap. XX. εἰ δὲ παρ' ἑκατέροις ἡ τῶν ψιλῶν εἴη βοήθεια, πρῶτον πρὸ τῆς ἐκ χειρὸς μάχης ἀκροβολιζέσθωσαν τοῖς ἀντιπάλοις, ἢ μετὰ τὴν συμπλοκὴν τῆς φάλαγγος ἐκ πλαγίων ἐπιθέντες ἀποχρήσθωσαν τοῖς βέλεσιν. *Sin vero vtrimque velitum ſint auxilia, primo antequam conſertis pugnetur manibus, telis eminus cum aduerſarijs decertent: aut poſtquam conflictum exorſa eſt phalanx lateribus hoſtem inuadentes telorum vſum ineant.* Vide etiam eiuſdem totum cap. XVII. Heſychius: ἀκροβολίζεσθαι, eſt, τὸ ἐν πολέμῳ κατάρχεσθαι συμβουλιῶν: *Conflictus exordiri.*

καὶ ἐκκαλέσασθαι] Annibalem quandoque feciſſe exemplum apud Polybium lib. IX. Ἀννίβας δὲ κύκλῳ περιλαμβάνων τὴν χάρακα τοῦ Ἀππίου, τὸ μὲν πρῶτον ἠκροβολίζετο, καὶ κατεπείραζε βουλόμενος ἐκκαλεῖσθαι πρὸς μάχην. *Annibal cum vndique caſtra Appij circumdediſſet, primo telis eminus certauit, eumque tentauit, volens ad pugnam euocare.*

ἢ ἵππων] Forte ſcribendum, καὶ τὴν ἵππον, vel, τὸ ἱππικόν.

AD CAP. XVIII.

Pag. 31. οἱ πρὸς ἡμῶν] Scribe, πρὸ ἡμ. vt in Geſnero eſt.

Ῥομβοειδεῖς] Index : Ῥομβοειδὴς παράταξις ὀνομάζεται, καὶ σφηνοειδής. Eadem Suid. in ἔμβολος. Sed ibi male ſcriptum σφενδονοειδὴς, quod hinc emenda.

εὐσύνοπτα] Gaza vertit, *vt facilius percipi poßint*, quaſi in codice eius ſcriptum fuerit, εὐσυνέτα. Sed forte pro, *percipi*, ipſus ſcripſit, *perſpici*.

Θετταλοὶ ἐν ἱππικῇ πολὺ δυνηθέντες] Laudati veteribus vſque adeo a re equeſtri Theſſali, vt prouerbium celebre fuerit, cuius meminit Suidas : ἱππεῖς μὲν ἐν Θετταλίᾳ. *Equites optimos in Theſſalia reperiri.* Euſtathius in Dionyſium περιηγητὴν : λέγεται λόγος τοιοῦτος ὡς Ἀθηναῖοι μὲν περὶ ναυτικὴν ἐσχόλουν τέχνην, Θετταλοὶ δὲ περὶ τὴν ἱππικὴν ἐπιστήμην, &c. *Sermo circumfertur talis, quod Athenienſes operam ſtudiumque poſuiſſent in re nauticâ, Theſſali vero circa artem equeſtrem.* Apud Xenophontem IV Hellenικῶν deuictis Theſſalis equitibus Ageſilaus legitur : μάλα ἡδόμενος, ὅτι τοὺς μέγιστον φρονοῦντας ἐπὶ ἱππικῇ ἐνικήκει σὺν ᾧ αὐτὸς ξυνέλεξεν ἱππικῷ. *Valde gauiſus, quod eos deuiciſſet, qui in arte equeſtri plurimum ſibi placebant, & quidem cum equitatu, quem ipſus conſcripſerat, & collegerat.* Idem Xenophon IV. Hellen. Θετταλοὶ κράτιστοι ἱππεῖς εἶναι δοκοῦντες. *Theſſali qui præſtantiſſimi videntur eſſe equites.* Etiam Alexandri Magni equitatus e Theſſalis maxime conſiſtit, autore Liuio libro IX. Notandum tamen quod Theſſali equites coniuncti in acie inuicti, & incomparabiles fuerint, diſiuncti autem, ac ſeorſim inutiles. Polybius lib. IV. Θετταλῶν γοῦν ἱππεῖς κατ' ἴλην μὲν καὶ φαλαγγηδὸν ἀνυπόστατοι, χωρὶς δὲ παρατάξεως, πρὸς καιρὸν καὶ τόπον κατ' ἄνδρα κινδυνεῦσαι δύσχρηστοι, καὶ βραδεῖς. *Theſſalorum equitum turmatim quidem & in acie, impetus ſuſtineri nequit: Seorſim vero extra aciem ſi diſcrimen pugnæ per occaſionem & loci iniquitatem ſit viritim ſubeundum, vix vtiles ſunt, & difficiles.* Ab equorum & multitudine, & bonitate nobilem fuiſſe Theſſaliam quis neſcit? Theſſalus erat Alexandri Bucephalus, autore Plutarcho. Etiam ſecundum oraculum, datum Magarenſibus, vel vt quidam, Æginenſibus, equi

Theſſa-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

Theſſalici habiti optimi:

Γαίης μὲν πάσης τὸ Πελασγικὸν Ἄργος ἀμείνων,
Ἵπποι θεσσαλικαὶ, Λακεδαιμονίαι τε γυναῖκες. &c.
Inter omnes terras ſoli bonitate Pelaſgicum Argos præſtat,
Inter equos Theſſalici, inter mulieres Lacedæmoniæ præſtantiſſimæ.

Ijdem etiam apud Herodotum tales commendantur. lib. VII: ἐν θεσσαλίῃ μὲν ἅμιλλην ποιησάμενος ἵππων τῶν ἑαυτοῦ, ἀποπειρώμενος καὶ τῆς θησσαλίης ἵππου, πυθόμενος, ὡς ἀρίστη εἴη τῶν ἐν ἕλλησι: *in Theſſaliâ certamen ſuorum equorum inſtituit* (ξέρξης), *etiam facto periculo cum equitatu Theſſaliæ, quod intellexiſſet, eum inter Græcos optimum eſſe.*

ἁλίσκεσθαι] Robertellus vertit, *perrumpi*. Gaza, *Capientur*. quod ineptè, quiſquis fuit ille Baptiſta, in *Carpentur* mutandum magno niſu contendit, quaſi non Ælianus Græcè, ſed Gaza primus hoc ſcriptum Latinè compoſuiſſet.

ἰλάρχην] Græcam vocem retinui Alias in veteribus Gloſſis, *Turmarius*, ἰλάρχης, exponitur.

Σκύθαι δοκοῦσι] primitus ſcilicet. nam & alios poſtea vſurpaſſe, docere ſuperuacuum.

Τοῦτο εἰσηγησαμένου] Aut ſcribendum, ταύτας, aut excidit aliquod ſubſtantiuum, cui prępoſitio iungi debet, vt forte, εἶδος.

ὑπέλαβον] Hanc ſcripturam ſequuntur tam Gaza, quam Robertellus. Malim ego ὑπέλαβεν, vt ad Philippum referatur. qui ſenſus in verſione noſtrâ expreſſus.

Βραχύ τι] Scrib. βραχύ τι, καὶ &c.

Pag. 32. καὶ μόνων τούτων] Geſnerus ſcribit, ἐν μόνῳ τούτῳ. ſi quid tamen mutandum, malim, ἐν μόναις ταύταις. nam pluraliter de his loquitur Ælianus.

Ἀρίσται δὲ] Falſa hic eſt Gazæ interpretatio.

Ὄπισθεν ἐπερείδοντες] Vt vitetur obſcuritas, & ſi tolerari aliquo modo hæc ſcriptura poteſt, ſatius tamen erit legere, ἐπερειδόντων, vt ad, πεζῶν, referatur, aut ἐπερεῖδον, vt ad, βάθος.

πλήθους ἕν τι β. α.] Lege τοῦ σύμπαντος πλήθους οὐχ ἕν τι β. α. nec. n. in equitibus multitudo eundem præſtat vſum, quem in Peditibus pone innitendo.

AD CAP. XIX.

Pag. 34. τὰς κεφαλὰς τῶν ἱππέων] Hanc ſcripturam ſequuti

Gaza,& Robertell. Sed ſcribendum ἵππων, ipſe ſenſus loquitur.

τοῦ ὤμου] *tergo*, vertit Robertellus, non bene, nec è mente autoris. Scribe vero hic cum Gaza, τοὺς ὤμους.

τῶν ἱππέων, καὶ τραχ.] cum Geſnero legendum, τῶν ἵππων τῶν τραχύ. Gazæ interpretatio hic breuior eſt, quam Græca præ ſe ferunt.

εἰς τοὺς πλησίον ἵππους ἐκλινάστον &c] Quibus equorum id vitij eſt, vt calcitroſi ſint, eos a militiâ remouet Xenophon Hipparchico: καὶ οἱ λακτίζοντες ἢ ἀναβεβαμμένοι ἵπποι ἐκ ποδῶν ποιητέοι. οἱ γὰρ τοιοῦτοι πολλάκις πλείω κακὰ ἢ οἱ πολέμιοι ποιοῦσιν: *& calcitroſi qui conſcenduntur equi ab vſu belli remouendi, nam tales ſæpenumero plus mali, ac noxæ inferunt, quam ipſi hoſtes.* Qui hodie in noſtro equitatu tales equos habent, nolam coguntur ad caudam appendere, vt alij eo ſigno moniti poſſint ab eis cauere.

καὶ στοιχεῖν, καὶ ζυγεῖν] Addendum videtur: οἱ δὲ, οὔτε στοιχεῖν, οὔτε ζυγεῖν: *alij, vt neque verſus, neque iuga facerent.* nam & iſtius formæ deſcriptio priorem mox ſubſequitur.

Pag. 35. ἕνδεκα τρίτου] Robertellus expungit quidem vocem, τρίτου: Sed non addit reſcribendum, ἕνδεκα, δεκατριῶν, δεκαπέντε. quod ſuppleuit tamen Geſnerus.

Pag. 36. τῶν πεπλαγμένων ἵππων] Singularie ſcri. τοῦ πεπλαγμένου ἵππου: cui ſcilicet inſidet Ilarcha. atque ita quoque rectè Gaza.

Pag. 37. ἐν σχήματι τοῦ Λ στοιχείου] Forma, quam lambda Græcorum maiuſculum exprimit, videtur potius ad cuneum pertinere. quæque inuerſa V maiuſculo Latinorum ſimilis eſt: quod voluiſſe Gazam credo.

ἐποίησαν] Si hoc immutandum non videtur, legendum erit poſt ſtatim, τάξαντες, pro τάξας. alioquin vt id maneat, ſcribendum hic, ποίησον. non ignoro interim Gazam & Robertellum, participium, τάξας, cum nomine, ἰλάρχης, aut, οὐραγὸς, conſtruere, meo tamen judicio non bené.

ἐν ἀριθμῷ] Robertellus vulgatam lectionem male ſecutus eſt. Cum Gaza ſcrib. ἐν ἀρυθμῷ.

λειπομένους, οὐ] Scrib. λειπομένους, ὧν. Obſcurus hic locus eſt. Sed in eo interpretando multo obſcuriores tam Gaza, quam Rober

ber

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

bertellus. Niſi fallor, vtcumque mentem autoris expreſſi.

τοῦ ἐφ' ἑκάτερα παρασῆσαι] Robertellus, quem ſequitur etiam Geſnerus, pro παρασῆσαι, legit, παρασήσας. quod parum iuuat. Quoquo modo ab Æliano ſcriptum fuit, non inconcinnè legi poſſe iudico; ἱππέως, ὅσον οἱ ἐφ' ἑκάτερα παρεστηκότες. quo ſenſu etiam verti, vt inde facilè, quid velit autor, intelligi poſſe mihi perſuadeam.

δέκα ἵπποι] Gaza & Robertellus legerunt, ἱππεῖς. idque malui ſequi:

ἀεὶ δὲ τῶν] Rejectis voculis, δὲ τῶν, leg: ἀεὶ ἐν τοῖς ἐφ. στίχ.

στοιχεῖν μὲν ἀλλήλους] Scrib. ἀλλήλοις.

καλεῖται δὲ ἡ μὲν εἰς τὰ δεξιὰ κλίσις &c.] Quibus motionibus exerceri ſoleant Equites, apud Polybium docetur lib. x: ἦσαν δὲ κινήσεις, ἃς ὑπελάμβανε πρὸς πάντα καιρὸν ἁρμόζειν, αἷς ἔδει (αἷς τε ἔδει leg.) συνεθεῖσθαι τοὺς ἱππεῖς, αὗται. αἱ καθ' ἵππον μὲν κρίσεις ἐφ' ἡνίαν, (leg. κλίσεις ἐφ' ἡνία) καὶ πάλιν ἐπὶ δόρυ. πρὸς τούτοις ἀναστροφὴ, καὶ μεταβολή. καὶ τὸ οὐλαμὸν δ' ἐπιστροφὴ, καὶ περισπασμός. ἔτι δὲ ἐκπερισπασμός. πρὸς δὲ τούτοις ἐξαγωγαὶ κατὰ λόχους ἐφ (ἀφ'. mſ.) ἑκατέρων τῶν κεράτων μετὰ τάχους. ποτὲ δὲ ἀπὸ τῶν μέσων. καὶ συναγωγαὶ πάλιν μετ' ἐποχῆς εἰς οὐλαμὸν θεέιλας (καὶ τ' ἴλας, fort.) εἰς ἱππαρχίας. ἐπὶ δὲ τούτων ἐκτάξεις ἐφ' ἑκατέρων τῶν κεράτων, ἢ διὰ παρεμβολῆς, ἢ διὰ παραγωγῆς τῆς παρὰ τοὺς οὐραγούς. τὴν μὲν κατὰ περίκλασιν οὐ προσδεῖσθαι μελέτης ἔφη. σχεδὸν γὰρ ὁσανεὶ πορείας ἔχειν διάθεσιν. ἐκ τούτου δὲ τὰς ἐπαγωγὰς τὰς ἐπὶ τοὺς ἐναντίους, καὶ τὰς ἀποχωρήσεις ἔδει συνεθίζειν ἐν πάσαις ταῖς κινήσεσιν ἐπὶ τοσοῦτο, ὥστε δεῖν τῷ τάχει προσάγειν, ἐφ' ὅσον συζυγοῦντας (ita lege, non, συζυγογοῦντας) καὶ συστοιχοῦντας διαμένειν. ἅμα δὲ καὶ τὰ διαστήματα κατὰ τοὺς οὐλαμοὺς τηρεῖν, ὡς ἱππέων λελυκότων τὴν τάξιν τῶν ἐν οὐλαμοῖς αἱρουμένων κινδυνεύειν, οὐδὲν ἐπισφαλέστερον ὑπάρχον οὐδ' ἀχρειότερον: *Erant vero motiones, quas autumabat (Scipio) quouis tempore conuenire, quibuſque adſueſcere oportebat equites, hæ: Inclinatio ſingulorum equorum in habenas, & rurſus in haſtam. ad hæc; Reuerſio, Immutatio, Conuerſio cuiuſq; turmæ, Inflexio, &, Circumflectio. His adde: Eductiones per decurias cum celeritate ab vtroque cornu, quandoque etiam a media acie. Rurſum: Reductiones ſeruato ordine cuiuſque Turmæ ad Hipparchias. Inſuper: Ordinationes in vtroque cornu aut*

per Interiectionem, aut Adductionem eorum, qui caudam ducunt. Exercitationem, quæ fit per Periclaſin, non eſſe neceſſariam dicebat, quod ea propemodum ſimilis eſſet motioni, quæ in faciundo itinere obſeruatur. Hinc etiam oportebat eos per conſuetudinem exercitatos eſſe, ſiue in hoſtem eundem eſſet, ſiue ab eo recedendum, in tantum, vt & cum celeritate impetum facerent, & tamen ſimul in Iugis, & decuriis permanerent, ſeruatis etiam interuallis, quæ Turmis vſitata ſunt. Adeo nihil eſſe iudicabat tum periculoſius, tum inutilius Equitibus, qui ſolutis Turmarum ordinibus diſcrimen prælij experiri ſuſtinerent.

AD CAP. XX.

Pag 39. τάσσονται αἱ ἶλαι ὥσπερ τὰ ψιλὰ] Mauult Geſnerus ſcribi, ὥσπερ οἱ ψιλοί. Quo loco velites ſtatui poſſint in acie commodè, dictum ſupra. Equitum quamuis eadem ſit ordinandi ratio; tamen non indignum puto huc acciri Onoſandri locum Strategici *Cap.* XVI: ἱππεῖς μὲν δὴ στρατηγὸς οὐχ οὕτως, ὡς βούληται, μᾶλλον ἢ ὡς ἀναγκάζεται, τάξει. πρὸς γὰρ τὸ ἀντιπόλεμον ἱππικὸν καὶ τὸ ἴδιον στήσει. ταττέτω ἢ ὡς τὰ πολλὰ κατὰ τὰς ἐκ παρατάξεως μάχας ἐπὶ κέρως, ἵνα καὶ κατὰ πρόσωπον, καὶ ἐκ πλαγίων προβάλλοντες, (leg. προσβάλλοντες) καὶ τόπῳ μείζονι χρώμενοι, μεθ' οὓς οὐκ εἰσὶν ἄλλοι τεταγμένοι τυγχάνουσιν, ἔχωσιν ἀποχρῆσθαι τι τῆς ἱππικῆς ἐπιστήμης: *Equites Imperator non pro libito, ſed magis vt neceßitate compulſus cogetur, ordinabit. Alioquin, cum pro arbitrio aciem ei inſtruere licebit, equites ſuos in cornu ſtatuat, quò & a fronte, & lateribus impetum facientes, ac loco vtentes ampliori, vt pote poſt quos nulli amplius poſiti ſunt, ſcientia equitandi vſurpare valeant.*

*Pag.*40. σνς.] Emendetur numerus, & ſcribatur, σξς.

AD CAP. XXII.

Pag 41. οἱ ἢ δρεπανοφόρα] Iis primum vſos Macedonas, autor Heſychius: δρεπανοφόρα ἅρματα φασὶ πρώτους τοὺς Μακεδόνας χρήσασθαι. Scrib. δρεπανοφόροις ἅρμασι. niſi ſi pro verbo, χρήσασθαι, aliud quis putet ſubſtituendum. De Falcatorum curruum, & Elephantorum vſu apud veteres qui plura deſiderat ſcire, adeat Veget. lib. III. Cap. XXIV: & quę ad eum cõgeſſit Stewechius. Ego de curribus atque Elephantis, quæ alij in duo capita diſtinxere, vnum feci. quia principio huius capitis coniunctim de iis loquitur autor noſter.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

AD CAP. XXIV.

Pag.43. Κλίσις μὲν οὖν ἐστὶ] Heſychius emendetur, apud quem legitur, κλίσις, ὀνομασία. addendum indubiè, τῆς τακτικῆς, vel, παρὰ τακτικοῖς. nam hoc innuit. ἔγκλισιν idem etiam vocat Onoſander Cap. x. καὶ ἐγκλίσεις ἐπὶ λαιὰ καὶ δεξιὰ: edoceat etiam imperator militem *Inclinationem ad ſiniſtras, vel ad dextras*.

ἐπ' ἀσπίδα] Ita intelligendus Heſychius, dum ἐπ' ἀσπίδα exponit, εἰς εὐώνυμα. Autor Indicis ſpeciatim ἐπανάκλισιν id vocat. κλίσις ἐπὶ δόρυ ἐστὶν, ἡ ἐπὶ δεξιὰ κλίσις, ἐπανάκλισις, ἡ ἐπὶ τὰ ἀριστερὰ κλίσις.

ἢ ἑτέρων χρειῶν] Geſnerus in margine adnotauit, ſubaudiendã vocem ἕνεκα. quod non eſt neceſſarium. nam & hæc conſtruenda cum voce, χάριν, quæ præceſſit, idemque valet.

Pag.44. ὅρος δὲ ἐστὶ τῆς μεταβολῆς] Index: Μεταβολή ἐστιν, ἡ δὶς ἐπὶ τὸ αὐτὸ γινομένη κλίσις κατὰ νώτου τὰς τῶν ὁπλιτῶν ὄψεις μετατιθεῖσα. ἧς δύο διαφοραί, ἡ μὲν ἀπὸ τῶν πολεμίων, ἣν καὶ ἐπ' οὐρὰν ὀνομάζουσι, ἡ δὲ ἐπὶ τοὺς πολεμίους, ἀπ' οὐρᾶς καλουμένη: Immutatio eſt, quæ bis eodem verſu fit inclinatio, aſpectumque armatorum a tergo tranſpoſuit. cuius duæ differentiæ, vna ab hoſtibus, quam etiam *Caudam verſus* nominant, altera in hoſtes, quæ *a cauda* vocatur.

ἐπιστροφὴ δέ ἐστιν] Hæc conuerſionis deſcriptio in Gaza abeſt.

Pag.45. τὰ συντάγματα] Suid. & Index habẽt, τὸ πᾶν σύνταγμα.

ἢ ἐπ' ἀσπίδα κλίνωμεν] Iidem, ἐγκλίνωμεν.

καὶ μεταβαλόντος] Hanc ſcripturam ſequitur Robertellus. In Indice & Suida legitur, μεταλαβόντος. idque video me ſecutum: Gaza vtramque lectionem exprimit, dum reddidit: *locum priorẽ immutent, vt dextrum aſpectum accipiant*. In periſpaſmo, & ecperiſpaſmo etiam, Ælianus verbo, μεταλαμβάνειν, vtitur.

τῶν ἐπιστατῶν] In Suida & Indice eſt, τῶν τε ἐπ.

Pag.46. τριῶν ἐπιστρ.] Et hic apud vtrumque eſt, τριῶν ἐπιστροφῶν συνεχῶν. quam poſtremam vocem etiam in verſione lucis cauſa addidi.

AD CAP. XXV.

Pag.47 τῶν ἐν τῷ λόχῳ, τῷ ζυγοῦντι αὐτῷ οἱ λοχ.] Geſnerus tantũ reſcribendum putat: τῷ λόχῳ, τῷ ζυγοῦντι αὐτῷ, ὡς οἱ λοχ. Sed vt obſcuritas tollatur, lego ac diſpungo ita: ἐν τῷ λόχῳ. ζυγοῦσιν οὖν οἱ λοχ. πάντ. atque ea mens Æliani eſt, quam ſecus aſſequi non poſſis. atque ita Gazam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

quoque legiſſe verſio eius ſatis arguit.

οἷον ἐὰν τε] Scrib. tantum, οἷον ἐὰν, abiecta copula, τε.

εἰς ὀρθὸν] Index & Suidas, ἐπ' ὀρθόν. ita paulo ante in præcedentibus verbis, ἐπ' ὀρθὸν δὲ ἀποδοῦναι. Sed promiſcuè ita dicitur.

AD CAP. XXVI.

Ἐξελιγμῶν δέ ἐστι] Heſychius: ἐξελιγμὸς, κίνησίς τις παρὰ τοῖς τακτικοῖς, ἢ ἐνόπλιος: *euolutio apud Tacticos motus quis eſt armaturæ.* Sed ibi ſcrib. τακτικοῖς ἢ ἐνοπλ. Dicitur & ἐξελισμὸς, & ἐξέλιξις. Suidas ex autore quopiam: καὶ τὰ ἐνόπλιοι διαδρομαί τινες ἐγένοντο, καὶ ἐξελίξεις, καὶ περίοδοι: *inde diſcurſiones quædam in armis fiebant, & euolutiones, & circumductiones.* Verbi ἐξελίσσειν vſus apud alios, tum Xenophontem lib. IV, & VII Hellenικῶν: καὶ ὁ μὲν εὐθὺς ἐξελίξας τὴν φάλαγγα ἦγεν ἐπ' αὐτούς: atque *ille confeſtim facta phalangis euolutione eam in illos duxit.*

ὁ δὲ Λάκων] Corrigendus Heſychius, in quo legitur: Λάκων, εἶδος παρὰ τακτικοῖς. Scribo, εἶδος ἐξελιγμοῦ π. τ.

ὁ δ' αὐτὸς Περσικὸς] ex Indice & Gaza adde καὶ Κρητικός.

περικαλεῖχον τούτων] Vera lectio eſt ἵππων. quę in Suidâ reperitur.

τὸν τοῦ οὐραγοῦ. αὐτὴ δὲ τὸ &c.] E Suidâ hunc locum ſupple, vbi additur: τοῦ οὐραγοῦ. τοῦ δὲ οὐραγοῦ τὸν τοῦ λοχαγοῦ, αὐτὴ δὲ &c. id etiam habet Gaza.

αὐτὴ δὲ τὸ κατὰ πρόσ. ἐπιφ.] Et hæc e Suida ita lege: αὐτὴ δὲ τὸ κατὰ πρόσωπον ἔμπροσθεν ἐπιφανείας ὄπισθεν. Scribe tamen iſtic, τὸ ὄπισθεν, addito articulo, vt hic.

καὶ ὁμοίως τὰ δεξιὰ &c.] In Indice & Suida legitur, τὰ δεξιὰ ἐν τοῖς εὐωνύμοις, καὶ τὰ εὐώνυμα ἐν τοῖς δεξιοῖς. Sed potior videtur noſtri codicis ſcriptura.

κατὰ συντάγματα] Deficit hic aliquid. Gaza habet, *per minores ordines ſecurius eas faciunt.* forte in eius codice fuit: πολεμίων, κατὰ μείονα (vel ἐλάσσονα) συντάγματα αὐτοὺς ποιοῦσι. atque ita locus conſtabit.

AD CAP. XXVII.

εἰς τὸν τοῦ λοχαγοῦ] Indubitanter reſcribendum, τὸν τοῦ οὐραγοῦ, vtcumque vulgatam ſequatur Robertellus. Hanc autem euoluendi deſcriptionem non habet Gaza.

Pag. 49 ὁ μὲν οὖν κατὰ στίχον ἐξελιγμὸς Μακεδ.] & hęc deſcriptio, quam habet Gaza, in Robertelli verſione exulat.

Pag. 49 ὁ δὲ Λάκων γίνεται] Nec hanc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

hanc deſcriptionem in Gaza re-
perias.

μετὰ τοῦ λοχαγοῦ] In Geſneri edi-
tione malè legitur, κατὰ τοῦ λ.

τοῖς ἐπιφανεῖσι πολεμίοις]
Quædam hic in editione vtrâ-
que Græcâ, ac verſione Rober-
telli inſerta ſequuntur de Dupli-
candi ratione, quæ cum in Gazâ
prorſus ignorentur, & quia non
ſuo ordine poſita videbantur,
non quidem abijcienda omni-
no,ſed reijciēda huc in Notas pu-
taui. Quod ſi cui diſpliceat, per
me licet in Textu reponantur,
ſed ſuo loco, mox ſcilicet ſe-
quenti capite, vbi ex profeſſo de
Duplicationibus agit Ælianus.

κατέχον ἐξελίσσει] Poſſem hic
ad tollendam obſcuritatem infi-
nitiuis vti, vt ἐξελίσσειν, & pro,
μεταλάβῃ, quod ſequitur μετα-
λαβεῖν, vel μεταλαμβάνειν. ſed no-
lo quidquam temerè mutare. Si
mens autoris rectè poſſit intel-
ligi modo, ſatis eſt.

AD CAP. XXVIII.

Pag. 50. Διπλασιασμῶν δέ ἐστι]
Heſych: Διπλασιασμὸς, ἡ ἐν τακ-
τικοῖς οὕτως ἐνόπλιος κίνησις: *Du-
plicatio, eſt motio armaturæ in Ta-
cticis ita dicta.* Quæ ex antece-
dente capite reſecui de Duplica-
tionibus, hæc ſunt: Ἰστέον, ὅτι δι-
πλασιάζεται ἡ φάλαγξ ἢ προσώποις,
ἢ τόπῳ. ὅτε μὲν γὰρ ἀπὸ τοῦ βάθους τοὺς
ἡμίσεις ὁπλίτας εἰς λόχους ποιήσαν-
τες συντάξομεν μετὰ τῶν λοιπῶν ἐπὶ μῆ-
κος, ὥστε γενέσθαι τοὺς λόχους ἀντὶ ακ
δ΄, βμή, τοῦτο διπλασιασμὸς προ-
σώπων ἐστίν. ὁσαύτως καὶ τόπῳ διπλα-
σιάζομεν διὰ μόνων τῶν ακδ λόχων
παραγγείλαντες, τοὺς μὲν ἐπὶ δόρυ
κλίνειν, τοὺς δ᾽ ἐπ᾽ ἀσπίδα, ἕως εἰς τὸ
ἁρμόζον μῆκος ἐπεκταθῇ ἡ φά-
λαγξ. ὡς ἀντὶ σταδίων ἐξ ἐπεκταθῆναι
εἰς σταδίους ί. τῷ δ᾽ αὐτῷ τρόπῳ δι-
πλασιάζεται καὶ τὸ βάθος. ἢ γὰρ λόχος
λόχῳ ἐντάσσεται, ἀνὴρ παρ᾽ ἄνδρα,
ὥστε εἶναι τὸν λοχαγὸν τοῦ δευτέρου λόχου
ἐπιστάτην τοῦ λοχαγοῦ τοῦ πρώτου λό-
χου, τὸν δὲ δεύτερον τοῦ δευτέρου λόχου
δ, καὶ καθεξῆς. ὥστε γενέσθαι ἕκαστον
λόχον ἀνδρῶν λϛ. ἢ μόνους τοὺς ίς ἄν-
δρας ἐπεκτεινομένους εἰς λϛ ἀνδρῶν
τόπον: *Sciendum, Phalangem du-
plicari aut faciebus, aut loco. Cum
igitur ex Altitudine dimidiam ar-
matorum partem in decurias reda-
ctam cum reliquis in Longitudinem
diſponimus, ita vt pro* M. XXIV. *de-
curijs fiant bis* M. XLVIII, *hoc ip-
ſum Duplicatio facierum eſt. Ita
quoque & loco duplicamus per ſolas*
M. XXIV *decurias, cum præcipimus,
alios in haſtam inclinare, alios in
Clypeum, donec in conuenientem
Longitudinem Phalanx extenſa ſit.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

ita vt pro ſtadijs v *extendatur in ſtadia* x. *Eodem quoque modo Altitudo duplicatur. Nam aut Decuria decuriæ inſeritur, vir iuxta virum, ita, vt Lochagus ſecundæ decuriæ ſit epiſtata Lochagi primæ decuriæ; ſecundus autem ſecundæ decuriæ in prima decuria quartus ſit, & ſic deinceps. Vt ita ſingulæ iſtæ decuriæ fiant virorum* XXIV, *aut, cum ſoli* XVI *viri in locum triginta duum virorum extenduntur.* Priuſquam ad Æliani textum redeo, aliam deſcriptionem addere libet, quę extat in Indice, & Suida, & quidem re eadem eſt, ſed verbis variat. Ea talis eſt: Διπλασιάσαι διχῶς λέγεται. ἢ γὰρ τόπον, ἐν ᾧ ἡ φάλαγξ, μένοντος τοῦ πλήθους τῶν ἀνδρῶν, ἢ ἀριθμὸν αὐτόν. γίνεται δὲ ἑκάτερον διχῶς, ἢ κατὰ λόχον, ἢ ζυγά. ταυτὸν δ᾽ εἰπεῖν, κατὰ μῆκος, καὶ κατὰ βάθος. κατὰ μῆκος μὲν οὖν γίνεται διπλασιασμὸς ἀνδρῶν, ὅταν μεταξὺ τῶν προπαρῢχόντων λόχων παραβάλλομεν, (ſcrib παρεμβάλλομεν) ἢ παρεμπλέκομεν ἄλλους αὐτοῖς ἀριθμοὺς (fort. ἰσαρίθμους) τὸ μῆκος φυλάττοντες τὸ αὐτὸ τῆς φάλαγγος, ὥστε πύκνωσιν γενέσθαι μόνην ἐκ τῆς τῶν ἀνδρῶν διπλασιάσεως. κατὰ βάθος δὲ, ὅταν μεταξὺ τῶν προϋπαρχόντων ζυγῶν παρεμβάλλομεν, ἢ παρεμπλέκομεν ἄλλα αὐτοῖς ἰσάριθμα, ὥστε κατὰ βάθος πύκνωσιν εἶναι μόνην. κατὰ μῆκος δὲ τόπου γίνεται διπλασιασμὸς, ὅταν τὴν προειρημένην κατὰ μῆκος πύκνωσιν μανότητι μετατάττομεν, ἢ οἱ παρεντεθέντες ἐξελίξωσι κατὰ βάθος. ἔνιοι δὲ τοὺς τοιούτους διπλασιασμοὺς ἀποδοκιμάζουσι, καὶ μάλιστα ἐγγὺς ὄντων τῶν πολεμίων: ἐφ᾽ ἑκάτερα δὲ τῶν κεράτων τοὺς ψιλοὺς, (ita quoque ſcribendum apud Suidam pro, πολεμίους) καὶ τοὺς ἱππέας ἐπεκτείνοντες τὴν ὄψιν τοῦ διπλασιασμοῦ χωρὶς ταραχῆς τῆς φάλαγγος ἀποδιδόασι: *Duplicare bifariã dicitur: aut locum in quo Phalanx, manente eadẽ virorum multitudine: aut numerum ipſum. Vtrumq; rurſus bifariam fit: aut ſecundum decurias, aut ſecundum iuga. quod idem eſt, ac ſi dicas, ſecundum Longitudinem, ac ſecundum Altitudinem. Secundum Longitudinem quidem fit Duplicatio virorum; Cum inter præexiſtentes decurias, interijcimus, aut inſerimus alias iſtis æquales numero eandem ſeruantes Phalangis Longitudinem, ita vt Sola fiat denſatio è virorum Duplicatione. Secundum Altitudinem vero fit Duplicatio, cum inter præexiſtentia iuga interijcimus, aut inſerimus alia ipſis numero æqualia, ita vt ſecundum Altitudinem ſola ſit*

Den

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

Denſatio. Secundum loci Longitudinem fit Duplicatio, cum prædictam ſecundum Longitudinem denſationem raritate tranſponimus, aut cum interiecti ſecundum Altitudinem euoluant. Sed nonnulli tales duplicationes reprobant, & quidem maximè, cum hoſtes in propinquo ſunt. Qui ad vtrumque cornu velitum, atque equitum extenſione factâ, faciem Duplicationis ita ſine Phalangis turbatione exhibent.

κατὰ βάθος] Perperam hic Robertellus vertit, *ſecundum Latitudinem*.

ἐάν τι χιλίων] Cum Geſnero ſcribendum, ἐὰν αὐτὶ χιλ. Gaza hos numeros ad milites malè refert.

ἐν τ' αὐτῷ] Scrib. ἐν αὐτῷ ſine copulâ.

παραβάλλοντες] Leg. παρεμβάλλοντες. quid ſit παρεμβολὴ, infra Cap. XXX docetur.

χωρὶς διπλασιασμοῦ τῆς φάλαγγος οὕτω συντασσομένης] Magis placet lectio, quæ ſupra in Indice, & Suidâ apparet: χωρὶς ταραχῆς τῆς φάλαγγος ἀποδιδόασι.

Pag. 51. ὡς ἄν] Scrib. potius, ἕως ἄν.

καὶ οὗτος μὲν ὁ διπλασιασμὸς γίνε.] Hæc Gaza non habet. in reliquis eſt valdè obſcurus aut corruptus.

ἤτοι τῶν παρατεθέντων] Vide, num rectius, & magis propriè legi poſſit, παρεντεθέντων, etiam in ſequentibus bis.

ἀνακαλεσόμεθα εἰς τοὺς ἰδίους λόχους.] Additum hic in Gaza: *aut ſpacia coarctabimus, quæque interuallo auximus laxiore.* quibus non intelligo quid velit.

AD CAP. XXIX.

ὅταν ἐπὶ κέρας] Suidas adducens alicunde locum hunc; ἐπικαίρως παραπλέοντας, exponit, τουτέστιν, μίαν κατακολουθοῦσαν τῇ ἑτέρᾳ. *alteram rectà ſequentem alteram.* Sed ibi reſcribendum, ἐπὶ κέρας. quemadmodum & apud alios autores idem error ex ignorantia, aut incogitantiâ remanſit. Quid vero ſit, ἐπὶ κέρας, vel vnus locus edoceat ſatis apud M. Tyrium Diſſertatione XL, vbi refert. Ceruas mediâ æſtate e Siciliâ Rhegium tranare fructuum cauſâ: νήχονται ἐπὶ μιᾶς πεπηγμέναι, ἀλλήλαις ἑπόμεναι, ὥσπερ στρατόπεδον ἐπικαίρως βαδίζον. *natant ſigillatim ordine, altera alteram ſequentes, quemadmodum exercitus, qui rectà acie per cornu incedit.* Quis non videt & ibi ſcribendum, ἐπὶ κέρας? Res ipſa loquitur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

παραμήκεις λέγεται) πρᾶγμα] Suidas & Index, τάγμα, habent. Sed melius hoc. Bonus Godſchalcus riſum mihi mouet, qui, vt & Ælianus ſibi aliquid debere videretur, ad Vegetiũ locum hunc è verſione Gazæ adducens, ex voce *oblongũ*, quod hic eſt, παραμήκεις, *os longũ*, facit, temeraria nimis, ac ridicula metamorphoſi.

Pag. 52. ὁπότερον ἂν προαιρῆται] Apud Lipſium IV de Militia ſcribitur ex Indice, προῄρηται. quod ipſe, tanquam ſi a verbo προείρομαι ſit, reddidit, *prædictum fuerit*. incaute. nam vera hæc ſcriptura, & interpretatio.

ἐν ἀποστάσει] Sæpe apud Polybium hæc locutio, qui etiam nonnunquam eodem ſignificatu dicit, ἐν ἀποστήματι. Onomaſticum vetus Latino Gręcum. *Spacium*, ἀπόστασιν. Vid. Suid.

ὑπερμονῆς] Index & Suid. ὑπερβολῆς. Sed additur apud illos, quod lucem aliquam dat, & ſubintelligendum eſt: δεξιὰ μὲν, ἡ τὸ δεξιὸν προβεβλημένη, λαιὰ δὲ, ἡ τὸ λαιόν: *ac dextra quidem, quæ dextrum cornu proijcit, ſiniſtra, quæ ſiniſtrum.*

AD CAP. XXX.

Παρεμβολή] Inter παρεμβολὴν, & παρένταξιν diſcrimen eſt apud Suidam & Indicem, qui vtramq; quid ſit, etiam diſcribunt: παρεμβολὴ παρεντάξεως διαφέρει. παρεμβολὴ μὲν γάρ ἐστιν, ἡ τῶν ὁμοίων παρένθεσις, οἷον ὁπλιτῶν πρὸς ὁπλίτας, ἢ ψιλῶν πρὸς ψιλούς. Παρένταξις δὲ, ἡ τῶν ἀνομοίων, οἷον ὁπλιτῶν πρὸς ψιλοὺς, ἢ ψιλῶν πρὸς ὁπλίτας: *Parembole à Parentaxi differt. etenim Parembole eſt, ſimilium inſertio: vt, armatorum ad armatos, aut velitum ad velites. Parentaxis vero, inſertio diſsimilium; vt, armatorum ad velites, aut velitum ad armatos.*

ὡς ἐπίστασις τὸ ὄπισθεν] Fort. ὡς ἐπιστάτης, ὁ ὄπισθεν ἱστάμενος. vt ante, ὡς πρωτοστάτης. Præpoſitionis huius deſcriptio in Gaza non eſt, qui loco eius aliam habet, quæ Adpoſitioni ſequenti conuenit.

πρόσταξις] Hic Gaza, πρόταξις, legit male, vt è deſcriptione vtriuſque facilè apparet. Index autem & Suid. προστάξεως huius alteram partem ita deſcribunt: Πρόσταξις δέ ἐστιν, ὅταν ἐξ ἑκατέρων τῶν μερῶν τῆς τάξεως, ἢ ἐκ θατέρου κατὰ τὸ κέρας αὐτὸ προστεθῇ τι στίφος τῇ πάσῃ φάλαγγι καὶ εὐθὺ τοῦ μετώπου τῆς φάλαγγος: *Adpoſitio eſt, cum ab vtraque aciei parte, vel alterutrâ, ad ipſum cornu adponitur aliquod*

agmen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

agmen toti Phalangi ad rectam Phalangis frontem.

ἡ τοιαύτη προένταξις] Suſpecta mihi hęc vox. quid ſi, παράταξις? atque ita verti. nec.n. προεντάξεως, nec παρεμβολῆς vllus hic locus aut ſermo. longè namque differunt, adpoſitio, & inſertio. Index προσεντάξεως meminit, quam eandem cum παρεντάξει facit: προσένταξις δὲ, ὅτι οἱ ἐμπλεκόμενοι τῇ φάλαγγι παρ᾽ ἄνδρα (leg. ἄνδρα παρ᾽ ἄνδρα) τάττονται. λέγεται δὲ παρένταξις τοῦτο: *Proſentaxis eſt cum velites viritim ſinguli Phalangi impliciti collocantur. idem & Parentaxis dicitur.*

ἔνταξις] Si non idem eſt, hic forte ſcribendum eſſet, παρένταξις, cuius cum παρεμβολῇ differentiam ex Ind. & Suid. produxj ſupra.

ἔχοντα] Cum Gaza, & Robertello, ſcribendũ foret, ἐχούσης, qui vocem eam ad phalangem totã referunt. ego, ne quid mutarj ſit neceſſe ad cornua refero, quæ ante mediam aciem nonnihil prominentia incuruæ aciei ſpeciem exhibent, vt infra docetur ab autore.

AD CAP. XXXI.

Pag. 53. δεῖ ἐπιστρέφειν] Quid ſi hic addatur? καὶ περισπᾶν, καὶ ἐκ. περισπᾶν ἐπὶ δόρυ, ἢ ἐπ᾽ ἀσπίδα: *& inflectere, vel circumflectere in haſtam, vel in clipeum.* nam de ijs etiam hoc capite agitur.

ἀντικαθιστάναι] Recte Geſnerus emendauit, ἀποκαθιστάναι.

τὸ ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ λόχου] Scrib. λόχον cum Gazâ. in quo etiam legitur, *dextri extremi.* forte in eius codice fuit, δεξιοῦ ἄκρου.

τὸ ἐν τοῖς λόχοις] cum Geſnero ſcrib. τῶν. Gaza pro λόχοις videtur legiſſe, λοιποῖς, quod mihi quoque magis probatur.

ὁ ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ λόχου] Hic ſcrib. λόχος, cum Gazâ. qui inſuper & hic habet, *dextri extremi*, vt ſupra.

Pag. 54. ἀποκαθιστάτωσαν ἄνω] Scribendũ putarim, εἶτα ἀποκαθιστάτωσαν, καὶ τὴν τάξιν, &c. Robertellus male vertit; *mox à ſuperiore parte recedant.* Gaza melius, *& procedentes reſtituantur.* Sed in eo additum: *ad poſtremum ſurſum haſta præcipitur.* quaſi in eius codice ſcriptum fuerit, εἶτα, ἄνω τὸ δόρυ, παραγγέλλεται. atque ita idem præceptum hic integre ſcribendum foret. Quanquam ſi hic locum haberet, repetendum quoque eſſet in ſingulis præcedentium & ſequentium pręceptionum. quod neceſſarium non

videtur, cum infra ad finem cap. ſequentis ſimul & ſemel in omnibus iſtis obſeruanda doceatur cautio iſta atque ideo hic in verſione meâ omiſi.

τὸ ἐπὶ τοῦ εὐωνύμου λόχου] Hic ſcrib. λόχον, cum Gaza, qui inſuper habet: *leui extremi.*

καθιςάνομεν] Dum hanc lectionem Robertellus incautè ſequitur, grauiter impingit vertens: *quando haſtam verſus nos conſiſtere voluerimus.* non intellexit mentem autoris, qui de reſtitutione militis in locum priorem loquitur. itaque ſcribendum: ἀπεκαθιςάνομεν, quemadmodum & reddidi.

ὁ δὲ λοιπὸς ἐπὶ δόρυ κλίνας περαγέτω] Vulgatam hanc lectionem ſequitur Robertellus. Cum Gaza tamen, & quidem de mente autoris, legendum: οἱ δὲ λοιποὶ ἐπὶ δόρυ κλίναντες περαγέτωσαν.

ἕως ἀποκαταςαίη εἰς τάξιν τὰ διαςήματα] Suſpecta mihi hæc ſcriptura, vt cumque eam ſequatur Robertellus. Vt verti, ita legendum videtur: ἕως ἀποκ. ἡ τάξις εἰς τὰ ἐξ ἀρχῆς διαςήματα.

εἰς ὀρθὸν ἀποδώτω] In plurali & hic ſcribendum, ἀποδότωσαν.

ἐπὶ αὐτὰ] Scrib. ἐπὶ τὰ αὐτὰ, vel, ταὐτά.

Pag. 55. περισπασμὸς γένηται] Legendum, περισπασμὸν γενέσθαι.

τούτων δὲ γινομένων] Scrib. in aoriſto, γενομένων, eſt enim præteriti temporis.

ἐνιέναι] Gaza videtur legiſſe, ἀνιέναι. nam reddit, *relaxare.* Robertellus, *ad ſe conferre.* Ego verbo Subeundi vtor. Quis noſtrum melius, & magis propriè ad ſenſum, libens aliorum iudicio relinquo.

τὸν ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ λόχου] cum Gaza lege, λόχον.

τὸν ἐξ ἀρχῆς ἀποκαταςασιν τὰ συντάγματα] Scrib. εἰς τὴν ἐξ ἀρχ.

τῶν ὁμοίαις ἀγωγαῖς χρήσασθαι] Robertellus obſcurus hic eſt. nec minus Gaza. in cuius tamen codice, ſi quid rectè colligo, ſcriptũ fuiſſe videtur; ὁμοίαις ἀγωγαῖς εἰς τὴν ἐξ ἀρχῆς ἀποκατάςασιν χρησόμεθα, ὅπερ ἐκ τῶν προειρημένων ἤδη δῆλον: atque eo ſenſu reddidi ſolũ vltima hęc verba. *quod ex prædictis iam manifeſtũ eſt,* in textu noſtro non leguntur.

ποιεῖ δὲ ἐπὶ δόρυ περισπασμὸς] Vterque, Gaza & Robertellus, hanc ſcripturam incaute ſequuntur, cum duæ voces, ἐπὶ δόρυ, non ſuo loco poſitæ hinc ſint tollendę. Totus locus cum ſequentibus ita legendus: ποιεῖ δὲ

ὁ περισπασμὸς τὴν ὄψιν τῶν ὁπλιτῶν ἀπὸ τοῦ ἔμπροσθεν νεύειν κατόπιν. ὁ δὲ ἐπὶ δόρυ ἐκπερισπασμὸς, ἀπὸ τοῦ ἔμπροσθεν ἐπὶ τὰ εὐώνυμα, ὁ δὲ ἐπ' ἀσπίδα ἐκπερισπασμὸς, ἀπὸ τοῦ ἔμπροσθεν ἐπὶ τὰ δεξιὰ νεύειν. atque eo modo, quod ſenſus genuinus poſtulat, etiam verti.

AD CAP. XXXII.

Pag. 56. δεξιὸν μέρος] Geſner. cum Gaza legit, κέρας. quod etiam præfero, cum infra ſemper voce ea vtatur autor.

καὶ προσάγειν τὰ ὀπίσω.] Leg. vt ante, προάγειν, & hic. & ſi hanc videatur ſecutus Gaza, qui reddidit, *colligere*. Ego ſecundum hanc ſcripturam, *procedere*, vt & Robertellus, *progredi*. Quæ mens autoris ex præcedentibus motionibus, in quibus hoc verbo frequenter vſus eſt.

σωτηρήματα διαστήσαντες] Non dubium, quin ſcribendum ſit, διαστήματα σωτηρήσαντες. errore, aut incuria typographi, vel ſcribę, mutatione iſta vocũ facta.

καὶ προαγέτωσαν ὀπίσω ζυγά] In Robertelli & Geſneri editione male ſcriptum. προσαγέτωσαν. Sed hic adde, τὰ ὀπίσ. ζυγά.

Pag. 57. ἐκπυκνώσεως] Robertellus, quem ſecutus Geſnerus, ἐκπυκνώσεις: legit. Sed hæc ſcriptura videtur in Gaza apparere, qui reddit: *Si per denſationem agitur.*

δεῖ τὰ δόρατα ἄνω ἔχειν] Hinc præceptum, quod inter alia cap. vltimo legitur, ἄνω τὸ δόρυ: *Surſum haſta.* Surſum autem haſtas geſtabant non ſolum in his, de quibus hic agit autor, motionibus, ſed & quoties ad ſigna concurrebatur: vt & hodie obtinet. Polyænus lib. IV ſtratagemat. Antipatro: ὁ μὲν σαλπικτὴς ἐσήμαινε, οἱ δὲ Μακεδόνες περὶ τὴν σκηνὴν ἠθροίζοντο μετέωρα ἔχοντες τὰ δόρατα: *tubicen ſignum dabat, Macedones vero circa tentorium haſtas ſurſum erectas geſtantes congregabantur.* Aliquando etiam præceptum fieri ſolet, quo humero geſtari haſtam oporteret. de dextro Xenoph. VI Anabaſ.: παρηγγέλλετο δὲ τὰ δόρατα ἐπὶ τὸν δεξιὸν ὦμον ἔχειν ἕως σημαίνοι τῇ σάλπιγγι. ἔπειτα δὲ εἰς προσβολὴν (malim, προβολὴν) καθέντας ἕπεσθαι βάδην: *præceperat vero haſtas in dextris humeris gerere, vſque dum turba ſignum daret. ac deinde lento gradu ſequi haſtis in hoſtem demiſſis.* Nam cum impetum in hoſtem facturi eſſent, iubebantur: κλῖναι τὸ δόρυ. Polyænus lib. III. Stratag. Iphicrate, commate

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

VII: ἡνίκα δὲ παρήγγειλα, κλῖναι τὸ δόρυ, πλείων ἐξηκούετο ψόφος τῶν ὀδόντων, ἢ τῶν ὅπλων: *Cum iuſſi haſtam inclinare in hoſtem, maior dentium quam armorum ſtrider exaudiebatur*. Plutarchus Æmilio: καὶ τῶν σαρίσσαις ἀφ' ἑνὸς συνθήματος κλιθείσαις ὑποστάντων τοὺς θυροφόρους εἶδε: *& vt ſariſsis ab vno, ac communi ſigno dato in aduerſarios inclinatis ſuſtinere ſcutatorum impetum Macedonas vidit*. Id quoque Polybius ſæpe, καταβάλλειν, vocat. Lib. V: διὸ καταβαλόντες παραχρῆμα τὰς σαρίσσας οἱ περὶ τὸν Ἀνδρόμαχον, καὶ Σωσίβιον ἐπῆγον. Perottus in verſione horum, & ſimilium ineptiſſimus eſt, nam hic reddidit: *Qui cum Andromacho & Soſibio erant, abiectis repente armis fugæ ſe commiſerunt*. At hoc falſiſſimum, & contra mentem Polybij, qui hoc vult: *Conſpecto Antiocho, Andromachum ac Soſibium animos reſumſiſſe, ac confeſtim inclinatis haſtis in hoſtem ſuos induxiſſe*. Item Eclog. hiſtor. XI: οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι χωρὶς παραγγέλματος ἐπαρθέντες ταῖς διανοίαις ἐπὶ τῷ τῶν εὐζώνων προτερήματι καταλαβόντες τὰς σαρίσσας ὥρμησαν ἐπὶ τοὺς ὑπεναντίους. Muſculus etiam, qui nec corruptelam hic animaduertit, nec mentem aſſecutus eſt ſcriptoris, male vertit: *arreptis haſtis*. Si reſcribatur, καταβαλόντες, ſenſus planus is erit: *Lacedæmonij animis elati propter victoriam a Velitibus adeptam iniuſſu ducis ſariſſas inclinauere, ac impetum in aduerſarios fecere*. & mox: τότε πᾶσιν ὑπάγειν (*leg.* ἐπάγειν) τοῖς φαλαγγίταις καταβαλοῦσι τὰς σαρίσσας παρήγγειλε: *tunc inclinatis ſariſsis cunctos in hoſtem ire Phalangitas iuſſit*. Denuo hic Muſculus, καταλαβόντες, legit, vertitque, *apprehenſis haſtis* etiam malè, per imperitiam phraſium militarium. Sed Augiæ ſtabulum repurgandum ſuſcipiat, qui veterum in hiſce rebus interpretum verſiones reformare cupiat.

AD CAP. XXXIII.

καὶ περισπασμῶν] Rectè hic addas, καὶ ἐκπερισπασμῶν, καὶ ἀποκατ. nam omnium horum idem vſus.

ἐκ δεξιῶν τῆς πορείας] Quod hic à dextris & ſiniſtris, id Gaza reddidit, *à latere*. quaſi ipſe legerit, ἐκ πλαγίου, vt alibi loquitur Ælianus. Sed tum ſcribendum, ἐκ πλαγίων.

καὶ τὸν ἐξελιγμὸν] Senſus, & Syntaxis poſtulant legendum, τῶν ἐξελιγμῶν.

ἀρχὴν

ἀρχὴν τοὺς] Scrib. τούς τε.

Ἀλέξανδρον δὲ] Malim, τε, copulatiuè.

ἀμφοτέροις] Geſnerus ſcribit, ἀμφοτέρως; quam lectionem exprimit etiam Robertelli verſio, quæ habet: *vtroque autem genere*. Minus recte. melius Gaza ſingularie: *vtrumque*. Itaque ſcribo, ἀμφότερον. ad Philippum enim & Alexandrum hæc vox referenda.

AD CAP. XXXIV.

Pag. 59. παρεμπτώσεων, καὶ χρεμετισμῶν] Ita legitur & in textu Græco Geſneri, & Veneto, & in verſione Robertelli. Sed preſtat, vt habet & Gaza, ſcribere in ſingulari, παρεμπτωσίαν, καὶ χρεμετισμόν.

καὶ νιφέτους] Hæc vox apud Gazam non eſt, haud tamen ſuperflua. Cum & hoc frequenter vſu venire, Hiſtoriæ pariter, atque ipſa experientia doceant.

καὶ κάμπας ἔχοντας] Neque hoc habet Gaza. attamen haud minus quam præcedens obſeruabile, ac verum.

προσείθισται] & ſi bona hæc lectio tamen non male etiam ſcribitur, προείθισται: *antea adſueuit*. Sed nihil muto.

AD CAP. XXXV.

Ἐπαγωγὴ ὀρθία μέν ἐστιν] Suid. e Tacticis, & index: ἐπαγωγὴ λέγεται, ὅταν τάγμα τάγματι ὑποτάσσηται. οἷον, τετραρχίας ἡγουμένης αἱ λοιπαὶ τετραρχίαι πᾶσαι ὑποτάσσονται ἢ ξεναγίας ἡγουμένης αἱ λοιπαὶ ξεναγίαι ἐπακολουθοῦσι. καὶ καθόλου ὅταν σύνταγμα συντάγματι πορείᾳ (ἐν πορείᾳ, Index) ἕπηται, ὥστε τοῖς τοῦ προηγουμένου συντάγματος οὐραγοῖς τοὺς τοῦ ἑξῆς συντάγματος ἡγεμόνας συνάπτειν: *Epagoge, ſeu inductio, dicitur, cum agmen agmini ſubiungitur. vt, e. c. Tetrarchia, præcedente, reliquæ Tetrarchia omnes ſubiunguntur. aut, Xenagia præcedente, reliquæ Xenagiæ ſubſequuntur. atque in genere, cum agmen in itinere agmen ſequitur, ita vt præcedentis Agminis Tergiductores ſequentis Agminis Anteriores duces quaſi contingant:*

ὁ κοιλέμβολος] Hæc contraria eſt Aciej forma ἐμβόλῳ. Index & Suid.: ἔμβολον δὲ καλεῖται, ὅταν ἡ ἀμφίστομος διφαλαγγία τὰ μὲν ἡγούμενα κέρατα ἀλλήλοις συνάψῃ, τὰ δὲ ἑπόμενα διαστήσῃ. Κοιλέμβολον δὲ καλεῖται, ἐπειδὰν ἡ ἀντίστομος διφαλαγγία τὰ μὲν ἑπόμενα κέρατα συνάψῃ, τὰ δ' ἡγούμενα διαστήσῃ: *Embolum, ſeu cuneus vocatur; cum Amphiſtomus Dipha-*

langia præcedentia cornua inter ſe coniungit, ſequentia vero diſiungit. At Coelembolū, ſeu cuneus cauus vocatur, cum quando Antiſtomus Diphalangiæ ſequentia cornua coniungit, præcedentia diſiungit.

ὅταν ἡ ἀντίστομος] In hac Cœlemboli diſcriptione vox, ἀντίστομος, & a Gaza, & a Robertello præterita eſt. quæ tamen & in Indice, & Suida legitur, meo iudicio neceſſaria etiam ad intelligendum diſcrimen ἐμβόλου.

AD CAP. XXXVI.

Pag. 62. Παραγωγὴ δ', ὅταν] Scrib. παραγωγὴ δ' ἐστιν, aut, λέγεται, ὅταν.

ποιησαμένους] Vt participium hoc ad verbum aliquod referri poſſit, forte ſcribend. ποιησαμένη.

ἀμφότερα δὲ] Recte in Geſneri editione ſcriptum, ἀμφότεραι.

διπλάσιον] Si τριπλάσιον, legendum, quod Gaza, & Geſner. ſequuntur, mox pro, δέκα, reſcribendum putarem, ἐννέα. tripla enim eſt proportio nouenarij numeri ad ternariū, denarius tamen admitti poteſt. nam ęqualis debet eſſe Tacticus numerus, vt biſſecari poſſit.

ἐκ πλαγίους] Gaza in ſingulari vertit: *a latere* vnde Geſnerus reponit, ἐκ πλαγίου. Malim ἐκ πλαγίων. quod ſequor.

AD CAP. XXXVII.

Pag. 63. Ἀντίστομος φάλαγξ] Robertellus ſcribendum putat, Ἀμφίστομος, ac vertit, *Bifrons.* Sed vera noſtra lectio, quam & Geſnerus ſeruauit, ex exprimit Gaſa, dum reddit, *acceps.* Heſychius: ἀντίστομος, ἡ ἐξ ἑκατέρου μέρους τοὺς ὁπλίτας ἔχουσα τάσις. Leg. τάξις. Sed dubium, vtrum ille hanc formam intelligat, an ſequentem. ſi illam, ſcribendum eſſet, Ἀμφίστομος. Ita quoque Autor Etymologici, qui nihilominus emendandus,: Ἀντίστομος, παρὰ τὸ τακτὸς τάξις ἐξ ἑκατέρου μέρους ἔχουσα τοὺς μαχίμους. Lege: Ἀντίστομος, παρὰ τοῖς τακτικοῖς, τάξις, &c. quanquam non neſcio, aliter emendare voluiſſe Sylburgium.

στόμα γὰρ λέγουσι &c.] Hæc non leguntur in Gaza.

ὥστε τοὺς μὲν ἐπὶ ἐπιστάτας. &c] Neque hæc habet Gaza. quæ tamen ſi quis ſeruanda putet, pro ἐπιστάτας, legam potius, πρωτοστάτας.

καὶ κατελάυνειν δυναμένους] Hæc in verſione noſtra non ſunt expreſſa, ſiue mea in deſcribendo, ſiue typographi forte culpa.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

Memini tamen vertiſſe: *& circumuenire poſſunt.* an proprie, ipſus vix ſcio. nam ſi non mendoſum eſt, verbi κατελαύνειν, nec talem, nec vllam ſignificationum ſimilem reperio apud alios. Heſychius κατελάσαι, exponit, καταστῆξαι. Scribendum quidem iſtic, καταπῆξαι, ſed nihil locus ad hunc ſenſum. Robertellus reddidit, *irrumpere.* Gaza circumſcriptione vtitur: *melius enim reſiſtunt circumuentioni, & multiplici equitum inuaſioni.* forte etiam diuerſam lectionem ſecutus eſt.

πρὸς τοὺς περὶ τὸν Ἴστρον Βαρβάρους] Ita quoque de ijſdem Liuius, lib. XXXIX: *Miſſis ad accolas Iſtri fluminis.* Iſter vnde poſtea quoque dictus à Scythis Δανούσιος, ſiue Δανούβιος, vid. apud Euſtath. commentario in Dionyſium περιηγητήν. Inde *binominem* vocat Iſtrum Ouid. 1, de Ponto.

Stat vetus vrbs ripæ vicina binominis Iſtri.

Rigaltius ad Onoſandrum, è veteribus membranis auctiorem citat hunc Æliani locum his verbis: ὅπερ νῦν τοῖς Βουλγάροις σύνηθες, καὶ Τούρκων, καὶ Πατζινακῶν. Sed hæc Æliani eſſe perſuadeatur ijs, qui ex hiſtorijs ignorant, quando demum Bulgarorum ac Turcarum nomen innoteſcere cœpit. Gloſſema alicuius eſt, quod imperitus, vel incautus ſcriba, oræ adſcriptum in contextum inſeruit. Nam ſcribit etiam H. Stephanus alibi, vidiſſe ſe Codicem Ms. in Bibliothecà Chriſtianiſſimi Regis, in quo eadem iſta legebantur, ſed margini adſcripta. Qui vero populi olim fluuium iſtum accoluerint, legere eſt apud veteres Geographos, Dionyſium, Strabonem, & alios plures.

οὓς καὶ ἀμφίππους ἔλεγον] De his ita index. τοῦ μὲν ἱππικοῦ, τὸ μὲν ἁπλῶς οὕτω καλεῖται, ἱππεῖς, καὶ ἱππικόν. τὸ δ' ἄμφιππον. ἄμφιπποι μὲν οἱ ἐπὶ δυοῖν ἀστρώτοιν ἵπποιν συνδεδεμένοιν ὀχούμενοι. οἱ καὶ μεταπηδῶσιν ἀπ' ἄλλου ἐπ' ἄλλον, ὅταν ἡ χρεία καλῇ: *Equitum alij ſimpliciter ita vocantur*, Equites & Equitatus, *alij* Amphippi. Amphippi *quidem, qui binis equis non ſtratis, ac colligatis vehuntur. qui etiam ex altero in alterum tranſiliunt, cum vſus poſtulat.* Heſychius: ἄμιπποι, δύο ἵπποι συνεζευγμένοι: Leg. ἄμφιπποι: *Amphippi, duo equi coniuncti.* Suidas etiam in ἄμιπποι, hos deſcribere videtur, vbi etiam

reſcribendum iudicarim, ſi modo hi ijdem, ἀμφιπποι: οἱ δὲ φασὶν, ὅτι ζεύγνυνται μὲν τινες ἵπποι, καὶ ὁ ἐπελαύνων αὐτοὺς τοῦ μὲν ἐποχεῖται, τὸν δὲ παρέλκεται, καὶ καλοῦνται αὗτοι, ἀμιπποι: *aiunt vero quidam, iungi aliquos equos, & qui eos agit, alteri inſidet, alterum adducit iuxta, & vocantur hi, Hamippi.* Sed de eo loco adhuc hæreo. Non item de Pollucis loco, qui de ijs, & eorum vſu ita ſcribit, lib. 1. cap. 10: ἄνιπποι (hic indubitanter lego, ἄμφιπποι) δύο εἶχον οὗτοι ἵππους, καὶ ὁ ἕτερος προσήρτητο θατέρῳ, καὶ μεμελετήκεσαν μεταπηδᾶν εἰς ἑκάτερον. ἦν δ' αὐτοῖς τὸ σόφισμα, τοῦ ἀκραιφνεστέροις χρῆσθαι πρὸς τὰ ἔργα τοῖς ἵπποις, ὅπως ὁδοῦ τε μακροτέρας κατανύσειεν, καὶ εἶεν αὐτοῖς ἀκοπώτεροι: *binos habebant hi equos, quorum alter alteri ſocius adiunctus erat, ac per exercitationem tranſilire in vtrumque didicerant. Scientiam vero eam in hoc vſurpabant, vt & integrioribus ad opera, laboreſque ſubeundos vterentur equis, & plus viæ emetiri poſſent, & minus fatigarentur.* Liuius de Numidis equitib. lib. XXIV: *Nec omnes Numidæ in dextro locati cornu, ſed quibus deſultorũ in modum binos trahentibus equos inter acerrimam ſæpe pugnam in recentem equum ex feſſo armatis tranſultare mos erat. tanta velocitas ipſis, tamque docile equorum genus eſt.* Item lib. XXXV. de Tarentinis: *Cretenſes auxiliares, & quos Tarentinos vocabant, equites binos ſecum trahentes equos.* Lubet hic addere de alio Equitum genere apud Veteres ex Alexandri Magni inſtituto, qui Διμάχαι appellabantur, & pro loci opportunitate Peditum aut Equitum munere fungebantur. I Pollux: Ἦν δέ τι καὶ ἕτερον εἶδος ἱππέων, Διμάχαι, Ἀλξάνρδρου τὸ εὕρημα, κουφοτέραν πεζοῦ ὁπλίτου, καὶ βαρυτέραν ἱππέως, ἔχοντες σκευὴν. ἠσκημένοι πρὸς ἄμφω, καὶ τὴν ἐκ γῆς, καὶ τὴν ἀφ' ἵππου μάχην, ὅπως ἂν ἐν τοῖς ἱππευσίμοις ἱππεύοιεν. εἰ δέ τοι εἰς ἄφιππα ἀφίκοιντο, μὴ εἶεν ἀπόμαχοι παντάπασι, μηδὲ πάθοιεν τὸ πάθημα τὸ Λύδιον. ἀλλὰ τὸν μὲν ἵππον παρελάμβανεν ἐξεπιτηδὲς ἐπ' αὐτῷ τούτῳ παρεπόμενός τις ὑπηρέτης. ὁ δ' ἐκ τοῦ ἵππου καταβὰς, εὐθὺς ὁπλίτης ἦν: *Erat & aliud Equitum genus, Dimachæ, dicti, ex inuentione Alexandri, armorũ apparatu inſtructi leuiore, quam qui eſt Peditum grauis armaturæ, grauiore vero, quam qui eſt Equitum: exercitati in vtramque, & Pedeſtrem, & Equeſtrem pugnam. vt & in locis equitatui aptis equis vtantur: & vt ne ſi in*

loca deuenirent iniqua, & minus apta, omnino ad pugnandum inepti eſſent, idemque experirentur, quod Lydis quandoque accidit. Equum autem apprehendebat, ac custodiebat Famulus aliquis, qui in ſolum eum vſum vna ſequebatur. ita, qui ex equo deſcenderat, confeſtim inter pedites armatos pugnabat. His vſus Alexander in perſequendo Dario. Curtius lib. VI. *delectis Equitum VI Millibus* CCC, *quos Dimichas* (legendum, *Dimachas*, Græcanica vox arguit) *appellant, adiungit. dorſo hi grauiora arma portabant, cæterum equis vehebantur. Cum res locuſq́ poſcerent, Pedeſtris Acies erat.* ijdem hi ſunt, qui aliter, ἅμιπποι, dicti. Heſychius diſertè ſuggerit Διμάχαι, οἱ λεγόμενοι ἅμιπποι. οἵτινες ὁτὲ μὲν πεζῇ, ὅτε δ᾽ ἐφ᾽ ἵππων μάχονται: *Dimachæ ſunt, qui Hamippi dicti. qui quidem interdum Pedites, interdum Equites pugnant. Hamippi* autem, quaſi dicas, *Pedes ſimul, & Eques.* Non abſimiles ab iſto genere ſunt equites, qui hodie in militia noſtra *Dragons* nuncupantur, bombardas geſtantes oblongas ex humeris dependentes.

Ἑτερομήκεις δὲ εἰσιν αἱ τὸ ςόμα. &c.] Hæc in Gazâ non leguntur, nec in verſione Robertelli. ſed neq; hoc loco neceſſaria videntur. nam *oblongum* quid ſit, ſupra cap. XXIX docetur.

AD CAP. XXXVIII.

Pa. 64. Ἀμφίςομος φάλαγξ] Hic Robertellus legendum putat, Ἀντίςομος, vertitque, *oppoſita*, malè. Hanc rectius nobiſcum ſequitur Gaza. Index: Ἀμφίςομος φάλαγξ καλεῖται, ἡ τοὺς ἡμισέας τῶν ἐν τοῖς λόχοις ἀνδρῶν ἀπεςραμμένους ἀπὸ σφῶν ἔχουσα, ὡς ἀντινώτους εἶναι: *Amphiſtomus Phalanx vocatur, quæ dimidiam virorum in decurijs partem auerſam à ſe mutuo habet, ita vt inter ſe oppoſitis ſint dorſis.* Heſychius idem videtur velle, ſed breuius & obſcurius: ἀμφίςομος φάλαγξ, ἡ τοὺς ἡμίσεις ἔχουσα ἀντιτεταγμένους: *Amphiſtomus Phalanx eſt, quæ dimidiam militum partem habet oppoſitam.* Onoſander cap. XXI: καὶ παραγγείλῃ τοῖς ἐφθασμένοις ἤδη κυκλωθῆναι τὰ νῶτα τοῖς τῶν προηγουμένων νώτοις ἐγκλίνοντας ἀμφίςομον ποιεῖσθαι τὴν μάχην: *Et iubeat, vt ſi iam ante forte circumuenti ſint, dorſa præcedentium dorſis inclinantes obuertant, ac ſic ancipitem pugnam ineant.* Idem eandem aciem, ἀμφιπρόσωπον, vocat. cap. X. καὶ τὴν ἀμφιπρόσωπον μάχην, ὅταν οἱ κατ᾽ οὐραν ἐπιςρέψαντες πρὸς τοὺς κυ-

κλȣμένȣς μάχον]: *doceat etiam Imperator quo pacto bifronti acie ſit pugnandum, cum qui in cauda ſunt conuertentes ſe cum ijs, qui circumueniunt, depugnant,* Ἀμφίστομον vero, idem etiam quod δίστομον. Heſych: δίστομος. οὕτως ἡ Ἐπίδαυρος ἐκαλεῖτο, ἐπεὶ ἀμφιστόμοις λιμέσιν ἐκέχρητο: *Diſtomus, Epidaurus vocabatur, quia binis portubus vtebatur*, ab vtrâque nimirum parte. Etiam Equites quandoque coacti acie Amphiſtomo depugnare. Arrianus lib. VI: ἀμφίστομον ἠναγκάσθησαν ποιῆσαι τὴν τάξιν τῆς ἵππȣ: *Coacti ſunt Aciem Equitum Amphiſtomum facere.*

ὥστε πρὸς τ̀] Scribe, πρὸς πᾶν εἶδ.

ὡς Ἀλανοὶ, καὶ Σαυρομάται] Sauromatæ alias Sarmatæ dicti teſte Plinio lib. 4. cap. 12. Alani autem ijdem, qui & Maſſagetæ, Dioni in Adriano. Dionyſius tamen eos diſcriminat, vt qui vno loco Alanos ad oſtium Mœotidis paludis collocat, altero Maſſagetas ad mare Caſpium. Quicdquid ſit, gentes fuere Barbaræ, & bellicoſæ, quarum hic mentionem facit fortè Ælianus, quia cum ijs bellum geſſit Imperator Adrianus.

ὡς ἀντιπνȣ͂ντες] Scribendum potius, ὥστε,

ἀλλήλαις γίνεσθαι] Præſtat ſcribere, ἀλλήλοις, vt ad milites referatur. atque ita etiam Gaza, ac Robertellus in verſionibus.

ἐμπροσθέν τι, ἐν οἷς. &c.] Scribendum ἐν ᾧ οὐραγ. καὶ ὄπισθ. ἐν ᾧ. &c.

AD CAP. XXXIX.

Ἀμφίστομος διφαλ.] Robertellus dum textum vult corrigere, corrumpit, reponens pro, Ἀντίστομος, vt primo legebatur, quæq; in codice Gazæ etiam fuit, hanc ſcripturam: Cum prior omnino ſequenda ſit. Index: Ἀντίστομος διφαλαγγία, ἡ τȣ̀ς μὲν ἡγεμόνας ἔχει μέσους τεταγμένȣς, τȣ̀ς δ᾽ οὐραγοὺς ἔξω ἔχȣσα ἐξ ἑκατέρων τῶν μερῶν ἐν παραγωγαῖς τεταγμένȣς: *Antiſtomus Diphalangia eſt, quæ Duces in medio habet poſitos, Tergiduces extra collocatos ab vtraque parte.* Sed hic in noſtro textu poſt διφαλαγγία, addendum verbum, ἐστὶ, vel, λέγεται.

Pag. 66. παρὰ τοῖς τακτικοῖς] Nec Gaza, nec Robertellus has voces in verſione exprimunt quæ tamen, ſiue prætereantur ſiue reijciantur, ſubaudiendæ.

ζωειργῶνται] Geſnerus mauult ſcribi, συνεργῶνται, *iuuarentur,* quaſi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

quaſi ſit à themate, συνεργέω. Gaza reddidit, *continerentur*, melius, ac Robertellus, *confirmarentur*. Verti etiam poteſt, *concluderentur, compellerentur*. verbum enim εἴργω. Heſych. εἴργεσθαι, κωλύεσθαι, συνέχεσθαι: *prohiberi, contineri*. Item: εἶργε, κώλυε, κάτεχε. Itaque iuxta eum ſenſum hic ſcribo, συνείργωνται, accentu tantum mutato. Exemplum haud dubiè imitatus eſt magnus Rex Magni Ducis Homerici Iliad. δ': κακοὺς δ' ἐς μέσσον ἔλασσεν, ὄφρα καὶ οὐκ ἐθέλων τις ἀναγκαίῃ πολεμίζῃ: *timidos medio agmine clauſit, Nolentes etiam ut cogantur prælium inire.*

ὁρῶμεν, τῷ κατὰ &c.]Hunc locum ita lege, ac diſpunge: ὁρῶμεν, τοῦ κατὰ τὰ ἄκρα ἐστομωμένου, καὶ εὐκόλως τέμνοντος, διὰ ὀξύτητα, συνεισιόντα καὶ τὸν μέσον ἀργὸν σίδηρον. Xenophon Hipparchico, pene eodem vtitur ſimili: εἰ γὰρ δεῖ ἀπεικάσαι, οὕτω καὶ σίδηρος μάλιστα διατέμνει σίδηρον, ὅταν τό, τε ἡγούμενον, τὸ, τι μέσον ἐῤῥωμένον, καὶ τὸ ἐπελαυνόμενον ἱκανόν: *Si enim ſimili vti licet, ita ferrum quoque ferrum diſſecat maximè, cum & id, quod prius, & quod medium, firmum ac validum eſt, & quod incumbit, ac adigit, ponderoſum ſatis.*

AD CAP. XL.

Pag. 67. Ταύτης αἱ φάλαγγες] Rob. hic, quod in textu Græco non eſt, ſed ſupra cap. XXVIII. docetur, obliquæ Aciei deſcriptionem præmittit. Aliquid tamen videtur deeſſe, quod ita apud Gazam legitur: *Phalanx duplaris Periſtomus, ſeu Amphiſtomus, id eſt, Latericeps, ſeu Anceps illa eſt, &c.* Contraria hęc eſt ſuperiori. quam Index ita deſcribit: Διφαλαγγία δὲ Ἀμφίστομος, ἥ τις ἐν τῇ πορείᾳ τοὺς ἡγεμόνας ἔχει ἐξ ἑκατέρων τῶν μερῶν ἐν ἐπαγωγαῖς (Scrib. παραγωγαῖς) τεταγμένους, οὓς μὲν ἐν δεξιᾷ, οὓς δὲ ἐν εὐωνύμοις (leg. ἐν εὐωνύμῳ) τοὺς δ' οὐραγοὺς ἔσω τεταγμένους: *Diphalangia Amphiſtomus eſt, quæ, dum iter facit, duces habet ab vtraque parte poſitos à lateribus, alios in dextro, alios in ſiniſtro: Tergiduces vero intus collatos.*

ἐπὶ κέρας] Grauiter errat Robertellus, qui legendum putat, ἐπικαίρως, vertitque ideo non opportunè, *tempeſtiuè*. Si obſeruaſſet huius phraſeos non apud Tacticos ſolum, ſed & alios veteres vſum familiarem, non erat, cur id, quod non intelligebat, temerè mutaret. Eandem phra-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

ſin, miror etiam apud Onoſandrum cap. XVI ferre non potuiſſe nuperum eius interpretem, qui pro ἐπικέρως, aptiùs autumat reponendum, ἐπικαίρως: & tamen rectè fecit, quod hanc in verſione ſecutus ſit. Interim Robertelli ignorantia nolim per me ei ſit fraudi, dummodo ne alij eius exemplo ſimiliter impingant. Supra cap. XXVIII, memini de phraſi hac militari aliquid etiam notaſſe.

δείκνυσι τὸ σχῆμα. &c.] Abſunt hæc verba in Gaza.

Pag. 68. ἐβάρησαν] Ita legitur in vtraq; editione Græca. Reſcrib. ἐβάδισαν.

AD CAP. XLI.

Pag. 69. καθ' αὑτοῦ] Leg. καθ' αὑτό.

λέγεται δὲ πλίνθιον] Id Xenophon Grylli fil, πλαίσιον ἰσόπλευρον appellabat. Index, & Suid. πλινθία δέ, ἢ πλινθίον λέγεται, ὅταν ἐν τετραγώνῳ σχήματι ταυτὸ τοῦ το πράξῃς ὅπερ Ξενοφῶν ὁ τοῦ Γρύλλου, πλαίσιον ἰσόπλευρον καλεῖ: *Plinthia vero ſeu Plinthium dicitur cum in quadrata forma idem facis, quod Xenophon Grylli, Plæſium æquilaterũ appellat.* Vid. Xenophontem III. Anabaſ. *Plinthij* etiã *oblongi* meminit Polyænus lib. III, Timotheo, Commat. VII: Τιμόθεος τὴν ὀλυνθίαν βουλόμενος παρελθεῖν, δεδοικὼς τὸ ἱππικὸν τῶν ὀλυνθίων, ἔταξε τὸ στρατόπεδον εἰς ἑτερόμηκες πλινθίον. Τὰ μὲν σκευοφόρα, καὶ τὴν ἵππον εἰς τὸ μέσον λαβὼν, τὰς δὲ ἁμάξας πυκνὰς ἄγων, καὶ συνηρτημένας. τοὺς δὲ ὁπλίτας τούτων ἔξωθεν περιβαλών. ὥστε τοῖς ὀλυνθίοις ἱππεῦσιν ἀδύνατος ἦν ἱππασία: *Timotheus volens Olynthiam tranſire, ac Equitatum Olynthiorum metuens, exercitum in Plinthium, ſeu Quadratum oblongum ordinauit. impedimenta atque Equitatum in medium aſſumpſit, currus frequentes, atque arctiſſime coniunctos agens. Peditibus vero circumpoſitis extra eos. Ita vt Olynthij Equites nihil equitatione ſua potuerint illis nocere, aut tranſitum impedire.*

ὅταν συνῶσι] Index, & Suid. eodem modo: Ὁμοιόστομος ἐν πορείᾳ Διφαλαγγία ἐστὶν, ἥτις τοὺς ἡγεμόνας ἑκατέρας τῆς φάλαγγος ἐκ τῶν αὐτῶν μερῶν ἔχει τεταγμένους, οἷον ἐκ δεξιῶν, ἢ ἐξ εὐωνύμων ἑκατέρας φάλαγγος: *Homæoſtomus Diphalangia eſt, dum iter fit, quæ Duces vtriuſq; phalangis conſtitutos ab ijſdẽ partibus habet, puta, a dextris, aut ſiniſtris vtriuſque phalangis.*

AD CAP. XLII

Pag. 70. Ἥτις κατ' ἐπαγωγὴν] Gazę diſtinctio hic Robertelli editioni

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

tioni præferēda, qui ſine diſtinctione hoc caput cum ſuperiore connectit, quod ego ſingulare huic ſpeciei feci. Index, & Suid. Ἑτερόστομος φάλαγξ καλεῖται ἥτις ἂν πορεύηται τὸ μὲν ἡγούμενον ἥμισυ ἔχουσα ἐν εὐωνύμῳ παραγωγῇ, τουτέστι, τοὺς ἡγεμόνας ἐξ εὐωνύμου, τοῦ δὲ λοιποῦ ἡμίσεως τοὺς ἡγεμόνας ἐν δεξιᾷ παραγωγῇ: *Heteroſtomus Phalanx vocatur, quæ incedit Ducum habens dimidiam partem in ſiniſtra Paragoge, hoc eſt, Ductores a læua, reliquam alteram partem Ducum in Dextra Paragoga.*

AD CAP. XLIII.

Pag. 71 Περὶ ἱππικῆς ῥομβοειδοῦς ἴλης] Ita inſcripſi argumentum, contra quā alij omnes, qui ᾠοειδοῦς, legūt. nam eandem hanc eſſe formā cum ijs, quales ſupra, cap. XIX. deſcribit autor aliquando apparebit, ſi quis hanc cum iſtarum aliqua conferet. Ergo oualis figura, quæ in textu, mutatur in rhombum.

ἰλέων] Gaza mauult, ἰλεὼν, cum accentu graui.

ὅθεν καὶ ἴλη] ἴλη Lipſio II de Militia videtur primitus, *ala*, dicta. Non libenter diſſentiam à tanto viro, parentibus meis olim affinitate iuncto, & amicitia auctiore. Si locum hunc legiſſet, aut attendiſſet, aliter forte ſcripſiſſet. Mihi potior ac vero ſimilior origo vocis, quam hic author adſignat. nec Grammaticos audio, dictum putantes, ab εἴλη, atque id, ab εἰλεῖν. ponit quidem, illorum ſequens etymologiam in hoc ſignificatu, exemplum H. Stephanus, εἶλαι ἱππέων, ſed ſine autore. Suidas e Xenophonte: εἴλη, ἐπὶ τοῦ τάγματος, καὶ τοῦ πλήθους συστροφή: εἴλη, *eſt in agmine, & multitudine conuerſio*. Nos rectius ἴλην, *Turmam*, reddimus. vnde in veteribus Gloſſis, ἰλάρχης, *Turmarius*, h.e. *Turmæ præfectus*, ſeu *Dux*. Nec ſolum vero hæc Turmæ forma ab Ilione inuenta ῥομβοειδὴς, dicta ἴλη, ſed quæuis etiam exinde alia, vt, ἴλη τετράγωνος, ἑτερομήκης, ἐμβολοειδὴς, quarum autor noſter meminit. Hinc rectè a Suida, ἴλη in genere dicitur, σύστημα, συστροφὴ, τάξις ὄχλου ἱππικοῦ: *Syſtema, conuerſio, acies multitudinis equeſtris.* Heſychius etiam ἴλην exponit, ὄχλου συναναστροφὴν ἐν τάξει ἱππικῇ: *multitudinis collectionem in acie equeſtri.*

Pag. 72. χρήσιμον] Leg. χρήσιμος. ſcil. ἴλη.

ἡ μηνοειδὴς] Deſcriptio ipſa aciei ſatis euidenter oſtendit,

quam Lunæ formam deſignet autor. Dicitur enim tum Luna Græcis μηνοειδής, cum poſt triduum a coitu Solis in cornua duo curuatur. Μήνισκον etiam vocat Polybius lib. III. quo vſus ibi legitur Annnibal in pugna Cannenſi, cuius deſcriptionem cum iconiſmo poſt Notas habes. Ϲιγματοειδῆ, appellat eandem formam Onoſander caput XXI, quod Græcorum litteram, C, referat. Quo pacto autem contra Lunarem formam ſit depugnandum, docet idem. Locum totum, quia elegans eſt, adſcribam. Πολλάκις δ' εἰώθασιν οἵ γε μεγάλῃ δυνάμει καὶ πολυάνδρῳ χρώμενοι, μηνοειδὲς σχῆμα ποιήσαντες τῆς παρατάξεως, ἐπιέναι, νομίσαντες ὅτι περισσάξονται τοὺς πολεμίους, καὶ κατ' ἄνδρας βουλομένους συνάπτειν. εἶτα κατὰ τὸ ἡμικύκλιον εἰσιόδον κυρτουμένους (fort. κυρτούμενοι, vel κυρτούμενον, quod magis placet) ἐναπολήψονται τῷ περιέχοντι κύκλῳ, (κόλπῳ, alij) τὰς ἰδίας κεραίας ἐπισυνάπτοντες ἀλλήλοις, εἰς κύκλου σχῆμα. πρὸς οὓς ἀντιτακτέον οὐχ ὧδε, τριχῇ δὲ διελὼν τὴν ἰδίαν δύναμιν τοῖν μὲν δυοῖν ἑκατέρῳ μέρει κατὰ κέρας προσβαλλέτω τοῖς πολεμίοις. τῷ δὲ ἑνὶ τοῖς εἰς τὸν μέσον κόλπον τοῦ μηνοειδοῦς ἀντιπαρατεταγμένοις ἐναντίως ἑστάτω, καὶ μὴ προαγέτω. οἱ γὰρ μένοντες ἐπὶ τοῦ κυκλοειδοῦς σχήματος οἱ κατὰ μέσην φάλαγγα τεταγμένοι τῶν ἐχθρῶν ἄπρακτοι, μηδὲν δρῶντες ἑστήξονται, ἢ προϊόντες εἰς τοὔμπροσθεν, εἰ βούλοιντο προάγειν φαλαγγηδὸν εἰς εὐθεῖαν ἐκ τοῦ σιγματοειδοῦς ἀπλοῦ· ἀλλήλους ἐκθλιβόμενοι σχήματος, ἀλλήλους ἐκθλίψουσι, καὶ λύσουσι τὴν τάξιν. τῶν γὰρ ἐπὶ κέρας ἐπὶ τῆς αὐτῆς μενόντων χώρας, καὶ μαχομένων, οὐχ οἷόν τε τὸ ἡμικύκλιον εἰς εὐθεῖαν ἐλθεῖν, ἔνθα δὴ τεταραγμένων αὐτῶν, καὶ λελυκότων τὴν τάξιν, τῷ τρίτῳ τάγματι καὶ ἐφέδρῳ περιβαλλέτω (lego προσβαλλέτω) τοῖς ἀπὸ τοῦ μέσου κυρτώματος προσάγουσιν ἀτάκτως εἰς τοὔμπροσθεν. ἐὰν δὲ δὴ μένουσιν ἐπὶ τοῦ κοίλου σχήματος, τοὺς ψιλοὺς, καὶ ἐκηβόλους ἐνταῦθα κατ' ἀντικρὺ τατέτω. βάλλοντες γὰρ αὐτοὺς πολλὰ λυπήσουσιν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ εἰ λοξῇ πάσῃ τῇ ἰδίᾳ φάλαγγι προσβάλλῃ κατὰ θάτερον μέρος τῶν πολεμίων, οὐκ ἂν ἁμάρτοι πρὸς τὴν ἐκ τοῦ μηνοειδοῦς σχήματος κύκλωσιν οὕτως ἀντεπιών. ἐπὶ πολὺ γὰρ οἱ ἐξ ἐναντίας εἰς χώρας ἰέναι πανστρατιᾷ κωλυόμενοι, κατ' ὀλίγους κεραθήσονται, τῶν ἐπὶ θατέρου κέρατος μόνων μαχομένων. οἱ καὶ πρῶτοι κατ' ἀνάγκην συμμίξουσι διὰ τὴν λοξὴν ἔφοδον. οὐκ ἄχρηστον δὲ ποτὲ, καὶ ἀντιπαραταξάμενον ὑπο-

πόδα

πόδα τῷ στρατεύματι χωρεῖν ὡς καταπεπληγμένων (fort. καταπεπληγμένον ἢ καὶ ἐπιστρέψαντα παραπλησίαν φυγὴν ποιεῖσθαι τὴν ὑποχώρησιν ἐν τάξει, εἶτα αὖθις μεταβαλλόμενον ἀντεπιέναι τοῖς ἐπιοῦσιν. ἐνίοτε γὰρ ὑπὸ χαρᾶς οἱ πολέμιοι δόξαντες φεύγειν τοὺς ἐναντίους λύσαντες τὰς τάξεις ἐπικέον) προσπηδῶντες ἄλλων ἄλλοι. ἐφ᾽ οὓς ἀκίνδυνον, ἐπιστρέψαντα μάχεσθαι, καὶ αὐτῷ τῷ παρ᾽ ἐλπίδα τοῦ στῆναι θαρσεῖν καταπληξαμένους, εἰς φυγὴν αὖθις τοὺς πάλαι διώκοντας τρέπεσθαι. Solent frequenter, qui magnis copijs, ac numeroſo vtuntur exercitu facta Aciei forma Lunari in hoſtem prælij faciendi cauſa ire, arbitrantes hoc modo, aduerſarios a ſe prolectatum iri, & manum conſerturos, volentes etiam viritim præliari, vt inde, coniunctis inter ſe proprijs cornubus in circuli formam, circumplectente circulo in ſemicirculi, qui ſenſim progrediendo incuruatum eſt, rotunditatem eos receptos comprehendant. Aduerſus quos non eadem aciei forma vtendum, ſed diuiſis tripartito copijs, duabus partibus vtrimque hoſtium cornua adoriatur. tertia vero ijs, qui in medio circularis formæ aduerſi inſtructi ſunt, oppoſitus ſtet, nec progrediatur. aut enim hoſtes, qui in media phalange poſiti ſunt, manentes in circulari forma ſpe fruſtrati nihil agent, ac immotè conſiſtent, aut prorſum procedentes, ſi volent explicata ſemicirculi forma in rectam phalangem accedere, & elident ſeſe mutuo, & ordinem diſſoluent. Manentibus enim ijs qui in cornubus pugnant, eodem loco, fieri nequit, vt ſemicirculus in rectam cum ijs frontem perueniat. Tum vero turbatis ipſis, ac aciei ordine diſſoluto, tertio agmine, eoque ſubſidiario irruat in eos, qui e medio iſto ſinu ſine ordine aduorſum ire ſtudent. Sin autem in caua ſua forma perſiſtant, velites, ac iaculatores aduerſos ijs opponat. nam iaculando multum illis damni inferent. Quin ſi tota ſua phalange obliqua (Imperator,) in alterutram hoſtium partem impetum faciat, ad declinandam Lunaris formæ circumuentionem, haud malè fecerit, ſi ita illis occurrat. multum enim diuque prohibiti aduerſarij toto exercitu manus conſerere, cum paucis confligent, cum qui in altero ſunt cornu ſoli pugnent. qui etiam primi neceſſario confligēt propter impetum aliquem. Nec ſine fructu erit, ſi quando aduerſa acie pedetentim cum exercitu quaſi metu territus cedat, aut etiā cōuerſione facta quaſi fugiēs retrocedat ſeruato tamen ordine: dein

rurſus in mutatione facta inſequentibus hoſtibus aduorſum eat. Nonnunquam enim hoſtes præ gaudio rati, fugam capeſſere aduerſarios, ſolutis ordinibus, alius ante alium proſilientes, eos inſequuntur. Cum quibus conuerſis ſignis pugnare tutum eſt: atque eo ipſo, quod præter ſpem reſiſtere audeant, qui perterriti videbantur, in fugam denuo vertere, qui ante eos perſequebantur.

παρεσκευασμένην] Scrib. παρεσκευασμένη, vt in Geſnero recte legitur.

τάρας γὰρ πόλις ζικελίας] Vt hic ſcriptum ita vertit Robertellus, nec mutauit Geſnerus. Gaza habet, *Calabriæ*, quod melius. Epitome Steph. de vrbibus: τάρας, πόλις Ἰταλιάς: *Tarentum, vrbs Italiæ.* Idem: Καλαβρία, χώρα πλησίον Ἰταλίας: *Calabria, regia propinqua Italiæ.* Sed quomodo, propinqua Italiæ, cum Tarentum, ipſius Italiæ vrbem faciat? eſt quidem continens Italiæ ea regio, ſed ita, vt Iſthmus eam peninſulam reddat, & quaſi ab Italiâ reliqua ſeparatam. Vid. Strab lib. v. & Plinium lib. IV. cap. XI.

μετέρχεται συμπληγάδον] Hæc Gaza non agnoſcit. Malim, συμπληγάδην. Vox Lexicographis ignota. qui tantum meminere aduerbij, συμπλήγδην, ſine autore. Videtur id innuere, quod ſupra cap. 11, pag. 15 de Tarentinis equitibus dixit, qui Leues vocabantur: τινὲς δὲ τῶν ταραντίνων ἐλαφροῖς δορατίοις χρῶνται, &c. *quidam Tarentinorum leuibus miſsilibus vtuntur, ac primo ſemel iterumqne eiaculati, confeſtim ex inde cum hoſtibus congredientes cominus prælium ineunt.*

AD CAP. XLIV.

Pag. 73. Ἥτις ἔχει διπλάς. [ex Gazâ ſcribe: Ἴλη ἑτερομήκης ἐστι, vel, λέγεται), ἥτις &c.

τὸ βάθος] Robertellus reddit: *quæ duplo maiorem habet longitudinem.* quod falſum eſt.

πολεμίους ὀλίγοι εἰσὶν] Geſnerus ad marginem ſuæ editionis annotauit, corruptelam aliquam hic ſubeſſe, quæ tamen leuis eſt, & facile tolletur, ſi legatur, πολεμίους, ὡς ὀλίγοι &c. quamuis, οἷοι ὀλ. ſcribendum ille putant.

τὸ βάθος τοῦ μήκους] Scribe cum Gaza, τὸ μῆκος τοῦ βάθους. errat Robertellus, qui ad equitum turmam hoc refert.

AD CAP. XLV.

Pag. 74, Περὶ ταύτης οὐδὲν πλέον] Hic

Hic præmittitur in Gazâ: *Eſt & altera Turma oui ſimilitudinem gerens, de qua, &c.* Quaſi in eius codice ſcriptum fuerit: ἑτέρα ἴλη ὠοειδὴς, περὶ ἧς. &c. Atque eandem ſcripturam ſequitur etiam Geſnerus. Sed & hic ὠοειδὴς, rurſum in, ῥομβοειδὴς, mutandum adfirmo, nam hæc illa forma eſt, quam deſcripſit autor cap. XIX.

τεσσάρων ζυγῶν] Scribendum, γωνιῶν, vel, vt eſt in deſcriptione cap. XIX, μερῶν.

ὡς Ἀρμενίοις, καὶ Παρθυαίοις] Populi hi erant contermini, bellicoſiſſimi, & Hippotoxotæ optimi. Dionyſius περιηγητὴς, de Parthis:

Ἀλλ' ἤτοι πυλέων μὲν ὑπαὶ πόδα Κασπιάων
Πάρθοι ναιετάουσιν ἀρήϊοι, ἀγκυλοτόξοι:
Caſpia quinetiam prope littora ad oſtia ponti
Parthi habitant, bello fortes, arcuſque periti.

Et mox:

———— ἐκ γὰρ γενέθλης
Νηπίαχοι τόξοισι καὶ ἱπποσυνῃσι μέλονται.
Αἰεὶ δ' ἠχήεσσαν ἀνὰ χθόνα δοῦπος ἀκόντων,
ἢ βελέων· πάντῃ δέ τ' ἀελλοπόδων δρόμος ἵππων
Θυνόντων· οὐ γάρ σφι θέμις δόρποιο πάσασθαι,
Πρὶν πολέμου μόχθοισι κάρην ἱδρῶτι παλῦναι.
———— *primaque ab origine vitæ*
Arcubus infantes, reque exercentur equeſtri.
Perpetuo & telis reſonat terra, atque ſagittis.
Vndique & alipedum curſus auditur equorum.
Sed nec ijs fas eſt potum guſtaſſe, cibumque,
Antea quam pugnando caput ſudore madeſcat.

Hinc apparet *Parthyæos*, & *Parthos*, vtroque nomine dictos. Origine fuere ij Scythæ. Euſtath ad citatos verſus. τοὺς δὲ Πάρθους καὶ Παρθυαίους καλοῦσί τινες, καὶ φῦλον εἶναι φασὶ σκυθικὸν μετοικῆσαν ἐπὶ Μηδίους ἐκ φυγῆς, διὸ καὶ οὕτω κληθῆναι. πάρθους γὰρ Σκύθαι τοὺς φυγάδας ὀνομάζουσι: *Parthos, etiã Parthyæos vocãt quidã, aiunt q́ gentem eſſe Scythicam, atque e fuga coloniã tranſtuliſſe in Medos, ideoque ita vocatos. nam Parthos Scythæ Fugitiuos nominant.* Apud

Suidam Parthi Perſicâ linguâ, Scythæ: Πάρθοι Περσικῆ γλώσσῃ Σκύθαι. οὓς κατῴκισε Σέσωστρις ὁ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεὺς ὑποτάξας Ἀσσυρίοις: *Parthi, Perſica Lingua, Scythæ. quos habitatum miſit Seſoſtris Ægyptiorum Rex, ſubditoſque Aſſyrijs fecit.* Vide cap. 11 huius libri, vbi etiam *Hippotoxotas*, alio nomine *Scythas* vocari dixit Ælianus.

ἐπικάμπιος ἐμπροσθία] Hac forma vſus Narſes aduerſum Francorum aciem cuneatam. Agathias lib. II: τότε ὁ Νάρσης ἐπικάμψας ἠρέμα, καὶ ὑπομηκύνας τὰ κέρατα, καὶ ἐπικάμπιον ἐμπροσθίαν (ὡς ἂν οἱ τακτικοὶ ὀνομάσαιεν) τὴν φάλαγγα καταστήσας &c.: *Tunc Narſes inflexis ſenſim porrectiſque in Longitudinem cornubus, conſtitutaque phalange, inflexa Antrorſum, vt nominant Tactici, Hippotoxotis mandat, vt alternatim tela vtrimque in hoſtium terga mittant. Forficem* hanc formam votant. *Forcicat* Agellius lib. x, cap. x: *Forcipem,* Vegetius lib. III. cap. XIX.

AD CAP. XLVI.

ὁραθέντας] Robertellus hanc ſcripturam ſequens, vertit *conſpectos*. quod ineptum eſt. Gaza *egreſſos*. quod potius ſequendum. at reſcribendum interim hic, ὁρμηθέντας.

τῶν μέσων σημαίων ὄντων] Gazę verſio habet, *medio milite alacriore.*

Pag. 75. Καὶ αὕτη μεμηχάνηται] In Gazâ præmittitur hic aptè: *Quinetiam genus habetur Phalangis, quæ Epicampius. Opiſthia dicitur, contrario modo quam ſuperior informata. cum enim ante ſe flectat, hæc ſua cornua in partem ducit poſteriorem.* &c. Hæc illa eſt, quam deſcribunt Index, & Suidas: ἐπικάμπιος δὲ (λέγεται,) ἐπὰν τὰ μέσα τοῖς πολεμίοις προσπίπτῃ, τὰ δὲ κέρατα ἐκ τῶν ὀπίσω μερῶν ὀρθὰ ὑφ' ἑαυτὴν ἔχει τεταγμένα: *Inflexa Retrorſum Phalanx, dicitur, quum media in hoſtes irruat, cornua vero a poſterioribus partibus recta ſub ſe conſtituta habet.*

τριπλασίονας] Gaza: *multos.* quaſi legerit, πολλοὺς, vel, πολλαπλασιόνας. Sed hæc ſcriptura videtur potior. mihi ſaltem.

Pag. 76. κύρτη] Index & Suidas: κύρτη μὲν, καὶ κοίλη, καὶ ἐπικάμπιος λέγεται) εἰς τοὐπίσω, ἢ πρόσω, ἡ τὸ στόμα κοῖλον ἔχουσα, ἢ κυρτὸν ἢ εἰς τὸ πρόσω. ὥστε τὰ εἴδη αὐτῆς γενεαὶ (e Suid. addendum, ἓξ) καὶ ἑκάστης τῶν τριῶν ἢ εἰς τοὐπίσω σχηματιζομένης, ἢ εἰς τὸ πρόσω: *Curua, & caua, & Inflexa dicitur Phalanx*

lanx, aut Antrorſum, aut Retrorſum, quæ frontem cauam habet, aut curuam, aut Inflexam. idque vt dictum, aut retrorſum, aut antrorſum. ita vt ſpecies eius fiant ſex, quoque trium aut retrorſum, aut antrorſum efformata.

ἐπενεγκεῖν ἢ διπλασιόνας] Gaza, *plus inferas*, Ipſe fortaſſe ſcripſit, *duplo plus*. atque id verum eſt.

τέχνῃ, τὸ] Scrib. τῷ.

AD CAP. XLVII.

Pag. 77. Αὕτη τετράγωνος] Gaza prȩmittit; *equeſtris Phalanx quadrata*, &c.

ἔξεστι γὰρ διπλάσιον] Addere liceat, ἢ τριπλάσιον, ἢ πολλαπλάσιον. Vid. cap. XIX.

καταλαβόντες] Scrib. ὑπολαβόντες. quod ibi dixit, πεπλασμένοι.

Ἀντίκειται δὲ αὐτῇ] Gaza habet: *opponitur ei Phalanx Pedeſtris*. Atque ita legendum, ſcribendumque: αὐτῇ φάλαγξ πεζικὴ, ἡ καλ. &c.

τεταγμένα] Scripturam hanc non immuto, ſed nec male legi poſſit πεφραγμένα, *obſepta*.

ἐν Λεύκτροις] Si non lapſus memoria Ælianus (quod multis e priſcis ſcriptoribus accidiſſe notarunt viri docti) ſcribendum, ἐν Μαντινείᾳ. nam eo prælio id factum ab Epaminonda, autor Xenophon. VII. Hellenicων. neque tum pedites ſolum, verum etiam equites in cuneum efformauit. Prælio vero Leuƈtrico non *Cuneo*, ſed *obliqua acie* vſus legitur aduerſus aciem Lacedæmoniorum *Lunarem*. Diodorus lib. XV Biblioth. Idem teſtatur & Plutarchus Pelopidâ.

πυκνώσας] Gaza: *Conſtipatis*. Fortaſſe legit, συνησπικῶς.

ὅταν ἡ ἀμφίστομος διφαλαγγία] Robertellus, qui in his ſibi non conſtat, vertit *oppoſita*, h. e. ἀντίστομος, quæ ſcriptura etiam in Gaza eſt, quem tamen ſcripſiſſe veriſimile eſt, ἀμφίστομος. nam addit, *Antiſtomus, h. e. anceps*. atque hæc genuina lectio.

ἐν σχήματι τοῦ Λ στοιχείου] Hanc *Cunei* formam etiam, *Caput Porcinum* poſteriores appellaue-re, a ſimilitudine. Vegetius lib. III, cap. XIX: *Cuneus multitudo Peditum, quæ primo anguſtior, deinde latior procedit, & aduerſariorum ordines rumpit. Quam rem* (*Quare*, Lipſius) *milites Caput porcinum appellant*: Ammianus lib. XVII: *deſinente in anguſtum fronte, quem habitum, Caput porcinum, ſimplicitas militaris appellat.*

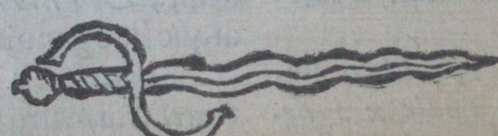
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

Idem Agathias. Sed totum eum locum vid. mox inter acierum deſcriptiones.

AD CAP. XLVIII.

*Pag.*78. τοῦτο πολλαπλάζ.] Gaza, *Genus quod Plæſium altera parte longius appellamus*, &c. Forte legit, πλαίσιον ἑτερομηκές, τοῦτο. &c. ad diſcrimen, πλαισίου ἰσοπλεύρου, vt vocauit Xenophõ. Index: πλαίσιον ὀνομάζεται, ὁπόταν πρὸς πάσας τὰς πλευρὰς παρατάξηταί τις ἑτερομήκει σχήματι: *Plæſium nominatur agmen, cum ad omnia latera quis illud inſtruit oblonga forma.* Ita videtur intelligendus Heſychius, cui, πλαίσιον, ἡ ἐν τετραγώνῳ τῶν ὁπλιτῶν τάξις: *acies armatorum quadrata.* forma ſcilicet oblongâ.

τὴν πεπλεγμένην ἀντεπάγουσι τάξιν] Index & Suidas: πεπλεγμένη φάλαγξ ἐστὶν, ἥτις τοῖς ὑποπίπτουσι τόποις ἀναγκαζομένη ὁμοιοῦσθαι τερηδόνος λόγον ἐπέχει, καὶ ξιφοειδὴς ἡ φάλαγξ γίνεται ὅλη, καὶ πολυειδὴς τῇ τάξει: *Implexa Phalanx eſt, quæ pro ratione incidentium locorum cogitur ÿs ſe aſsimilare, figuram repentis vermis obtinens, ſitque tota Phalanx enſiformis, atque ordinatione multifaria.* ξιφοειδῆ, vocant hic aciem iſtam non a forma cuiuſvis, ac vulgarij gladij, ſed eius, qui flammam, aut fluctus æmulatur. Exempli, & perſpicuitatis cauſa, ita:



καὶ προσορῶσι] Quid ſi, παρορῶσι? Infra cap. vltimo in præceptis, παρόρα ἐπὶ τὸν ἡγούμενον: *Ducem intuere.* & Xenophon. VII Paid. initio: παρηγγύησε παρορᾶν πρὸς τὸ σημεῖον: *iuſsit, vt ad ſignum reſpicerent.*

*Pag.*79. πλάγιον ἐστὶ] Scrib. etiam hic, πλαίσιον. Hæc tamen in Gaza non leguntur, Quæ hic ſequebantur de differentia armaturæ Peditum inſerta, quia nec in Gaza ſunt, nec a Robertello verſa, neque adeo ipſius Æliani, aut magni momenti, a textu ea reieci. Cæterum præter enumeratas ab autore acierum formas Index & Suidas Phalangem inſuper deſcribunt, quam ἐσπαρμένην vocant: ἐσπαρ-

μένη

μένη παράταξις ὅταν εἰς ὄγκους πλείονας διαλύηται τῶν ταγμάτων: *Sparſa dicitur acies, cum in plures agminum extuberationes ea diſſoluitur.* Suidas emendetur in quo malè legitur, πραγμάτων, pro ταγμάτων. Apud Polyænum lib. IV, Philippo, comm. II, in pugna ad Chæroniam legitur is Athenienſibus pedetentim ceſſiſſe, συνεσπαρμένην ἔχων τὴν φάλαγγα: *contractam habens phalangem.* Ita contraria ea videbitur *Sparſæ*, ſeu, *Diſperſæ* præcedentj.

AD CAP. XLIX.

Pag. 80. ὑπερφαλάγγισις] Suid. ὑπερφαλαγγίασις.

τῶν κεράτων] Index, & Suid. τῶν μερῶν.

ὑπερέχωσι] Vterque, ὑπερέχομεν. Atque ita mox in ὑπερκεράσει.

δυνατὸς γὰρ] Gaza: *Fieri enim poteſt.* Videtur legiſſe, δυνατὸν γὰρ. Si hæc ſcriptura ſeruanda pro, ἔχοντα, quod ſequitur, ſcribendum ἔχων, Ita & hæc, & Gazę lectio proba erit.

λεπτυσμὸς δέ ἐστιν] Quando & quomodo Attenuationis vſus ſit, docet Leo cap. VII: qui tamen locus, valde corruptus eſt, vt alia plurima. Λεπτύνονται, ἤτοι μερίζονται αἱ ἀκίαι, ὅταν ἀπὸ ις ἀνδρῶν τὸ βάθος αὐτῶν ἐστι καὶ θέλεις μᾶλλον τὸ μῆκος τῶν παρατάξεων ἐκτεῖναι διὰ κόμπον, ἢ διὰ τὸ ἰσωθῆναι τῇ τῶν ἐναντίων τάξει. καὶ παραγγέλλει (fort. παραγγέλλεις) ἔξελθε· καὶ ἐξέρχονται εἰς παραμερι-ζόμενοι. (εὐθὺς παρ. Meurſius.) καὶ λεπτύνεται μὲν τὸ βάθος τῶν ἀκιῶν, προστίθεται δὲ τὸ μῆκος τῆς παρατάξεως. (fort. προστίθεταί τι πρὸς τὸ μῆκος) καὶ γίνεται τὸ βάθος ἀπὸ η. εἰ δὲ θέλει ἀπὸ δ', πάλιν λέγει· (ſcrib. λέγε) ἔξελθε· ὁμοίως πάντες εἰς ἓν μέρος δεξιὰ ἢ ἀριστερά. (leg. καὶ ὁμοίως πάντες εἰς ἓν μέρος, δεξιὸν ἢ ἀριστερὸν ἐξέρχοντα) ἕως οὗ δὲ χρεία (leg. χρὴ) παραφυλάττειν, ἵνα πάντες εἰς ἓν μέρος εἰσέρχωνται, καὶ ἐξέρχωνται: Attenuantur, aut diuiduntur ordines. cum exiſtente eorum Altitudine virorum XVI Longitudinem acierum aut oſtentandi cauſa cupis extendere, aut vt aduerſariorum aciei exæqueris. Præcipisque: *Egredere*. ac confeſtim egrediuntur ſeparatim. atque ita attenuatur Altitudo acierum, adijcitur vero aliquid earundem Longitudini, fitque Altitudo virorum VIII. Si eam e IV. conſtare velis, iterum dices: *Egredere*, & omnes ſimiliter ad vnam partem, dex-

tram aut Siniſtram egredientur. Id vero obſeruare oportet, vt omnes ſimul eandem verſus partem ingrediantur, & egrediantur.

AD CAP. L.

Pag. 81. περὶ μὲν φάλαγγος, ἐὰν ἐς πολεμίαν ἐμβάλῃς] Scribendum indubie, ὀπίσω μὲν τῆς φάλ. nam videtur prior modus hic excidiſſe. qui e Leonis Tacticis reſtituatur ac ſuppleatur. is enim cap. x: Δεῖ δὲ τὸ τοῦλδον, ὡς εἴρηται ἡμῖν ἀνωτέρω, καὶ ἡγεμόνα ἔχειν ἴδιον, ὥστε αὐτὴν καὶ διατάξει, καὶ διευθύνει, (Scrib. vel, ὅστε: vel, διατάξαι, καὶ διευθύνειν) καὶ ἄγειν αὐτὸν οὕτως, ἢ περὶ τῆς παρατάξεως, ἐὰν ἐκ πολεμίας γῆς ὑποστρέφῃς. ὀπίσω δὲ τῆς παρατάξεως, ἐὰν εἰς πολεμίαν γῆν ἐμβάλῃς, ἔνθεν δὲ ἢ ἐκεῖθεν, ἐὰν τὰ πλάγια τῆς παρατάξεως φοβούμενος πορεύῃ. ἐντὸς δὲ τῆς φάλαγγος, ἐὰν τὰ πανταχόθεν ὕποπτα ἔχῃς: *Oportet vero & Tuldum hoc eſt impedimenta, vt ſupra nobis dictum, peculiarem aliquem Ducem, ac præfectum habere, qui & in ordine ea contineat, & dirigat; eaque duci hoc modo: ante inſtructum exercitum, ſi e ſolo hoſtili redeas: poſt eum, ſi in hoſtilem terram inuaſionem facias, ab hoc aut iſto latere, aut vtroque, ſi lateribus in itinere metuas: intra phalangem, ſi tibi omnia vndique ſuſpecta ſint.*

ἢ ἐκατέρωθεν] Addam hic intrepide, παράγειν, vel, παραπορεύεσθαι.

παρὰ τὴν φάλαγγα] Vterque, & Gaza, & Robertellus vertunt, *Poſt Phalangem.* manifeſto errore.

ἐὰν κοῖλον] In Gaza legitur: *Si planum agmen.* Nullus dubito, quin ſcribſerit, *ſi cauum.* Onoſander cap. VI: Λαμβανέτω δὲ τὴν θεράπειαν καὶ τὰ ὑποζύγια, καὶ τὴν ἀποσκευὴν ἅπασαν ἐν μέσῃ τῇ δυνάμει χωρὶς, ἂν μὴ κατόπιν ἀσφαλῆ πάλιν καὶ εἰρηναῖα νομίζῃ, εἰ δὲ μὴ, τὴν οὐραγίαν ἐκ τῶν ἐρρωμενεστάτων καὶ ἀνδρειοτάτων συνιστάσθω, μηδὲν διαφέρειν οἰόμενος πρὸς τὰ συμβαίνοντα τῆς πρωτοπορείας: *Seruitia, iumenta, adeoque omnia impedimenta ſeorſim in medio exercitu comprehendat: niſi ſi forte a tergo tuta omnia, & pacata eſſe arbitretur. Sin minus, poſteriores agminis totius e robuſtiſsimis & fortiſsimis conſtituat, reputans ad inopinatos hoſtium ſuperuentus eos primis haud eſſe inferiores debere.*

AD CAP. LI.

Pag. 82. τελευταῖον δὲ παρέγγελμα] Geſn. monet τὸ &c.

Solum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

Solum, ſcribendum eſſe, τὰ παραγγέλματα. παραγγέλσεις vocat etiam Thucydides lib. v.

Ego totum locum ita legam: τελευταῖον δ' αὖ εἴη τὰ παραγγέλματα τῆς ἐξοπλισίας παραδοῦναι δι' ὀλίγων. atque ita verti. Robertellus videtur legiſſe, τὰ παραγγέλματα τῆς ἡγεμονίας, (vel, ἡγεμονικὰ,) παραδοῦναι ὀλίγοις. Sed veriſimilior noſtra lectio. Autor ipſe præfatione; ἵνα πρὸ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ βιβλίου τὸ ἐπάγγελμα τοῦ συγγράμματος δι' ὀλίγων κατανοήσῃς.

διόπερ οὕτω] malim, διόπερ καὶ οὕτω.

AD CAP. LII.

Pag. 83. ὀρνίσιν] Gaza, *pecori*. Sed is aliud exemplum ſecutus eſt de balatu ouium, quod eodem ſenſu ab Homero profertur Ιλιαδ. Δ. vbi etiam præcedens ſimilitudo legitur. Hæc de auibus extat. Ιλιαδ. Β.

Ἀσίῳ ἐν λειμῶνι Καϋστρίου ἀμφὶ ῥέεθρα.) Ouid. v. Metamorphoſeor:

——— Non illo plura Cayſter
Carmina Cycnorum labentibus audit in vndis.

Ad illuſtrationem verſuum Homericorū non poſſum quin hîc addam verſus elegantes, qui ſunt apud Dionyſium de Situ orbis.

Μηονίη δ' ἐπὶ τῇσιν ἐπ' ἀντολίην τετάνυσαι
Τμώλῳ ὑπ' ἠνεμόεντι. τόθεν Πακτωλὸς ὁδεύων
Χρυσὸν ὁμοῦ δίνῃσιν ἐφελκόμενος κελαρύζει.
Τοῦ δ' αὖ ἐπὶ πλευρῇσι καθήμενος εἴαρος ὥρῃ.
Κύκνων εἰσαΐοις λιγυρὴν ὄπα, τοί τε καθ' ὕδωρ
Ἔνθα καὶ ἔνθα νέμονται ἀεξομένης ἐπὶ ποίης.
Πολλοὶ γὰρ λειμῶνες ἐν Ἀσίδι τηλεθόωσιν·
Ἔξοχα δ' ἀμπέδιον Μαιάνδρειον, ἔνθα Καΰστρου
Ἥσυχα καχλάζοντος ἐπιρρέει ἀγλαὸν ὕδωρ:
Mæoniæ hinc tractus latè eſt porrectus ad ortum
Sub Tmolo excelſo. de quo Pactolus oberrans
Deciduus cum vorticibus ſecum trahit aurum.
Illius adſideat ſi oris quis tempore verno,
Cycnorum dulcem, & vocem audiet ille canoram,
Hinc illinc qui paſcunt in creſcentibus herbis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

Aſide enim in terrâ quamplurima prata vireſcunt:
Præcipuè in Campo Mæandri, vbi murmure leni
Limpida reſtagnans placidè influit vnda Cayſtri.

AD CAP. LIII.

Pag. 84. Ἄγε εἰς τὰ ὅπλα] Xenoph 1. Anabaſ. εὐθὺς παραγγέλλει, εἰς τὰ ὅπλα· *illico iubet, vt ad arma concurrant.*

παράστηθι παρὰ τὰ ὅπλα] Leo cap. VII. nonnulla horum præceptorum ex Æliano repetens, loco ſequentis præcepti addit, ὁ ὁπλοφόρος μὴ ἀπείτω (ſcrib. ἀπίτω,) τῆς φάλαγγος: *armatus ab acie ne diſcedat.*

εἶτα καὶ, προσεχέτω] Leo: Σίγα, καὶ πρόσεχε τῷ παραγγελλομένῳ: *Sile, & attende præceptis.*

ἄνω τὸ δόρυ] Leo, ἄνω τὰ δόρατα. addit ille alterum contrarium: κάθες τὰ δόρατα: *depone aut demitte haſtam.*

ὁ ἀρχηγὸς] Gaza & Robertellus legerant, οὐραγός: Atque ita etiam Leo.

σωτείρει] Scrib. σωτήρει, Leo, τήρει.

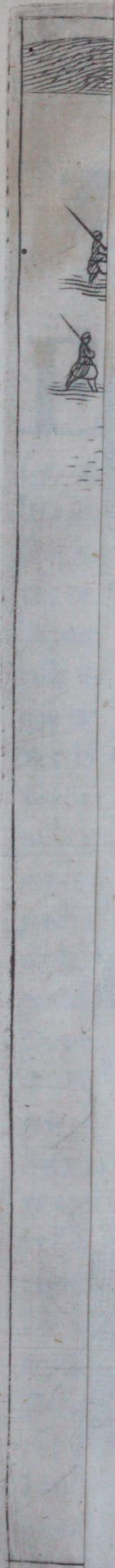
πρόσαγε] Leo, πρόαγε.

ἔχου] Leo, ἔχε.

Τὸν Λάκωνα ἐξέλιοσε] Leo, τὸν Λάκωνα ἐπὶ τὸ δόρυ ἐκπερίσπα. Præter hæc autem pluria alia habet præcepta idem, quæ apud eum vid. capite citato.

FINIS.

Pugna



um de-

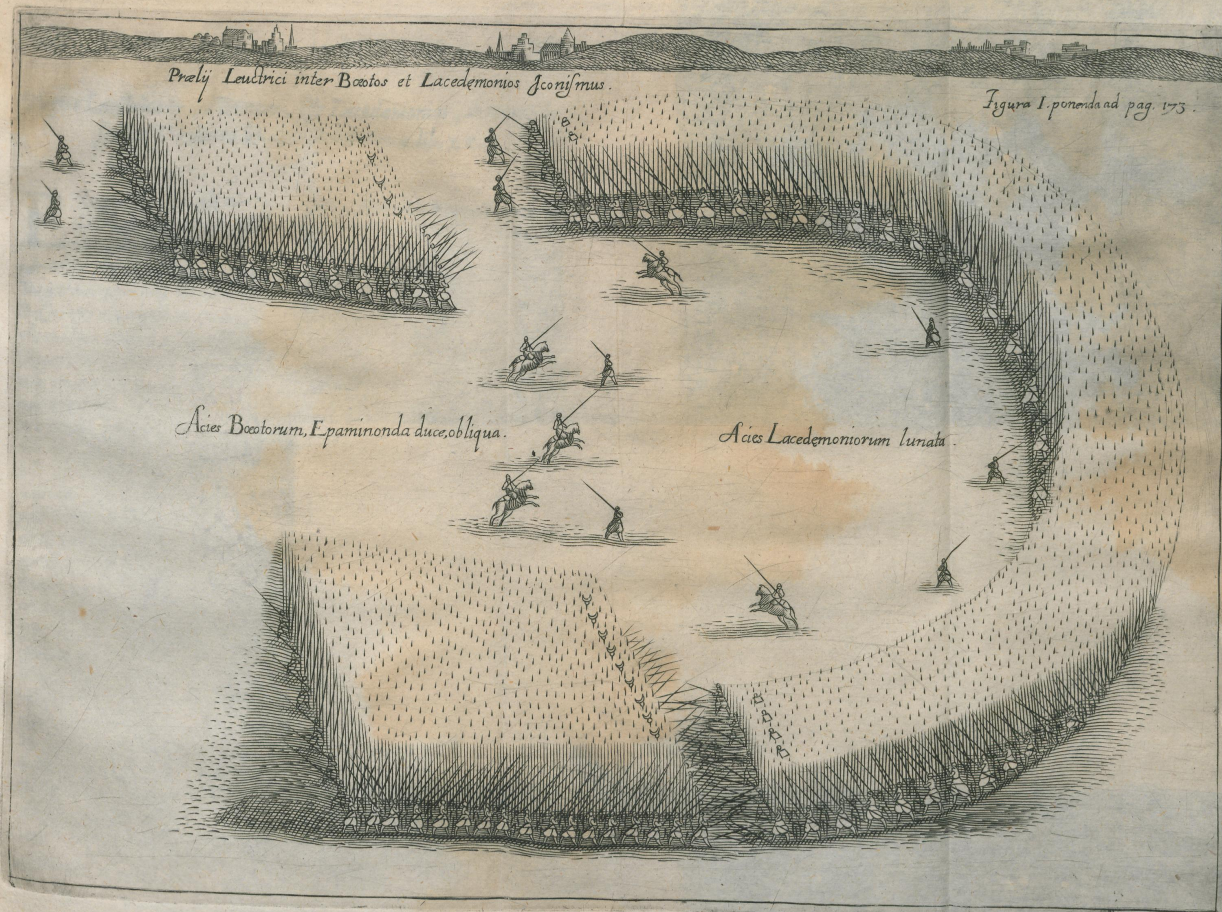
otæ ad
ati, v-
as acie
idem a
aces e-
Cleom-
Agefilai
cule ge-
n parte
â qua-
â vſus,
impe-
moſam
Nam
fortiſ-
cum i-
piturus,
it. In
ac ma-
ræcepit
ac pau-
in ipſos
, Quã-
Phalan-
in quo
ire de-
x claſſi-
primo
uſtulêre
m vtro-
m fecê-
Lunari:
etroceſ-
o gradu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

Pr
Li

A

Pag.
noph
γέλλει,
ad arma
ϖδα
cap. VI
ceptor
loco ſe
ὁ ὁπλοφ
ϖίτω,)
armatus
εἶτα κ
γα, καὶ
μθμω: *Si*



Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

Pugna Leuctrica inter Bœotas, & Lacedæmonios, vt eam deſcribit Diodorus Siculus Bibliothecæ lib. XV.

Ἑτοίμων δ' ὄντων καὶ τῶν Βοιωτῶν πρὸς τὴν μάχην, ἐξέταττον ἀμφότεροι τὰς δυνάμεις. καὶ παρὰ μὲν Λακεδαιμονίοις οἱ ἀφ' Ἡρακλέους γεγονότες ἡγεμόνες ἐτάχθησαν ἐπὶ τῶν κεράτων, Κλεόμβροτός τε ὁ βασιλεὺς, καὶ Ἀρχίδαμος ὁ Ἀγησιλάου τοῦ βασιλέως υἱός. παρὰ δὲ τοῖς Βοιωτοῖς Ἐπαμινώνδας, ἰδίᾳ τινὶ καὶ περιττῇ τάξει χρησάμενος, διὰ τῆς ἰδίας στρατηγίας περιεποιήσατο τὴν περιβόητον νίκην. ἐκλεξάμενος γὰρ ἐξ ἁπάσης τῆς δυνάμεως τοὺς ἀρίστους, ἐπὶ τὸ ἕτερον μέρος ἔστησε, μεθ' ὧν καὶ αὐτὸς ἔμελλε διαγωνίζεσθαι· τοὺς δ' ἀσθενεστάτους ἐπὶ τὸ ἕτερον κέρας τάξας, παρήγγειλεν αὐτοῖς φυγομαχεῖν, καὶ κατὰ τὴν ἔφοδον τῶν πολεμίων ἐκ τοῦ κατ' ὀλίγον ὑποχωρεῖν. διὸ καὶ λοξὴν ποιήσας τὴν φάλαγγα, τῷ τοὺς ἐπιλέκτους ἔχοντι κέρατι ἔγνω κρίνειν τὴν μάχην. ὡς δ' αἵ τε σάλπιγγες ἐσήμαινον παρ' ἀμφοτέροις τὸ πολεμικὸν, καὶ κατὰ τὴν πρώτην ὁρμὴν συνήλαξαν αἱ δυνάμεις, οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι τοῖς κέρασιν ἀμφοτέροις ἐπῆγον, μηνοειδὲς τὸ σχῆμα τῆς φάλαγγος πεποιηκότες· οἱ δὲ Βοιωτοὶ τῷ μὲν ἑτέρῳ κέρατι ὑπεχώρουν, τῷ δὲ ἑτέρῳ δρόμῳ συνῆπτον

Cvm verò etiam Bœotæ ad pugnam eſſent parati, vtrimque copias ſuas acie inſtruebant. Et quidem a parte Lacedæmoniorum Duces erant conſtituti in cornibus Cleombrotus rex, & Archidamus Ageſilai regis filius, vterque ab Hercule genus ducentes. A Bœotorum parte Dux Epaminondas propriâ quadam ac ſingulari aciei formâ vſus, ſua virtute militari atque imperandi peritiâ celebrem ac famoſam victoriam ſibi comparauit. Nam quos ex omnibus copijs ſuis fortiſſimos elegerat, ac quibus cum ipſus erat certamen prælij ſubiturus, eos ad alterum cornu ſtatuit. In altero cornu imbecilliores, ac maximè inualidos collocans, præcepit vt illi pugnam declinarent, ac paulatim, cum hoſtes impetum in ipſos facturi eſſent, retrocederent. Quãobrem etiam Obliquam Phalangem formauit, ac cornu, in quo erant electi, conflictum inire decreuit. Vt vero vtrimque & claſſicum tubæ cecinere, & in primo ſtatim impetu clamorem ſuſtulêre copiæ, Lacedæmonij quidem vtroque ſimul cornu irruptionem fecêre, Phalange efformatâ Lunari: at Bœotæ altero ſuo cornu retroceſſêre, altero in hoſtes citato gradu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

τοῖς πολεμίοις. ὡς δὲ συνῆψαν ἀλλήλοις εἰς χεῖρας, τὸ μὲν πρῶτον ἐκθύμως ἀμφοτέρων ἀγωνιζομένων, ἰσόρροπος ἦν ἡ μάχη. μετὰ δὲ ταῦτα τῶν περὶ τὸν Ἐπαμινώνδαν διά τε τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν πυκνότητα τῆς τάξεως πλεονεκτούντων, πολλοὶ τῶν Πελοποννησίων ἀνῃροῦντο. οὐ γὰρ ὑπέμενον ὑπενέγκαι τὸ βάρος τῆς τῶν ἐπιλέκτων ἀνδραγαθίας, ἀλλὰ τῶν ἀντιστάντων οἱ μὲν ἔπιπτον, οἱ δὲ κατετραυματίζοντο, πάσας τὰς πληγὰς ἐναντίας λαμβάνοντες. ἕως μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς τῶν Λακεδαιμονίων Κλεόμβροτος ἔζη πολλοὺς ἔχων τοὺς συνασπίζοντας, καὶ προθύμως πρὸ αὐτοῦ ἀποθνήσκοντας, ἄδηλος ἦν ἡ ῥοπὴ τῆς νίκης. ἐπεὶ δὲ οὗτος, πάντα κίνδυνον ὑπομένων, οὐκ ἠδύνατο βιάσασθαι τοὺς ἀνθεστηκότας, ἡρωϊκῶς δὲ μαχόμενος, καὶ πολλοῖς τραύμασι περιπεσὼν ἐτελεύτησε, τότε συνδρομῆς γενομένης περὶ τοῦ πτώματος, νεκρῶν πλῆθος ἐσωρεύθη. ἀναρχίας δὲ γενομένης περὶ τὸ κέρας, οἱ μὲν περὶ τὸν Ἐπαμινώνδαν βαρεῖς ἐγκείμενοι Λακεδαιμονίοις, τὸ μὲν πρῶτον τῇ βίᾳ βραχὺ προέωσαν ἐκ τῆς τάξεως τοὺς πολεμίους. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι περὶ τοῦ βασιλέως ἀγωνισάμενοι λαμπρῶς, τοῦ μὲν σώματος ἐγκρατεῖς ἐγένοντο, τῆς δὲ νίκης οὐκ ἴσχυσαν ἐφικέσθαι. τῶν γὰρ ἐπιλέκτων ὑπερβαλλομένων ταῖς ἀνδραγαθίαις, καὶ τῆς ἀρετῆς καὶ παρακλήσεως Ἐπαμινώνδου πολλὰ συμβαλλομένης, μό-

iuêre. Poſtquam autem manus inter ſeſe conſeruêre, primum quidem, animosè vtrimque decertantibus, æquilibris erat pugna. Sed poſtea cum & virtute ſuorum, & aciei denſitate Epaminondas potior eſſet, multi Peloponneſiorum occumbebant. nec enim ſuſtinere pondus fortitudinemque electorum valebant: ſed reſiſtentium alij occumbebant, alij ſauciabantur, qui tamen omnia vulnera aduerſa accipiebant. Quouſque igitur Rex Lacedæmoniorum Cleombrotus in viuis erat, qui multos habebat ſecum dimicantes, atque alacri animo pro ſe mortem oppetentes, incertum manebat victoriæ momentum, quorſum inclinaret. Sed vt ille, qui quidem omnia pericula ſuſtinebat, non potuit adverſarios vllâ vi repellere, ac pugnans heroïcè multis vndique vulneribus confoſſus vitam finijt, tunc concurſu conflictuque de cadavere eius facto, mortuorum ingens ſtrages coacervata eſt. Cum autem Duce careret iſtud cornu, qui cum Epaminonda erant grauiter Lacedæmonios prementes, primùm per vim parum admodum aciem hoſtium propulſêre, Lacedæmonij pro Rege ſuo præclarè certantes, corpore quidem eius potiti ſunt, ſed victoriam aſſequi non potuêre. Nam electis fortitudine ſuperioribus, quos & virtus, & adhortatio Epaminondæ multum iuuabat, vix tamen Lacedæmonij viribus eorum ceſsêre. ac

primum

γις ἐβιάσθησαν οἱ Λακεδαιμόνιοι. καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἀναχωροῦντες τὴν τάξιν διέλυον· τὸ δὲ τελευταῖον, πολλῶν ἀναιρουμένων, τοῦ δὲ παραγγέλλοντος ἡγεμόνος τετελευτηκότος, ἐγένετο παντελὴς τροπὴ τοῦ στρατοπέδου. οἱ δὲ περὶ τὸν Ἐπαμινώνδαν ἐπικείμενοι τοῖς φεύγουσι, καὶ πολλοὺς τῶν ἐναντίων κατακόψαντες, ἀπηνέγκαντο νίκην ἐπιφανεστάτην. συμβαλόντες γὰρ τοῖς ἀρίστοις τῶν Ἑλλήνων, καὶ τοῖς ὀλίγοις τῶν πολλαπλασίων παραδόξως περιγενόμενοι, μεγάλην δόξαν ἐπ' ἀνδρείᾳ κατεστήσαντο. μεγίστων δ' ἐπαίνων ὁ στρατηγὸς Ἐπαμινώνδας ἠξιώθη, διὰ τῆς ἰδίας ἀνδρείας τῆς ἑλλάδος κατεγωνισμένος. ἔπεσον δ' ἐν τῇ μάχῃ, τῶν Λακεδαιμονίων οὐκ ἐλάττους τῶν τετρακισχιλίων, τῶν δὲ Βοιωτῶν περὶ τριακοσίους. μετὰ δὲ ταῦτα περί τε τῆς τῶν νεκρῶν ἀναιρέσεως καὶ τῆς εἰς Πελοπόννησον ἀπαλλαγῆς τῶν Λακεδαιμονίων σπονδὰς ἐποιήσαντο. καὶ τὰ μὲν περὶ τὴν ἐν Λεύκτροις μάχην συμβάντα τοιοῦτον ἔσχε τέλος.

primùm quidem cedentes aciem diſſoluêre: aſt ad vltimum multis e medio ſublatis, ac Duce, qui eos adhortaretur, iam mortuo, totus exercitus in fugam verſus eſt. Epaminondæ milites inſecuti fugientes, multis adverſariorum cæſis, victoriam aſportarunt illuſtriſſimam. Commiſſâ enim cum ſtrenuiſſimis Græcorum pugnâ, cum eos longè numero plures pauci ſuperaſſent, magnam fortitudinis gloriam adepti ſunt. Maximas verò laudes dux eorum Epaminondas meruit, qui propriâ fortitudine, ac præſertim militari prudentia inuictos Græciæ Duces deuicerat. Cecidêre in eâ pugnâ Lacedæmoniorum non pauciores IV millibus, Bœotorum circiter trecenti. His ita factis & de mortuorum ablatione, & de Lacedæmoniorum in Peloponneſum reditu tuto fædus pepigerunt. At talem quidem finem pugna, quæ in Leuctris accidit, ſortita eſt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

Pugna ad Mantinæam, inter Epaminondam & Lacedæmonios, deſcripta a Xenophonte Hellenicωn lib. VII. *ad finem.*

ΠΡῶτον μὲν γὰρ, ὥσπερ εἰκὸς, συνετάττετο. τοῦτο δὲ πράττων σαφηνίζειν ἐδόκει ὡς εἰς μάχην παρασκευάζετο. ἐπεί γε μὴν ἐτέτακτο αὐτῷ τὸ στράτευμα ὡς ἐβούλετο, τὴν μὲν συντομωτάτην πρὸς τοὺς πολεμίους οὐκ ἦγε, πρὸς δὲ τὰ πρὸς ἑσπέραν ὄρη τῆς Τεγέας καὶ ἀντιπέραν ἡγεῖτο. ὥστε δόξαν παρεῖχε τοῖς πολεμίοις μὴ ποιήσασθαι μάχην ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. καὶ γὰρ δὴ ὡς πρὸς ὄρει ἐγένετο, ἐπεὶ ἐξετάθη αὐτῷ ἡ φάλαγξ, ὑπὸ τοῖς ὑψηλοῖς ἔθετο τὰ ὅπλα· ὥστε εἰκάσθη στρατοπεδευομένῳ. τοῦτο δὲ ποιήσας, ἔλυσε μὲν τῶν πλείστων πολεμίων τὴν ἐν ταῖς ψυχαῖς πρὸς μάχην παρασκευὴν, ἔλυσε δὲ τὴν ἐν ταῖς συντάξεσιν. ἐπεί γε μὴν παραγαγὼν τοὺς ἐπὶ κέρως πορευομένους λόχους εἰς μέτωπον, ἰσχυρὸν ἐποιήσατο τὸ περὶ ἑαυτὸν ἔμβολον, τότε δὲ ἀναλαβεῖν παραγγείλας τὰ ὅπλα, ἡγεῖτο. οἱ δ' ἠκολούθουν. οἱ δὲ πολέμιοι ὡς εἶδον παρὰ δόξαν ἐπιόντας, οὐδεὶς αὐτῶν ἡσυχίαν ἔχειν ἠδύνατο· ἀλλ' οἱ μὲν ἔθεον εἰς τὰς τάξεις, οἱ δὲ παρετάττοντο, οἱ δὲ ἵππους ἐχαλίνουν, οἱ δὲ θώρακας ἐνεδύοντο. πάντες δὲ πεισομένοις τι μᾶλλον ἢ ποιήσουσιν ἐῴκεσαν. ὁ δὲ τὸ στράτευμα ἀντίπρωρον

PRimum, vt par erat, aciem conſtruebat [*Epaminondas*] Id autem agens palam indicare videbatur, quod ad pugnam ſe compararet. Poſtea quam ipſi exercitus ex animi ſententia inſtructus eſſet, in hoſtes eum non duxit, quo poterat viæ compendio; ſed ad montes Tegeæ occaſum verſus, ac ex oppoſito ſitos ductabat. Vnde opinionem hoſtibus iniecit, ac ſi eo die prælium facturus non eſſet. Et enim, vt ad montem venerat, cum Phalangem explicaſſet, ſub excelſioribus locis arma ponit, quaſi videretur caſtra metaturus. Eo facto pleriſque hoſtium ſimul, quam animis pugnæ capeſſendæ conceperant ſpem exemit, ſimul etiam inſtructæ aciëi apparatum diſſoluit. Interim cum, deductis in frontem militibus, qui in cornu incedebant, cuneum iuxta ſe validum feciſſet; tum verò arma reſumere ſuis iuſſit. Ipſe verò præcedebat, illi ſequebantur. At hoſtes cum præter opinionem viderent illos in ſeſe euntes, nemo quieti locum dare potuit. nam alij ad ordines ſuos currebant: alij ſeſe inſtruebant. alij equos frænabāt: alij loricas induebant: adeoque omnes magis cladem accepturis, quam illaturis ſimiles erant. *Epaminondas* autem

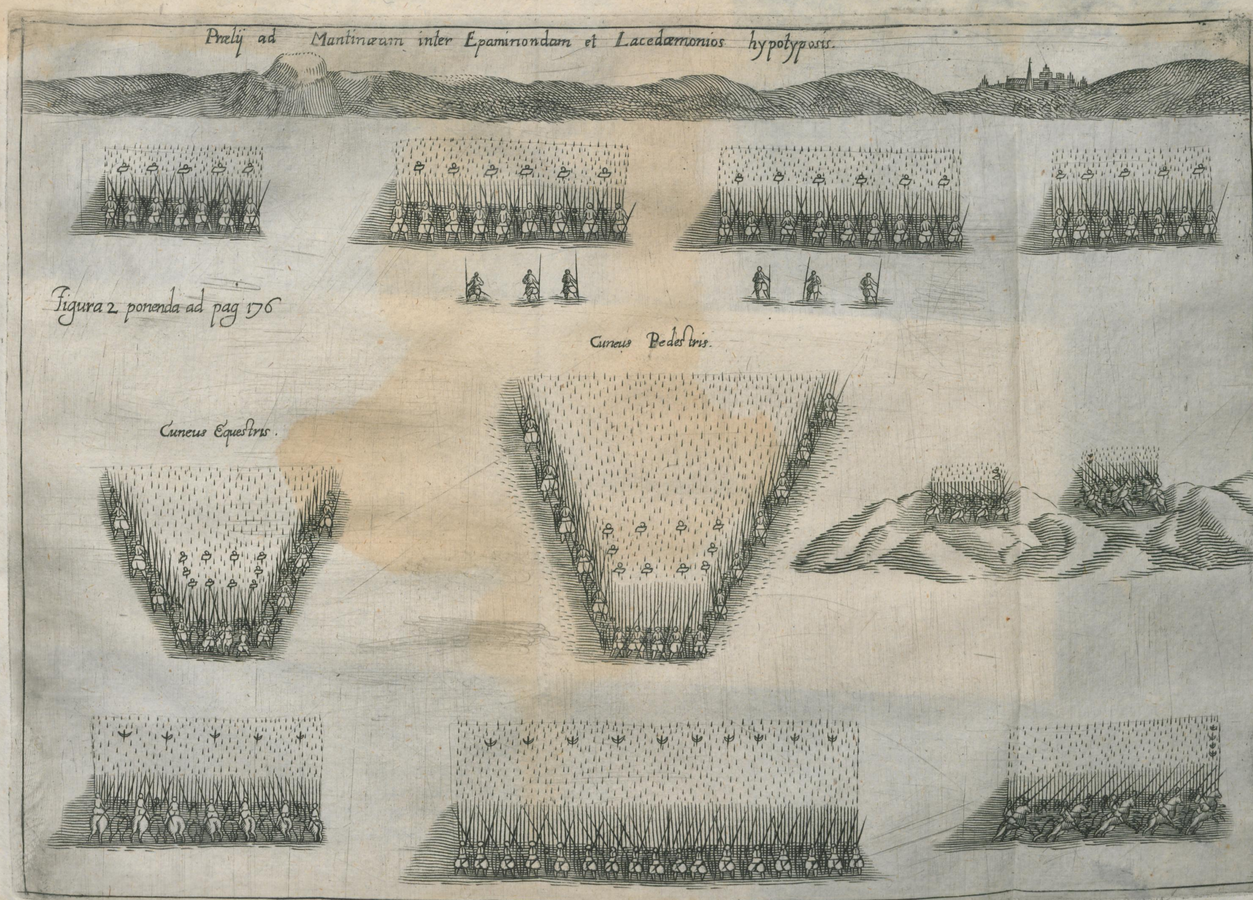
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

ar trire-
bat, au-
preſſione
n aduer-
aturum:
rum co-
mittere
longius
vincere-
animum
fiduci-
que au-
um in-
m gra-
ontinuâ
ditibus.
n etiam
ijs ad-
um per-
rum ex-
modum
qui ma-
aliquos
t vt ne
rnu o-
nnullis
ijs tum
tos Pe-
n inijce-
go ipſos
nodo &
me fru-
hoſtem
totum
fugam
it , cæ-
us non
hoſtili
quem-
tes , ne-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

Pugna a
de

ΠΡῶ
συ
σαφηνίζειν
σκευάζετο.
τὸ στράτευμ
τομωλάτην
ἦγε, περὶ
Τεγέας κα
ξαν παρεῖ
ζασθαι μά
γὰρ δὴ ὡς
τάθη αὐτῶ
ψηλοῖς ἔθ
στρατοπεδε
ἔλυζε μὲν
ἐν ταῖς ψυ
σκευὴν, ἐλι
εστιν. ἐπεὶ γ
κέρως πορ
πον, ἰσχυρ
τὸν ἔμβολο
ραγγείλας
ἠκολούθουν
παρὰ δόξα
ζυχίαν ἔχε
θεον εἰς τὰ
πονto, οἱ δὲ
θώρακας ἐ
μένοις τι μ
ζαν. ὁ δὲ τ



Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

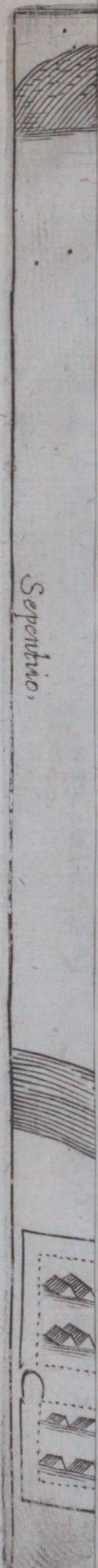
ὥσπερ τριήρη προσῆγε, νομίζων, ὅπη ἐμβαλὼν διακόψειε, διαφθερεῖν ὅλον τὸ τῶν ἐναντίων στράτευμα. καὶ γὰρ δὴ τῷ μὲν ἰσχυροτάτῳ παρεσκευάζετο ἀγωνίζεσθαι, τὸ δὲ ἀσθενέστατον πόρρω ἀπέστησεν, εἰδὼς ὅτι ἡττηθὲν ἀθυμίαν ἂν παράσχοι τοῖς μεθ' αὐτοῦ, ῥώμην δὲ τοῖς πολεμίοις. καὶ μὴν τοὺς ἱππέας οἱ μὲν πολέμιοι αὐτοὶ παρετάξαντο ὥσπερ ὁπλιτῶν φάλαγγος (φάλαγγα alij) βάθος ἑξῆς, καὶ ἔρημον πεζῶν ἁμίππων. ὁ δ' Ἐπαμινώνδας αὖ καὶ τοῦ ἱππικοῦ ἔμβολον ἰσχυρὸν ἐποιήσατο, καὶ ἁμίππους πεζοὺς συνέταξεν αὐτοῖς, νομίζων τὸ ἱππικὸν ἐπεὶ διακόψειεν, ὅλον τὸ ἀντίπαλον νενικηκὼς ἔσεσθαι. μάλα γὰρ χαλεπὸν εὑρεῖν τοὺς ἐθελήσοντας μένειν, ἐπειδάν τινας φεύγοντας τῶν ἑαυτοῦ ὁρῶσι. καὶ ὅπως μὴ ἐπιβοηθῶσιν οἱ Ἀθηναῖοι ἀπὸ τοῦ εὐωνύμου κέρατος ἐπὶ τὸ ἐχόμενον, κατέστησεν ἐπὶ γηλόφων τινῶν ἐναντίους αὐτοῖς καὶ ἱππέας καὶ ὁπλίτας, φόβον βουλόμενος καὶ τούτοις παρέχειν, ὡς, εἰ βοηθήσαιεν, ὄπισθεν οὗτοι ἐπικείσοιντο αὐτοῖς. τὴν μὲν δὴ συμβολὴν οὕτως ἐποιήσατο. καὶ οὐκ ἐψεύσθη τῆς ἐλπίδος. κρατήσας γὰρ ᾗ προσέβαλλεν, ὅλον ἐποίησε φεύγειν τὸ τῶν ἐναντίων. ἐπεί γε μὲν ἐκεῖνος ἔπεσεν, οἱ λοιποὶ οὐδὲ τῇ νίκῃ ὀρθῶς ἔτι ἐδυνάσθησαν χρήσασθαι, ἀλλὰ φευγούσης μὲν αὐτοῖς τῆς ἐναντίας φάλαγγος, οὐδένα ἀπέκτειναν οἱ ὁπλῖται, οὐδὲ προῆλθον ἐκ τοῦ

autem exercitum ſuum inſtar triremis aduorſo roſtro inducebat, autumans, quacumque impreſſione factâ perrumperet, ſe totum aduerſariorum exercitum diſſipaturum: nam cum robuſtiſſimâ ſuarum copiarum parte prælium committere paratus erat, infirmiore longius remotâ: quod ſciret, ſi ea vinceretur, ijs, qui ſecum erant, animum deiectum, hoſtibus autem fiduciam, roburque additum atque auctum iri. Hoſtes equitem ſuum inſtruxêre, perinde ac peditum grauis armaturæ Phalangem, continuâ altitudine, ac deſtitutum Peditibus. Epaminondas vero Equitum etiam facto Cuneo firmo Pedites ijs adiunxit, exiſtimans, ſi equitatum perrupiſſet, totum aduerſariorum exercitum ſuperatum iri. Admodum enim difficile eſt, inuenire qui manere velint, cum ſuorum aliquos fugientes conſpiciunt. Et vt ne Athenienſes a ſiniſtro cornu opem ferrent proximis, in nonnullis collibus conſtituit aduerſos ijs tum equites, tum grauiter armatos Pedites, cupiens & illis metum inijcere, vt ſi ſuccurrerent, a tergo ipſos hi inuaderent. Atque hoc modo & conflixit, & ſpes eum minime fruſtrata eſt. nam quâ parte hoſtem adortus eſt, ſuperior factus totum ad verſariorum exercitum in fugam dedit. Vt vero ipſe occubuit, cæteri rectè victoriâ vti amplius non potuêre. quippe fugiente hoſtili Phalange neque occiderunt quemquam gravis armaturæ Pedites, ne-

χωρίου ἔνθα ἡ συμβολὴ ἐγένετο. φυγόντων δ' αὐτοῖς καὶ τῶν ἱππέων, ἀπέκτειναν μὲν οὐδ' οἱ ἱππεῖς διώκοντες οὔτε ἱππέας, οὔθ' ὁπλίτας· ὥσπερ δὲ ἡττώμενοι, πεφοβημένως διὰ τῶν φευγόντων πολεμίων διέπεσον. καὶ μὴν οἱ ἄνιπποι καὶ οἱ πελτασταὶ συννενικηκότες τοῖς ἱππεῦσιν, ἀφίκοντο ἐπὶ τοῦ εὐωνύμου, ὡς κρατοῦντες, ἐκεῖ δ' ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων οἱ πλεῖστοι αὐτῶν ἀπέθανον.

que e loco progreſſi ſunt, in quo prælium commiſſum erat. Sed neque ex Equitatu in fugam verſo neque Peditatu quemquam Equites ipſi perſequendo interfecêre: verum ac ſi ipſi victi fuiſſent, pauidè per fugientes hoſtes elabebantur. Pedites, & Peltaſtæ, qui vna cum Equitibus vicerant, ad Læuum cornu contendebant, ac ſi ea quoque pars victoriâ potiretur. Ibi autem ab Athenienſibus plerique eorum trucidati ſunt.

Pugna

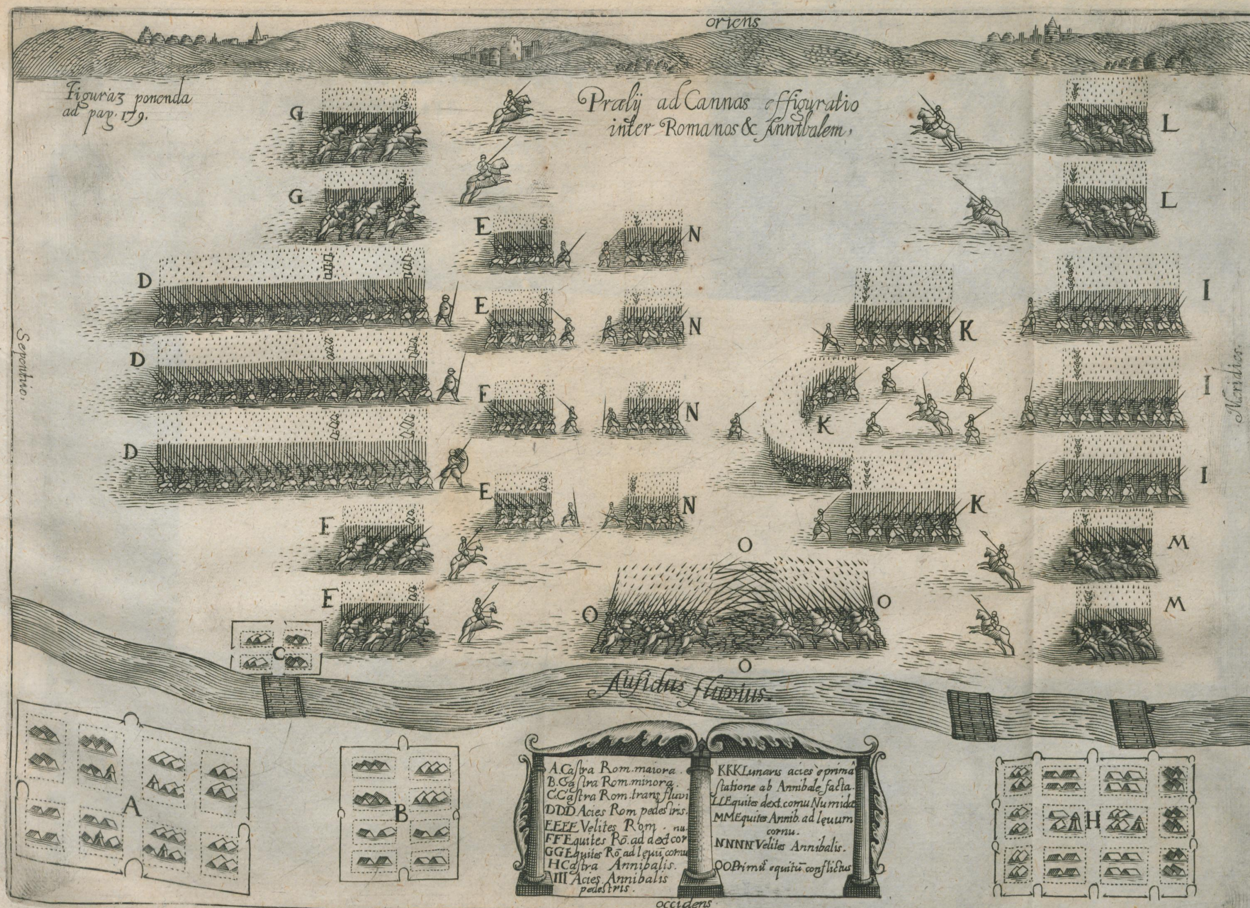


:ripta

vt in-
umſit,
; con-
ıul ca-
ie eas,
ıuium
ıutem,
; hiſce
ectum
ıactus.
lumen
. His
ngitu-
ım an-
ıc lon-
ıhorti-
s. So-
m cor-
:m co-
inter-
Auxili-
oginta
us ſex
eodem
ctarios
ıijs an-
caſtris
atque
:. Col-
ı Ibe-
ınis E-

ὶ διτ-
μὲν τὸν
ωμαίων

χωρί
γόνῖωι
κλειναι
ἔτε ἱπ
ἡ τῖώμ
φευγ
οἱ ἀνι
κότες
ἐυωνύ
τῶν᾽ ι
θανο



Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

Pugna Romanorum, & Carthaginenſium ad Cannas, deſcripta a Polybio Hiſtoriarum lib. III.

Ὁ δὲ Γάϊος ἅμα τῷ παραλαβεῖν τὴν κατὰ πόδας ἡμέραν τὴν ἀρχὴν, ἄρτι τῆς κατὰ τὸ ἥλιον ἀνατολῆς ἐπιφαινομένης, ἐκίνει τὴν δύναμιν ἐξ ἑκατέρας τῆς παρεμβολῆς. καὶ τοὺς μὲν ἐκ τοῦ μείζονος χάρακος διαβιβάζων τὸν ποταμὸν εὐθέως παρενέβαλε. τοὺς δὲ ἐκ θατέρου συνάπτων τούτοις ἐπὶ τὴν αὐτὴν εὐθεῖαν ἐξέταττε, λαμβάνων πᾶσαν τὴν ἐπιφάνειαν τὴν πρὸς μεσημβρίαν. τοὺς μὲν οὖν τῶν Ῥωμαίων ἱππεῖς παρ' αὐτὸν τὸν ποταμὸν ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ κέρατος κατέστησε, τοὺς δὲ πεζοὺς συνεχεῖς τούτοις ἐπὶ τῆς αὐτῆς εὐθείας ἐξέτεινε, πυκνοτέρας ἢ πρόσθεν τὰς σημαίας καθιστάνων, καὶ ποιῶν πολλαπλάσιον τὸ βάθος ἐν ταῖς σπείραις τοῦ μετώπου. τοὺς δὲ τῶν συμμάχων ἱππεῖς εἰς τὸ λαιὸν κέρας παρενέβαλε. πάσης δὲ τῆς δυνάμεως προέστησαν τοὺς εὐζώνους ἐν ἀποστάσει. ἦσαν δὲ σὺν τοῖς συμμάχοις πεζῶν μὲν εἰς ὀκτὼ μυριάδας, ἱππεῖς δὲ μικρῷ πλείους τῶν ἑξακισχιλίων. Ἀννίβας δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν τοὺς μὲν Βαλεαρεῖς, καὶ λογχοφόρους διαβιβάσας τὸν ποταμὸν, προεβάλετο τῆς δυνάμεως. τοὺς δὲ λοιποὺς ἐξαγαγὼν ἐκ τοῦ χάρακος καὶ περαιώσας κατὰ διττοὺς τόπους τὸ ῥεῖθρον ἀνετάττετο τοῖς πολεμίοις. ἐτίθει δὲ ἐπ' αὐτὸν μὲν τὸν ποταμὸν ἐπὶ τῶν εὐωνύμων τοὺς Ἴβηρας καὶ Κελτοὺς, ἀντίους τοῖς Ῥωμαίων

CAius verò Terentius, vt inſequẽs dies initium ſumſit, vix dum exortu Solis conſpicuo, ex utriſque ſimul caſtris copias mouebat, atque eas, quæ e maioribus erant, fluuium traijciens ilico inſtruxit: eas autem, quæ e minoribus, coniunctas hiſce eadem fronte ordinauit, aſpectum omnem Meridiem verſus nactus. Romanos Equites ad ipſum flumen in dextro coruu conſtituit. His coniunctos Pedites eadem longitudine extendit, denſiores, quam ante, manipulos conſtituens, ac longitudine altitudinem in cohortibus multo maiorem efficiens. Sociorum vero Equites ad læuum cornu ſtatuunt. Omnibus autem copijs leuem armaturam aliquo interuallo præpoſuit. quæ cum Auxiliaribus Peditum erant ad octoginta mille, Equites paulo amplius ſex mille. Hannibal quoque eodem tempore Baleares, ac Sagittarios fluuium traduxit, ſuiſque copijs antepoſuit. reliquos eductos caſtris duobus locis flumen traiecit, atque inſtructos hoſtibus oppoſuit. Collocabat autem iuxta fluuium Iberas ac Celtas aduerſos Romanis E-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

ἱππεῦσι. συνεχεῖς δὲ τούτοις, πεζοὺς τοὺς ἡμίσεις τῶν ἐν τοῖς βαρέσι καθοπλισμοῖς Λιβύων. Ἑξῆς δὲ τοῖς εἰρημένοις Ἴβηρας καὶ Κελτούς. παρὰ δὲ τούτοις τὸ λοιπὸν μέρος ἔθηκε τῶν Λιβύων. ἐπὶ δὲ τοῦ δεξιοῦ κέρως ἐπέταξε τοὺς Νομαδικοὺς ἱππεῖς. ἐπεὶ δὲ πάντ' ἐπὶ μίαν εὐθεῖαν ἐξέτεινε, μετὰ ταῦτα λαβὼν τὰ μέσα τῶν Ἰβήρων καὶ Κελτῶν τάγματα προῆγε. καὶ τ' ἄλλα τούτοις ἐκ τοῦ κατὰ λόγον παρισταῖαι ζυγοῦντα, μηνοειδὲς ποιῶν τὸ κύρτωμα, καὶ λεπτύνων τὸ τούτων αὐτῶν σχῆμα. βουλόμενος ἐφεδρείας μὲν τάξιν ἐν τῇ μάχῃ Λίβυας αὐτῶν ἔχειν, προκινδυνεῦσαι δὲ τοῖς Ἴβηρσι καὶ Κελτοῖς. ἦν δὲ ὁ καθοπλισμὸς τῶν μὲν Λιβύων Ῥωμαϊκός. οὓς πάντας Ἀννίβας ἐν τοῖς τῆς προγεγενημένης μάχης σκύλοις ἐκλέξας κατακεκοσμήκει. τῶν δ' Ἰβήρων καὶ Κελτῶν ὁ μὲν θυρεὸς ἦν παραπλήσιος, τὰ δὲ ξίφη τὴν ἐναντίαν εἶχε διάθεσιν. * τῆς μὲν γὰρ οὐκ ἔλαττον τὸ κέντημα τῆς καταφορᾶς ἴσχυε πρὸς τὸ βλάπτειν. ἡ δὲ Γαλατικὴ μάχαιρα μίαν εἶχε χρείαν τὴν ἐκ καταφορᾶς. καὶ αὐτὴν ἐξ ἀποστάσεως. ἐναλλὰξ ταῖς σπείραις αὐτῶν παρατεταγμένων. καὶ τῶν μὲν Κελτῶν γυμνῶν, τῶν δ' Ἰβήρων λινοῖς περιπορφύροις χιτωνίσκοις κεκοσμημένων κατὰ τὰ πάτρια, ξενίζουσαν ἅμα καὶ καταπληκτικὴν συνέβαινε γίνεσθαι τὴν πρόσοψιν. ἦν δὲ τὸ μὲν τῶν ἱππικῶν πλῆθος τὸ σύμπαν τοῖς Καρχηδό-

quitibus : quibus proximè adiunxit dimidiam Peditum partem, Afros grauis armaturæ. deinde iam dictis Hiſpanos ac Gallos, atque his reliquam Afrorum partem appoſuit. Ad dextrum cornu Numidas Equites adiunxit. Poſtquam vero omnes in vnam rectamque frontem extendit, tum deinde acceptis Iberorum ac Celtarum, qui medij erant, agminibus progreſſus eſt. ac reliquis, quæ cum ijs iugum faciebant, pro ratione ſuccedentibus, Lunarum gibboſitatem efficiebat, horumque ipſorum formam attenuabat. volebat enim Afros ſubſidij ordinem in prælio obtinere, atque ante ipſos diſcrimen ſubire prius Hiſpanos, ac Gallos. Erat vero Afrorum armatura Romanorum ſimilis. nam eos omnes ex ſpolijs præcedentium præliorum electos ita adornârat Hannibal. Iberorum ac Celtarum ſcutum eiuſdem pene formæ erat, at gladij diuerſimodè ſe habebant. illi enim non minus punctim quam cæſim lædere poterant. Gallicus vero enſis, unicum tantum vſum præſtabat cædendo. Illi ergo cum alternis cohortibus aliquo ſpatio iuxta ſe conſtituti, ac Celtæ nudi, Iberes lineis tunicis purpurâ intextis more patrio eſſent ornati, id aſpectum nouum ſimul ac formidabilem exhibebat. Erat porro Equitum multitudo Carthaginienſibus to-

ta ad

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

νιοις εἰς μυριάδας. τὸ δὲ τῶν πεζῶν οὐ πολὺ πλεῖον τετρακισμυρίων σὺν τοῖς Κελτοῖς. εἶχε δὲ τὸ μὲν δεξιὸν τῶν Ῥωμαίων Αἰμίλιος· τὸ δὲ εὐώνυμον Γάϊος· τὰ δὲ μέσα Μάρκος καὶ Γνήϊος, οἱ τῷ πρότερον ἔτει στρατηγοῦντες. τῶν δὲ Καρχηδονίων τὸ μὲν εὐώνυμον Ἀσδρούβας εἶχε· τὸ δὲ δεξιὸν Ἄννων. ἐπὶ δὲ τοῖς μέσοις αὐτὸς ἦν Ἀννίβας, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ Μάγωνα τὸν ἀδελφόν. βλεπούσης δὲ τῆς μὲν τῶν Ῥωμαίων τάξεως πρὸς μεσημβρίαν, ὡς ἐπάνω προεῖπον, τῆς δὲ τῶν Καρχηδονίων πρὸς τὰς ἄρκτους, ἑκατέροις ἀβλαβῆ συνέβαινε γίνεσθαι τὴν κατὰ τὸν ἥλιον ἀνατολήν. γενομένης δὲ τῆς συμπλοκῆς τῆς πρώτης ἐκ τῶν προτεταγμένων, τὰς μὲν ἀρχὰς αὐτῶν τῶν εὐζώνων ἔπισος ἦν ὁ κίνδυνος· ἅμα δὲ τῷ τοὺς Ἴβηρας καὶ Κελτοὺς ἱππεῖς ἀπὸ τῶν εὐωνύμων πελάσαι τοῖς Ῥωμαίοις ἐποίουν οὗτοι μάχην ἀληθινὴν καὶ βαρβαρικήν. οὐ γὰρ ἦν κατὰ νόμους ἐξ ἀναστροφῆς καὶ μεταβολῆς ὁ κίνδυνος· ἀλλ' εἰσάπαξ συμπεσόντες ἐμάχοντο συμπλεκόμενοι κατ' ἄνδρα καταβαίνοντες ἀπὸ τῶν ἵππων· ἐπεὶ δὴ δὲ ἐκράτησαν οἱ παρὰ τῶν Καρχηδονίων, καὶ τοὺς μὲν πλείστους ἀπέκτειναν ἐν τῇ συμπλοκῇ, πάντων ἐκθύμως καὶ γενναίως διαγωνιζομένων τῶν Ῥωμαίων τοὺς δὲ λοιποὺς ἤλαυνον κατὰ τὸν ποταμὸν φονεύοντες, καὶ προσφέροντες τὰς χεῖρας ἀπαραιτήτως, τότε δὲ τὰ πεζικὰ στρατόπεδα διαδεξάμενοι τοὺς εὐζώνους συνέπεσεν ἀλλήλοις·

ta ad x mille, Peditum non ſupra xl mille, vna cum celtis. Dextrum Romanorum tenebat Æmilius, Læuum Caius. Mediam aciem Marcus & Cneius ducebant, qui ſuperiori anno exercitui imperârant. Carthaginienſium læuum Aſdrubal habebat, dextrum Hanno. In media acie erat ipſe Hannibal, habens ſecum fratrem ſuum Magonem. Cum vero Romanorum acies in meridiem ſpectaret, ut ſupra dixi, ac Carthaginienſium in ſeptemtriones, contigit utriſque ſolis exortum nihil officere. Primo itaque conflictu a Velitibus facto, qui præpoſiti erant, initio quidem æquale erat certamen. Sed ſimul ac Iberi Celtæque Equites a læuâ cum Romanis congrediebantur, fiebat ab ipſis vera barbarica pugna. non enim certamen erat ſecundum leges militares ex Reuerſione, ac Immutatione: ſed ſimul ac ſemel impetu facto, ac pariter ab equis deſultu, conſertâ manu præliabantur. Poſteaquam vero Carthaginienſium Equites ſuperiores fuêre, ac pleroſque Romanorum, qui cuncti animoſe ac ſtrenuè pugnabant, in conflictu interfecêre, reliquoſq; fugatos ad ipſum flumen occidere, manuſq; inexecrabiliter intulêre: tũc Pedeſtres copiæ Velitibus ſuccedentes, inter ſeſe concurrêre.

ἐπὶ βραχὺ μὲν οὖν τῶν Ἰβήρων καὶ τῶν Κελτῶν ἔμενον αἱ τάξεις, καὶ διεμάχοντο τοῖς Ῥωμαίοις γενναίως. μετὰ δὲ ταῦτα τῷ βάρει θλιβόμενοι κλίνοντες ὑπεχώρουν εἰς τοὐπίσω λύσαντες τὸν μηνίσκον. αἱ δὲ τῶν Ῥωμαίων σπεῖραι κατὰ τὴν ἐκθυμίαν ἑπόμεναι τούτοις διέκοψαν ῥαδίως τὴν τῶν ὑπεναντίων τάξιν. ἅτε δὴ τῶν μὲν Κελτῶν ἐπὶ λεπτὸν ἐκτεταγμένων. αὐτοὶ δὲ πεπυκνωκότες ἀπὸ τῶν κεράτων ἐπὶ τὰ μέσα, καὶ τὸν κινδυνεύοντα τόπον. οὐ γὰρ ἅμα συνέβαινε τὰ κέρατα καὶ τὰ μέσα συνάπτειν, ἀλλὰ πρῶτα τὰ μέσα διὰ τοὺς Κελτοὺς ἐν μηνοειδεῖ σχήματι τεταγμένους πολὺ προπεπτωκέναι τῶν κεράτων. ἅτε τοῦ μηνίσκου τὸ κύρτωμα πρὸς τοὺς πολεμίους ἔχοντος. πλὴν ἑπόμενοι γε τούτοις οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ συντρέχοντες ἐπὶ τὰ μέσα, καὶ τὸν εἴκοντα τόπον τῶν πολεμίων, οὕτως ἐπὶ πολὺ προέπεσον, ὥστ' ἐξ ἑκατέρου τοῦ μέρους κατὰ τὰς ἐκ τῶν πλαγίων ἐπιφανείας τοὺς Λίβυας αὐτῶν γενέσθαι τοὺς ἐν τοῖς βαρέσι καθοπλισμοῖς. ὧν οἱ μὲν ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ κέρατος κλίναντες ἐπ' ἀσπίδα, καὶ τὴν ἐμβολὴν ἐκ δόρατος ποιούμενοι παρείσαντο παρὰ πλευρὰν τοῖς πολεμίοις. οἱ δ' ἀπὸ τῶν εὐωνύμων ἐπὶ δόρυ ποιούμενοι τὴν κλίσιν ἐξ ἀσπίδος ἐπιπαρενέβαλον, αὐτοῦ τοῦ πράγματος ὃ δέον ἦν ποιεῖν ὑποδεικνύντος. ἐξ οὗ συνέβη κατὰ τὴν Ἀννίβου πρόνοιαν μέσους ἀποληφθῆναι τοὺς Ῥωμαίους ὑπὸ τῶν Λιβύων, κατὰ τὴν ἐπὶ τοὺς Κελτοὺς παράπτωσιν. οὗτοι μὲν οὐκ ἔτι φαλαγγηδὸν, ἀλλὰ καθ'

Et quidem alioquo vſque Iberorum ac Celtarum ordinem integri manebat, ac ſtrenue depugnabant. at poſt paulo pondere preſſi Lunari ſuâ formâ ſoluta ceſsêre, ac pedem retulere. Romanorum vero Cohortes addito inde ipſis animo hos inſequentes facilè aduerſariorum ordinem perrupêre, vtpote Celtarum acie rariore, ac tenuiore, ipſis vere a cornubus ad media ac pugnæ locum denſioribus exiſtentibus. nec enim cornua, ac media acies ſimul concurrebant: ſed primo media, propter Celtas lunari formâ ordinatos, multum ante cornua irruebat, quod Lunaris formæ gibberum hoſtibus aduerſum eſſet. At enim Romani hos inſequendo concurrentes ad mediam aciem, atque eum locum, vbi hoſtis cedebat, eouſque proruebant, vt vtrimque, Afri grauis armaturæ ab vtroque latere ipſis apparerent. Quorum alij a dextro cornu in Clypeum declinantes impetum ex haſtâ faciebant: alij vero a Læuo in haſtam factâ declinatione e clypeo in eos irruebant, re ipſâ quod facto erat opus oſtendente. vnde evenit, vt, quod prudenter Hannibal præuiderat, ab Afris in iſtâ Celtarum perſecutione concluderentur Romani. Hi ergo iam non amplius confertim in morem Phalan-

gis,

ἄνδρα, καὶ σπείρας στρεφόμενοι πρὸς τοὺς ἐκ τῶν πλαγίων προσπεπτωκότας ἐποιοῦντο τὴν μάχην. Λεύκιος δὲ καίπερ ὢν ἐξ ἀρχῆς ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ κέρατος, καὶ μετασχὼν ἐπὶ τοῦ τῶν ἱππέων ἀγῶνος, ὅμως ἔτι τότε διεσώζετο. βουλόμενος δὲ τοῖς κατὰ τὴν παράκλησιν λόγοις ἀκολούθως ἐπ' αὐτῶν γίνεσθαι τῶν ἔργων, καὶ θεωρῶν τὸ συνέχον τῆς κατὰ τὸν ἀγῶνα κρίσεως ἐν τοῖς πεζικοῖς στρατοπέδοις κείμενον, παριππεύων ἐπὶ τὰ μέσα τῆς ὅλης παρατάξεως, ἅμα μὲν αὐτὸς συνεπλέκετο, καὶ προσέφερε τὰς χεῖρας τοῖς ὑπεναντίοις, ἅμα δὲ παρεκάλει, καὶ παρώξυνε τοὺς παρ' αὐτοῦ στρατιώτας. τὸ δὲ παραπλήσιον Ἀννίβας ἐποίει. καὶ οὗτος ἐξ ἀρχῆς ἐπὶ τούτοις τοῖς μέρεσιν ἐπέστησε τῆς δυνάμεως. οἱ δὲ Νομάδες ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ κέρατος προσπίπτοντες τοῖς ὑπεναντίοις ἱππεῦσι, τοῖς ἐπὶ τῶν εὐωνύμων τεταγμένοις, μέγα μὲν οὔτ' ἐποίουν, οὔτ' ἔπασχον διὰ τὴν ἰδιότητα τῆς μάχης. ἀπράκτους γε μὴν τοὺς πολεμίους παρεσκεύαζον, περισπῶντες, καὶ πανταχόθεν προσπίπτοντες. ἐπεὶ δὲ οἱ περὶ τὸν Ἀσδρούβαν ἀποκτείναντες τοὺς περὶ τὸν ποταμὸν ἱππεῖς, πλὴν παντελῶς ὀλίγων, παρεβοήθησαν ἀπὸ τῶν εὐωνύμων τοῖς Νομάσι, τότε προϊδόμενοι τὴν ἔφοδον αὐτῶν οἱ σύμμαχοι τῶν Ῥωμαίων ἱππεῖς ἐγκλίναντες ἀπεχώρουν. ἐν ᾧ καιρῷ πραγματικὸν δοκεῖ ποιεῖν, καὶ φρόνιμον ἔργον Ἀσδρούβας. θεωρῶν γὰρ τοὺς Νομά-

gis, ſed viritim, ac per cohortes ſeſe conuertentes cum ijs, qui a lateribus adoriebantur, pugnam faciebant. L. Æmilius etſi ab initio in dextro cornu fuerat, & certamini equitum, quod ab ijs factum, interfuërat, ſaluus tamen adhuc euaſerat. At cupiens non minus ipſa opera, quam verborum adhortatione animum ſuis addere; ac cernens, reputanſque momentum certaminis ſummum in integro Pedeſtris exercitus robore ſitum, verſus medium totius aciei adequitans ſimul ipſe manum cum aduerſarijs conſerebat, ac confligebat, ſimul etiam milites ſuos adhortabatur, & incitabat. Idem faciebat quoque Hannibal. nam & ille a principio hiſce partibus exercitus ſui præfuerat. Numidæ ad dextrum cornu in aduerſos equites irruentes, qui erant ad læuum conſtituti propter pugnæ proprietatem nihil magni neque efficiebant detrimenti, neque patiebantur. hoſtes tamen vndique circumuenientes irritam eorum operam opemque reddidêre. At poſtquam Aſdrubal equites ad fluuium interfeciſſet omnes, (paucis admodum exceptis) atque a læua opem Numidis tuliſſet, tunc præuidentes aduentum eorum Socij Romanorum Equites terga dabant, fugamque capeſſebant. Quo tempore videtur Aſdrubal prudentem iuxta, atque vtilem operam nauaſſe. Conſpicatus

δας τῷ τε πλήθει πολλοὺς ὄντας, καὶ πρακτικωτάτους, καὶ φοβερωτάτους τοῖς ἅπαξ ἐγκλίνασι, τοὺς μὲν φεύγοντας παρέδωκε τοῖς Νομάσι· πρὸς δὲ τὴν τῶν πεζῶν μάχην ἡγεῖτο, σπεύδων παραβοηθῆσαι τοῖς Λίβυσι. προσπεσὼν δὲ Ῥωμαϊκοῖς στρατοπέδοις κατὰ νώτου, καὶ ποιούμενος ἐκ διαδοχῆς ταῖς ἴλαις ἐμβολὰς ἅμα κατὰ πολλοὺς τόπους, καὶ ἐπέῤῥωσε μὲν τοὺς Λίβυας, ἐταπείνωσε δὲ καὶ κατέπληξε τὰς ψυχὰς τῶν Ῥωμαίων. ἐν ᾧ καιρῷ καὶ Λεύκιος Αἰμίλιος, περιπεσὼν νόμῳ, μετήλλαξε τὸν βίον. ἀνὴρ πάντα τὰ δίκαια τῇ πατρίδι κατὰ τὸν λοιπὸν βίον, καὶ κατὰ τὸν ἔσχατον καιρὸν εἰ καί τις ἕτερος ποιήσας. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι, μέχρι μὲν ἐμάχοντο κατὰ τὰς ἐπιφανείας στρεφόμενοι πρὸς τοὺς κεκλικότας, ἀντεῖχον. ἀεὶ δὲ τῶν πέριξ ἀπολλυμένων, καὶ κατὰ βραχὺ συγκλειόμενοι, τέλος αὐτοὶ πάντες, ἐν οἷς καὶ Μάρκος, καὶ Γνάϊος, ἔπεσον· οἱ τὸ πρότερον ἔτος ὕπατοι γεγονότες, ἄνδρες ἀγαθοὶ, καὶ τῆς Ῥώμης ἄξιοι γενόμενοι κατὰ τὸν κίνδυνον. κατὰ δὲ τὸν τοῦτον χρόνον καὶ τὴν συμπλοκὴν οἱ Νομάδες ἑπόμενοι τοῖς φεύγουσι τῶν ἱππέων, τοὺς μὲν πλείστους ἀπέκτειναν, τοὺς δὲ κατεκρήμνισαν ἀπὸ τῶν ἵππων. ὀλίγοι δέ τινες εἰς Οὐενουσίαν διέφυγον. ἐν οἷς ἦν καὶ Γάϊος Τερέντιος ὁ τῶν Ῥωμαίων στρατηγός· ἀνὴρ αἰσχρὰν μὲν τὴν ψυχὴν, ἀλυσιτελῆ δὲ τὴν ἀρχὴν

enim Numidas, qui numero multi erant, plurimum prodeſſe, ac maximè formidabiles eſſe ijs, qui ſemel terga verterant, fugientes perſequi Numidis permiſit. ipſe vero ad Peditum pugnam contendit, Afris, quanta potuit celeritate, auxiliatum veniens. qui in Romanas copias a tergo irruens, ac turmis alternis impetum ſimul multis locis faciens, tum Afros confirmauit, tum Romanorum animos deiecit, ac conſternauit. Quo tempore L. Æmilius multis grauibuſque vulneribus confoſſus, vitam cum morte commutauit, vir, qui, ſi quis alius, cum in reliquâ vitâ, tum vltimo eius momento omnia decenter officia patriæ præſtiterat. Romani, quamdiu adverſis aciebus pugnabant, conuerſi in eos, a quibus circumuenti erant, impetum eorum ſuſtinebant. Sed cum ſemper extimi circum circa caderent, ac ſenſim in arctum concluderentur, tandem iſti omnes occubuerunt. inter quos & Marcus & Cneius erant, qui ſuperiore anno conſules fuerant, ac fortes ſeſe in ipſo diſcrimine, dignoſque ciuitate Romanâ præbuerant. Hoc ipſo tempore, & conflictu, Numidæ perſecuti fugientes Romanorum Equites, pleroſque eorum interfecêre, alios ab equo præcipitauêre. Pauci aliquot Venuſium fugâ peruenêre. atque inter eos C. Terentius Romanorum Imperator, vir animi turpis, & qui imperium ſuum Patriæ inutile reddiderat. Hoc quidem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

τὴν αὐτοῦ τῇ πατρίδι πεποιημένος. ἡ μὲν οὖν περὶ Κάνναν γενομένη μάχη Ῥωμαίων καὶ Καρχηδονίων ἐπετελέσθη τὸν τρόπον τοῦτον. μάχη γενναιοτάτους ἄνδρας ἔχουσα καὶ τοὺς νικήσαντας, καὶ τοὺς ἡττηθέντας. δῆλον δὲ τοῦτ' ἐγένετο ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων. τῶν μὲν γὰρ ἑξακισχιλίων ἱππέων ἑβδομήκοντα μὲν εἰς τὴν Οὐενουσίαν μετὰ Γαΐου διέφυγον. περὶ τριακοσίους δὲ τῶν συμμάχων σποράδες εἰς τὰς πόλεις ἐσώθησαν. ἐκ δὲ τῶν πεζῶν μαχόμενοι μὲν ἑάλωσαν εἰς μυρίους. οἱ δ' ἐκτὸς ὄντες τῆς μάχης ἐξ αὐτοῦ τοῦ κινδύνου τρισχίλιοι μόνον ἴσως εἰς τὰς παρακειμένας πόλεις διέφυγον. οἱ δὲ λοιποὶ πάντες, ὄντες εἰς ἑπτὰ μυριάδας, ἀπέθανον εὐγενῶς. τὴν μεγίστην χρείαν παρεσχημένοι τοῖς Καρχηδονίοις εἰς τὸ νικᾶν, καὶ τότε καὶ πρὸ τούτων, ἱππέων ὄχλου. καὶ δῆλον ἐγένετο τοῖς ἐπιγενομένοις, ὅτι κρεῖττόν ἐστι πρὸς τοὺς τῶν πολέμων καιροὺς ἡμίσεις ἔχειν πεζούς, ἱπποκρατεῖν δὲ τοῖς ὅλοις μᾶλλον, ἢ πάντα πάρισα τοῖς πολεμίοις ἔχοντα διακινδυνεύειν.

quidem modo Romanorum & Carthaginienſium ad Cannas pugna peracta eſt. Pugna, in quâ viri fortiſsimi tam victi quam victores exſtitere. id quod res ipſa comprobauit. nam e ſex mille Equitibus ſeptuaginta cum Caio Venuſium perfugêre : trecenti circiter ſociorum ſparſim in vrbes proximas fugientes ſe ſeruauêre. E Peditibus autem, qui Pugnæ intererant, ad x mille capti ſunt. qui vero extra prælium procul a diſcrimine fuerant, forte ter tantum mille in vicinas circum ſecus vrbes fuga ſe recepêre, ac ſeruauêre. Cæteri omnes ad ſeptuaginta mille mortem fortiter oppetiêre. Carthaginienſibus & tunc, & antea maximo ad victoriam momento dato ab Equitum multitudine. nam manifeſtè apparuit, ac poſteris documento fuit, ſatius eſſe ad bellorum momenta, dimidio Peditum numero inferiorem eſſe, atque Equitatu præualere, quam æquali per omnia cum hoſtibus exercitu certaminis diſcrimen ſubire.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

Pugna inter Narſetem Perſarum Regem, & Francos, atque Alemanos, deſcripta ab Agathiâ Hiſtoriæ lib. II.

Οἱ μὲν οὖν Ἔρουλοι εὖ μάλα ἐξωπλισμένοι ἐπορεύοντο βάδην ἐν κόσμῳ. Νάρσης δὲ ἐπεὶ ἐν τῷ χώρῳ ἐγεγόνει, οὗ δὴ συμπλέκεσθαι ἔμελλεν, αὐτίκα ἐς φάλαγγα καθίστη τὸν στρατὸν καὶ διέταττεν. οἱ μὲν οὖν ἱππεῖς ἑκατέρωθεν ἐπὶ τῶν ἄκρων τετάχατο, δοράτια φέροντες καὶ πέλτας, τόξα τε καὶ ξίφη παρῃωρημένα. ἦσαν δὲ οἱ καὶ σαρίσας ἐκράτουν. αὐτὸς δὲ ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ κέρως εἱστήκει. Ζανδαλᾶς τε ὁ τῶν ὀπαδῶν ἐπιστάτης, τοῦ τε θητικοῦ καὶ οἰκετικοῦ ὁπόσον οὐκ ἀπόλεμον ἦν, ἀλλὰ καὶ οἱ δὲ παρῆσαν. ἐπὶ θάτερα δὲ, οἱ ἀμφὶ Βαλεριανόν τε καὶ Ἀρταβάνην, προστεταγμένον αὐτοῖς ὑποκρύπτεσθαι πρὸς βραχὺ ἀνὰ τὰ λάσια τῆς νάπης, καὶ ἐπειδὰν εἰσβάλοιεν οἱ πολέμιοι, τότε δὴ ἀθρόον αὐτοῖς ἐκ τοῦ ἀφανοῦς ἐπιέναι, καὶ ἀμφιβόλως ποιεῖσθαι. ἅπασαν δὲ μεταξὺ χώραν ὁ πεζὸς εἶχεν. ἔμπροσθεν γὰρ ἐπὶ τοῦ μετώπου οἱ πρωτοστάται θώρακας ποδήρεις ἐνημμένοι, καὶ κράνη καρτερώτατα, τὸν συνασπισμὸν ἐπεποίηντο. ἑξῆς δὲ οἱ ἄλλοι ἐς βάθος ἀλλήλοις ἀνέκειντο, ἕως εἰς τοὺς ἀγροὺς ἐτελεύτα· τὸ δὲ ψιλὸν ἅπαν, καὶ ἑκηβόλον, ὄπισθεν περιέθει καὶ ἀνέμεινε τὸν καιρὸν, ἡνίκα δέοι ἀκροβολίζεσθαι. ἀπεκέκριτο δὲ

Heruli optimè armati pulchro ordine progrediebantur citato gradu. Narſes vero cum iam in loco eſſet, vbi conflicturus erat, ilico exercitum in Phalangem diſpoſuit, atque ordinauit. Equites vtrimque in cornubus collocati erant, haſtas geſtantes, & peltas, item arcus, & dependentes a latere gladios. Erant etiam, qui ſariſſas habebant. Ipſe vero Narſes in dextro cornu conſtitit. Cui Zandalas etiam familiæ præfectus, quotquot domeſticorum ſervorum, ac domeſticorum miniſtrorum bello non inutiles erant, hi quoque aderant. Ad vtrumque latus conſtituti, Valerianus & Artabanes cum ſuis copijs. Iis autem mandatum erat, aliquantisper in denſiore ſyluâ ſeſe occultare, & ſimul ac hoſtes impetum facerent, tunc confertim ex occulto in eos irruere, atque incertam ipſis pugnam facere. At vero Pedites locum omnem intermedium occupabant. nam in ipſa fronte Protoſtatæ induti loricas ad pedes vſque demiſſas, & galeas validiſſimas geſtantes, Synaſpiſmo facto ſtabant. quibus alij per altitudinem innitebantur, dum in agros vſque patentes deſinerent. Tota leuis Armatura, & quotquot eminus præliantur, a tergo ſequebantur, ac tempus jaculandi opportunum exſpectabant.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

τοῖς Ἐρούλοις τόπος, τῆς φάλαγγος τὸ μεσαίτατον, καὶ ἦν ἔτι κενός, οὐ γάρ πω ἐκεῖνοι παρῆσαν. ἐν τούτῳ δὲ ἄνδρες δύο τῶν Ἐρούλων, ἐτύγχανον γὰρ ἤδη ηὐτομοληκότες παρὰ τοὺς πολεμίους ὀλίγῳ ἔμπροσθεν, ὡς καὶ ἀγνοεῖν δή που τὰ ὕστερον τῷ Σινδουὰλ βεβουλευμένα, ἐξωτρυνέτην ἅπαντας τοὺς Βαρβάρους ὡς τάχιστα ἐπιφοιτᾶν τοῖς Ῥωμαίοις. εὑρήσετε γὰρ αὐτούς, ἐφάτην, ταραχῆς τε καὶ ἀκοσμίας ἀναπεπλησμένους, τοῦ μὲν Ἐρουλικοῦ στρατοῦ χαλεπαινόντων, καὶ ξυγκινδυνεύειν ἀναινομένων, τοῦ δὲ ἄλλου πλήθους τῇ ἐκείνων ἀποστάσει καταπεπληγμένου. τούτοις ὁ Βουτιλῖνος ἀνεπέπειστο ῥᾳδίως, τῷ βούλεσθαι οἶμαι ἀληθῆ γε αὐτὰ καθεστάναι. αὐτίκα δὴ οὖν ἐπῆγε τὸν στρατόν, καὶ ἅπαντες ξὺν προθυμίᾳ ἐχώρουν ἰθὺ τῶν Ῥωμαίων, οὐ μὴν ἠρεμαῖοι, οὐδὲ κατὰ κόσμον, ἀλλὰ τοῖς ἀγγέλμασιν ἀνεπτερωμένοι, θορύβῳ εἴχοντο καὶ προπετείᾳ, ὡς αὐτοβοεὶ ἅπαν τὸ ἀντιστατοῦν ἀναρπασόμενοι. ἦν δὲ αὐτοῖς ἡ ἰδέα τῆς παρατάξεως, οἱονεὶ ἔμβολον. δελτωτῷ γὰρ ἐῴκει. καὶ τὸ μὲν ἔμπροσθεν ὁπόσον ἐς ὀξὺ ἔληγε, στεγανόν τε ἦν, καὶ πεπυκνωμένον τῷ πάντοθεν ταῖς ἀσπίσι περιπεφράχθαι, φαίης τε ἂν αὐτοὺς συὸς κεφαλὴν τῇ συνθέσει ἀποτυπώσασθαι. τὰ δὲ σκέλη ἑκατέρωθεν κατὰ στίχους τε καὶ λόχους ἐς βάθος ξυγκείμενα, καὶ ἐπὶ πλεῖστον ἐς τὸ ἐγκάρσιον παραφέρετα-

ctabant. Herulis autem locus Phalangis medius, qui adhuc erat vacuus (nondum enim illi aduenerant) deſignatus fuit. Interea duo ex Herulis, qui iam paulo ante ad hoſtes tranſfugerant, quique ignorabant, quid poſtea conſilij cœpiſſet Sindual, omnes Barbaros incitabant, vt quam ocyſſime Romanos adorirentur. Deprehendetis enim, dicebant, apud eos tumultus ac perturbationis omnia plena: Herulorum copiis difficiles ſeſe præbentibus, atque indignabundè vnà præliari renuentibus, reliqui vero exercitus multitudine illorum defectione conſternatâ. Hiſce Butilinus facilè perſuaſus fidem adhibuit, quod vellet, vt ego quidem exiſtimo, libenter ea vera eſſe, atque ita ſe habere. Confeſtim itaque exercitum ſuum in Romanos induxit, omneſque cum eo alacri animo rectâ in illos ibant, &, non quietè, ac pedetentim aut ordinatè, ſed, allatis nuntiis alas ipſis addentibus, tumultuoſè, ac cum præcipiti temeritate ſequebantur, quaſi ilico primo occurſu quidquid aduerſiorum obuium eſſet diſcerpturi. Erat vero ipſis Aciëi forma, inſtar cunei triangulo ſimilis, ac figuram literæ Græcorum Δ præ ſe ferens. Atque anteriore quidem ſui parte in acutum deſinebat, firma exiſtens, ac denſa, quod vndique clypeis circumſepta eſſet. dixiſſes eos ſuis caput ſtructurâ ſuâ efformaſſe. Alæ, veluti crura, vtrimque ſerietim, ac decariatim per altitudinem coniun-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

μένα, διΐσταντο ἀλλήλων ἠρέμα καὶ ἀπεκέκριντο, καὶ προϊόντα ἐς μέγιστον εὖρος ἀπετελεύτα, ὡς καὶ τὸ μεταξὺ χωρίον κενὸν καθεστάναι, καὶ τὰ νῶτα γυμνὰ τῶν ἀνδρῶν στοιχηδὸν διαφαίνεσθαι. ἀπεστραμμένοι γὰρ σφᾶς αὐτοὺς ἐτύγχανον, ὅπως ἂν τοῖς πολεμίοις ἀντιπρόσωποι εἶεν, καὶ ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς ἀγωνίζοιντο τὰς ἀσπίδας προβεβλημένοι, τὰ δὲ ὀπίσθια τῷ ἀλλήλοις ἀντιτετάχθαι διαφυλάττοιντο. Ἀλλὰ γὰρ Ναρσῇ τύχης τε αἰτίας τυχήσαντι, καὶ τὸ πρακτέον ἄριστα μηχανησαμένῳ ἅπαντα ἐς δέον ἀπέβη. ἐπειδὴ γὰρ οἱ βάρβαροι ξὺν βοῇ καὶ ἀλαλαγμῷ δρομαῖοι ἐπανελθόντες ξυνέρραξαν τοῖς Ῥωμαίοις, αὐτίκα διέσεισαν τοὺς ἐπὶ τῷ ὀμφαλῷ πρωτοστάτας ἀμφὶ τὸ κένωμα ἐσπεσόντες· οὔπω γὰρ παρῆσαν οἱ Ἔρουλοι: ἥ τε ἀρχὴ διατεμοῦσα τὸ βάθος τῶν λόχων, καὶ φόνον οὐ πολὺν ἐργασαμένη, ὑπὲρ τοὺς οὐραγοὺς ἐξηνέχθη. ἔνιοι δὲ αὐτῶν καὶ περαιτέρω ἐχώρουν ὡς τὸ στρατόπεδον τῶν Ῥωμαίων αἱρήσοντες. τότε δὴ ὁ Ναρσῆς ἐπικάμψας ἠρέμα καὶ ὑπομηκύνας τὰ κέρατα, καὶ ἐπικάμπιον ἐμπροσθίαν (ὡς ἂν οἱ τακτικοὶ ὀνομάσαιεν) τὴν φάλαγγα καταστήσας, παρακελεύεται τοῖς ἱπποτοξόταις ἐφιέναι τὰ βέλη ἑκατέρωθεν ἀναλλάγδην ἐς τὰ μετάφρενα τῶν πολεμίων. οἱ δὲ κατὰ ταῦτα ῥᾳδίως ἐποίουν. ἅτε γὰρ πεζοὺς ὄντας τοὺς βαρβάρους ἐκ τῶν ἵππων ὑπερανέχοντες, εὐκολώτατα ἠδύναντο βάλλειν τὸ ἀφεστηκὸς καὶ ἡπλωμένον καὶ ἐλεύθερον τοῦ ἐπιπροσθοῦν-

ctæ, ac maximam partem in aliquū protenſæ, paulatim a ſe inuicem diatlabantur, ac dirimebantur, tandēque in maximam latitudinem deſinebant: ita vt intermedius locus vacuus fieret, ac nuda virorum terga ſerietim apparerent. Auerſi enim a ſe mutuo ſtabant, vt aduerſi hoſtium fronti eſſent, & obiectis clypeis tutò dimicarent, ac poſteriores mutuâ iſtâ inter ſeſe oppoſitione illæſos tutarētur. Attenim Narſeti, cui & fortuna proſpera obtigerat, & qui quod facere expedîbat, optimo ſtratagemate excogitârat, omnia ex animi voto ſucceſſêre. Nam poſtquā Barbari ſublato clamore, & vlulatu excitato concitatius proruentes cum Romanis congreſſi ſunt, protinus primorum in mediâ acie ordine perrupto in vacuum iſtum locū irruerunt, (nondum enim Heruli aduenerāt) ac primi in cuneo perruptâ decuriarum altitudine, nec cæde editâ magnâ, vltra Tergiduces delati ſunt: nonnulli vero ipſorum etiam vlterius progrediebantur, tanquam Romanorū caſtra inuaſuri, atq; occupaturi: Tum Narſes inflexis ſenſim, ac in longitudinem expāſis cornubus, conſtitutâq; phalange (quam ἐπικάμπιον ἐμπροσθίαν, hoc eſt, inflexam antrorſum, tactici vocarint) Equitibus Hippotoxotis præcipit, vt tela alternatim vtrimque in dorſa hoſtium mittant. at illi facilè id præſtabant. Quippe enim ex equis eminentes ſupra Barbaros, qui Pedites erant, facillimè ferire poterant diſtantes, atque explicatos, ac deſtitutos iis qui ſeſe opponere poſſent, atque id quo minus fieret impedire.

neque

τος. καὶ ἦν οὐ χαλεπὸν οἶμαι τοῖς ἐπὶ τῶν ἄκρων ἱππόταις, τὸ μὲν κατὰ σφᾶς μέρος τῶν δυσμενῶν καὶ πλησιαίτατον ὑπερβαίνειν τοῖς βέλεσι, τοὺς δὲ ἀντικρὺ φαινομένους τιτρώσκειν. διεπερονῶντο τοιγαροῦν πάντοθεν τὰ νῶτα οἱ Φράγγοι. τῶν μὲν ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ κέρως τεταγμένων Ῥωμαίων τοὺς ἐκεῖθεν λυμαινομένων, τῶν καὶ ἐπὶ θάτερα τοὺς ἑτέρους· οὕτω τε οἱ ἄτρακτοι παραλλὰξ ἐς τἀναντία φερόμενοι, καὶ ἅπαν τὸ παρεμπίπτον διαφθείροντες ἐλάνθανον, οὔτε φυλάξασθαι τῶν βαρβάρων οἰώντε γιγνομένων, οὔτε ὅθεν βάλλονται σαφῶς ἐπισκοπούντων. ἀντιμέτωποι γὰρ τοῖς Ῥωμαίοις ἑστῶτες, καὶ ἐς μόνον τὸ καθ' αὑτοὺς ὡς ἕκαστοι ἀποβλέποντες, καὶ πρὸς μὲν τοὺς ἔμπροσθεν ὁπλίτας ἐκ χειρὸς διαμαχόμενοι, τοὺς δὲ ἱπποτοξότας ὡς δὴ ὄπισθεν τεταγμένους οὐ μάλα ὁρῶντες, τά τε στέρνα οὐ βαλλόμενοι, ἀλλὰ τὰ νῶτα, οὐκ εἶχον διαγινώσκειν οὗπερ ἐτύγχανον ὄντες κακοῦ. τοῖς δὲ πλείστοις οὐδὲ τὸ διαπορεῖν, καὶ ἀμφιγνοῆσαι τὰ ποιούμενα χώρα ἐγίνετο, ἅμα τῇ πληγῇ τελευτῆς ἐπιφοιτώσης· πιπτόντων γὰρ ἀεὶ τῶν ἐκτὸς, εὐθὺς οἱ ἔνδοθεν ἀνεφαίνοντο, καὶ τούτου θαμὰ γιγνομένου διέρρει αὐτοῖς τὰ πλήθη ὡς τάχιστα καὶ ἠφανίζετο, καὶ ἐς ὀλιγότητα ὑπεχώρει. ἐν τούτῳ δὲ Σινδουάλ τε καὶ οἱ Ἔρουλοι πελάσαντες τῇ μάχῃ ὑπαντιάζουσι τῶν πολεμίων τοῖς διαπεραιωθεῖσι τὴν παράταξιν καὶ περιαλωμένοις. αὐτίκα δὴ οὖν αὐτοῖς ἐς χεῖρας ἐλθόντες ἔργου εἴχοντο.

Neque erat, arbitror, difficile equitibus ad extremitates conſtitutis partem inimicorum ſibi proximam telorum iactu ſuperare, atque eos, qui ex oppoſito conſpiciebantur, vulnerare. Itaque traiiciebantur Francis terga vndiq;, Romanis in dextro cornu conſtitutis eos qui ab illa erant parte, infeſtantibus, in altero cornu collocatis eos, qui ab alterâ. Atq; ita tela alternatim in contrarium euntia, atque obuium quodq; diſperdentia nõ viſa ferebantur, barbaris neq; euitare ea valentibus, neque vnde iacerentur, manifeſtè animaduertentibus. nam cum aduerſâ fronte Romanis oppoſiti ſtarent, ac ſinguli in id reſpicerẽt tantum, quod iuxta ſe, & ante pedes eſſet, atq; aduerſus grauiter armatos, qui a fronte erant, conſertis manibus præliarentur; Hippotoxotas autem, vtpote retro poſitos, non conſpicerent, telis non in pectora ipſorum, ſed dorſa iactis, quo malum, loco eſſent, dignoſcere non poterant. pleriſque etiam, quid fieret, locus, ac ſpatium ne quidem dubitandi, ac ambigendi erat: quia vnâ cum ipſo ictu mors illicò conſequebatur. Cadentibus enim ſemper exterioribus ſtatim interiorum terga nudatata apparebãt atque id cum frequenter, & aſſidue fieret, interibãt ipſis copiæ quam celerrimè, ac diſparebant, inque paucitatem redigebantur. Interea Sindual, & Heruli cum prælio appropinquaſſent, occurrunt hoſtibus, qui aciem perruptam, penetrârant, ac prætererierant quaſi palantes.

Statim itaque vt ad manus deuenerunt prælium Chijs commiſêre.

οἱ δὲ τῷ ἀπροσδοκήτῳ καταπλαγέντες, καὶ μᾶλλον ἐνέδραν εἶναι τὸ χρῆμα ὑποπτήσαντες, εὐθὺς ἐς φυγὴν ἐτράποντο, καταιτιώμενοι τοὺς αὐτομολήσαντας, ὡς δὴ ὑπ' ἐκείνων ἐξηπατημένοι. οἱ δὲ ἀμφὶ Σινδουὰλ οὐκ ἀνήεσαν, ἀλλ' ἔκειντο ἕως τοὺς μὲν κατεστόρεσαν, οἱ δὲ ἐς τὰς τοῦ ποταμοῦ ἐξέπεσον δίνας. οὕτω τε τῶν Ἐρούλων τῷ σφετέρῳ χώρῳ ἐγκαταστάντων τό τε κένωμα ἐπληροῦτο, καὶ ἡ φάλαγξ συνεκέκλειστο, καὶ τὸ λοιπὸν οἱ Φράγγοι καθάπερ εἰς ἄρκυς ξυνειλημμένοι ἐκτείνοντο πάντοθεν. ἥ τε γὰρ τάξις αὐτοῖς τελεώτατα διελέλυτο, καὶ χύδην ἐπὶ σφᾶς ὑπελίττοντο, οὐκ ἔχοντες ὅ, τι καὶ γένοιντο. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι οὐ μόνον τόξοις αὐτοὺς διεχρῶντο, ἀλλὰ τό τε ὁπλιτικὸν, καὶ οἱ ψιλοὶ ἐπήεσαν δοράτιά τε ἀκοντίζοντες, καὶ τοῖς κοντοῖς διωθούμενοι, καὶ ταῖς μαχαίραις διατέμνοντες, οἵ τε ἱππεῖς ὑπερκερώσεις ποιούμενοι, ὑπεδέχοντο αὐτοὺς εἴσω, καὶ ἀπελάμβανον. εἰ δέ τι αὐτῶν διέφυγε τὰ ξίφη, οἱ δὲ τῇ διώξει ἐκβιαζόμενοι ἐς τὸν ποταμὸν κατεφέροντο, πανταχοῦ τῶν βαρβάρων οἰκτρότατα διολλυμένων. αὐτός τε δὴ οὖν Βουτιλῖνος ὁ στρατηγὸς, καὶ ὅλον τὸ στράτευμα πανωλεθρίᾳ ἠφάνιστο. ἐν τοῖς καὶ οἱ τῶν Ἐρούλων πρὸ τῆσδε τῆς συμπλοκῆς μεταβάντες, καὶ οὐδεὶς ὅστις τῶν Γερμανῶν ἐς τὰ πάτρια ἐνόστησεν ἤθη, ὅτι μὴ πέντε ἄνδρες ὁτῳδηοῦν τρόπῳ διαδεδρακότες. πῶς δὲ οὐκ ἂν εἴη ἀρίδηλον ὡς ποι-

at illi inopinato rei euentu percul-ſi, adeoque inſidias eſſe ſuſpicati, ilico in fugam verſi ſunt, transfugas, quaſi ab iis decepti, inſimulantes. Sindual vero cum ſuis pugnam non intermiſêre, ſed inſtitêre eo vſque dum alios proſtrauêre, alios vltrò in fluminis vortices ſeſe præcipitare coegêre. atque ita Herulis in ſuum locum receptis & vacuitas illa ſuppleta, & Phalanx concluſa fuit. ac Franci tandem quaſi retibus inuoluti vndique occidebantur. nam & ordo ipſis prorſus diſſoluebatur, ac in ſe mutuo fuſim voluebantur, quid eſſent, aut facerent, neſcij. Romani autem non arcubus tantum eos interficiebant, ſed & grauis armaturæ miles, & velites in eos ruebant, & haſtas euibrantes, & contis propellentes, & gladiis diſſecantes; Equites etiam ab vtroque cornu eos circumuenientes intra ſe recipiebant, ac concludebant. ſi qui vero enſium ictus effugiebant, ii perſequentium vi coacti præcipites in flumen ferebantur, paſſim barbaris miſerrimè intereuntibus. Adeoque ipſe Dux Butilinus, ac totus eius exercitus internecinâ clade exſtinctus eſt. vna etiam cum iis illi Heruli, qui ante hunc conflictum defecerant, atque ad hoſtes tranſierant. Neque Germanorum quiſquam in patriam reuerſus eſt, præterquam viri quinque, qui quoquo modo euaſere. Quo pacto autem liquido manifeſtum non ſit, eos

impio-

νας ὑπέσχειν τῶν ἀδικημάτων, καὶ ὑπερτέρα τις αὐτοὺς μετῆλθεν ἀνάγκη; ὁ μὲν γὰρ μύριος ἐκεῖνος ὅμιλος τῶν Φράγγων τε καὶ Ἀλεμανῶν, καὶ τῶν ὅσοι δὴ αὐταῖς τυχὸν ἕτεροι τὸν πόλεμον ξυνδιήνεγκαν, ἄρδην ἀνήρπαστο· μόνοι δὲ ὀγδοήκοντα τῶν Ῥωμαίων ἄνδρες ἀπέθανον, οἳ δὴ ἐτύγχανον ὑποδεξάμενοι τὴν πρώτην ἐμβολὴν τῶν πολεμίων. ἠρίστευσαν δὲ ἐν τῷδε ἔργῳ τῶν μὲν Ῥωμαϊκῶν ταγμάτων σχεδόν τι ἅπαντες. βαρβάρων δὲ τῶν ξυστρατευομένων Ἀλίγερνος ὁ Γότθος (παρῆν γὰρ καὶ ὃς ἐν τῇ μάχῃ) Σινδουάλ τε ὁ τῶν Ἐρούλων στρατηγὸς, καὶ οὐδέν τι ἔλαττον ἔσχε τῶν ἄλλων. ἅπαντες δὲ τὸν Ναρσῆν ἐν ἐπαίνῳ ἐποιοῦντο καὶ ἀπεθαύμαζον, ὡς τῇ ἐκείνου προμηθείᾳ ἐπὶ μέγα δόξης χωρήσαντες. νίκη γὰρ οὕτω λαμπρὰ καὶ διαφανὴς, καὶ ἐς τόδε ὑπερβολῆς προελθοῦσα οὐ ῥᾳδίως οἶμαι ἀνὰ τὸν ἔμπροσθεν χρόνον ἑτέρῳ τῳ ξυνηνέχθη.

impiorum facinorum prænas luiſſe, ac ſuperiorem neceſſitatem eoſdem preſſiſſe? Infinita enim iſta Francorum & Alemannorum turba, & quotquot alii forte vna cum ipſis bellum iſtud geſſerant, funditus deleta eſt. E Romanis octoginta tantum viri occubuêre, qui primum hoſtium impetum ſuſtinuerant. In hoc autem certaminis opere maximè, ſtrenuos ſeſe præbuêre E Romanis copiis pene omnes: E Barbaris, quæ auxiliares ipſis vna militabant, Aligernus Gotthus, (nam & ille prælio intererat) & Sindual Herularum dux, qui nihilo aliis inferior erat. Cæterum omnes Narſetem laudibus efferebant, atque admirabantur, tanquam ipſius ſolerti prudentiâ ad ingentem iſtam gloriam prouecti. Tam enim ſplendidam, illuſtrem, atque excellentem victoriam, non facilè credo cuiquam prioribus ſæculis contigiſſe.

Armaturæ Macedonum, ac Romanorum, atque Acierum, quæ vtriſque in vſu fuere, comparatio.

Locus perelegans, e Polybi Eclogâ Hiſtoriarum. XVII.

Ἐγὼ δὲ κατὰ μὲν τὴν ἕκτην βίβλον ἐν ἐπαγγελίᾳ καταλιπών, ὅτι λαβὼν τὸν ἁρμόζοντα καιρὸν, σύγκρισιν ποιήσομαι τοῦ καθοπλισμοῦ Ῥωμαίων καὶ Μακεδόνων, ὁμοίως δὲ καὶ τῆς συντάξεως τῆς ἑκατέρων, τί διαφέρουσιν ἀλλήλων πρὸς τὸ χεῖρον, καί τι πρὸς τὸ βέλτιον, νῦν ἐπ' αὐτῶν τῶν πράξεων πειράσομαι τὴν ἐπαγγελίαν ἐπὶ τέλος ἀγαγεῖν. ἐπεὶ γὰρ ἡ μὲν Μακεδόνων σύνταξις ἐν τοῖς πρὸ τοῦ χρόνοις δι' αὐτῶν τῶν ἔργων διαδοῦσα τὴν πεῖραν ἐκράτει τῶν τε κατὰ τὴν Ἀσίαν, καὶ τῶν Ἑλληνικῶν συντάξεων· ἡ δὲ Ῥωμαίων τῶν τε κατὰ τὴν Λιβύαν, καὶ τῶν κατὰ τὴν Εὐρώπην προσεσπερίων ἐθνῶν ἁπάντων· ἐν δὲ τοῖς καθ' ἡμᾶς καιροῖς οὐχ ἅπαξ, ἀλλὰ καὶ πλεονάκις γέγονε τούτων τῶν τάξεων, καὶ τῶν ἀνδρῶν πρὸς ἀλλήλους διάκρισις· χρήσιμος καὶ καλὸς ἂν εἴη, τὸ τὴν διαφορὰν ἐρευνῆσαι, καὶ παρὰ τί συμβαίνει τοὺς Ῥωμαίους ὑποκρατεῖν, καὶ τὸ πρωτεῖον ἐκφέρεσθαι τῶν κατὰ πόλεμον ἀγώνων. ἵνα μὴ τύχην λέγοντες, μὴ μόνον μακαρίζωμεν τοὺς κρατοῦντας ἀλόγως, καθάπερ οἱ μάταιοι τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' εἰδότες τὰς ἀληθεῖς αἰτίας ἐπαινῶμεν καὶ θαυμάζοιμεν κατὰ λόγον τοὺς ἡγουμένους. περὶ μὲν οὖν τῶν πρὸς

Ego cum libro VI promiſſum reliquerim, me datâ occaſione commoda facturum comparationem Armaturæ Romanorum, & Macedonum, & ſimiliter Inſtructionis acierum, quæ vtriſque in vſu fuit, quid inter ſeſe differant, vt alterutra modo deterior ſit, modo melior; promiſſum iſtud in ipſis rebus geſtis adimplere nunc conabor. Quia enim Macedonum Inſtructio ſuperioribus temporibus, per ipſamet effecta dato experimento, potior erat omnibus tam Aſiaticis, quam Græcanicis Inſtructionibus; Romanorum vero primas obtinebat inter Africæ, atq; Europæ occidentales populos omnes; ac noſtris temporibus non ſemel, ſed pluries hi ordines ac viri inter ſeſe commiſſi ſunt: vtile iuxta ac pulchrum fuerit, diſcrimen, quod inter eos eſt, veſtigare, atque adeo vnde contingat, Romanos ſuperiores eſſe, ac primas e certaminibus bellicis auferre. vt ne Fortunam aliquam allegantes ſiue ratione vincẽtes extollamus, (quod faciunt homines ſtolidi) ſed cognitis veris eiuſce rei cauſis cum ratione Duces & laudemus, & admiremur.

Equi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

Ἀννίβαν ἀγώνων γεγονότων Ῥωμαίοις, καὶ τῶν ἐν τούτοις ἐλαττωμάτων οὐδὲν ἂν δέοι πλείω λέγειν. οὐ γὰρ παρὰ τὴν καθοπλισμὸν, οὐδὲ παρὰ τὴν σύνταξιν, ἀλλὰ παρὰ τὴν ἐπιδεξιότητα τὴν Ἀννίβου, καὶ τὴν ἀγχίνοιαν περιέπιπτον τοῖς ἐλαττώμασι. δῆλον δὲ τοῦτο πεποιήκαμεν ἡμεῖς ἐπ' αὐτῶν ἐπιδεικνύοντες τῶν ἀγώνων. μαρτυρεῖ δὲ τοῖς ἡμετέροις λόγοις, πρῶτον μὲν τὸ τέλος τοῦ πολέμου. προσγενομένου γὰρ στρατηγοῦ τοῖς Ῥωμαίοις παραπλησίαν δύναμιν ἔχοντος Ἀννίβα, ταχέως καὶ τὸ νικᾶν συνεξηκολούθησε τοῖς προειρημένοις. εἶτ' ἐν αὐτοῖς Ἀννίβας ἀποδοκιμάσας τὴν ἐξ ἀρχῆς αὐτοῖς ὑπάρχοντα καθοπλισμὸν, ἅμα τῷ νικῆσαι τῇ πρώτῃ μάχῃ παραχρῆμα τοῖς Ῥωμαίων ὅπλοις καθοπλίσας τὰς οἰκείας δυνάμεις, τούτοις διετέλεσε χρώμενος τὴν ἐξ ἀρχῆς χρόνον. Πύῤῥος γε μὴν οὐ μόνον ὅπλοις, ἀλλὰ καὶ δυνάμεσιν Ἰταλικαῖς συγκέχρηται, τιθεὶς ἐναλλὰξ σημείαν, καὶ σπεῖραν φαλαγγιτικὴν ἐν τοῖς πρὸς Ῥωμαίους ἀγῶσιν. ἀλλ' ὅμως οὐδ' οὕτως ἐδύνατο νικᾶν, ἀλλ' ἀεί πως ἀμφίδοξα τὰ τέλη τῶν κινδύνων αὐτοῖς ἀπέβαινε. περὶ μὲν οὖν τούτων ἀναγκαῖον ἦν προειπεῖν, χάριν τοῦ μηδὲν ἀντεμφαίνειν ταῖς ἡμετέραις ἀποφάσεσι. ἐπάνειμι δ' ἐπὶ τὴν προκειμένην σύγκρισιν. Ὅτι μὲν ἐχούσης τῆς φάλαγγος τὴν αὐτῆς ἰδιότητα, καὶ δύναμιν, οὐδὲν ἂν ὑποσταίη κατὰ πρόσωπον, οὐδὲ μεῖναι τὴν ἔφοδον αὐτῆς, εὐχερὲς καταμαθεῖν ἐκ πολλῶν.

Equidem de certaminibus, quæ Romanis cum Hannibale fuère, quodque in iis inferiores fuerint, nihil opus multa dicere. nec enim ob armaturam, nec ob acierum inſtructionem, ſed dexteritatem ſolertiamque Hannibalis inferiores detrimenta paſſi ſunt. idque in ipſis certaminibus oſtendentes manifeſtum fecimus. Quinimo eius, quod dicimus, primo quidem belli iſtius exitus teſtimonio eſt. nam cum Romani Ducem nacti eſſent facultate Hannibali parem, ilico etiam victoria prædictos conſecuta eſt. Deinde, & ipſe Hannibal reprobatâ, quæ primum ipſi in uſu fuerat, armaturâ, ſimul ac primâ pugnâ victor fuiſſet, confeſtim ſuas copias Romanorum armis armauit, inque eorum vſu toto poſt tempore continuauit. Profectò Pyrrhus quoque non ſolum armis, verum & copijs Italicis vſus ſimul eſt, poſitis alternatim Manipulo & Phalangitarum cohorte in præliis, quæ aduerſus Romanos habuit. Nihilominus tamen necita eos deuincere potuit. Sed dubii diſcriminum exitus ipſis fuere. De hiſce igitur quædam præfari neceſſe fuit, ne quid huic noſtræ ſententiæ aduorſari videretur. Sed redeo ad propoſitã comparationem. Equidẽ quod Phalangis, proprietatẽ ſuam ac vim obtinentis, incurſum atque aduerſam in fronte impreſſionem manere, ac ſuſtinere nihil valeat, e multis id diſcere facile eſt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

ἐπεὶ γὰρ ὁ μὲν ἀνὴρ ἵσταται σὺν τοῖς ὅπλοις ἐν τρισὶ ποσὶ κατὰ τὰς ἀγωνίους πυκνώσεις, τὸ δὲ τῶν σαρισσῶν μέγεθός ἐστι κατὰ τὴν μὲν ἐξ ἀρχῆς ὑπόθεσιν ἑκκαίδεκα πηχῶν, κατὰ δὲ τὴν ἁρμογὴν τὴν πρὸς τὴν ἀλήθειαν δεκατεσσάρων, τούτων δὲ τοὺς τέτταρας ἀφαιρεῖ τὸ μεταξὺ ταῖν χεροῖν διάστημα, καὶ τὸ κατόπιν σήκωμα τῆς προσβολῆς, φανερὸν ὅτι τοὺς δέκα πήχεις προπίπτειν ἀνάγκη τὴν σάρισσαν πρὸ τῶν σωμάτων ἑκάστου τῶν ὁπλιτῶν, ὅταν ἔῃ δι' ἀμφοῖν ταῖν χεροῖν * προβαλλόμενος ἐπὶ τοὺς πολεμίους. ἐκ δὲ τούτου συμβαίνει τὰς μὲν τοῦ δευτέρου, καὶ τρίτου, καὶ τετάρτου πλεῖον, τὰς δὲ τοῦ πέμπτου ζυγοῦ σαρίσσας δύο προπίπτειν πήχεις πρὸ τῶν πρωτοστατῶν, ἐχούσης τῆς φάλαγγος τὴν αὑτῆς ἰδιότητα, καὶ πύκνωσιν κατ' ἐπιστάτην, καὶ κατὰ παραστάτην. ὡς Ὅμηρος ἐπιδείκνυσιν ἐν τούτοις·

Nam quia vir cum armis, imminente conflictu dum ſit denſatio, ſtat occupans locum trium pedum, ac ſariſſæ longitudo ſecundum primum inſtitutum cubitorum eſt ſedecim, at ſecundum veram congruentiam quatuordecim, quorum quatuor ſpatium aufert, quod eſt inter vtramque manum, quodque in protenſione æquipondium aliquod confert; inde liquet, neceſſariò pro corporibus ſingulorum decem cubitis prominere, cum vtrâque manu in hoſtes protenſa eſt. Hinc adeo accidit, ſariſſas iugi ſecundi, tertij, & quarti pluribus, quinti vero iugi duobus cubitis ante protoſtatas prominere: habente nimirum Phalange ſuam proprietatem, ac denſationem ſecundum Paraſtatam, atque Epiſtatam, quemadmodum, exemplum eius eſt apud Homerum in his verſibus:

Ἀσπὶς ἄρ' ἀσπίδ' ἔρειδε, κόρυς κόρυν, ἀνέρα δ' ἀνήρ,
Ψαῦον δ' ἱπποκόμοι κόρυθες λαμπροῖσι φάλοισι
Νευόντων, ὡς πυκνοὶ ἐφέστασαν ἀλλήλοισι·

Et clypeus clypeum, & galeam galea, atque virum vir
Suſtinet, implexis vario nutamine criſtis
Vibrantum: dum denſato ſtat in agmine miles.

Τούτων δ' ἀληθινῶς, καὶ καλῶς λεγομένων, δῆλον ὡς ἀνάγκη καθ' ἕκαστον τῶν πρωτοστατῶν σαρίσσας προπίπτειν πέντε, δυσὶ πήχεσι διαφερούσας ἀλλήλων * καὶ κατὰ μῆκος. ἐκ δὲ τούτου ῥᾴδιον ὑπὸ τὴν ὄψιν λαβεῖν τὴν τῆς ὅλης φάλαγγος ἔφοδον,

Hæc cum verè, ac pulchrè dicantur, clarum eſt, ante ſingulorum armatorum corpora ſagittas prominere duobus cubitis inter ſe longitudine differentes. Hinc facile eſt, ob oculos ponere Phalangis totius impetum,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

καὶ * προβολήν, ποίαν τινα * εἰκότως εἶναι, καί τινα δύναμιν ἔχειν ἐφ' ἑκκαίδεκα τὸ βάθος οὖσαν. ὧν ὅσοι πέμπτον ζυγὸν ὑπεραίρουσι ταῖς μὲν σαρίσσαις οὐδὲν οἷοί τ' εἰσὶ συμβαλέσθαι πρὸς τὸν κίνδυνον. διόπερ οὐδὲ ποιοῦνται κατ' ἄνδρα τὴν * προβολήν. παρὰ δὲ τοὺς ὤμους τῶν προηγουμένων ἀνανευκυίας φέρουσι, χάριν τοῦ τὸν κατὰ κορυφὴν τόπον ἀσφαλίζειν τῆς ἐκτάξεως, εἰργουσῶν τῇ πυκνώσει τῶν σαρισσῶν ὅσα τῶν βελῶν ὑπερπετῆ τῶν πρωτοστατῶν φερόμενα δύναται προσπίπτειν πρὸς τοὺς ἐφεστῶτας. αὐτῷ γε μὴν τοῦ σώματος βάρει κατὰ τὴν ἐπαγωγὴν πιέζοντες οὗτοι τοὺς προηγουμένους βιαίαν μὲν ποιοῦσι τὴν ἔφοδον, ἀδύνατον δὲ τοῖς πρωτοστάταις τὴν εἰς τ' οὔπισθεν μεταβολήν. τοιαύτης περὶ τὴν φάλαγγα διαθέσεως * καὶ καθ' ὅλου, καὶ κατὰ μέρος, ῥητέον ἂν εἴη καὶ τοῦ Ῥωμαίων καθοπλισμοῦ, καὶ τῆς ὅλης συντάξεως τὰς ἰδιότητας καὶ διαφορὰς ἐκ παραθέσεως. ἵστανται μὲν οὖν ἐν τρισὶ ποσὶ μετὰ τῶν ὅπλων καὶ Ῥωμαῖοι. τῆς μάχης δ' αὐτοῖς κατ' ἄνδρα τὴν κίνησιν λαμβανούσης διὰ τὸ τῷ μὲν θυρεῷ σκέπειν τὸ σῶμα συμμετατιθεμένους ἀεὶ πρὸς τὸν τῆς πληγῆς καιρόν, τῇ μαχαίρᾳ δ' ἐκ μεταφορᾶς καὶ διαιρέσεως ποιεῖσθαι τὴν μάχην, προφανὲς ὅτι χάλασμα καὶ διάστασιν ἀλλήλων ἔχειν δεήσει τοὺς ἄνδρας ἐλάχιστον τρεῖς πόδας κατ' ἐπιστάτην καὶ κατὰ παραστάτην, εἰ

petum, atque impreſſionem, qualem eam eſſe probabile, ac quam vim habere neceſſe ſit altitudine eius conſtante è ſedecim viris. Quorum quotquot poſt quintum iugum ſunt, etiam ſi illi ſuis ſariſsis nullum poſſint operæ pretium in conflictu præſtare: (non enim viritim impetum faciunt, ſed præter humeros præcedentium prominentes eas gerunt, vt verticem totius aciei muniant, tela denſitate ſuâ auertentibus ſariſſis, quæ ſupra Protoſtatarum capita tranſeuntia poſſint in poſteriores elidi) attamen corporum pondere, cum hi ipſâ in hoſtes inductione, præcedentes propellant, tum violentam reddunt incurſionem, tum prioribus retrocedendi anſam omnem præripiunt. Talis cum ſit Phalangis tum in genere, tum in ſpecie diſpoſitio, dicenda quoque factâ comparatione Armaturæ Romanorum, ac totius Inſtructionis tum differentiæ, tum proprietates. Stant igitur etiam Romani cum ſuis armis, ac inter ſeſe diſtant tribus pedibus *quoquouerſum*. Cum vero illis Pugna viritim motum capiat, propterea quod corpus tegant ſcuto tranſpoſito ſemper ad latus ictui opportunum, præliumque faciant gladio cæſim, punctimque ferientes; manifeſtum hinc, debere ſpatium ac diſtantiam ſeruare inter ſeſe viros iſtos minimum trium pedum in longitudine, atque altitudine, ſi quidem vſum commodum poſcente ne-

μέλλουσιν εὐχρηστεῖν πρὸς τὸ δέον. ἐκ δὲ τούτου συμβήσεται τὸν ἕνα Ῥωμαῖον ἵστασθαι κατὰ δύο πρωτοστάτας τῶν φαλαγγιτῶν. ὥστε πρὸς δέκα σαρίσσας αὐτῷ γίνεσθαι τὴν ἀπάντησιν, καὶ τὴν μάχην. ἃς οὔτε κόπτοντα τὸν ἕνα κατατασχῆσαι δυνατὸν, ὅταν ἅπαξ συνάψωσιν εἰς τὰς χεῖρας, οὔτε βιάσασθαι ῥάδιον. μηδέν γε τῶν ἐφεσότων δυναμένων συμβαλέσθαι τοῖς πρωτοστάταις, μήτε πρὸς βίαν, μήτε πρὸς τὴν τῶν μαχαιρῶν ἐνέργειαν. ἐξ ὧν εὐκατανόητον * οὐχ' οἷόν τε μεῖναι κατὰ πρόσωπον τὴν ἔφοδον τῆς φάλαγγος οὐδένα, ἢ τειρούσης τὴν αὐτῆς ἰδιότητα, καὶ δύναμιν, ὡς ἐν ἀρχαῖς εἶπα. τις * οὖν αἰτία τοῦ νικᾶν Ῥωμαίους, καί τι τὸ σφάλλον ἐστὶ τοὺς ταῖς φάλαγξι χρωμένους; ὅτι συμβαίνει τὸν μὲν πόλεμον ἀορίστους ἔχειν καὶ τοὺς καιροὺς, καὶ τοὺς τόπους τοὺς πρὸς τὴν χρείαν. τῆς δὲ φάλαγγος ἕνα καιρὸν εἶναι καὶ τόπον, ἓν γένος, ἐν οἷς δύναται τὴν αὐτῆς χρείαν ἐπιτελεῖν. εἰ μὲν οὖν τις ἦν ἀνάγκη τοῖς ἀντιπάλοις εἰς τοὺς τῆς φάλαγγος καιροὺς καὶ τόπους συγκαταβαίνειν, ὅτε μέλλοιεν κρίνεσθαι περὶ τῶν ὅλων, εἰκὸς ἦν κατὰ τὸν ἄρτι λόγον ἀεὶ φέρεσθαι τὸ πρωτεῖον τοὺς ταῖς φάλαγξι χρωμένους. εἰ δὲ δυνατὸν ἐκκλίνειν, καὶ τοῦτο ποιεῖν ῥᾳδίως, πῶς ἂν ἔτι φοβερὸν εἴη τὸ προειρημένον σύνταγμα; καὶ μὴν ὅτι χρείαν ἔχει τόπων ἐπιπέδων καὶ ψιλῶν ἡ φάλαγξ, πρὸς δὲ τούτοις μηδὲν ἐμπόδιον

ceſſitate præſtabunt. Atque hinc continget, vnum Romanum duobus Phalangitarum Protoſtatis opponi : ita vt decem ſariſſis illi ſit occurrendum, cumque iiſdem depugnandum. quas poſtquã manus conſeruêre, promptè vnus confringere nec facilè per vim vlli e manibus euellere poteſt, cum poſtpoſiti prioribus nullam operam ſubſidiariam queant conferre, nec ad vim inferendam, nec ad gladiorum efficacem vſum. E quibus intelligi facile poteſt, neminem manere, aut ſuſtinere poſſe aduerſum Phalangis in fronte impetum, quæ quidem proprietatem ſuam, ac vim, de quibus ante dixi, conſeruat. Quid igitur cauſæ eſt, quod eos fruſtretur, qui Phalangibus vtuntur? Quia nimirum contingit in bello infinitas dari temporum occaſiones, ac loca ad vſum varia: Phalangis autem vnam eſſe occaſionem, vnum locum, & genus vnum, in quibus ſuum vſum exhibere poſſit. Quod ſi ergo neceſſario aduerſarii, quoties de ſummâ rerum decertandum, condeſcendere cogerentur in tempora ac loca Phalangi propria, meritò e modo dictis vtentes Phalangibus ſemper primas e præliis aſportarent. Quod ſi autem ea declinari poſſint, id quod factu facile, cur vltra prædicta Inſtructio formidetur? Quinetiam Phalangem poſtulare loca plana, æqualia, adhæc talia, quæ nullum impedimentum dare queant, vt ſunt, foſſæ, ſalebræ, conualles, tumuli, fluuiorum torrentes, id in confeſſo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

ἐχόντων, λέγω δὲ οἷον τάφρους, ἐκρήγματα, συναγκείας, ὀφρῦς, ῥεῖθρα ποταμῶν, ὁμολογούμενόν ἐστι. πάντα γὰρ τὰ προειρημένα παραποδίζειν καὶ λύειν τὴν τοιαύτην τάξιν ἱκανὰ γίνεται. διότι δ' εὑρεῖν τόπους ποτὲ μὲν ἐπὶ σταδίους εἴκοσι, ποτὲ δὲ καὶ πλείους, ἐν οἷς μηδέν τι τοιοῦτον *ὑπάρχειν, σχεδὸν ὡς εἰπεῖν ἀδύνατόν ἐστιν. εἰ δὲ μή γε, τελέως σπάνιον, καὶ τοῦτο πᾶς ἂν τις ὁμολογήσειεν, οὐ μὴν ἀλλ' ἔστω τόπους ἐξευρῆσθαι τοιούτους. ἐὰν οὖν οἱ μὲν πολεμοῦντες εἰς μὲν τούτους μὴ συγκαταβαίνουσι, *περιπορευόμενοι δὲ πορθῶσι τὰς πόλεις καὶ τὴν χώραν τὴν τῶν συμμάχων, τί τῆς τοιαύτης ὄφελος ἔσται συντάξεως; μένουσα μὲν γὰρ ἐν τοῖς ἐπιτηδείοις αὐτῇ τόποις οὐχ οἷον ὠφελεῖν δύναιτ' ἂν τοὺς φίλους, ἀλλ' οὐδ' αὑτὴν σώζειν. αἱ γὰρ τῶν ἐπιτηδείων παρακομιδαὶ κωλυθήσονται ῥᾳδίως ὑπὸ τῶν πολεμίων, ὅταν ἀκονητὶ *κρατῶσι τῶν ὑπαίθρων. ἐὰν δ' *ἀπολειποῦσα τοὺς οἰκείους τόπους βούληταί τι πράττειν, εὐχείρωτος ἔσται τοῖς πολεμίοις. οὐ μὴν ἀλλὰ κἂν εἰς τοὺς ἐπιπέδους συγκαταβάς τις τόπους μὴ πᾶν ἅμα τὸ σφέτερον στρατόπεδον ὑπὸ τὴν ἐπαγωγὴν τῆς φάλαγγος κατὰ τὸν ἕνα καιρὸν ὑποβάλῃ, βραχέα δὲ φυγομαχήσῃ κατ' αὐτὸν τὸν τοῦ κινδύνου καιρὸν, εὐθεώρητον γίνεται τὸ συμβησόμενον, ἐξ ὧν ποιοῦσι Ῥωμαῖοι νῦν. οὐκ ἔτι γὰρ ἐκ τοῦ λόγου δεῖ τεκμαίρεσθαι τὸ νυνὶ λεγόμενον ὑφ' ἡμῶν, ἀλλ' ἐκ τῶν ἤδη γεγονότων. οὐ γὰρ ἐξισώσαντες τὴν παράταξιν πᾶσιν ἅμα συμβάλλουσι τοῖς στρατοπέδοις μετωπηδὸν πρὸς τὰς φάλαγγας.

confeſſo eſt. nam prædicta iſta ſatis eſſe poſſunt ad ordinem talem aut impediendum, aut diſſoluendum: quod loca reperire quandoque viginti ſtadiorum, quandoq; plurium, in quibus nullum tale offendiculum, pene dixero, impoſſibile ſit; ſin minus, attamen perrarum. idque nemo inficias ibit. Sed eſto, inueniri talia loca. Quid ſi ergo aduerſarij in iſta non condeſcendant, ſed interea circumquaque vrbes atque agros ſociorum deuaſtatum eant, quid talis Aciei inſtructio prodeſſe quibit? Nam permanens in conuenientibus ſibi locis tantum abeſt, ſocios & amicos iuuare, vt nec ſe ipſa ſeruare poſſit. Commeatu enim & rerum neceſſariarum importatione facile ab hoſtibus ſecludentur, poſtquam ſine labore illi iam campo potiti ſint. Sin vero illa relinquens loca ſibi propria attentare aliquid volet, facile in poteſtatem hoſtium veniet. Quin ſi etiam in plana locorum quis condeſcendat, nec tamen totum ſuum exercitum vno eodemque temporis momento obiiciat Phalangis Inductioni, ſed receſſim quaſi pugnet ipſo certaminis tempore, quid ſit euenturum facilè intelligi poteſt ex ijs, quæ hodiè a Romanis fiunt. nec enim eius, quod iam a nobis dicitur, certitudinem e verbis amplius colligere oportet, ſed ex iis quæ iam ante facta. Non enim formatâ omni ex parte acie ſimili cunctis ſimul exercitus ſui copiis vnâ fronte cum Phalangibus confligunt.

ἀλλὰ τὰ μὲν ἐφεδρεύει τῶν μερῶν αὐτοῖς πολεμίοις. λοιπὸν εἴτε ἐκπιέσωσιν οἱ Φαλαγγῖται τοὺς καθ' αὐτοὺς * προβάλλοντες, εἴτ' ἐκπιεσθῶσιν ὑπὸ τούτων, λέλυται τὸ τῆς Φάλαγγος ἴδιον. ἢ γὰρ ἑπόμενοι τοῖς ὑποχωροῦσιν, ἢ φεύγοντες τοὺς προκειμένους, ἀπολείπουσι τὰ λοιπὰ μέρη τῆς οἰκείας δυνάμεως. οὗ γενομένου δέδοται τοῖς ἐφεδρεύουσι τῶν πολεμίων διάστημα καὶ τόπος, ὃν οὗτοι κατεῖχον, πρὸς τὸ μηκέτι κατὰ πρόσωπον ὁρμᾶν, ἀλλὰ παρεισπεσόντας πλαγίους παρίστασθαι καὶ κατὰ νώτου τοῖς Φαλαγγίταις. ὅταν δὲ τοὺς μὲν τῆς Φάλαγγος καιροὺς καὶ προτερήματα ῥάδιον εἴη φυλάξασθαι, τοὺς δὲ κατὰ τῆς Φάλαγγος ἀδύνατον, πῶς οὐ μεγάλην εἰκὸς εἶναι τὴν διαφορὰν ἐπὶ τῆς ἀληθείας τῶν προειρημένων; καὶ μὴν πορευθῆναι διὰ τόπων παντοδαπῶν ἀναγκαῖον τοὺς χρωμένους Φάλαγγι, καὶ καταστρατοπεδεῦσαι, ἔτι δὲ τόπους εὐκαίρους προκαταλαβέσθαι, καὶ πολιορκῆσαί τινας, καὶ πολιορκηθῆναι, καὶ παραδόξοις ἐπιφανείαις περιπεσεῖν· ἅπαντα γὰρ ταῦτά ἐστι πολέμου μέρη, καὶ ῥοπὰς ποεῖ πρὸς τὸ νικᾶν, ποτὲ μὲν ὁλοσχερεῖς, ποτὲ δὲ μεγάλας, ἐν οἷς πᾶσιν ἡ μὲν Μακεδόνων ἐστὶ σύνταξις δύσχρηστος, ποτὲ δ' ἄχρηστος, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι τὸν Φαλαγγίτην μήτε κατὰ τάγμα, μήτε κατ' ἄνδρα παρέχεσθαι χρείαν. ἡ δὲ Ῥωμαίων εὔχρηστος. πᾶς γὰρ Ῥωμαῖος ὅταν ἅπαξ καθοπλισθεὶς

Sed quædam ipſis partes in ſubſidiis ſtant quædam cum hoſtibus manus conſerunt. Relinquitur igitur, ſeu Phalangitæ loco pellant ſuos aduerſarios, ſeu ab iis loco pellanrur, proprietatem phalangis diſſolui. Quod dum fit, Subſidiariis hoſtium ſpatium, ac locus ceditur, quem ipſi ante occupabant, non amplius aduerſum impetum a fronte faciendi, ſed a lateribus irruendi, ac phalangitas a tergo etiam inuadendi. cum ergo facile ſit, euitare tempora, ac loca, in quibus Phalanx primas obtinere poſſit, quæ autem phanlangi aduerſa ſunt impoſſibile, quomodo non videatur reuera magna eſſe prædictorum differentia. Adhæc per omnigena loca iter facere phalange vtentes neceſſe eſt, inque iiſdem caſtra ponere: tum etiam loca opportuna præoccupare nonnullaque per obſidionem oppugnare, aut in quibuſdam obſidionem ſuſtinere, adeoque inopinatos hoſtium ſuperuentus experiri. nam hæc omnia velut partes bellum ſibi vendicat, atque in iis momenta quandoque victoriæ ſumma, quandoque magna exhibet. in quibus omnibus Macedonum inſtructio vſum difficilem, aliquando etiam nullum habet: quod Phalangita vtilem operam nec viritim, nec agminatim nauare valeat. Romanorum contra inſtructio in iis vtilis eſt. quiſq; enim Romanorum poſteaquam ſe-

mel

ὁρμήσῃ πρὸς τὴν χρείαν, ὁμοίως ἥρμωσαι πρὸς πάντα τόπον, καὶ καιρὸν, καὶ πρὸς πᾶσαν ἐπιφάνειαν. καὶ μὴν ἕτοιμός ἐστι, καὶ τὴν αὐτὴν ἔχει διάθεσιν, ἄν τε μετὰ πάντων δέῃ κινδυνεύειν, ἄν τε μετὰ μέρους, ἄν τε κατὰ σημείαν ἄν τε καὶ κατ᾽ ἄνδρα. διὸ καὶ παρὰ πολὺ τῆς κατὰ μέρος εὐχρηστίας διαφερούσης, παρὰ πολὺ καὶ τὰ τέλη συνεξακολουθεῖ ταῖς Ῥωμαίων προθέσεσι μᾶλλον ἢ ταῖς τῶν ἄλλων. περὶ μὲν οὖν τούτων ἀναγκαίων ἡγησάμην εἶναι, τὸ διὰ πλειόνων ποιήσασθαι μνήμην, διὰ τὸ καὶ παρ᾽ αὐτὸν τὸν καιρὸν πολλοὺς τῶν Ἑλλήνων διαλαμβάνειν, ὅτε Μακεδόνες ἡττήθησαν, ἀπίστῳ τὸ γεγονὸς ἐοικέναι, καὶ μετὰ ταῦτα πολλοὺς διαπορήσειν, διὰ τί, καὶ πῶς λείπεται τὸ σύνταγμα τῆς φάλαγγος ὑπὸ τοῦ Ῥωμαίων καθοπλισμοῦ.

mel armatus poſtulante vſu ad pugnam ruit, ſimul & ad quemuis locum, & quoduis tempus, & quemuis aſpectum compoſitus eſt: imo & paratus, eandemque diſpoſitionem obtinens, ſiue cum omnibus, ſiue cum parte aliquâ, ſiue manipulatim, ſiue etiam viritim diſcrimen prælij ſit ſubeundum. Quocirca cum particulari ac facili vſu permultum differat, eo fit, vt euentus præliorum vtplurimum magis Romanorum, quam aliorum inſtitutis reſpondeant. De his itaque prolixius mentionem facere neceſſarium duxi, quod illo ipſo tempore, cum deuicti eſſent Macedones, multi Græcorum ſupra fidem illud videri exiſtimarent: quodque multi poſt hæc dubitaturi ſint, cur, ac quomodo conſtructio Phalangis armaturâ Romanorum ſit inferior?

Ex Arriani lib. I. quædam Præliorum deſcriptiones.

Prælium Alexandri cum Thracibus.

Καὶ ἐνταῦθα ἀπήντων αὐτῷ κατὰ τὰ στενὰ τῆς ἀνόδου τῆς ἐπὶ τὸ ὄρος τῶν τε ἐμπόρων πολλοὶ ὡπλισμένοι, καὶ οἱ Θρᾷκες οἱ αὐτόνομοι, παρεσκευασμένοι εἴργειν τοῦ πρόσω, κατειληφότες τὴν ἄκραν τοῦ Αἵμου, τὸν στόλον, παρ' ὃν ἦν τῷ στρατεύματι ἡ πάροδος. ξυναγαγόντες δὲ ἁμάξας, καὶ προβαλλόμενοι πρὸ σφῶν, ἅμα μὲν χάρακι ἐχρῶντο ταῖς ἁμάξαις, εἰς τὸ ἀπομάχεσθαι ἀπ' αὐτῶν, εἰ βιάζοιντο· ἅμα δὲ ἐν νῷ εἶχον ἐπαφιέναι ἀνιοῦσιν, ᾗ ἀποτομώτατον τοῦ ὄρους, ἐπὶ τὴν φάλαγγα τῶν Μακεδόνων τὰς ἁμάξας. γνώμην δὲ πεποίηντο, ὅτι ὅσον πυκνοτέρᾳ τῇ φάλαγγι καταφερόμενοι συμμίξουσιν αἱ ἅμαξαι, τόσῳ μᾶλλόν τι διασκεδάσουσιν αὐτὴν βίᾳ ἐμπεσοῦσαι. Ἀλεξάνδρῳ δὲ βουλὴ γίγνεται, ὅπως ἀσφαλέστατα ὑπερβάλῃ τὸ ὄρος. καὶ ἐπειδὴ ἐδόκει διακινδυνευτέα (οὐ γὰρ εἶναι ἄλλῃ τὴν πάροδον) παραγγέλλει τοῖς ὁπλίταις, ὁπότε καταφέροιντο κατὰ τοῦ ὀρθίου αἱ ἅμαξαι, ὅσοις μὲν ὁδὸς πλατεῖα οὖσα παρέχοι λῦσαι τὴν τάξιν, τούτους δὲ διαχωρῆσαι, ὡς δι' αὐτῶν ἐμπεσεῖν τὰς ἁμάξας. ὅσοι δὲ περικαταλαμβάνοιντο, ξυνεύσαντας τοὺς δὲ καὶ πε-

Hic, *ad AEmum montem*, in faucibus atque anguſtiis, quà is adſcenditur, Alexandro multi negotiatorum armati, & Thraces Autonomi occurrerunt, in hoc parati, vt occupatâ montis ſummitate acceſſum vlteriorem exercitus, quâ viâ tranſitus erat, impedirent. congregatis autem plauſtris, iiſque ante ſeſe obiectis ſimul pro vallo vtebantur, vt ex iiſdem, ſi premerentur, depugnarent: ſimul etiam in animo habebant, ſi adſcenderent, quà præruptiſſimus mons erat, inde plauſtra in aduerſam Macedonum Phalangem deturbare. Nam opinionem ſibi fecerant, quod, quanto confertior eſſet Phalanx, in quam vi illapſa plauſtra deferrentur; tanto magis eam diſſipatura. At vero Alexandro conſilium erat, vt quam tutiſſimè montem ſuperaret. Et quando videbatur periculum eſſe ſubeundum (non enim alia erat tranſeundi via) mandat Scutatis, vt, quum rectâ deferri viderent plauſtra, quibus per viæ latitudinem hoc concederetur, ij ſoluto ordine ſecederent, vt per vacuum ipſis ſpatium illapſa deferrentur plauſtra: quotquot vero anguſtiâ viæ coacti cedere nequirent, vt ii pronos ſimul humi ſe proſternerent clypeis inter ſeſe arctiſſimè conſe-

πεσόντας ἐς γῆν, συγκλεῖσαι ἐς ἀκριβὲς τὰς ἀσπίδας, τοῦ καὶ αὐτῶν φερομένας τὰς ἁμάξας, καὶ τῇ ῥύμῃ κατὰ τὸ εἰκὸς ὑπερπηδώσας, ἀβλαβῶς ἐπελθεῖν καὶ οὕτω ξυνέβη ὅπως παρήνεσέ τε Ἀλέξανδρος, καὶ εἴκασεν. οἱ μὲν γὰρ διέσχον τὴν φάλαγγα, αἱ δὲ ὑπὲρ τῶν ἀσπίδων ἐπικυλισθεῖσαι ὀλίγα ἔβλαψαν. ἀπέθανε δὲ οὐδεὶς ἐπὶ ταῖς ἁμάξαις. ἔνθα δὲ οἱ Μακεδόνες θαρσήσαντες, ὅτι ἀβλαβεῖς αὐτοῖς, ἃς μάλιστα ἐδεδίεσαν, αἱ ἅμαξαι ἐγένοντο, σὺν βοῇ ἐπὶ τοὺς Θρᾷκας ἐνέβαλον. Ἀλέξανδρος δὲ τοὺς τοξότας μὲν ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ κέρως πρὸ τῆς ἄλλης φάλαγγος, ὅτι ταύτῃ εὐπορώτερα ἦν, ἐλθεῖν ἐκέλευσε, καὶ ἐκτοξεύειν εἰς τοὺς Θρᾷκας, ὅπῃ προσφέροιντο· αὐτὸς δὲ ἀναλαβὼν τὸ ἄγημα, καὶ τοὺς ὑπασπιστὰς, καὶ Ἀγριᾶνας, κατὰ τὸ εὐώνυμον ἦγεν. ἔνθα δὴ οἱ τοξόται βάλλοντες τοὺς προεκθέοντας τῶν Θρᾳκῶν ἀνέστελλον. καὶ ἡ φάλαγξ προσμίξασα οὐ χαλεπῶς ἐξέωσεν ἐκ τῆς χώρας ἀνθρώπους ψιλοὺς, καὶ κακῶς ὡπλισμένους βαρβάρους. ὥστε Ἀλέξανδρον ἀπὸ τοῦ εὐωνύμου ἐπάγοντα οὐκέτι ἐδέξαντο, ἀλλὰ ῥίψαντες, ὡς ἑκάστοις προυχώρει, τὰ ὅπλα, κατὰ τοῦ ὄρους ἔφυγον. καὶ ἀπέθανον μὲν αὐτῶν ἐς χιλίους καὶ πεντακοσίους, ζῶντες δὲ ἄνδρες μὲν ὀλίγοι ἐλήφθησαν, διὰ ὠκύτητα καὶ τῆς χώρας ἐμπειρίαν. γυναῖκες δὲ ὅσαι ξυνείποντο αὐτοῖς, ἑάλωσαν πᾶσαι· καὶ τὰ παιδάρια, καὶ ἡ λεία πᾶσα ἑάλω.

conſertis, quò delata in ipſos plauſtra, atque ipſo impetu, vt erat partraſiliuntia, innoxiè deorſum ferrentur. Atque ita contigit, vt & ſuaſerat Alexander, & ſecum reputarat. Diuiſa enim ab iis Phalange, plauſtra in clypeos deuoluta parum damni dedêre. Sed neque vllus eorum ſub plauſtris obrutus vitam amiſit. Tum verò Macedones animoſiores facti, quod plauſtra, quæ maximè reformidârant, ſine vllo ſuo damno pertranſiiſſent, ſublato clamore in Thracas irruêre. Alexander interim ſagittarios a dextro cornu ante aliam Phalangem, quod illac facilior acceſſus eſſet, venire iuſsit, ac tela in eos iacere, quacumque impetum facerent. Ipſe agmine regio, ac ſatellitio cum Agrianis aſſumpto ſecum ad læuum cornu duxit. Tum ſagittarii quotquot Thracum procurſabant, telis reprimebant: Phalanx etiam ſe iis admiſcens haud difficulter leues homines, maleque armatos barbaros loco mouit. itaque Alexandrum a læuâ irruentem non amplius ſuſtinere potuerunt, ſed abiectis, vt cuique licebat, armis per montem diffugêre. Occiſi quidem ex ipſis ad mille quingenti: ſuperſtites viri pauci capti, propter & pedum velocitatem, & regionis quam habebant peritiam. at fæminæ, quotquot ipſos ſequebantur, omnes cum pueris, & vniuerſâ prædâ captæ, atque abductæ ſunt.

Prælium Alexandri cum Triballis.

Ἀλέξανδρος δὲ καὶ αὐτὸς τὴν μὲν φάλαγγα ἐς βάθος ἐκτάξας ἐπῆγε. τοὺς δὲ τοξότας καὶ τοὺς σφενδονήτας προεκθέοντας ἐκέλευσεν ἐκτοξεύειν τε καὶ σφενδονᾶν εἰς τοὺς βαρβάρους, εἴ πως προκαλέσαιτο αὐτοὺς ἐς τὰ ψιλὰ ἐκ τοῦ νάπους. οἱ δὲ, ὡς ἐντὸς βέλους ἐγένοντο, παιόμενοι ἐξέθεον ἐπὶ τοὺς τοξότας, ὅπως ἐς χεῖρας ξυμμίξειαν γυμνοῖς οὖσι τοῖς τοξόταις. Ἀλέξανδρος δὲ, ὡς προήγαγεν αὐτοὺς ἐκ τῆς νάπης ἔξω, Φιλώταν μὲν, ἀναλαβόντα τοὺς ἐκ τῆς ἄνωθεν Μακεδονίας ἱππέας, προσέταξεν ἐμβαλεῖν κατὰ τὸ κέρας τὸ δεξιὸν, ᾗπερ μάλιστα προυκεχωρήκεσαν ἐν τῇ ἐκδρομῇ. Ἡρακλείδην δὲ καὶ Σώπολιν τοὺς ἐκ Βοττιαίας τε καὶ Ἀμφιπόλεως ἱππέας κατὰ τὸ εὐώνυμον κέρας ἐπάγειν ἔταξε. τὴν δὲ φάλαγγα τῶν πεζῶν, καὶ τὴν ἄλλην ἵππον πρὸ τῆς φάλαγγος παρατείνας κατὰ μέσους ἐπῆγε. καὶ ἔς τε μὲν ἀκροβολισμὸς παρ' ἑκατέρων ἦν, οἱ Τριβαλλοὶ οὐ μεῖον εἶχον. ὡς δὲ ἥ τε φάλαγξ πυκνὴ ἐνέβαλλεν ἐπ' αὐτοὺς ἐρρωμένως, καὶ οἱ ἱππεῖς οὐκ ἀκοντισμῷ ἔτι, ἀλλ' αὐτοῖς ὠθοῦντες τοῖς ἵπποις, ἄλλῃ καὶ ἄλλῃ προσέπιπτον, τότε δὴ ἐτράπησαν διὰ τοῦ νάπους ἐς τὸν ποταμόν. καὶ ἀποθνήσκουσι μὲν τρισχίλιοι ἐν τῇ φυγῇ, ζῶντες δὲ ὀλίγοι καὶ τούτων ἐλήφθησαν, ὅτι ὕλη τε δασεῖα

Alexander etiam ipſus Phalangem in Altum inſtructam induxit. Sagittarios autem, ac Funditores ante alios procurſare, ac ſagittis fundiſque barbaros petere iuſſit, ſi forte è ſyluâ eos prouocaret in patentem campum. At illi, vt intra teli iactum venerant, icti telis Sagittariorum in eos curſu feruntur, vt cum ipſis inermibus manus conſerant. Alexander poſtquam extra ſyluam Triballos produxit, Philotæ imperauit, vt aſſumptis ſecum e ſuperiore Macedoniâ Equitibus dextrum hoſtium cornu adoriatur, quà in ipſo excurſu maximè proceſſerant: Heraclidem vere, & Sopolin cum Equitibus e Bœotiâ, & Amphipoli adductis in ſiniſtrum cornu impetum facere iuſſit. Ipſe Peditum Phalangem, ac reliquum Equitatum ante phalangem in longitudinem porrectum in medios hoſtes induxit. Et quidem, quamdiu velitatum vtrimque fuit, Triballi haud inferiores erant. Simul ac vero denſa Phalanx in ipſos impetu valido irruit, atque Equites non amplius iam haſtis ſed ipſis adeo equis ipſos propellerent, ac vndiquaque adorientes premerent, tunc per ſyluam ad fluuium fugam capeſſebant. Atque horum quidem in fugâ ipſâ periêre tria millia: at pauci viui capti,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

πρὸ τοῦ ποταμοῦ ἦν, καὶ νὺξ ἐπιγενομένη τὴν ἀκρίβειαν τῆς διώξεως ἀφείλετο τοὺς Μακεδόνας. αὐτῶν δὲ τῶν Μακεδόνων τελευτῆσαι λέγει Πτολεμαῖος ἱππέας μὲν ἕνδεκα, πεζοὺς δὲ ἀμφὶ τοὺς τεσσαράκοντα. ἀπὸ δὲ τῆς μάχης τριταῖος ἀφικνεῖται Ἀλέξανδρος ἐπὶ τὸν ποταμὸν τὸν Ἴστρον.

pti. quod & denſum nemus ante flumen eſſet, & ingruens nox Macedonibus opportunitatem perſequendi præriperet. Ex ipſis Macedonibus mortem obiſſe autor Ptolemæus, Equites vndecim, Pedites circiter quadraginta. Alexander autem tertio a Pugnâ die ad Iſtrum fluuium peruenit.

Prælium Alexandri cum Getis.

Ὑπὸ δὲ τὴν ἕω Ἀλέξανδρος διὰ τοῦ ληΐου ἦγε, παραγγείλας τοῖς πεζοῖς πλαγίαις ταῖς σαρίσσαις ἐπικλίνοντας τὸν σῖτον, οὕτω προάγειν ἐς τὰ οὐκ ἐργάσιμα. οἱ δὲ ἱππεῖς, ἐς τε μὲν διὰ τοῦ ληΐου προήει ἡ φάλαγξ, ἐφείποντο· ὡς δὲ ἐκ τῶν ἐργασίμων ἐξήεσαν, τὴν μὲν ἵππον ἐπὶ τὸ δεξιὸν κέρας αὐτὸς Ἀλέξανδρος παρήγαγε, τὴν φάλαγγα δὲ ἐν πλαισίῳ Νικάνορα ἄγειν ἐκέλευσεν. καὶ οἱ Γέται οὐδὲ τὴν πρώτην ἐμβολὴν τῶν ἱππέων ἐδέξαντο. παράδοξος μὲν γὰρ αὐτοῖς ἡ τόλμα ἐφάνη τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὅτι εὐμαρῶς οὕτω τὸν μέγιστον τῶν ποταμῶν διεβεβήκει ἐν μιᾷ νυκτί, τὸν Ἴστρον, οὐ γεφυρώσας τὸν πόρον· φοβερὰ δὲ καὶ τῆς φάλαγγος ἡ ξύγκλασις, βιαία δὲ ἡ τῶν ἱππέων ἐμβολή. καὶ τὰ μὲν πρῶτα ἐς τὴν πόλιν καταφεύγουσιν, ἣ δὴ ἀπεῖχεν αὐτοῖς ὅσον παρασάγγην τοῦ Ἴστρου. ὡς δὲ ἐπάγοντα εἶδον σπουδῇ Ἀλέξανδρον τὴν μὲν φάλαγγα παρὰ τὸν ποταμόν, ὡς μὴ κωλυ-

SVb Auroram Alexander aciem per ſegetem ducebat, Peditibuſque mandarat, vt reclinato in terram tranuerſis ſariſsis frumento, ita procederent, donec ex aruis in campos incultos frugibus deuenirent. Equites autem, quam diu per ſegetem procedebat Phalanx, a tergo ſequebantur. Sed vt aruis iam exceſſerant, Equitatum ipſe Alexander ad dextrum cornu deduxit: Nicanorem iuſſit Phalangem ducere Quadratam. Getæ ne primum quidem Equitum impetum ſuſtinuere. Etenim tum inaudita, atque incredibilis viſa ipſis Alexandri audacia, qui vnâ nocte maximum fluuiorum Iſtrum nullo iuncto ponte traieciſſet: tum terribile Phalangis confertis clypeis robur, ac violentus Equitum impetus. Ac primo quidem in vrbem confugiunt, quæ vnâ circiter paraſangâ inde aberat. Vbi autem propere ſecus fluuium Phalangem inducere Alexandrum

θεῖν πῃ οἱ πεζοὶ, ἐνεδρευσάντων τῶν Γετῶν, τοὺς ἱππέας δὲ κατὰ μέτωπον, λείπουσιν αὖ τὴν πόλιν οἱ Γέται, ὡς κακῶς τετειχισμένην, &c.

videre, ne quà Pedites prohiberentur a Getarum inſidijs, equiteſque eos antecedere; vrbem quaſi male mænitam rurſum Getæ deſertum eunt.

Prælium Alexandri cum Taulantijs.

Ἀλέξανδρος δὲ, ἐπειδὴ ἀπηγγέλθη αὐτῷ, ὅτι κινδυνεύουσιν οἵ τε ἱππεῖς καὶ τὰ ὑποζύγια, εἰ νὺξ αὐτοὺς καταλήψεται, αὐτὸς μὲν ἀναλαβὼν τούς τε ὑπασπιστὰς καὶ τοὺς τοξότας, καὶ τοὺς Ἀγριᾶνας, καὶ ἱππεῖς ἐς τετρακοσίους, ἐβοήθει σπουδῇ. τὸ δὲ ἄλλο στράτευμα πρὸς τῇ πόλει ἀπέλιπεν, ὡς μὴ, ἀποχωρήσαντος παντὸς τοῦ στρατοῦ, καὶ οἱ ἐκ τῆς πόλεως ἐπιδραμόντες τοῖς ἀμφὶ Γλαυκίαν συμμίξειαν. ἔνθα δὴ Γλαυκίας προσάγοντα Ἀλέξανδρον αἰσθόμενος ἐκλείπει τὰ ὄρη· οἱ δὲ ξὺν Φιλώτᾳ, ἀσφαλῶς ἐπὶ τὸ στρατόπεδον διεσώθησαν. ἐδόκουν δ' ἔτι τὸν Ἀλέξανδρον ἐν δυσχωρίᾳ ἀπειληφέναι οἱ ἀμφὶ τὸν Κλεῖτον, καὶ Γλαυκίαν. τά τε γὰρ ὄρη τὰ ὑπερδέξια κατεῖχον, πολλοῖς μὲν ἱππεῦσι, πολλοῖς δ' ἀκοντισταῖς, καὶ σφενδονήταις, καὶ ὁπλίταις δὲ οὐκ ὀλίγοις. καὶ οἱ ἐν τῇ πόλει κατειλημένοις προσκείσεσθαι ἀπαλλαττομένοις ἔμελλον· τά τε χωρία, δι' ὧν ἡ πάροδος ἦν τῷ Ἀλεξάνδρῳ, στενὰ καὶ ὑλώδη ἐφαίνετο, τῇ μὲν, πρὸς τοῦ ποταμοῦ ἀπειργόμενα, τῇ δὲ ὄρος ὑπε-

Alexander, poſtquam nuntiatum ipſi fuit, equites atque impedimenta in diſcrimine verſari, ſi nox eos obruat, ipſe aſſumpto ſecnm ſatellitio cum arcutibus, atque Agrianis, equitibuſque ad quadringentis, quantâ poterat celeritate, ad auxilium eorum contendit. Reliquum exercitus ad vrbem reliquit, vt ne abſcedente toto exercitu oppidani accurrerent, ac Glauciæ ſeſe adiungerent: Glaucias, vt ſenſit accedentem Alexandrum, montes deſerit. Philotas autem tute cum ſuis ſaluus in caſtra redijt. Autumabant Clitus & Glaucias ſeſo Alexandrum difficultate locorum intercepiſſe. nam & montes ſuperiores multis ſagittariis, funditoribus, ac non paucis grauioris armaturæ militibus occupabant: & qui in vrbe obſeſſi detinebantur, ſi ſolueretur obſidio, in diſcedentes irruptionem facturi erant. ad hæc, loca, per quæ tranſeundum erat Alexandro, anguſta, ac ſyluoſa erant: hinc quidem flumine ea coarctante: illinc monte

ρώψηλον ἦν καὶ κρημνοὶ πρὸς τοῦ ὄρους. ὥστε οὐδὲ ἐπὶ τεσσάρων ἀσπίδων αὐτῷ στρατεύματι ἡ πάροδος ἐγένετο. ἔνθα δὴ ἐκτάσσει τὸν στρατὸν Ἀλέξανδρος ἕως ἑκατὸν καὶ εἴκοσι τῷ βάθει τῆς φάλαγγος. ἐπὶ τὸ κέρας δὲ ἑκατέρωθεν διακοσίους ἱππεῖς ἐπιτάξας, παρήγγειλε σιγῇ ἔχειν, τὸ παραγγελλόμενον ὀξέως δεχομένους. καὶ τὰ μὲν πρῶτα ἐσήμανεν, ὀρθὰ ἀνατεῖναι τὰ δόρατα τοὺς ὁπλίτας, ἔπειτα ἀπὸ ξυνθήματος ἀποτεῖναι ἐς προσβολὴν, καὶ νῦν μὲν ἐς τὸ δεξιὸν ἐγκλῖναι τῶν δοράτων τὴν σύγκλεισιν, αὖθις δὲ ἐπὶ τὰ ἀριστερά. καὶ αὐτὴν δὲ τὴν φάλαγγα ἐς τὸ πρόσω ὀξέως ἐκίνησε, καὶ ἐπὶ τὰ κέρατα ἄλλοτε ἄλλῃ παρήγαγε. καὶ οὕτω πολλὰς τάξεις τάξας τε καὶ μετακοσμήσας ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ, κατὰ τὸ εὐώνυμον οἷον ἔμβολον ποιήσας τῆς φάλαγγος, ἐπῆγεν ἐπὶ τοὺς πολεμίους. οἱ δὲ πάλαι μὲν ἐθαύμαζον, τήν τε ὀξύτητα ὁρῶντες, καὶ τὸν κόσμον τῶν δρωμένων. τότε δὴ προσάγοντας ἤδη τοὺς ἀμφὶ Ἀλέξανδρον οὐκ ἐδέξαντο, ἀλλὰ λείπουσι τοὺς πρώτους λόφους. ὁ δὲ καὶ ἐξαλαλάξαι ἐκέλευσε τοὺς Μακεδόνας, καὶ τοῖς δόρασι δουπῆσαι πρὸς τὰς ἀσπίδας. οἱ δὲ Ταυλάντιοι ἔτι μᾶλλον ἐκπλαγέντες πρὸς τῆς βοῆς, ὡς πρὸς τὴν πόλιν ἐπανήγαγον σπουδῇ τὸν στρατόν. Ἀλέξανδρος δὲ λόφον τινὰ κατέχοντας ἰδὼν οὐ πολλοὺς τῶν πολεμίων, παρ' οὗ αὐτῷ ἡ πάροδος ἐγίγνετο,

monte excelſo, ac prærupto ita vt ne quatuor quidem ſcutatis militibus ſimul via tranſeundi pateret. Tum vero Alexander aciem inſtruit, cuius Altitudo in Phalange centum & viginti viris conſtabat. ad vtrumque cornu adiunctis ducentis equitibus præcepit, vt cum ſilentio quod mandaretur diligenter ac promptè exciperent. Ac primum quidem iuſſit, vt ſurſum erectas haſtas armati geſtarent, deinde, vt dato ſigno ſimul eaſdem in hoſtem protenderent: ac modò coniunctis cuſpidibus haſtas dextrorſum, modo ſiniſtrorſum inclinarent. Ipſam autem Phalangem celiceter prorſum mouit, ac ad cornua hac illac deduxit. atque ita breui temporis ſpatio multis variiſque acierum formis conſtitutis, factâque ad læuam Phalangis iſtar cunei ſtructurâ, in hoſtes iuit. Qui & celeritatem, & ordinem eorum, quæ ab ipſo fiebant, cernentes admirabundi ſtabant. neque propius aduentātis Alexandri impetum ſuſtinuere, Sed primos montes deſeruere. Ille vero & clamorem tollere, & haſtis ad clypeos illiſis ſonitum edere Macedones iuſſit. Taulantij adhuc magis perculſi iſto clamore, exercitum verſus vrbem vix reducem abduxêre. Alexander conſpicatus non multos hoſtium collem quandam tenêre, per quem tranſitus ei dabatur, la-

παρήγγειλε τοῖς σωματοφύλαξι, καὶ τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ἑταίροις, ἀναλαβόντας τὰς ἀσπίδας ἀναβαίνειν ἐπὶ τὸν ποταμὸν ἐπὶ τοὺς ἵππους, καὶ ἐλαύνειν ἐπὶ τὸν γήλοφον. ἐκεῖσε δὲ ἐλθόντας εἰ ὑπομένοιεν οἱ κατειληφότες τὸ χωρίον, τοὺς ἡμισέας καταπηδῆσαι ἀπὸ τῶν ἵππων, καὶ ἀναμιχθέντας τοῖς ἱππεῦσι πεζοὺς μάχεσθαι. οἱ δὲ πολέμιοι τὴν ὁρμὴν τὴν Ἀλεξάνδρου ἰδόντες λείπουσι τὴν γήλοφον, καὶ παρεκκλίνουσιν ἑκατέρωσε τῶν ὀρῶν. ἔνθα δὴ καταλαβὼν Ἀλέξανδρος τὸν γήλοφον σὺν τοῖς ἑταίροις, τούς τε Ἀγριᾶνας μεταπέμπεται, καὶ τοὺς τοξότας, ὄντας ἐς δισχιλίους· τοὺς δὲ ὑπασπιστὰς διαβαίνειν τὸν ποταμὸν ἐκέλευσε, καὶ ἐπὶ τούτων τὰς τάξεις τῶν Μακεδόνων· ὁπότε δὲ διαβάντες τύχοιεν, ἐπ' ἀσπίδα ἐκτάσσεσθαι, ὡς πυκνὴν εὐθὺς διαβάντων φαίνεσθαι τὴν φάλαγγα. αὐτὸς δὲ ἐν προφυλακῇ ὤν, ἀπὸ τοῦ λόφου ἀφεώρα τῶν πολεμίων τὴν ὁρμήν. οἱ δὲ ὁρῶντες διαβαίνουσαν τὴν δύναμιν, κατὰ τὰ ὄρη ἀντεπῄεσαν, ὡς τοῖς μετὰ Ἀλεξάνδρου ἐπιθησόμενοι τελευταίοις ἀποχωροῦσι. ὁ δὲ, πελαζόντων ἤδη, αὐτὸς ἐκθεῖ σὺν τοῖς ἀμφ' αὐτὸν, καὶ ἡ φάλαγξ, ὡς διὰ τοῦ ποταμοῦ ἐπιοῦσα, ἐπηλάλαξεν. οἱ δὲ πολέμιοι, πάντων ἐπὶ σφᾶς ἐλαυνόντων, ἐγκλίναντες ἔφυγον. καὶ ἐν τούτῳ ἐπῆγεν Ἀλέξανδρος τούς τε Ἀγριᾶνας καὶ τοὺς τοξότας δρόμῳ, ὡς ἐπὶ τὸν ποταμόν. καὶ πρῶτος μὲν αὐτὸς φθάσας διαβαίνει, τοῖς τε-

tronibus, ac amicis, qui præſto aderant, præcepit, vt aſſumtis clypeis ad flumen equos conſcendant, ac ad collem contendant. atque vbi eo venerint, ſi quidem, qui locum iſtum occupârant, aduentum eorum operirentur, vt dimidia ipſorum pars ex equis deſiliant, ac mixti Equitibus pedites confligant. Hoſtes, vt viderunt Alexandrum ad ſeſe tendere, collem relinquunt, ac per montes quaqua diffugiunt. Tum vero Alexander cum familiaribus collem occupans, & Agrianas accerſit, & ſagittarios, qui erant ad duo millia. Scutatos fluuium traiicere iuſſit, ac poſt hos Macedonum agmina. Vbi vero traiecerint, factâ in clypeum inclinatione aciem ita inſtruant, vt phalanx eorum qui tranſiiſſent, ilico denſa appareat Ipſe in ſpeculâ exiſtens, e colle hoſtium impetum ſpectabat: illi videntes traiicientes copias, iuxta montes obuiam proceſſere, quaſi a tergo adorturi eos, qui cum Alexandro poſtremi diſcedebant. Ille vero iam appropinquantibus ipſis ipſus cum iis, quos ſecum habebat, excurrit, ac phalanx, ac ſi iam fluuium tranſiiſſet, clamorem ſuſtulit. Hoſtes omnibus in ſeſe ſimul irruentibus, terga dabant, fugamque capeſſebant. Interea Alexander Agrianos, ac ſagittarios in ipſos, quantâ poteſt celeritate, ad fluuium ducit. ac primus quidem i-

pſe

λευταίοις δὲ, ὡς εἶδεν ἐπικειμένους τοὺς πολεμίους, ἐπιστήσας ἐπὶ τῇ ὄχθῃ τὰς μηχανὰς, ἐξακοντίζειν ὡς πορρωτάτω ἀπ' αὐτῶν ἐκέλευσεν ὅσα ἀπὸ μηχανῶν βέλη ἐξακοντίζεται. καὶ τοὺς τοξότας δὲ ἐκ μέσου τοῦ ποταμοῦ ἐκτοξεύειν, ἐπεσβάντας καὶ τούτους. καὶ οἱ μὲν ἀμφὶ τὸν Γλαυκίαν εἴσω βέλους παρελθεῖν οὐκ ἐτόλμων. οἱ δὲ Μακεδόνες δὲ ἐν τούτῳ ἀσφαλῶς ἐπέρασαν τὸν ποταμόν. ὥστε οὐδεὶς ἀπέθανεν ἐν τῇ ἀποχωρήσει αὐτῶν. τρίτῃ δὲ ἀπ' ἐκείνης ἡμέρᾳ καταμαθὼν Ἀλέξανδρος κακῶς αὐλιζομένους τοὺς ἀμφὶ Κλεῖτον καὶ Γλαυκίαν, καὶ οὔτε φυλακὰς ἐν τῇ τάξει αὐτοῖς φυλαττομένας, οὔτε χάρακα, ἢ τάφρον προβεβλημένους (οἷα δὴ ξὺν φόβῳ ἀπηλλάχθαι οἰομένων Ἀλέξανδρον) ἐς μῆκος δὲ οὐκ ὠφέλιμον ἀποτεταμένην αὐτοῖς τὴν τάξιν, ὑπὸ νύκτα ἔτι λαθὼν διαβαίνει τὸν ποταμὸν, τούς τε ὑπασπιστὰς ἅμα οἱ ἄγων, καὶ τοὺς Ἀγριᾶνας, καὶ τοὺς τοξότας, καὶ τὴν Περδίκκου καὶ Κοίνου τάξιν. καὶ προστέτακτο μὲν ἀκολουθεῖν τὴν ἄλλην στρατιάν. ὡς δὲ καιρὸν εἶδεν εἰς ἐπίθεσιν, οὐ προσμείνας ὁμοῦ γενέσθαι πάντας, ἐφῆκε τοὺς τοξότας, καὶ τοὺς Ἀγριᾶνας· οἱ δὲ ἀπροσδόκητοί τε ἐπιπεσόντες, καὶ φάλαγγι κατὰ κέρας, ᾗπερ ἀσθενεστάτοις αὐτοῖς καρτερωτάτη, τῇ ἐμβολῇ προσμίξειν ἔμελλον, τοὺς μὲν ἔτι ἐν ταῖς εὐναῖς κατέκτεινον, τοὺς δὲ φεύγοντας εὐμαρῶς αἱροῦντες. ὥστε πολλοὶ μὲν αὐτοῦ κα-

pſe alios anteuertens tranſit. vt vero poſtremos premi ab hoſtibus vidit, ad ripam fluminis conſtitutis machinis quam longiſſimè tela, quæcumque ex iis elidi queunt, emititi iubet: etiam ſagittarios e medio flumine, quod & ipſi iam ingreſſi eranr, ſagittas euibrare. Glaucias, & qui cum eo erant, intra teli iactum progredi non audebant. Interea Macedones tuto fluuium trangreſſi ſunt. ita vt nemo eorum in diſceſſu vitam amiſerit. Triduo poſt Alexander cum intellexiſſet, Clitum, & Glauciam iniquo loco caſtra metatos, nec excubias ab ipſis agi in exercitu, neque vallo, aut foſſâ caſtra circumdata, (quippe qui putabant præ metu Alexandrum diſceſſiſſe,) aciemque ipſis in longitudinem minimè commodam extenſam; ſub noctem clam fluuium tranſit, ductis ſecum ſcutatis, Agrianis, Arcu tibus, ac Perdiccæ Cænique copijs: dato mandato, vt etiam reliquus exercitus ſubſequeretur. Vt vero opportunitatem inuadendi eos animaduertit, non exſpectato reliquorum aduentu, ſagittarios & Agrianas immiſit. Qui & inexſpectati irruentes, idque phalange rectâ per cornu, quâ maxime infirmis hoſtibus exiſtentibus validiſſimo impetu eos inuaſuri erant, alios adhuc in ſtratis decumbentes interficiunt, alios ſugientes facile capiunt. ita vt multi ibidem inopinato obruti: multi in fugâ inordina-

τελήφθησαν, καὶ ἀπέθανον· πολλοὶ δὲ ἐν τῇ ἀποχωρήσει ἀτάκτῳ καὶ φοβερᾷ γενομένῃ, οὐκ ὀλίγοι δὲ καὶ ζῶντες ἐλήφθησαν. ἐγένετο δὲ ἡ δίωξις τοῖς μὲν ἀμφὶ Ἀλέξανδρον, μέχρι πρὸς τὰ ὄρη τῶν Ταυλαντίων. ὅσοι δὲ καὶ ἀπέφυγον αὐτῶν, γυμνοὶ τῶν ὅπλων διεσώθησαν. Κλεῖτος δὲ ἐς τὴν πόλιν τὸ πρῶτον καταφυγὼν, ἐμπρήσας τὴν πόλιν, ἀπηλλάγη παρὰ Γλαυκίαν ἐς Ταυλαντίους.

tà, ac trepidâ interierint; non pauci etiam viui capti ſint. Perſecutus fugientes eſt Alexander ad vſque montes Talautiorum. Quotquot vero ipſorum in fugam ſe dederunt, ij armis ſalui euaſerunt. Clitus, qui primo in vrbem confugerat eâ incenſâ ad Glauciam ſe contulit in Taulantios.

Prælium Alexandri cum Perſis ad Granicum amnem.

ἘΝ τούτῳ δ' Ἀλέξανδρος προυχώρει ἐπὶ τὸν Γρανικὸν ποταμὸν συντεταγμένῳ τῷ στρατῷ, διπλῆν μὲν τὴν φάλαγγα τῶν ὁπλιτῶν τάξας. τοὺς δὲ ἱππέας κατὰ τὰ κέρατα ἄγων, τὰ σκευοφόρα δὲ κατόπιν ἐπιτάξας ἕπεσθαι, τοὺς δὲ προκατασκεψομένους τὰ τῶν πολεμίων, ἦγεν αὐτῷ Ἡγέλοχος, ἱππέας μὲν ἔχων σαρισσοφόρους, τῶν δὲ ψιλῶν ἐς πεντακοσίους. καὶ Ἀλέξανδρός τε οὐ πολὺ ἀπεῖχε τοῦ ποταμοῦ τοῦ Γρανικοῦ, καὶ οἱ ἀπὸ τῶν σκοπῶν σπουδῇ ἐλαύνοντες, ἀπήγγελλον, ἐπὶ τῷ Γρανικῷ πέραν τοὺς Γέρσας ἐφεστάναι ὡς ἐς μάχην τεταγμένους. ἔνθα δὴ Ἀλέξανδρος μὲν τὴν στρατιὰν πᾶσαν συνέταττεν ὡς μαχουμένους· Παρμενίων δὲ προσελθὼν λέγει Ἀλεξάνδρῳ τάδε, Ἐμοὶ δοκεῖ, βασι-

INterea Alexander ad Granicum amnem exercitu inſtructo progrediebatur, duplici armatorum Phalãge ordinatâ. Equites in cornubus ducens, impedimenta pone ſequi iuſſit. Speculatores, qui hoſtes obſeruaturi eſſent, duxit Hegelochus, habens ſecum equites Sariſſophoros, ac velites circiter quingentos. Alexander, cum iam non procul a fluuio Granico abeſſet, ocyus e ſpeculatoribus citis equis aduolant ei nuntiantes, in vlteriore ad Granicum ripâ Perſas ſtare acie ad prælium inſtructâ. Tum Alexander totum exercitum ad Pugnam etiam ſtruxit. Parmenio aurem accedens ad Alexandrum eum his verbis alloquitur: *Videtur mihi, o Rex, in præ-*

ſentia-

λεῦσι ἀγαθὸν εἶναι ἐν τῷ παρόντι, καταστρατοπεδεῦσαι ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ τῇ ὄχθῃ, ὡς ἔχομεν. τοὺς γὰρ πολεμίους οὐ δοκῶ τολμήσειν πολὺ τῶν πεζῶν λειπομένους πλησίον ἡμῶν αὐλισθῆναι, καὶ ταύτῃ παρέξειν ἕωθεν εὐπετῶς τῷ στρατῷ διαβαλεῖν τὸν πόρον. ὑποφθάσομεν γὰρ αὐτοὶ περάσαντες, πρὶν ἐκείνους ἐς τάξιν καθίστασθαι. νῦν δὲ οὐκ ἀκινδύνως μοι δοκοῦμεν ἐπιχειρήσειν τῷ ἔργῳ, ὅτι οὐχ᾽ οἷόν τε ἐν μετώπῳ διὰ τοῦ ποταμοῦ ἄγειν τὸν στρατόν. πολλὰ μὲν γὰρ αὐτοῦ ὁρᾶται βαθέα· αἱ δὲ ὄχθαι αὗται, ὁρᾷς, ὅτι ὑπερύψηλοι καὶ κρημνώδεις εἰσὶν αἱ αὐτῶν. ἀτάκτως τε οὖν καὶ κατὰ κέρας, ᾗπερ ἀσθενέστατον, ἐκβαίνουσιν ἐπικείσονται ἐς φάλαγγα συντεταγμένοι τῶν πολεμίων οἱ ἱππεῖς. καὶ τὸ πρῶτον σφάλμα ἔς τε τὰ παρόντα χαλεπὸν, καὶ ἐς τὴν ὑπὲρ παντὸς τοῦ πολέμου κρίσιν σφαλερόν. Ἀλέξανδρος δὲ, Ταῦτα μὲν, ἔφη, ὦ Παρμενίων, γιγνώσκω, αἰσχύνομαι δὲ, εἰ τὸν μὲν Ἑλλήσποντον διέβην εὐπετῶς, τοῦτο δὲ σμικρὸν ῥεῦμα (οὕτω τῷ ὀνόματι τὸν Γρανικὸν ἐκφαυλίζας) εἴρξει ἡμᾶς τοῦ μὴ διαβῆναι, ὡς ἔχομεν. καὶ τοῦτο οὔτε πρὸς Μακεδόνων τῆς δόξης, οὔτε πρὸς τῆς ἐμῆς ἐς τοὺς κινδύνους ὀξύτητος ποιοῦμαι· ἀναθαρρήσειν τε δοκῶ τοὺς Πέρσας, ἀξιομάχους Μακεδόσιν ὄντας, ὅτι οὐδὲν ἄξιον τοῦ σφῶν δέους ἐν τῷ παραυτίκα ἔπαθον.

ſentiarum conſultum, ad fluminis ripam eo quo ſumus ordine caſtra locare. Hoſtes enim Peditum numero longè nobis inferiores iuxta nos haud iudico auſuros pernoctare: atque ideo cras primo diluculo facilem exercitui noſtro traiiciendi fluminis opportunitatem datum iri. Nos enim in oppoſitam ripam citius tranſibimus, quam ipſi aciem inſtruere poterunt. Nunc vero non abſque periculo videmur opus hoc aggreſſuri, quia fieri nequit, vt rectâ atque explicatâ fronte per flumen exercitum ducamus. multæ enim eius apparent profunditates. Ripæ etiam hæ aduerſæ, vides, vt prealtæ ſint, ac prærupτæ. Itaque nobis egredientibus ſine ordine ac fronte anguſtâ, quâ ea infirmiſſima eſt, in phalangem inſtructi ſimul hoſtium equites incumbent eritque hic primus iacturæ error non modo ad præſentem rerum ſtatum grauis, verum etiam ad totius belli iudicium, atque euentum periculoſus. Ad hæc Alexander, *Intelligo quidem, atque agnoſco iſta, o Parmenio: ſed pudeat me, ſi, qui ſine difficultate Helleſpontum traieci, hic riuulus* (ita eo nomine Granicum extenuabat) *nobis obſtabit, quo minus tranſeamus, quo ſumus, & poſſumus ordine. Atque id præter & Macedonum gloriam, & meam in adeundis periculis celeritatem fore autumarem. vidererque Perſis animum additurus ac ſi Macedonibus pares in prælijs eſſent, quia nihil ſuo ipſorum metu dignum nunc ſtatim experti, ac paſſi ſint.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

Ταῦτα εἰπὼν, Παρμενίωνα μὲν ἐπὶ τὸ εὐώνυμον κέρας πέμπει ἡγησόμενον, αὐτὸς δὲ ἐπὶ τὸ δεξιὸν παρῆγεν. παρετάχθησαν δὲ αὐτῷ τοῦ μὲν δεξιοῦ, Φιλώτας ὁ Παρμενίωνος, ἔχων τοὺς ἑταίρους τοὺς ἱππέας, καὶ τοὺς τοξότας, καὶ τοὺς Ἀγριᾶνας τοὺς ἀκοντιστάς. Ἀμύντας δὲ ὁ Ἀρραβαίου, τούς τε σαρισσοφόρους ἱππέας ἔχων, Φιλώτᾳ ἐπετάχθη, καὶ τοὺς Γαίονας, καὶ τὴν ἴλην τὴν Σωκράτους. ἐχόμενοι δὲ τούτων ἐτάχθησαν οἱ ὑπασπισταὶ τῶν ἑταίρων, ὧν ἡγεῖτο Νικάνωρ ὁ Παρμενίωνος· ἐπὶ δὲ τούτοις, ἡ Περδίκκου τοῦ Ὀρρόντου φάλαγξ· ἐπὶ δὲ, ἡ Κοίνου τοῦ Πολεμοκράτους· ἐπὶ δὲ, ἡ Ἀμύντου τοῦ Ἀνδρομένους· ἐπὶ δὲ, ὧν Φίλιππος ὁ Ἀμύντου ἦρχε. τοῦ δὲ εὐωνύμου πρῶτοι μὲν οἱ Θετταλοὶ ἱππεῖς ἐτάχθησαν, ὧν ἡγεῖτο Κάλας ὁ Ἀρπάλου. ἐπὶ δὲ τούτοις, οἱ ξύμμαχοι ἱππεῖς, ὧν ἦρχε Φίλιππος ὁ Μενελάου· ἐπὶ δὲ τούτοις, οἱ Θρᾶκες, ὧν ἦρχεν Ἀγάθων· ἐχόμενοι δὲ τούτων, πεζοὶ, ἥ τε Κρατεροῦ φάλαγξ, καὶ ἡ Μελεάγρου, καὶ ἡ Φιλίππου, ἔς τε ἐπὶ τὸ μέσον τῆς ξυμπάσης τάξεως. Περσῶν δὲ ἱππεῖς μὲν ἦσαν ἐς δισμυρίους, ξένοι δὲ πεζοὶ μισθοφόροι ὀλίγον ἀποδέοντες δισμυρίων· ἐτάχθησαν δὲ τὴν μὲν ἵππον παρατείναντες τῷ ποταμῷ, κατὰ τὴν ὄχθην ἐπὶ φάλαγγα μακράν, τοὺς δὲ πεζοὺς κατόπιν τῶν ἱππέων· καὶ γὰρ ὑπερδέξια ἦν τὰ ὑπὲρ τὴν ὄχθην χωρία. ᾗ δ' Ἀλέξανδρον αὐτὸν καθεώρων (δῆλος γὰρ ἦν, τῶν τε ὅπλων τῇ

Hæc locutus Parmenionem ad læuum cornu ducendum mittit. Ipſe dextrum ducturus, eo conceſſit. Præpoſiti autem ipſi in dextro Philotas Parmenionis filius, qui ſocios equites, Sagittarios, & Agrianas iaculatores ducebat. Inde poſt Philotam conſtitutus eſt Amyntas Arrhabæi filius, habens ſecum & ſarriſſophoros Equites, & Pæonas, & Socratis turmam. Proximi his adiuncti ſcutati Sociorum, quos Nicanor Parmenionis ducebat. inde ab his Perdiccæ Orrontis phalanx: inde Cæni Polemocratis: inde Amyntæ Andromenis: inde ij, quibus Philippus Amyntæ præerat. In ſiniſtro cornu primi quidem Equites Theſſali conſtituti ſunt, quorum præfectus Calas Harpali erat. Poſt hos Equites Auxiliares, quibus Philippus Menelai præerat: inde Thraces, quibus præfectus erat Agatho: proximi inde his pedites, & Crateri phalanx, & Meleagri, & Philippi, ad vſque totius aciei medium. Perſarum equites ad viginti mille erant: Peregrini pedites mercenarij paulum infra totidem mille. Equitatum Perſæ in longam porrectum phalangem ad fluminis ripam collocarant, ac pone equites Peditatum. nam loca ſupra ripam excelſiora erant. Cæterum quâ parte ipſum Alexandrum conſpicabantur ad ſiniſtrum ſuum cornu tendentem (conſpicuus enim erat tum armo-

rum

λαμπρότητι, καὶ τῶν ἀμφ' αὐτὸν τῇ ξὺν ἐμπλήξει θεραπείᾳ) κατὰ τὸ εὐώνυμον μὲν σφῶν ἐπέχοντα, ταύτῃ πυκνὰς ἐπέταξαν τῇ ὄχθῃ τὰς ἴλας τῶν ἵππων. χρόνον μὲν δὴ ἀμφότερα τὰ στρατεύματα ἐπ' ἄκρου τοῦ ποταμοῦ ἐφεστότες, ὑπὸ τοῦ τὸ μέλλον ὀκνεῖν ἡσυχίαν ἦγον· καὶ σιγὴ ἦν πολλὴ ἀφ' ἑκατέρων. οἱ γὰρ Πέρσαι προσέμενον τοὺς Μακεδόνας, ὁπότε ἐσβήσονται ἐς τὸν πόρον, ὡς ἐπικεισόμενοι ἐκβαίνουσιν. Ἀλέξανδρος δὲ ἀναπηδήσας ἐπὶ τὸν ἵππον, καὶ τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ἐγκελευσάμενος ἕπεσθαί τε καὶ ἄνδρας ἀγαθοὺς γίνεσθαι, τοὺς μὲν προδρόμους ἱππέας, καὶ μὴν καὶ τοὺς Παίονας, προεμβαλεῖν εἰς τὸν ποταμὸν ἔχοντα Ἀμύνταν τὸν Ἀῤῥαβαίου, καὶ τῶν πεζῶν μίαν τάξιν, καὶ πρὸ τούτων τὴν Σωκράτους ἴλην Πτολεμαῖον τὸν Φιλίππου ἄγοντα, ᾗ δὴ καὶ ἐτύγχανε τὴν ἡγεμονίαν τοῦ ἱππικοῦ παντὸς ἔχουσα ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. αὐτὸς δὲ ἄγων τὸ δεξιὸν κέρας ὑπὸ σαλπίγγων τε, καὶ τῷ Ἐνυαλίῳ ἀλαλάζοντας, ἐμβαίνει ἐς τὸν πόρον, λοξὴν ἀεὶ παρατείνων τὴν τάξιν, ᾗ παρεῖλκε τὸ ῥεῦμα· ἵνα μὴ ἐκβαίνοντι αὐτῷ οἱ Πέρσαι κατὰ κέρας προσπίπτοιεν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς, ὡς ἀνυστὸν, τῇ φάλαγγι προσμίξῃ αὐτοῖς. οἱ δὲ Πέρσαι, ᾗ πρῶτοι οἱ ἀμφὶ Ἀμύνταν καὶ Σωκράτην προσέσχον τῇ ὄχθῃ, ταύτῃ καὶ αὐτοὶ ἄνωθεν ἔβαλλον· οἱ μὲν αὐτῶν, ἀπὸ τῆς ὄχθης ἐξ ὑπερδεξίου ἐς τὸν ποταμὸν ἐσακοντίζοντες· οἱ δὲ, κατὰ τὰ χθαμαλώτερα αὐτῆς ἔς τε ἐπὶ τὸ ὕδωρ καταβαίνοντες. καὶ

rum ſplendore, tum ſtupendo, quo ſtipatus erat, famulitio) hac turmas equitum denſas ad ripam collocarunt. Vterque autem exercitus aliquandiu ad ſummam fluminis oram ſubſiſtens, quod euentum formidaret, quietè ſe continuit ſummoque cum ſilentio. Nam Perſæ exſpectabant dum Macedones in fluuium deſcenderent, vt in eos egredientes impetum facerent. Alexander vero vt in equum inſilijt hortatus eos, qui vna ſecum erant, ſequi, viroſque fortes ſeſe præbere, antecurſores equites, Pæonaſque, ac Peditum vnam cohortem, quibus præerat Amyntas Arrhabæi, primos in flumen deſcendere iuſſit atque ante eos Socratis turmam quam Ptolemæus Philippi ducebat, cui eo die totius equitatus præfectura contigerat. Ipſe dextrum cornu ducens, quod tubarum clangore & fauſtis Marti clamoribus ſublatis reſonabat, flumen ingreditur, qua curſus amnis ferebatur, obliquam ſemper aciem obtendens, vt ne Perſæ ipſi egredienti in cornu rectà irruerent: ſed vt quoad eius fieri poſſet, ipſe potius phalange in ipſos inueheretur. Perſæ, quà Amyntas, ac Socrates primi ripas appropinquabant, hac ipſi in eos deſuper tela mittebant: alij ex editiore ripâ in flumen jaculantes: alii per planiora, ac decliuiora ripæ loca in amnem deſcendentes. Eratque Equitum

ἦν τῶν τε ἱππέων ὠθισμὸς, τῶν μὲν ἐκβαίνειν ἐκ τοῦ ποταμοῦ, τῶν δ' εἴργειν τὴν ἔκβασιν. καὶ παλτῶν ἀπὸ μὲν τῶν Περσῶν πολλὴ ἄφεσις, οἱ Μακεδόνες δὲ ξὺν τοῖς δόρασιν ἐμάχοντο. ἀλλὰ τῷ τε πλήθει πολὺ ἐλαττούμενοι Μακεδόνες ἐκακοπάθουν ἐν τῇ πρώτῃ προσβολῇ, καὶ αὐτοὶ ἐξ ἀβεβαίου τε ἅμα κάτωθεν ἐκ τοῦ ποταμοῦ ἀμυνόμενοι. οἱ δὲ Πέρσαι ἐξ ὑπερδεξίου τῆς ὄχθης· ἄλλως τε καὶ τὸ κράτιστον τῆς Περσικῆς ἵππου ταύτῃ ἐπετέτακτο. οἵτε Μέμνονος παῖδες, καὶ αὐτὸς ὁ Μέμνων μετὰ τούτων ἐκινδύνευσε. καὶ οἱ μὲν πρῶτοι τῶν Μακεδόνων συμμίξαντες τοῖς Πέρσαις, κατεκόπησαν πρὸς αὐτῶν, ἄνδρες ἀγαθοὶ γενόμενοι, ὅσοι γε μὴ πρὸς Ἀλέξανδρον πελάζοντα ἀπέκλιναν αὐτῶν. Ἀλέξανδρος γὰρ ἤδη πλησίον ἦν, ἅμα οἷ ἄγων τὸ κέρας τὸ δεξιόν. καὶ ἐμβάλλει ἐς τοὺς Πέρσας πρῶτος, ἵνα τὸ πᾶν στῖφος τῆς ἵππου καὶ αὐτοὶ οἱ ἡγεμόνες τῶν Περσῶν τεταγμένοι ἦσαν. καὶ περὶ αὐτὸν ξυνειστήκει μάχη καρτερὰ, καὶ ἐν τούτῳ ἄλλαι ἐπ' ἄλλαις τῶν τάξεων τοῖς Μακεδόσι διέβαινον οὐ χαλεπῶς ἤδη. καὶ ἦν μὲν ἀπὸ τῶν ἵππων ἡ μάχη, πεζομαχίᾳ δὲ μᾶλλόν τι ἐῴκει. ξυνεχόμενοι γὰρ ἵπποι τε ἵπποις, καὶ ἄνδρες ἀνδράσιν, ἠγωνίζοντο, οἱ μὲν ἐξῶσαι εἰσάπαν ἀπὸ τῆς ὄχθης, καὶ ἐς τὸ πεδίον βιάσασθαι τοὺς Πέρσας, οἱ Μακεδόνες· οἱ δὲ εἶρξαί τε αὐτῶν τὴν ἔκβασιν οἱ Πέρσαι, καὶ ἐς τὸν ποταμὸν αὖθις

turbulentus conflictus, his flumen exire, illis exitum prohibere nitentibus. A Perſis tragulæ frequentes emittebantur. Macedones haſtis pugnabant. Illi autem & numero multo inferiores, & quod ex humili, ac lubrico loco e flumine pugnarent, Perſæ vero ex eminentiore ripâ, in primo congreſſu damnis afficiebantur, eoque magis, quod Perſicus Equitatus ad ripam conſtitutus, eam defenſaret: cum quo & Memnon ipſe, & eius filij prælij diſcrimen ſuſtinebant. Ac primi quidem Macedonum, qui inito cum Perſis conflictu viros fortes ſeſe præbebant, cæſi ſunt omnes, iis exceptis, qui ad appropinquantem Alexandrum ſeſe receperunt. Is enim iam prope aderat dextrum cornu adducens. qui etiam primus in Perſas irruit, vbi tota equitum acies conferta, ac Perſarum duces conſtituti erant. Ibi vero dum circa ipſum ingens acriſque pugna commiſſa eſt, interea Macedonum cohortes alia poſt aliam iam ſine difficultate tranſibant. Et quamuis equeſtre eſſet prælium, tamen pedeſtre magis videbatur. nam equi equis, viri viris mutuò hærentes, ac confligentes prorſus arcere a ripâ Perſas ac in campum vi repellere nitebantur Macedones, Perſæ contra exitu eos prohibere, ac rurſus in fluuium retrudere. Tandem tamen iam ſuperiores euadebant Macedones tum robore, tum peritiâ, ac vſu belli, tum etiam, quod aduerſus tragulas haſtis e corno confectis pugnarent. Hic vero

inter,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

ἀπώσασθαι. καὶ ἐκ τούτου ἐπλεονέκτουν ἤδη οἱ σὺν Ἀλεξάνδρῳ τῇ τε ἄλλῃ ῥώμῃ καὶ ἐμπειρίᾳ, καὶ ὅτι ξυστοῖς κρανείνοις πρὸς παλτὰ ἐμάχοντο· ἔνθα δὴ καὶ Ἀλεξάνδρῳ ξυντρίβεται τὸ δόρυ ἐν τῇ μάχῃ, ὁ δὲ Ἀρέτην ᾔτει δόρυ ἕτερον, ἀναβολέα τῶν βασιλικῶν. τῷ δὲ καὶ αὐτῷ πονουμένῳ συντετριμμένον τὸ δόρυ ἦν. ὁ δὲ τῷ ἡμίσει κεκλασμένου τοῦ δόρατος οὐκ ἀφανῶς ἐμάχετο, καὶ τοῦτο δείξας Ἀλεξάνδρῳ, ἄλλον αἰτεῖν ἐκέλευε. Διβάρατος δὲ, ἀνὴρ Κορίνθιος τῶν ἀμφ' αὐτὸν ἑταίρων, δίδωσιν αὐτῷ τὸ αὑτοῦ δόρυ. καὶ ὃς ἀναλαβὼν, καὶ ἰδὼν Μιθριδάτην τὸν Δαρείου γαμβρὸν πολὺ πρὸ τῶν ἄλλων προϊππεύοντα ἅμα οἱ, ὥσπερ ἔμβολον τῶν ἱππέων, ἐξελαύνει καὶ αὐτὸς πρὸ τῶν ἄλλων. καὶ παίσας ἐς τὸ πρόσωπον τῷ δόρατι καταβάλλει τὸν Μιθριδάτην. ἐν δὲ τούτῳ Ῥοισάρης μὲν ἐπελαύνει τῷ Ἀλεξάνδρῳ, καὶ παίει Ἀλεξάνδρου τὴν κεφαλὴν τῇ κοπίδι. καὶ τοῦ μὲν κράνους τι ἀπέθραυσε, τὴν πληγὴν δὲ ἔσχε τὸ κράνος. καὶ καταβάλλει καὶ τοῦτον Ἀλέξανδρος παίσας τῷ ξυστῷ διὰ τοῦ θώρακος ἐς τὸ στέρνον. Σπιθριδάτης δὲ ἀνετέτατο μὲν ἤδη ἐπ' Ἀλέξανδρον ὄπισθεν τὴν κοπίδα, ὑπερφθάσας δὲ αὐτὸν Κλεῖτος ὁ Δροπίδου παίει κατὰ τοῦ ὤμου, καὶ ἀποκόπτει τὸν ὦμον τοῦ Σπιθριδάτου ξὺν τῇ κοπίδι· καὶ ἐν τούτῳ ἐπεκβαίνοντες ἀεὶ τῶν ἱππέων ὅσοις προὐχώρει κατὰ τὸν ποταμὸν, προσεγίγνοντο τοῖς ἀμφ' Ἀλέξανδρον. καὶ οἱ Πέρσαι παιόμενοί τε πανταχόθεν ἤδη ἐς τὰ πρόσωπα αὐτοί τε, καὶ οἱ ἵπποι τοῖς ξυστοῖς, καὶ πρὸς τῶν ἱππέων ἐξωθούμενοι,

inter confligendum haſta Alexandro confringitur. qui aliam ab Arete regiorum equorum ſtratore petijt. Sed cum & illi in prælio laboranti haſta diffracta eſſet, ita vt cum dimidio eius fragmento, quod oſtendebat, pugnare manifeſto videretur, aliam poſcere iuſſit Alexander. Dibaratus autem Corinthius vnus e ſocijs, qui circa regem erant, ſuam ipſi haſtam tradit. Eâ arreptâ conſpicatus Mithridatem Darij generum longè ante alios equo prouectum, cum turmâ equitum cunei inſtar formatà, ipſus quoque ante alios equo effertur, ac haſtâ faciem feriens Mithridatem proſternit. Interibi Rœſaces in Alexandrum inuehitur, ac caput eius ſecuri percutit: diffractaq; nonnihil galeâ ictus tamen non penetrauit. Hunc etiam haſtâ proſternit Alexander in pectus vſq; traiectâ loricâ. Pone autem Spithridates iam in Alexandrũ ſecurim eleuârat. quem præuortens Clitus Dropidæ filius, ſecuri in humerum adactâ brachium ei abſcidit. Interea equites quotquot poterant egredientes ſenſim e flumine Alexandri copijs adiungebantur. At Perſæ vndique iam tum ipſi, tum ipſorum equi ictus haſtarum in faciebus aduerſos accipientes, atque ab equitibus preſſi, ingens etiam damnum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

πολλὰ καὶ πρὸς τῶν ψιλῶν ἀναμεμιγμένων τοῖς ἱππεῦσι βλαπτόμενοι, ἐγκλίνουσι ταύτῃ πρῶτον ᾗ Ἀλέξανδρος προεκινδύνευεν. ὡς δὲ τὸ μέσον ἐνεδεδώκει αὐτοῖς, παῤῥήγνυτο δὴ καὶ τὰ ἐφ᾽ ἑκάτερα τῆς ἵππου. καὶ ἦν δὲ φυγὴ καρτερά. τῶν μὲν δὴ ἱππέων τῶν Περσῶν ἀπέθανον εἰς χιλίους. οὐ γὰρ πολλὴ ἡ δίωξις ἐγένετο, ὅτι ἐξετράπη Ἀλέξανδρος ἐπὶ τοὺς ξένους τοὺς μισθοφόρους· ὧν τὸ στῖφος, τὸ πρῶτον ἐτάχθη, ἐκπλήξει μᾶλλόν τι τοῦ παραλόγου, ἢ λογισμῷ βεβαίῳ ἔμενε. καὶ τούτοις τήν τε φάλαγγα ἐπαγαγὼν, καὶ τοὺς ἱππέας πάντῃ προσπεσεῖν κελεύσας ἐν μέσῳ, δι᾽ ὀλίγου κατακόπτει αὐτούς. ὥστε διέφυγε μὲν οὐδεὶς, ὅτι μὴ διέλαθέ τις ἐν τοῖς νεκροῖς.

velitibus, qui Equitibus erant intermiſti, paſſi, in eam partem primum inclinationem ad fugam faciunt, vbi inter primos Alexander diſcrimen prælij ſubibat. Simul ac vero medium ipſorum agmen cedere cæpit, equitatuſque ad vtrumque cornu diſſipatus fuit, ingens ac vehemens fuga fuit. Et quidem Equitum Perſarum mille circiter occiſi ſunt. nec enim diuturna illorum perſecutio fuit, quia Alexander ad mercede conductos exteros ſe conuertit, quorum agmen quo primum loco conſtitutum fuerat, eodem ſtupore magis inopinati euentus, quam certâ firmâque ratione motum ſubſiſtebat. In hos & immiſſâ, inductâque phalange, & equitibus ab omni parte impetum facere iuſſis, in media acie exiguo temporis ſpatio ipſos concidit. ita, vt nemo eorum euaſerit, niſi qui forte inter cadauera delituit.

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
232 L 10